

**MİNYATÜR GELENEĞİNİ GÜNÜMÜZ
TASARIM YAKLAŞIMLARIYLA ELE ALAN
BİR DERSE YÖNELİK
EYLEM ARAŞTIRMASI
Doktora Tezi**

Yasemin YAPICI

Eskişehir 2023

**MİNYATÜR GELENEĞİNİ GÜNÜMÜZ TASARIM YAKLAŞIMLARIYLA ELE
ALAN BİR DERSE YÖNELİK EYLEM ARAŞTIRMASI**

Yasemin YAPICI

DOKTORA TEZİ

Resim-İş Eğitimi Doktora Programı

Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Necla COŞKUN

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Haziran, 2023

*Bu tez çalışması BAP Komisyonunca kabul edilen 1807E257 nolu proje kapsamında
desteklenmiştir.*

JÜRİ ENSTİTÜ ONAYI

ÖZET

MİNYATÜR GELENEĞİNİ GÜNÜMÜZ TASARIM YAKLAŞIMLARIYLA ELE ALAN BİR DERSE YÖNELİK EYLEM ARAŞTIRMASI

Yasemin YAPICI

Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Resim-İş Öğretmenliği Programı

Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Haziran 2023

Danışman: Prof. Necla COŞKUN

Kültürel mirasın aktarımı konusunda oldukça önemli olan geleneksel sanatlara sanat eğitiminin her kademesinde yer verilmesi, bu sanatların hem kendi kuralları çerçevesinde doğru öğrenilmesini hem de güncel tasarımlara başarılı bir şekilde yansıtılabilmesini sağlayacaktır. Bu doğrultuda araştırmanın amacı, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümünde açılan seçmeli bir ders kapsamında öğrencilerin minyatür geleneğini ele alarak özgün tasarımlar yapabilecekleri bir ders sürecinin nasıl gerçekleştirebileceğini ortaya koymaktır. Araştırmanın uygulama sürecinde katılımcı öğrencilerin tasarım süreçlerine yönelik gözlem yapabilmeleri ve deneyim kazanabilmeleri amacıyla, iki minyatür sanatçısı ile “Minyatür Çalıştay” ve “Güncel Minyatür Konferansı” kapsamında bir araya gelmeleri sağlanmıştır. Araştırma, 2018-2019 eğitim öğretim yılı güz döneminde Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü’nde ilk kez açılan “Minyatür Sanatları” dersini seçen 10 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Eylem araştırması yönteminin kullanıldığı araştırmada veri toplama aracı olarak ders video kayıtları, yarı yapılandırılmış görüşmeler araştırmacı ve öğrenci günlükleri, öğrenci tasarımları, alan uzmanı görüşleri ve çevrimiçi grup kayıtları kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analiziyle “Seyrüsefer: Minyatür Dersinin Öğretme Öğrenme Süreçlerinin Haritalandırılması”, “Minyatür Pusulası: İbre Yönü Sabır”, “Zıtlıkların Kavuşma Mücadelesi: Minyatür Odaklı Güncel Tasarımlar” ve “Mânâ’nın Tasviri” başlıkları adı altında dört ana temaya ulaşılmıştır. Araştırmanın sonucunda ise katılımcı öğrencilerin klasik minyatür sanatına ilişkin teorik bilgi ve teknik deneyimler edindikleri, minyatür sanatını güncel tasarımlarına başarılı bir şekilde taşıyabildikleri ve

minyatür sanatının sanat eğitimdeki yerinin önemine ilişkin farkındalık kazandıkları ortaya çıkmıştır.

Anahtar Sözcükler: Minyatür Sanatı, Güzel Sanatlar Eğitimi, Geleneksel Sanatlar, Güncel Tasarım.

ABSTRACT

AN ACTION RESEARCH ON A COURSE THAT TAKES ON THE MINIATURE TRADITION WITH CONTEMPORARY DESIGN APPROACHES

Yasemin YAPICI

Department of Educational Sciences, Program in Arts and Crafts Teaching

Anadolu University, Graduate School of Educational Sciences, June 2023

Advisor: Prof. Necla COŞKUN

Incorporating traditional arts, which have considerable importance in the transfer of cultural heritage, into every level of art education will ensure that these arts are learned correctly within the framework of their own rules and their ability to be reflected successfully in contemporary designs. In this regard, this research aims to put forth how a course process in which students can make original designs while embracing the miniature tradition can be practiced within an elective course offered in the Fine Arts Education Department. In the implementation process of the research, the participating students were brought together with two miniature artists through a “Miniature Workshop” and “Contemporary Miniature Conference” so that the students are able to make observations regarding the design processes and gain experience. The research was carried out with 10 students who elected the “Miniature Arts” course, which was offered for the first time in the Department of Fine Arts Education at Anadolu University, in the fall semester of the 2018-2019 academic year. Video recordings of courses, semi-structured interviews, researcher’s and student’s diaries, student designs, field expert’s views, and online group recordings were used as data collection tools in the research, during which the action research method was used. Through the analyses of the collected data, four main themes were reached; these, under the titles of "Seyrüsefer (Navigation): Mapping the Teaching and Learning Processes of Miniature Course", "Minyatür Pusulası (Miniature Compass): the Direction of Pine Needle to Patience ", " Zıtlıkların Kavuşma Mücadelesi (The Struggle of Opposites to Get Together): Miniature-focused Contemporary Designs" and " Mânâ’nın Tasviri (the

Depiction of Meaning)". It was concluded from the results of the findings that the participating students acquired theoretical knowledge and technical experience in classical miniature art; that they were able to carry the miniature art into their contemporary designs in a successful manner, and that they gained awareness concerning the crucial place of miniature art in fine arts education.

Keywords: Miniature Art, Fine Arts Education, Traditional Arts, Contemporary Design.

Zeynep'ime...

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmanın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı, bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde ‘intihal içermediğini’ beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Yasemin YAPICI

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
BAŞLIK SAYFASI	i
JÜRİ ENSTİTÜ ONAYI	ii
ÖZET	iii
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	viii
TABLolar DİZİNİ	xii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xiii
GÖRSELLER DİZİNİ	xiv
KISALTMALAR DİZİNİ	xix
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Amaç.....	2
1.3. Önem	3
1.4. Sınırlılıklar.....	4
2. ALANYAZIN	5
2.1. Geleneksel Sanatlar Kavramı	5
2.2. Geleneksel Sanatlardan “Minyatür”	7
2.2.1. Minyatür sanatının tanımı ve tarihçesi	7
2.2.2. Minyatür sanatında kullanılan malzemeler ve teknik terimler	11
2.3. Minyatür’ün Felsefesi Üzerine; Doğu-Batı Estetik ve Sanat	14
2.3.1. Günümüzde minyatür sanatı ve Çağdaş Türk Sanatında Geleneksel Yaklaşımlar	15
2.4. İlgili Araştırmalar	17
3. YÖNTEM	22
3.1. Araştırmanın Modeli	22
3.2. Araştırmanın Ortamı.....	24
3.3. Katılımcılar	24
3.3.1. Öğrenciler.....	24
3.3.2. Araştırmacı ve araştırmanın öyküsü	25
3.3.3. Alan uzmanı	29

	<u>Sayfa</u>
3.4. Verilerin Toplanması	30
3.4.1. Gözlem verisi / Ders video kayıtları ve fotoğraflar	30
3.4.2. Yarı yapılandırılmış görüşmeler	31
3.5. Verilerin Analizi ve Yorumlanması.....	32
3.6. Araştırmanın geçerlik ve Güvenirliği	33
4. BULGULAR VE YORUMLAR	34
4.1. Seyrüsefer: Minyatür Dersinin Öğretme Öğrenme Süreçlerinin Haritalandırılması.....	35
4.1.1. Uygulama öncesi araştırma ve gözlemler.....	35
4.1.2. Araştırmacının minyatür eğitimi süreci.....	40
4.1.3. Eylem planlarının hazırlanması.....	46
4.1.4. Dersin amacı, içeriği ve işlenişi	47
4.1.4.1. Öğrencinin ders planı ile ilgili bilgilendirilmesi.....	49
4.1.4.2. Minyatür sanatının teorik altyapısının oluşturulması	50
4.2. Minyatür Pusulası: İbre Yönü Sabır.....	55
4.2.1. Klasik minyatür tasarım sürecinde minyatür algısı	56
4.2.1.1. Klasik minyatür sanatının öğrenci tarafından değerlendirilmesi	58
4.2.2. Klasik minyatür sürecinde uzmanlarla çalışma: Minyatür Çalıştayı ..	59
4.2.2.1. Minyatür çalıştayının öğrenciler tarafından değerlendirilmesi	61
4.2.2.2. Klasik minyatür tasarım sürecinde karşılaşılan zorluklar.....	64
4.2.2.3. Kalem ve fırça ile nüanslı çizgi çalışmaları.....	65
4.2.2.4. Bitki, ağaç, bulut, motif ve figür çalışmaları	70
4.2.2.5. Düz alan boyama ve akıtmı tekniği	75
4.2.2.6. Minyatür ağaç çalışması.....	77
4.2.2.7. Klasik minyatür renkli nesne, figür ve reproduksiyon çalışması	82
4.3. Zıtlıkların Kavuşma Mücadelesi: Minyatür Odaklı Güncel Tasarımlar ..	100
4.3.1. Minyatüre güncel sanat anlayışı ile bakış	101
4.3.1.1. Minyatür ve batı resim geleneğini karşılaştırma	106
4.3.2. Güncel minyatür tasarım sürecinde uzmanlarla çalışma: Minyatüre güncel bakış konferansı.....	110
4.3.2.1. Minyatüre güncel bakış konferansı'nın öğrenci tarafından değerlendirilmesi.....	116

	<u>Sayfa</u>
4.3.3. Güncel Minyatür Tasarım süreci ve karşılaşılan zorluklar	118
4.3.3.1. <i>Klasik resim çalışmalarları ve karşılaşılan zorluklar</i>	119
4.3.3.2. <i>Dijital çalışmalar ve karşılaşılan zorluklar</i>	126
4.3.3.3. <i>Farklı tasarım malzemeleri ile ilgili karşılaşılan zorluklar</i>	153
4.4. Mânânın Tasviri.....	158
4.4.1. Minyatür ders grubu sergisi.....	159
4.4.2. Kazanımların gerçekleştirilmesi ve minyatür dersinin katkıları.....	173
4.4.3. Derse ilişkin öğrenci önerileri	176
4.4.3.1. <i>Dersin yapısına yönelik öğrenci önerileri</i>	176
4.4.3.2. <i>Eğitim ortamlarının çeşitlendirilmesine yönelik öğrenci önerileri</i>	180
4.4.3.3. <i>Online grup “acemi nakkaşlar” üzerine öğrenci görüş ve önerileri</i>	180
4.4.4. Araştırmacı öğretmenin niteliklerine yönelik öğrenci görüşleri.....	184
5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	188
5.1. Sonuç	188
5.1.1. Seyrüsefer: Minyatür dersinin öğretme öğrenme süreçlerinin haritalandırılması ana temasına yönelik sonuçlar	188
5.1.2. Minyatür pusulası: İbre yönü sabır ana temasına yönelik sonuçlar ..	191
5.1.3. Minyatür odaklı güncel tasarımlar: Zıtlıkların kavuşma mücadelesi ana temasına yönelik sonuçlar	194
5.1.4. Mânâ’nın tasviri ana temasına yönelik sonuçlar.....	198
5.2. Tartışma	202
5.3. Öneriler	208
5.3.1. Uygulama sürecine yönelik öneriler	208
5.3.2. İleride yapılabilecek olan araştırmalara yönelik öneriler	209
KAYNAKÇA.....	211
EKLER	
ÖZGEÇMİŞ	

TABLÖLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 3.1. Ders video ve fotoğraf kayıt tarihleri.....	31
Tablo 3.2. Ön görüşme ve yarı yapılandırılmış görüşme tarihleri	32
Tablo 3.3. Geçerlik komitesi tarihleri	33
Tablo 4.1. Birinci sınıf minyatür eğitimi programı ve çalışma dosyası içeriği.....	42
Tablo 4.2. İkinci sınıf birinci dönem minyatür eğitimi programı ve çalışma dosyası içeriği	42
Tablo 4.3. İkinci sınıf ikinci dönem minyatür eğitimi programı ve çalışma dosyası içeriği	43
Tablo 4.4. Planlanan ve gerçekleşen dönem programı	47

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 3.1. Araştırma sorularının görüşme soruları ile ilişkilendirilmesi.....	32
Şekil 4.1. Veri analizi sonucunda ulaşılan ana temalar	34
Şekil 4.2. Seyrüsefer: Minyatür Dersinin Öğretme Öğrenme Süreçlerinin Haritalandırılması.....	35
Şekil 4.3. Minyatür Pusulası: İbre yönü sabır alt temaları	56
Şekil 4.4. Zıtlıkların Kavuşma Mücadelesi: Minyatür Odaklı Güncel Tasarımlar alt temaları.....	101
Şekil 4. 5. Mânânın Tasviri alt temaları	159

GÖRSELLER DİZİNİ

Sayfa

Görsel 3.1. Öğrenci profillerinin araştırmacı tarafından minyatür tekniği ile çalışılması	25
Görsel 3.2. Araştırmanın öyküsünü anlatan minyatür kompozisyonu	27
Görsel 4. 1. Mevlana'nın ailesi ile Afganistan Belh şehrinden ayrılışı,	36
Görsel 4. 2. Kill Bill, Fine art kâğıt üzerine mono baskı, Murat Palta, 2012.	37
Görsel 4. 3. Murat Palta, Minyatürde kesişen dünyalar atölyesi Pera Müzesi, 2018.....	38
Görsel 4. 4. Cumhurbaşkanlığı himayelerinde, Fatih Belediyesi ve Klasik Türk Sanatları Vakfı iş birliğiyle “Ehl-i Hiref” temasıyla 31 Mart – 15 Mayıs 2018 tarihlerinde gerçekleştirilen “Yeditepe Bienali” açılışından görseller.	39
Görsel 4. 5. Araştırmacının minyatür eğitimi gördüğü mekanlardan görseller, 2018. ..	41
Görsel 4. 6. Saz Yolu Ejder Motifi, Fil kâğıdı üzerine mürekkep, 2018.	44
Görsel 4. 7. Ağaç ve bitki etütleri, Fil kâğıdı üzerine sulu ve guvaj boya, 2018.	44
Görsel 4. 8. Kelile ve Dimne'den tasvir etütleri, Fil kâğıdı üzerine sulu ve guvaj boya, 2018.	45
Görsel 4. 9. Kazvini'den melek tasviri etüdü, Fil kâğıdı üzerine sulu ve guvaj boya, 2018.	45
Görsel 4. 10. Minyatür'ün Tarihçesi sunumundan Uygur Dönemi Minyatürleri slaytı.	50
Görsel 4. 11. Minyatür'ün Tarihçesi sunumundan Uygur Dönemi Minyatürleri slaytı.	51
Görsel 4. 12. Minyatür'ün Tarihçesi sunumundan Osmanlı Dönemi Minyatürleri slaytı.....	52
Görsel 4. 13. Doğu-Batı Estetik ve Sanat sunumundan slaytlar	54
Görsel 4. 14. Minyatür Çalıştayı Afış	59
Görsel 4. 15. Minyatür Çalıştayı'ndan görsel	61
Görsel 4. 16. Minyatür Çalıştayı'ndan sanatçı Gülçin Anmaç.	61
Görsel 4. 18. Klasik minyatür sürecinde araştırmacının öğrencilere ödev olarak verdiği ilk çizgi etütleri.....	66
Görsel 4. 19. Klasik minyatür sürecinde ilk çalışılan çizgi etütleri 15.10.2018 Dersin 3. Haftası.....	66

Sayfa

Görsel 4.20. Zeynep'in kalem ve fırça ile nüanslı çizgi etütleri	67
Görsel 4. 21. Selçuk'un'in kalem ve fırça ile nüanslı çizgi etütleri	68
Görsel 4. 22. Selçuk'un öğrenci günlüğünden fırça ile nüanslı çizgi çalışması deneyimi notları.....	69
Görsel 4. 23. Yavuz'un'in kalem ile bitki ve ağaç etütleri	70
Görsel 4. 24. Selim'in kalem ve mürekkep ile insan ve hayvan etütleri.....	71
Görsel 4. 25. Gökhan'ın kalem ve mürekkep ile bitki ve ağaç etütleri.....	71
Görsel 4. 26. Zeynep'in kalem ve mürekkep ile özgün bitki ve bulut etütleri.....	72
Görsel 4. 27. Esra'nın kalem ve mürekkep ile insan ve hayvan etütleri	72
Görsel 4. 28. Yiğit'in kalem ve mürekkep ile özgün bitki ve ağaç etütleri	73
Görsel 4. 29. Hakan'ın Bristol üzerine fırça ve mürekkep ile saz yolu çalışması	74
Görsel 4. 30. Hasan'ın Bristol üzerine fırça ve mürekkep ile saz yolu çalışması.....	74
Görsel 4. 31. Akıtma tekniği ile şeffaf/kapatici boyama örneği	75
Görsel 4. 32. Yavuz'un düz alan boyama etüdü	76
Görsel 4. 33. Zeynep'in düz alan boyama etüdü.....	76
Görsel 4. 34. Gökhan'ın düz alan boyama etüdü	77
Görsel 4. 35. Selçuk'un minyatür ağaç çalışması	77
Görsel 4. 36. Hasan'ın minyatür ağaç çalışması	78
Görsel 4. 37. Esra'nın minyatür ağaç çalışması	79
Görsel 4. 38. Zeynep'in minyatür ağaç çalışması	80
Görsel 4. 39. Gökhan'ın minyatür ağaç çalışması	81
Görsel 4. 40. Yiğit'in minyatür ağaç çalışmaları	82
Görsel 4. 41. Yavuz'un röprodüksiyon minyatür çalışması.....	84
Görsel 4. 42. Zeynep'in özgün figürlü minyatür kompozisyon çalışması	85
Görsel 4. 43. Zeynep'in Falname'den röprodüksiyon minyatür çalışması	86
Görsel 4. 44. Esra'nın özgün ağaçlı minyatür kompozisyon çalışması	87
Görsel 4. 45. Esra'nın Falname'den reprodüksiyon minyatür çalışması	88
Görsel 4. 46. Selçuk'un ağaçlı minyatür kompozisyon çalışması	89
Görsel 4. 47. Selçuk'un Mehmet Siyah Kalem'den röprodüksiyon minyatür çalışması.....	90
Görsel 4. 48. Hasan'ın özgün at figürü minyatür çalışması	91
Görsel 4. 49. Hasan'ın Falname'den röprodüksiyon minyatür çalışması	92
Görsel 4. 50. Selim'in insan figürü minyatür çalışması.....	93

Sayfa

Görsel 4. 51.	Selim'in İskendername'den röprodüksiyon minyatür kesit çalışması.....	93
Görsel 4. 52.	Hakan'ın kuş figürü çalışması	94
Görsel 4. 53.	Hakan'ın Levni'den röprodüksiyon minyatür çalışması	95
Görsel 4. 54.	Yiğit'in özgün minyatür ağaç çalışması	96
Görsel 4. 55.	Yiğit'in özgün minyatür kompozisyonu.....	97
Görsel 4. 56.	Gökhan'ın özgün minyatür oto portre çalışması	98
Görsel 4. 57.	Gökhan'ın özgün minyatür kompozisyon çalışması	99
Görsel 4. 58.	Yavuz'un ilk güncel minyatür tasarım fikirleri	102
Görsel 4. 59.	Zeynep'in ilk güncel minyatür tasarım fikirleri	102
Görsel 4. 60.	Selçuk'un ilk güncel minyatür tasarım fikirleri.....	103
Görsel 4. 61.	Hasan'ın ilk güncel minyatür tasarım fikirleri	103
Görsel 4. 62.	Yiğit'in ilk güncel minyatür tasarım fikirleri	104
Görsel 4. 63.	Selim'in ilk güncel minyatür tasarım fikirleri	104
Görsel 4. 64.	Hakan'ın ilk güncel minyatür tasarım fikirleri	105
Görsel 4. 65.	Gökhan'ın ilk güncel minyatür tasarım fikirleri.....	105
Görsel 4. 66.	Selçuk'un öğrenci günlüğünden görsel	107
Görsel 4. 67.	Minyatür sanatına güncel bakış: Murat Palta konferansı duyuru afişi ...	110
Görsel 4. 68.	Murat Palta, Yıldız Savaşları, Fine art kağıt üzerine mono baskı, 70x46,5 cm, 2012, Özel koleksiyon.	111
Görsel 4. 69.	Minyatür sanatına güncel bakış: Murat Palta konferansından görsel.....	115
Görsel 4. 70.	Murat Palta'nın minyatür dersine katılımından görseller.....	116
Görsel 4. 71.	Hakan'ın güncel minyatür tasarım çalışması olarak "Gül koklayan Fatih" yorumu.....	120
Görsel 4. 72.	Gökhan'ın güncel minyatür tasarım çalışma sürecinde görseller.....	121
Görsel 4. 73.	Gökhan'ın güncel minyatür tasarım çalışması "Turuncu Yakuza", 40 x40 cm tuval üzerine karışık teknik, 2019.....	122
Görsel 4. 74.	Yavuz'un güncel minyatür tasarım çalışması.....	126
Görsel 4. 75.	Esra'nın güncel minyatür tasarım çalışması için yaptığı bazı eskizler...	129
Görsel 4. 76.	Esra'nın güncel minyatür tasarım çalışması.....	131
Görsel 4. 77.	Alan uzmanı'nın Esra'nın güncel minyatür tasarım çalışması için yorum görseli	133

Sayfa

Görsel 4. 78. Leonardo Da Vinci, Meryem’e Müjde, 90 x 222 cm, pano üzerine yağlı boya, 1472.	134
Görsel 4. 79. Selçuk’un güncel minyatür tasarım çalışması aşamaları-1	134
Görsel 4. 80. Selçuk’un güncel minyatür tasarım çalışması aşamaları-2	135
Görsel 4. 81. Selçuk’un minyatür olarak ele aldığı güncel minyatür tasarım çalışması “Meryem’e Müjde”	136
Görsel 4. 82. Alan uzmanı’nın Selçuk’ın güncel minyatür tasarım çalışması için yorum görseli	139
Görsel 4. 83. Nakkaş Nigari’nin II. Selim minyatürü, 1494-1572.....	140
Görsel 4. 84. Hasan’ın güncel minyatür tasarım çalışması	142
Görsel 4. 85. Hasan’ın güncel minyatür tasarım çalışmasına alan uzmanının getirdiği görsel yorum	143
Görsel 4. 86. Yiğit’in güncel minyatür tasarımı için oluşturduğu eskiz	144
Görsel 4. 87. Yiğit’in güncel minyatür tasarım çalışması.....	146
Görsel 4. 88. Yiğit’in güncel minyatür tasarım çalışmasına alan uzmanının getirdiği görsel yorum	147
Görsel 4. 89. Leonardo Da Vinci, Vitruvian Man, 1487.....	148
Görsel 4. 90. Selim’in güncel minyatür tasarım çalışması.....	150
Görsel 4. 91. Zeynep’in güncel minyatür tasarım çalışması aşamaları.....	154
Görsel 4. 92. Zeynep’in güncel minyatür tasarım çalışması	155
Görsel 4. 93. Zeynep’in güncel minyatür tasarım çalışmasının cam kaide ile sergilenmesi	157
Görsel 4. 94. Minyatür ders grubu Sergisi “Mana”nın afişi	160
Görsel 4. 95. Minyatür ders grubu Sergisinin hazırlanması ve pano düzeni	161
Görsel 4. 96. Yavuz’un minyatür sergisi pano düzenlemesi.....	161
Görsel 4. 97. Zeynep’in minyatür sergisi pano düzenlemesi	163
Görsel 4. 98. Zeynep’in özgün minyatür tasarımının sergilenmesi	164
Görsel 4. 99. Zeynep’in müze eğitimi dersi için yaptığı “Midas, Yazılıkaya” minyatürü.....	164
Görsel 4. 100. Esra’nın minyatür sergisi pano düzenlemesi.....	165
Görsel 4. 101. Selçuk’un minyatür sergisi pano düzenlemesi	166
Görsel 4. 102. Selçuk’un sergide yer alan özgün minyatür denemeleri.....	167

Sayfa

Görsel 4. 103. Hasan’ın minyatür sergisi pano düzenlemesi	168
Görsel 4. 104. Yiğit’in minyatür sergisi pano düzenlemesi	169
Görsel 4. 105. Selim’in minyatür sergisi pano düzenlemesi.....	170
Görsel 4. 106. Hakan’ın minyatür sergisi pano düzenlemesi.....	171
Görsel 4. 107. Gökhan’ın minyatür sergisi pano düzenlemesi	172
Görsel 4. 108. Online grup “acemi nakkaşlar”dan alınan bazı ekran görüntüleri.....	183

KISALTMALAR DİZİNİ

A.G.	: Araştırmacı Günlüğü
Akt	: Aktaran
BAP	: Bilimsel Araştırma Projesi
Bkz	: Bakınız
Çev	: Çevirmen
diğ.	: diğeri
YYG1	: Yarı Yapılandırılmış Görüşme 1
YYG2	: Yarı Yapılandırılmış Görüşme 2
A.G.	: Araştırmacı Günlüğü
Ö.G.	: Öğrenci Günlüğü
Ö.M.	: Öğrenci Matifistosu
TDK	: Türk Dil Kurumu
vb.	: ve benzeri

1. GİRİŞ

Araştırmanın giriş bölümünde problem durumu, amaç, önem, sınırlılıklar ve ilgili araştırmaların alt başlıkları yer almaktadır. Problem durumu başlığında araştırmaya neden gerek duyulduğu, amaç başlığında araştırmanın temel amacı ve bu amaca ilişkin araştırma sorularına, önem başlığında araştırmanın amaçlarına ulaşıldığında sanat eğitimi alanına sağlayabileceği katkılara, sınırlılıklar başlığında ise araştırmanın uygulama ortamı, katılımcıları ve veri toplama araçlarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Türkiye’de geçmişten gelen sanatsal ve kültürel değerlerin birçok nedene bağlı olarak unutulmaya yüz tuttuğu gözlenmektedir. Bu nedenlerin arasında batı merkezli bir sanat eğitimi modelinin benimsenmesi, hızla gelişen teknolojiyle görsel üretim süreçlerinin değişmesi, küreselleşme ve benzeri birçok neden sayılabilir. Batı kendi dünya görüşü çerçevesinde geliştirdiği kültür ve sanat anlayışıyla geçmişin izlerini de taşıyan güncel işlerin üretimine devam ederken, doğu da geleneksel kültür ve sanatın etkisi daha çok hissedilen bir anlayışta ürünler ortaya koymaktadır. Türkiye’de ise Cumhuriyet dönemi ile birlikte doğrudan batıyı merkeze alan sanat anlayışı değişikliği üzerine düşünen pek çok sanatçımız çalışmalarında kültürel unsurları kullanarak yorumlama çabalarında bulunmuşlardır. Ancak bu önemli konuyu sanatçılarımızın bireysel çabalarına bırakmak yerine sanat eğitimi programımıza dâhil etmek, gelecek nesillerin farkındalığını arttırarak geleneksel sanatların çağdaş sanata yorumlanmasına katkı sağlayabilir. Güzel Sanatlar Fakülteleri ve Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümlerinin ders programlarda geleneksel sanatlara ilişkin derslerin yer almaya başladığı görülmekte. Eğitim kurumlarında bir moda halinde geleneksel sanatlara ilişkin derslerin açılması olumlu bir gelişme gibi görülmesine karşın bazı problematik durumlar da yaratmaktadır. Örneğin bu alanda donanımlı, yeterliğe sahip öğretmenlerin, öğretim elemanlarının bulunmaması ya da bu donanımda olmadan derslere girilmesi gibi. Ayrıca toplumsal hayata yansımaları açısından da sorunlu durumlar yaşanmaktadır. Şöyle ki, yine bazı resmi ve özel kuruluşlara bağlı kurslarla bu geleneksel sanatların öğretimine kalkışılması kimi zaman kötü eski kopyaların ortaya çıkmasına veya kitch niteliğinde ürünlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu faaliyetler arzu edilen geçmişin kültür ve sanatına ait değerlerini korumaktan ziyade değersizleşmesine neden olmaktadır. Bu

nedenlerle genelde eğitim kurumlarında, özelde ise Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümlerinde geleneksel sanatlara yönelik derslerin geleneksel sanatların hak ettiği nitelikte verilmesi ve yeterliliğe sahip öğretim elemanları tarafından yürütülmesi gerekmektedir. Derslerin içeriğinin ise geleneksel sanatların felsefesi, geleneksel tekniklerin titiz bir şekilde öğretimi ve bununla da kalmayıp özgün tasarım süreçlerinin de yürütülebileceği bir esnekliğe sahip olması gerekmektedir ki hem geleneksel sanatlar hak ettiği değeri görebilsin hem de geleceğin sanat ve tasarım ürünleri de günümüzün değerlerini yansıtabilsin. Bu nedenle bu araştırmanın problemi, minyatür geleneğinin günümüz tasarım yaklaşımlarıyla bir ders kapsamında nasıl ele alınabileceğine ilişkin cevaplar bulmayı içermektedir.

1.2. Amaç

Bu araştırmanın temel amacı, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümünde açılacak seçmeli bir ders kapsamında öğrencilerin minyatür geleneğini ele alarak özgün tasarımlar yapabilecekleri bir ders sürecinin nasıl gerçekleştirebileceğini ortaya koymaktır. Araştırmanın uygulama sürecinde Resim-İş Öğretmenliği Programı lisans öğrencilerine teorik altyapı oluşturabilmek amacıyla araştırmacı tarafından geleneksel sanatlardan minyatür sanata yönelik sunumlar yapılarak bilgiler verilmiştir. Öğrencilerin tasarım süreçlerine yönelik gözlem yapabilmeleri ve deneyim kazanabilmeleri amacıyla ise iki minyatür sanatçısı ile ders kapsamında bir araya gelmeleri sağlanmıştır. Lisans düzeyinde açılan “minyatür sanatları” dersinde öğrencilerin klasik minyatür tekniklerinden ve çağdaş sanatın olanak tanıdığı malzemelerden yararlanarak güncel tasarımlar ortaya koymaları amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Minyatür dersinin öğretme öğrenme süreçleri nasıl planlanmalı?
- Dersin öğrenme öğretme süreçleri nasıl gelişmiştir?
 - Minyatür geleneği ile güncel sanat yaklaşımlarının bir arada kullanımına yönelik bir ders süreci nasıl gelişmiştir?
 - Minyatür dersinde minyatür geleneği günümüz tasarım yaklaşımları ile birlikte nasıl ele alınmıştır?
 - Minyatür geleneği ile güncel sanat yaklaşımlarının bir arada kullanımı öğrenci tasarımlarına nasıl yansımıştır?

- Ders kapsamında davet edilen sanatçılarla gerçekleştirilen etkinlikler (çalıştay ve konferans) öğrencilerin tasarımlarına nasıl yansımıştır?
- Minyatür geleneğinin günümüz tasarım yaklaşımlarıyla ele alındığı bu derse yönelik öğrenci görüşleri nelerdir?
 - Lisans düzeyinde açılan minyatür dersinin öğretme öğrenme süreçlerinde ne gibi sorunlarla karşılaşmıştır?
 - Bu sorunların çözümüne yönelik neler yapılabilir?

1.3. Önem

Yazınsal ve görsel sanatlar alanlarında kendi kültürel ve sanatsal değerlerimizin izlerini taşıyan yeni uygulamalar üzerine çalışmalar yapmak ve projeler geliştirmek uluslararası sanat platformunda başarıyla yer alabilmek bakımından önemlidir. Bu araştırma hem sanat eğitimi programında bir gelişmeyi hem de sanatsal üretimi amaçlaması ve daha önce benzer bir planda araştırma bulunmaması bakımından önemlidir. Öğrenciler için araştırma kapsamında konu ile ilgili çalışan sanatçıları izleme ve onlarla bir arada bulunma imkânı ise kalıcı öğrenmeyi desteklemesi bakımından iyi bir fırsat olarak düşünülebilir. Kendi kültürel öğelerini iyi anlayıp yorumlayabilen sanatçı ve sanat eğitimcisi adaylarının çağdaş sanat ve yeni sanat eğitimi yaklaşımlarına özgüveni daha yüksek bir bakışla yaklaşmasını sağlayabilir. Geleneksel sanatlardan biri olan minyatür sanatının genç kuşaklara doğru şekilde tanıtılarak aktarılmasını amaçlayan bu araştırma sanat eğitimi alanında öncü bir çalışma olup, araştırma uygulama planında yer alan ve uygulaması gerçekleştirilerek sonuçları ile ortaya koyulan teknik bilgiler içermektedir. Bu bağlamda görsel sanatlar öğretim programına henüz yalnızca konu olarak son yıllarda dahil edilen minyatür sanatının uygulanması konusunda nasıl bir yol izleyeceğini bilemeyen öğretmen ve öğretmen adayları için zengin bir kaynak örneği sunmaktadır. Görsel sanatlar öğretmenleri, minyatür sanatı konusunda teorik bilgiler ile birlikte, klasik minyatür çalışmalarında kullanılması gereken doğru ve temel teknikleri görsel örnekleri ile bu araştırmada bir arada bulabilecektir. Bu bilgiler ışığında görsel sanatlar öğretmenlerinin ve sanat eğitimi alanında çalışan eğitimcilerin yeni ve çeşitli etkinlikler planlayabilmesine kapı açacak imkân sağlayabileceği için bu araştırma ayrı bir öneme sahiptir. Uygulaması her ne kadar Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü öğrencileri ile gerçekleştirilmiş olsa da sanat eğitiminin her kademesi için yorumlanarak uygulanabilecek örnekler içeren bu

araştırma, minyatür sanatının yeniden yeşertilmesi ve yeni kuşakların geleneksel sanatlara yaklaştırılmasına katkı sağlayacaktır. Araştırma uygulama süreci sonucunda ortaya çıkan öğrenci tasarımları temel alınarak incelendiğinde, bu araştırmanın güzel sanatlar eğitimi bölümlerinde resim, grafik tasarımı, baskı sanatları, enstalasyonlar ve hatta müze eğitimi gibi farklı disiplinler için daha önce çalışılmamış, özgün uygulama fikirleri sunabilmesi bakımından da önemli olduğu söylenebilir. Araştırma sonucunda önerilen minyatür dersinin güzel sanatlar eğitimi bölümlerinde açılması ve araştırmada yer alan plan dahilinde uygulanması durumunda, bu dersi alacak öğrencilerin mezun olduklarında ister görsel sanatlar öğretmeni olsun isterse üretime devam eden bir sanatçı olsun özgün eğitim etkinlikleri ve sanatsal fikirler ile yollarına devam etmelerine katkı sağlayabilmesi açısından da bu araştırmanın ayrı bir önemi bulunmaktadır.

1.4. Sınırlılıklar

Araştırma, 2018-2019 Güz döneminde, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakóltesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü'nde ilk kez açılan seçmeli SAN413 Minyatür Sanatları dersini seçen 10 öğrenci, araştırmacı ve uygulama sürecine katılan iki minyatür sanatçısından elde edilen verilerle sınırlıdır.

Araştırmanın uygulama aşamasında katılımcılardan elde edilecek veriler 2018-2019 öğretim yılının güz döneminde 12 haftalık ders sürecinden edilmiştir.

Bu araştırmada araştırma problemini yanıtlamak için, alan yazın taraması, gözlem; video-ses kayıtları, yarı yapılandırılmış görüşmeler, öğrenci ve araştırmacı günlükleri, online grup etkileşim kayıtları ve öğrenci tasarımları gibi veri toplama araçları kullanılmıştır.

2. ALANYAZIN

Araştırmanın bu bölümünde öncelikle geleneksel sanatlar kavramı ve alanyazında kullanılan benzer ya da yakın kavramlar araştırma konusu dahilinde açıklanmaya çalışılmıştır. Devamında ise geleneksel sanatlardan minyatür sanatının tanımı, tarihçesi, minyatür sanatında kullanılan malzemeler, minyatür sanatına ilişkin teknik terimler, minyatür sanatının felsefesi, günümüzde minyatür sanatı ve çağdaş Türk sanatında geleneksel yaklaşımlar başlıkları çerçevesinde alanyazın ortaya konmuştur.

2.1. Geleneksel Sanatlar Kavramı

“Gelenek” bir toplumda, bir toplulukta eskiden kalmış olmaları dolayısıyla saygın tutulup kuşaktan kuşağa iletilen, yaptırım gücü olan kültürel kalıntılar, alışkanlıklar, bilgi ve davranışlardır (TDK, 2017). Sanat, sosyal çevreyi estetik kriterlere göre şekillendiren ve düzenleyen insan faaliyeti olarak tanımlanabilir. Güzelliği arzu eden her insani çalışma sanat olarak adlandırılabilirken, ortaya çıkış sebebi tesadüf, alışkanlık ya da pratik amaçlar içermeyen nesneler de sanat olarak telakki edilebilir. Bir vazo üzerindeki dalgalı bir çizgi bile sanatsal üretim alanının içindedir (Korn, 2020, s.9). Geleneksel Sanatlar minyatür, hat, tezhip, çini, ebru, ciltçilik, maden ve cam işleri, oyma, kabartma ve figürlü süslemeler, kumaş sanatı, halı, mimari gibi pek çok sanat dalını kapsamaktadır (Sözen, 1998). Bu sanat dallarını araştırmacılar “Geleneksel Türk Sanatları”, “Geleneksel Türk El Sanatları”, “Türk Sanatları”, “İslâm Sanatları”, “Osmanlı Sanatları”, “Osmanlı Tasvir Sanatları” gibi başlıklar altında tasniflemişlerdir. Bunun sebebi Türklerin Orta Asya’dan göçle geniş bir coğrafyaya yayılarak diğer milletlerle kültürel etkileşimlerde bulunmaları ve İslâm’dan önce ve sonra farklı yaklaşımlarla sanatı ele alış biçimleridir (Aslanapa, 2017).

“İslâm Sanatı” kavramının her yönüyle özgün bir sanat anlayışına işaret etmekten çok, tüm müslüman toplumların farklı zaman ve coğrafyalarda ortaya koydukları sanatsal uğraşları ifade ettiği söylenebilir. Bu bağlamda Yetkin’in (1954, s. 6-7) İslâm Sanatı kavramı yerine tercih ettiği İslam ülkelerinde ya da devletlerinde sanat deyimi daha sağlıklı bir tanımlama olarak öne çıkmaktadır.

“Türk Sanatı” kavramı için de benzer bir kapsam sorunu vardır. Özellikleri birbirinden oldukça farklı çok geniş bir coğrafyaya dağılmış olmak, sahip olunan

coğrafyalardaki eski kültürel birikimler ve tarihi süreç içinde yaşanan dini, fikri ve iktisadi gelişim ve değişimler Türk sanatını fazlasıyla etkilemiştir. Tüm bu değişimlere rağmen Türk sanatını, mimari gelişim seyri ve özellikle tezyinata ilişkin bazı özellikleriyle bir süreç bütünlüğü içinde izlemek mümkündür (Can & Gün, 2017, s. 12-15). Örneğin hat sanatı Türkler için İslâmlıktan sonra uğraşılan bir sanat dalı iken, minyatür eserler İslam'dan hem önce hem sonraya tarihlenir. Bu nedenle bölüm başlığında Türk-İslâm Ülkelerinde ve bu coğrafyalarda yaşayan tüm etnik kültürel görsel öğeleri kapsamı açısından “Geleneksel Sanatlar” kavramının kullanılması tercih edilmiştir. Grabar (2020, s.23-24), İslâm sanatının oluşumunu açıklarken öncelikle İslam sanatının tanımlanmasındaki karmaşa üzerinde durmuştur. İslâm sıfatının bir yorumu da, nüfusun çoğunluğu ya da egemen öğeleri İslâma inanmış olan bir kültürü ya da uygarlığı nitelediğidir. Bu açıdan bakıldığında, İslâm sanatı tür olarak Çin sanatından, İspanyol sanatından kendiliğinden ayrılır. İslâm sanatı ancak etnik ve coğrafi gelenekleri egemenliği altına alıp onları dönüştüren ya da sanatsal davranışların ve anlatımlar ile kendine özgü bir ortak yaşarlık yaratan bir sanat türü olabilir. İslâm nitelemesi ancak gotik, barok ya da benzeri terimlerle karşılaştırılabilir ve yerel geleneklerin uzun tarihleri içinde başarılı bir kültürel anı gösterir.

Türk sanatı ve arkeolojisi kaynak olarak Orta ve İç Asya'da prehistorik devirlerden itibaren meydana çıkan sanat unsurlarını ihtiva eden ve çeşitli isimlerle anılan kültürlerle dayanır. Orta ve İç Asya'nın erken devirlerinde oluşan materyaller bozkır kültürünü meydana getirdikten sonra, önce Hunların atalarının ve diğer proto-Türklerin sanat ve arkeolojisini oluşturmuş, ardından da Hun sanatı ve arkeolojisini meydana getirmiştir. Bütün İç ve Orta Asya'yı bir birlik haline getiren Hunlar bu birliği kültür ve sanat alanında da gerçekleştirmişlerdi (Çoruhlu, 2017, s. 20).

Aslanapa (2017, s.1-2) Türk Sanatı tarihini “İslamıktan önce Türk Sanatı; Hunlar Devrinde Sanat” başlığı ile incelemeye başlar. Günümüze ulaşan en eski görsel kültür öğeleri, Pazırık Kurganı'nda bulunmuştur. Leningrad Ermitage Müzesi'nde saklanan bu eserler arasında halı, kumaş, renkli keçe, applike örgüler, hayvan kavgaları ve insan figürleri ile süslü çok zengin tekstil işleri yanında atlı araba ve çeşitli eşyalardır. Beşinci kurganda bulunan bir halı inanılmaz inceliği, yüksek kalitesi, motiflerinin zenginliği ve özellikleri ile dikkat çeker.

Ülkemizin kurucularının Orta Asya'dan geldikleri biliniyor. Fakat bugün ülkemizde yaşayanların dörtte birinin kökeninin göçten önce de burada yaşamakta olan

halklardan oluştuğu düşünülüyor. Antalya yöresinde bulunan en eski yerleşim yerlerinden olan Karain ve Öküzini mağaralarının duvarları ve Beldibi mağarasında bulunan taş üzerine gravür tekniği ile çizilmiş hayvan motifleri, din, büyü ve sihirle karışık bir sanatsal yaklaşımı yansıtır. Konya yöresindeki Çatalhöyük'te Neolitik yerleşimde ise mekân duvarları kırmızı renkle boyanmış, boğa başı vb. heykelcikler bulunmuştur. Buradaki resimlerde yer alan hayvan figürlerinde doğal halleriyle hareketlilik, en dikkat çekici özelliştir. Hayvan figürlerinin gerçekçi olmanın ötesinde, simgeci olma gayretlerinin olduğu da açık şekilde anlaşılır. Bu durum, belli bir form anlayışıyla bir şeyleri anlatma gayretini işaret eder. Sanatçı duyuşu, resimde ve heykelde, özellikle Fransa ve İspanya'daki mağara betimlemelerinde üç boyutu görmesine rağmen, Anadolu'da MÖ. 6000'de görmek ile görmemek arasında gibidir. Bu da sanat evriminin bir başka gerçekçi, dahası anlatımcı yanını işaret eder. Anadolu, Türkiye coğrafyasının büyük bir kısmı olarak sanatının ilk örneklerindeki formlarda primitif bir algıyı ileri sürerken, meselenin daha çok içerik ile ilgili olduğunun kaydını da tarihe atar (Eroğlu, 2015, s.20)

Genellikle Türk sanat tarihçilerinin Anadolu öncesindeki en büyük sorunları İran-İslam süzgecinde Türk kültürünün ne olduğu sorunudur. Bu, kültüre değişmeyen bir olgu olarak bakmaktan geliyor. Türklerin egemen olduğu bir ülkede her ürünün Türk olduğunu kabul etmek birtakım değişmez parametreler olduğu kabulünü gerektirir. Bu değişmezler de bütün bir kültürü ve sanatı anlamaya yetmezler. Çünkü o dönem sanatı yerel bütünlemeler, ulusal ya da etnik kategorilere girmeyecek kadar karmaşık bir sürecin ürünüdür (Kuban, 2017, s.18). Örneğin minyatür sanatını hem geleneksel sanatlar hem İslam sanatları, hem de Türk sanatı içinde inceleyebileceğimiz gibi, kendi içinde İran minyatürü, Çin minyatürü ya da Türk minyatürü olarak da ele alabiliriz.

2.2. Geleneksel Sanatlardan “Minyatür”

2.2.1. Minyatür sanatının tanımı ve tarihçesi

İslam'da Tasvir yasağı ve sonuçları hakkında epeyi yayın yapılmıştır. Bunlardan ülkemizde yapılan yayınlardan bazıları; Rıfkı Melul Meriç'in Türk Tezyini Sanatları kitabı (1937), Hakkı Baltacıoğlu'nun Türk Plastik Sanatları kitabı (1971), M. Ş. İpşiroğlu'nun İslam'da Resim Yasağı ve Sonuçları kitabı (1973), Osman Şekerci'nin İslam'da Resim ve Heykelin Yeri kitabı Tasvir kısıtlaması ya da yasağı kitabı (1974), Beşir Ayvazoğlu'nun Aşk ve Estetik kitabı (1982)'dir. Bu tasvir kısıtlaması ya da

yasağı, Müslüman sanatçıları iki yola yöneltmiştir. Bunlardan ilki figürden kaçma diğeri ise figürü cansızlaştırma. Figürden kaçış, sanatçıyı doğrudan soyut formlara yöneltir. Örneğin Arap alfabesindeki şekillerin başlangıçta plastik açıdan elverişsiz olmasına rağmen, zamanla harf köşelerinin yuvarlaklaştırılması bu eğilimin sonuçlarından biridir. Figürü cansızlaştırma eğilimi ise, bir yandan doğadan alınan şekilleri stilize ederek asıl kaynağından uzaklaştırarak soyut formlara dönüştürülmesini sağlamış, bir yandan da geleneklerden devralınan resmi arındırarak bir çeşit nakış haline getirmeyi sağlamıştır (Ayvazoğlu, 1992, s.11). Böylelikle ortaya stilize edilmiş figürleri de içerisinde barındıran minyatür sanatı çıkmıştır.

Yazma eserlerde anlatılan olayları görselleştirmek üzere yapılan kitap resimlerine minyatür denilmektedir. Minyatür terimi, Orta çağ Avrupası'nda yazma kitapların bölüm başlarına yapılan süslemelerde baş harfleri vurgulamak amacıyla kullanılan kırmızı boya minium'dan türetilmiştir. Türkçeye batı dillerinden minyatür olarak girmişse de Osmanlı döneminde tasvir veya nakış olarak kullanılmıştır (Mahir, 2012, s.15).

Uygur sanatı Türk resim ve heykel sanatlarının erken dönemlerdeki en zengin ürünlerini kapsamaktadır. M.S. IV.-V. yüzyıllarda Doğu Türkistan ve bütün Orta Asya'da gelişen eklektik resim tarzından sonra, VI.-VII. yüzyıllar arasında Türklerle yakından ilişkili bir resim anlayışı ortaya çıkmıştır (Çoruhlu, 2017, s.287). Uygur Türklerinin daha VIII. yüzyılda çok ileri bir kitap ve minyatür sanatları olduğu, kalan sayılı eserlerden ve kaynaklardan anlaşılmaktadır. Araştırmalarda ortaya çıkan duvar resimleri ile bu minyatürler, IX. yüzyılda daha ilk bakışta Çin resminden ayrılan karakteristik bir Orta Asya Türk resim üslubu olduğunu açıkça gösterir. Uygur resim ve minyatür üslubu birçok değişiklikler geçirmekle beraber esasları bozulmadan XV. Yüzyıl içerilerine kadar devam etmiştir. Türkler, Orta Asya'dan Uygur resim üslubunu batıya getirerek Gazne, Rey, Keşan, Musul ve Anadolu'ya yerleştirmişlerdir. Büyük Selçuklu devletinin kurucusu Tuğrul Bey'in 1055'de Bağdat'a girerek Sultan ünvanı alması, Selçuklu sanat ve kültürünün bu bölgede yayılmasının başlangıcıdır. Erken devir keramik ve çinilerde Selçukluların o zamanki hayatını, tiplerini, kıyafetlerini, savaş sahnelerini realist bir görüşle canlandırdıkları görülür. Fakat minyatür olarak Selçuklu üslubunu gösteren eserler ancak XII. yüzyıl sonundan itibaren günümüze gelebilmiştir (Aslanapa, 2017, s. 364-366). M.S. XIII. yüzyıla kadar varlığını sürdüren

klasik Uygur resim üslubu devresinden sonra, XV. yüzyıla kadar uzanan dönemde yabancı etkiler artmış ve eski özellikler kaybolmuştur (Çoruhlu, 2017, s.287).

Abbasiler döneminde başlatılan tercüme faaliyetleri, el yazmaları içindeki resimlerin de kopyalanmasını gerekli kılıyordu. Bu faaliyetler, kitap sanatlarının her alanında olduğu gibi, minyatür sahasında da bir gelişme meydana getirdi. Bu dönemde kitapların resimlenmesi işlerini yürütenler arasında Uygurlu Türklerin olduğu ve bu nakkaşların Orta Asya Türk resim geleneğini önce İran'a sonra da Bağdat'a taşıyarak, Batılıların "Bağdat Çığırı" adını verdikleri bir ekolü oluşturdukları kabul edilir (Gülgen, 2017, s.101).

Büyük Selçuklular döneminde yapılan minyatürler daha sonraki gelişmelere zemin oluşturmıştır. Bu döneme ait Anadolu'da çeşitli sanat merkezlerinde yapılan beş minyatürlü yazma bulunmaktadır. Bilinen en erken tarihli eser Dioskorides'in *Materia Medica* adlı botanik ve zoolojiyle ilgili eserin Arapça çevirisi olan *Kitab-ül Haşaiş* nüshasıdır. Eserde çeşitli bitki ve hayvan tasvirlerinin yanı sıra insan figürleri de görülür. Artuklular himayesinde resimlendirilen bir diğer eser *Kitap fî Ma'rifetil-Hiyelil-Hendessiye*'dir. Saray mühendisi Ebulizz İsmail b. Er-Rezzaz el Cezeri tarafından hazırlanmıştır. Teknik buluşları kapsayan eser, insan ve hayvan formunda aletlerin, su saatlerinin renkli çizimleri dönemin resim anlayışı ve Artuklu sarayındaki yaşam biçimi konusunda fikir verici niteliktedir. Dönemin bir diğer eseri Sûfî'nin *Suver ül-kevekeb es-sabite* adlı yıldız bilimi ve burçlarla ilgili olan eserdir. Mardin'de hazırlanmış olup Selçuklu tasvir sanatı geleneklerine uygun, stilize edilerek çizilmiştir. Dördüncü eser bugün Topkapı Sarayı Müzesi Kitaplığı'nda bulunan *Varka ve Gülşah*'tır. Konya'da Hoylu Abdülmümin b. Muhammet tarafından hazırlandığı bilinmektedir. Selçuklu döneminden günümüze ulaşan son eser ise Nasrettin Sivasî'nin tezkiresi olup astroloji ve sihirle ilgilidir (Sözen, 1998, s.116-125).

Türk minyatürcülüğü geometrik olmamakla birlikte, doğacı resim anlayışından uzaklaşan, uzaklaştıkça da güzelleşen bir resim çığırı idi. Bu resimlerde biçimler, pozlar, renkler hep kendilerine göre idi. Bu resimler ilham almak için akıl gözü ile dış alemi değil, gönül gözü ile iç alemi gören resimlerdir. Türk minyatürleri, Türk nakkaşlarının dile getirdikleri bilinçaltı yaşayışından başka bir şey değildir. Onlara yüksek sanat değeri verilmesi de bundandır (Aslanapa, 1987, s. 851).

İslam kitap sanatında ayrıcalıklı bir yere sahip olan Osmanlı minyatürleri ise, belgesel değer taşımaları ve özellikle tarihi konulu eserlerdeki örneklerinin gerçekçi yaklaşımıyla değer taşırlar. Bu resimler tarih, sosyoloji, kültür tarihi ve diğer alanlarda

yapılan birçok araştırmada yararlanılan görsel belgeleri oluşturmalarının yanı sıra Cumhuriyet sonrası Türk resmine de kimi zaman esin kaynağı olmuşlardır (Mahir, 2012). XV. yüzyılın ortalarında Edirne’de bazı minyatürlü el yazmaları hazırlanmıştır. Hepsi manzum olan bu eserlerin tasvirleri, Osmanlı sarayında geleneksel İslam resim sanatı kurallarına göre çalışan nakkaşların varlığına işaret ederken, Şiraz ve Bağdat’ta çalışan bazı musavvir ve nakkaşların Osmanlı himayesine girdiğine dair ipuçları da vermektedir (Çağman, 2016, s.13).

Osmanlı minyatür sanatının gelişimi altı evrede olmuştur:

1. II. Mehmet, II. Bayezid ve I. Selim dönemi (1451-1520): Oluşum Evresi;
2. I. Süleyman ve II. Selim dönemi (1520-1603): Geçiş Evresi;
3. III. Murad ve III. Mehmed dönemi (1574-1603): Klasik Evre;
4. 17. Yüzyıl (1603-1700): Geç Klasik ve Duraklama Evresi;
5. III. Ahmed dönemi ve 18. yüzyılın ilk yarısı (1700-1750): İkinci Klasik Evre ya da Neo Klasik Evre;
6. 19. yüzyılın sonuna kadar (1750-1900): 1750’den sonrası, Osmanlı Minyatürünün Sonu (And, 2014, s. 36).

Osmanlı minyatürlü yazmaları (tür olarak) konusu edebiyat olan eserler, konusu tarih olan eserler, Silsilenameler, Sürnameler, Peygamberler tarihi, Cifr ve tasavvuf konulu eserler, konusu bilim olan eserler, gösterim amaçlı resimler ve albüm resimlerinde oluşur. Osmanlı minyatürlerinde ikonografya ise;

- Saray hayatı (Cülus-Tahta çıkış, Muayede-Bayramlaşma, Meclis, Sarayda Kabul, Hilat Verilişi, Divan Toplantısı, Topkapı Sarayı)
- Saray dışı hayat (Padişah, Şehzade, Serdar, Ordu ve Esnaf Alayları, Otağda Kabul, Şenlikler ve Spor Gösterileri, Ölüm ve Cenaze)
- Padişah portreciliği
- Savaş ve kuşatma
- Av ve hüner
- Kent tasvirciliği
- Peygamber öykülerinden seçmeler (Âdem ve Havva, Hz. Muhammed’in Miracı, Hz. İsa’nın Göğe Çıkarılışı, Nuh Tufanı, İskender-i Zülkarneyn’in Hızır Peygamberle Birlikte Ye’cüc ve Me’cüc Kavmine Karşı Duvar Örmesi) gibi başlıklar altında toplanabilir. Osmanlı minyatür sanatına yön veren önemli sanatçılara; Sinan Bey ve öğrencisi Şiblizade Ahmed, Matrakçı

Nasuh, Nigari (Haydar Reis), Nakkaş Osman, Nakkaş Hasan, Nakşi, Musavvir Hüseyin İstanbuli, Levni, Refail ve Kapıdağlı Konstantin'i örnek olarak verebiliriz (Mahir, 2012).

Bunlardan ayrı olarak, Topkapı Sarayı Müzesi'nde bulunan ve Fatih Albümü olarak adlandırılan bir grup resim, işlediği konular ve üslup açısından ayrı bir özellik taşır. Renli ve karakalem olarak yapılan resimlerin bazılarının altında "Mehmet Siyah Kalem" imzası vardır. Bozkır yaşamı ve şamanlık dünyasının konu olarak işlendiği resimler Türkistan'da XIV. ve XV. yüzyıllarda yapılmıştır (Sözen, 1998, s. 118-125).

III. Ahmed döneminde Batı kültürünün etkisiyle değişime uğrayan başkentteki yaşam, başta tasvir ve nakış sanatı olmak üzere çeşitli sanat dallarına da yansımıştır. Lâle Devri olarak bilinen bu dönemin en üstün sayılan sanatçılarından başında ise Levnî gelmektedir (Çağman, 2016, s.99). XVIII. yüzyıl başlarından itibaren Batılılaşma akımı sonucunda Avrupa resmi kurallarının değerlendirilmesiyle geleneksel teknikle gölgeli boyanan hacimli nesneler ve derinlik kazandırılmış unsurlarla, üç boyutlu tasarımlar ortaya çıkmıştır. Aynı yüzyılın sonlarına doğru tutkallı toprak boyanın, guvaş ve sulu boya ile yer değiştirmesiyle birlikte bazı yazmalar geleneksel minyatür sanatını sonlandıran tekniklerle resimlendirilmiştir. Bu dönemde tasvir, kitap sayfalarından duvar ve tuval yüzeylerine taşınmıştır.

XIX. yüzyılın başındaysa Osmanlı minyatürü artık önemini yitirmiştir. Bu dönem sanatçıları geleneklerden kopmaksızın ortaya koydukları Batı etkilerini özümleme çabalarıyla, Tanzimat sonrası açılan okullarda başlatılan Batı resmi eğitimiyle yaygınlaşacak olan yeni resim geleneğinin öncüleri olmuşlardır (Mahir, 2012, s.186). Ülkemizde XIX. yüzyılın ikinci yarısından sonra özellikle plastik sanatlarda bir Batıya özenme gerçekleşmiş, bu özenme günümüze kadar artarak gelmiştir. Bu da ülkemiz sanatçısının doğu-İslam minyatüründen neredeyse hiçbir şekilde doğru olarak yararlanamadığı anlamına gelmektedir. Oysa XX. yüzyılın önemli sanatçılarından Matisse ve daha birçok sanatçı, minyatürlerin, özellikle soyut gerçekliğinden yararlanmayı bilmiştir. Buna en büyük neden olarak ise Batının figür resmine yönelmemiz gösterilebilir (Eroğlu, 2016, s. 13).

2.2.2. Minyatür sanatında kullanılan malzemeler ve teknik terimler

Minyatür, renklerin parlaklığını azalttığı için de gölge kullanmayan düz renkli bir resim sanatıdır. Minyatür tekniği ise sulu boya-guaj tekniğidir. Minyatürlerde

kullanılan örtücü boyalar, toprak boyalar ve bitkisel boyalar olup doğal hammaddelerden, bitkilerin çeşitli kısımlarından ve ipekten elde edilirdi. Siyah boya olarak çoğunlukla lamba isi kullanılırdı (Tez, 2018, s. 60-61). Kedi yavrusu tüyünden yapılan fırçalar ile yumurtalı veya aharlı kağıtlar üzerine uygulanırdı. Minyatürde işlenecek konu, eskiz olarak çok ince kıllı fırçalarla kiremit rengi boya veya sepya mürekkebiyle kağıda çizilir, boyama işleminde ise önce altın sürülür sonra diğer renklere geçilirdi (Mahir, 2012, s. 15). Yıldızlama işleminde, agat taşı ile perdahlanan çok saf altın yaprakçıklar (varak altın) ya da onlardan ezilerek elde edilen altın tozları yumurta akının bağlayıcılığı eşliğinde kullanılırdı. Buna yönelik guaj tekniğinde, yıldızlanacak yüzeye daha önceden alçı ve yıldız tutkalı karışımının sürüldüğü bir katman üzerine Ermeni bolusu katmanı yerleştiriliyordu. Nakkaşlar boyaları kendileri ürettiğinden, bu işin incelikleri ve karışım bilgisi, onların kişisel sırrı olarak kalırdı (Tez,2018, s.61).

Geleneksel sanatların hepsinde, kullanılan malzemeler sanatın temelini oluşturmaktadır. Yüzyıllar öncesinde yapılmış eserlerin günümüze kadar gelebilmelerinin en önemli nedenlerinden biri eserlerde doğal malzemelerin kullanılmış olmasıdır. Kimyasal maddelerden uzak malzemeler geçmişte sanatkarlar tarafından çok emek verilerek hazırlanmıştır. Önce gerekli malzemeleri hazırlama becerilerini, daha sonra icra yöntemlerinde kendilerini geliştirdikleri anlaşılmaktadır. Kitap süsleme sanatkarlarının birçok alanda uzman oldukları ve eserler verdikleri bilinmektedir. Örneğin bir minyatür sanatçısı aynı zamanda çok iyi bir ebru veya tezhip eseri hazırlayabilmektedir. Bir sanatkar kullanacağı fırçayı, kalemi, kâğıdı veya boyayı kendisi hazırlamalıdır. Sanatın inceliğinden önce malzemeler ve onların özelliklerinin kavranması gerekmektedir (Taşdelen, Beşiroğlu, Arıman, Gül, 2021, s. 30).

Minyatür sanatının teknik açıdan temeli sayılabilecek nüanslı tahrir çizgisidir. Tahrir çizgisi kompozisyonda yer alan tüm nesne ve figürleri çerçeveler. Günümüz minyatür sanatında nüanslı çizgi etütleri yapmak için yumuşak uçlu kalemler kullanılmaktadır. El alışkanlığı kazanıldıktan sonra ise 0,5 veya 0,3 uçlu kalemler kullanılır. Kullanılan silgiler yumuşak, kaliteli ve iz bırakmayan ürünler olmalı ve küçük detaylar için kalem silgiler tercih edilmelidir. Çalışılan yöntem ve zemine göre çeşitlilik gösteren fırça kullanımında, geniş yüzeyler için geniş uçlu, nüanslı tahrir çizgileri için ise çeşitli sıfır uçlu fırçalar ve noktalama gibi tekniklerin uygulanması için küt uçlu fırçalar seçilmelidir. Günümüzde minyatür malzemeleri satılan kırtasiyelerde

doğal ya da sentetik ürünlerden oluşan farklı incelik ölçülerinde fırçalar bulunmaktadır. Minyatür yapımında geçmişte olduğu gibi günümüzde az da olsa doğal maddelerden boya üreten sanatkârlar bulunmaktadır. Bunların dışında farklı kalitelere üretilen sulu boya, guaj boya ve akrilik boyalar yapılacak çalışmanın niteliğine veya yüzeyine göre seçilerek kullanılmaktadır.

Minyatür sanatında akıtma boyama tekniği, tarama tekniği, nüanslı boyama tekniği, noktalama tekniği ve kademeli (degrade) boyama tekniği gibi farklı boyama teknikleri kullanılmaktadır (Ersoy, 2006, s.76-86). Kompozisyonda ele alınan obje, nesne ya da figürlerin oluşturulması için bu teknikler kullanılmaktadır. Keskiner'in (2004) Minyatür sanatında doğa çizim ve boyama teknikleri kitabında tüm teknikler sanatçının uygulamalı çizimleri ile aktarılmıştır.

Minyatür sanatında altın kullanımı da tarihte olduğu gibi günümüzde de devam etmektedir. Sayıları az da olsa altın ezme ustaları bulunmakta ve yaprak altınları Arap zıncı ile bir kâse içerisinde parmakları ile ezerek kullanıma hazırlamaktadır. Hazırlanan sıvı altın ince fırçalar ile uygulanabilmekte ve kâse içinde kapalı bir şekilde uzun süre saklanabilmektedir.

Varak altın günümüz teknolojisinde zamandan ve insan emeğinden tasarruf edilerek fabrikalarda da üretilmektedir. Fabrikalarda altın, mekanik koşullarda yine aynı yöntemle dövülerek hazırlanmakta, mekanik koşullarda altının üzerine inen darbeler on bin çekiç darbesine denk gelmektedir. Günümüzde varak altın ise 18-22-24 ayarlarda 8 cm kare büyüklüğünde 24 sayfalık defterler şeklinde bulunmaktadır. Defterlerin üzerinde fabrika çıkış numarası yer almakta ve eritme, yapıştırma işlemleri için kullanıma sunulmaktadır. İçindeki katkı maddeleri olan gümüş, bakır oranlarının ayarlanması ile sarı, yeşil, kırmızı altınlar elde edilmektedir (Ersoy, 2006, s.133).

Geçmişte minyatür yapmak için önce kağıdın hazırlanması gerekirdi. Nakkaş, sırf pamuktan yapılmış bir hint kağıdını mermer bir levha üzerine serer, sonra yine yuvarlak bir mermer ya da fildişi ile süre süre kağıdı aharlar, yani parlatırdı (Güvemli, 1968, s.209). Ahar, kağıdın dayanıklılığını arttırmak, minyatür ve tezhip sanatında fırçanın kağıt üzerinde rahatlıkla kayabilmesi için uygulanan bir tekniktir. Boyanmış kağıt üzerine uygulanır ve yumurta, nişasta ve üstübeç ile hazırlanır (Ersoy, 2006, s.144). Ham hâlde boyanmış veya âharlanmış kâğıtları düz hâle getirip parlaklık vermek için kullanılan alete mühre, bu aletle kâğıt üzerinde yapılan işleme mühreleme, işlem

sonunda elde edilen kâğıda ise mührelenmiş kâğıt denir (Taşdelen, Beşiroğlu, Arıman, Gül, 2021, s. 53). Minyatür sanatına dair daha pek çok teknik terim ve özel malzeme bulunmakta olup, alan yazın kısmı araştırmanın uygulama aşamasında katılımcı öğrenciler ile paylaşılan bilgiler çerçevesinde sınırlandırılmıştır.

2.3. Minyatür’ün Felsefesi Üzerine; Doğu-Batı Estetik ve Sanat

Genellikle güzelliğin bilimi olarak tanımlanan, ancak bu tanımın sınırlarını çoktan aşmış bir disiplin olan estetik, pek çok bilim dalı ile ilişkili olan, bir felsefi ve psikolojik teoriler toplamı olarak ele alınabilir. Bu çerçevede oluşturulmuş estetik teorileri, kökleri Greko-Latin kültürüne uzanan bir dünya görüşüne dayandığı için, Batı dışındaki kültürlerin sanatlarını açıklamada yetersiz kalmaktadır.

İslam sanatlarında “güzel” deyince anlaşılan, Batı kaynaklı objektivist ve sübjektivist estetiklerin anladığı manada bir güzellik değil, “mutlak güzellik”tir ve bu güzelliğin görünen alemdeki içkinliğidir (immanent oluşudur). Müslüman sanatçı için, sözgelişi gül, kendiliğinden güzel olmadığı gibi, bizim onda kendimizi yaşamamız (einfühlung) da değildir. Gülün güzelliği, Tanrı’nın “cemal” sıfasının ondaki görünüşüdür (tecelli). Batı kaynaklı bazı estetik teorilerinin kavram çerçevesindeki “çirkinlik”, bu estetiğin konularının tamamen dışında kalır. Çünkü çirkinlik itibardır; başka bir deyişle, güzellik “mutlak” olduğu için, çirkinlik yoktur. Sanatçının görevi, güzelliği kaynağından yakalamak, yani görünenin temelinde bulunamı araştırmaktır. Bu bakımdan dış dünyanın yerine benzerini geçirmek (mimesis) gibi bir kaygının bütünüyle dışında, sanatçının kendi ferdiyetinden de bağımsız bir arayıştır sanat (Ayvazoğlu, 2017, s. 197).

İslam dünyasındaki sanatsal ifadelere ve sanat olarak tanımlanmasa da bir iletişim kurmak ve anlamların aktarımı için kullanılan kitap, resim ve yazı diline bakıldığında, bunların bambaşka bir amacın ürünü olduğu görülmektedir. Sanatın ve sanatçının rolü görüntü ile bir vücut oluşturarak anlamı fiziksel olarak görünür kılmak değildir. inanılabilecek kadar gerçek bir beden ya da bir görüntü ortaya konulduğunda ona ruh vermektir. Bu bakımdan, Batı-dışı sanatlarda ve İslam sanatlarında amaç bir şeyi en iyi şekilde görüntülemek değildir. Temsilden ziyade, bir şeye işaret etmek, ima ederek onu hayalde canlandırmak söz konusu olup, duyumsal öncelik görselde değildir (Erzen, 2012, s.64). İslam sanatı, bir temaşa; yani bakma, seyretme ve nazar etkinliği ve dünyayı güzelleştirme yürüyüşüdür. Bu sanatın bir niteliği olan dinamizm de böyle bir hareket halinde olmanın sonucudur. Gelenekte sanat sözcüğünün geniş bir anlam yelpazesine sahip olması da bununla ilgilidir. İslam’da sanatın bir görevi de insan bilincini uyarması, onunla hep bilinç halinde iletişime girmesidir. Sanata yüklenen

hikmet arayışı vazifesinin anlaşılması için bu iletişim düzeyi önem taşımaktadır. Aynı anlayışa göre, sanatçı bu kavramsal bilinçle hareket ettiğinden eserini kendi ürünü görmemeli ve bununla övünmemelidir. İslam kültüründe estetik kuram arayışları da bu yüzden ancak modern dönemlerde ortaya çıkmıştır (Karadeniz, 2020, s.19-23). Pamuk (1998, S.26) “Benim adım kırmızı” adlı eserinde “Nakkaş’ın kendi şahsi usulü, kendine mahsus bir rengi, sesi, var mıdır, olmalı mıdır?” sorusuna “Gerçek hüner ve ustalık hem erişilmez bir harika resmetmek, hem de bu harikada nakkaşın kimliğini ele veren hiçbir iz bırakmamaktır”, “Üslup diye tutturdukları şey, kişisel bir iz bırakmamıza yol açan bir hatadır yalnızca” şeklinde cevaplar vermiştir.

Tasvirde temsil kavramını açıklamak için “Ben bir ağacım” bölümünde bir ağacı dillendirerek, o çok vurucu “Ben bir ağacın kendisi değil, manası olmak istiyorum” cümlesini kullanmıştır. Minyatür sanatının felsefesi bir cümlede özetlenecek olsa, o cümle bu cümle olabilirdi. Çünkü bu cümle; tasvir edilen şey ister insan, hayvan figürü, ister bir bitki ya da nesne olsun minyatürde amaçlananın her detayı ile gerçekçi bir betimleme yapmak olmadığını, yalnızca imgenin bir temsilini oluşturarak onun anlamını öne çıkarmak olduğuna vurgu yapmaktadır.

2.3.1. Günümüzde minyatür sanatı ve Çağdaş Türk Sanatında Geleneksel Yaklaşımlar

Ülkemizde günümüze yakın dönemlerde minyatür sanatı tarihçiliği yapılmasına rağmen, minyatür sanatı hermeutik’i pek yapılmamıştır. Az bulunan değerli değinme örnekleri dışında bu konuda örnek pek bulunmamaktadır ve bir geri kalınlık söz konusudur. Bu geri kalınlık da ülkemizde, özellikle günümüzdeki genç ressam, hatta heykeltıraşlara da zarar vermiş, onların ulusal olandan çıkıp, evrensel olabilecek yapıtlar ortaya koymasını engellemiştir (Eroğlu, 2015, s. 55). Türk resminin geleneksel biçimlerden uzaklaşması, 19. Yüzyılda manzara resmi ile başlar. III. Selim’in başlattığı Batı’ya açılma hareketi, Tanzimat’ta aşırı Batılılaşmaya dönüştüğü zaman, Osmanlı saray çevreleri Batı’dan İstanbul’a gelen pek çok yağlı boya ressamı tanıdı. Bu süreç, Şeker Ahmet Paşa, Hüseyin Zekai Paşa gibi manzara ressamlarının yetişmesini sağlayan önemli bir geçiş dönemidir. Figür resmi konusunda, II. Mahmut’un kendi portresini yaptırıp devlet dairelerine zorla ve törenle astırması dışında, daha önce toplumla figürlü resim arasında önemli bir karşılaşmanın olduğu söylenemez. Biçimsel açıdan, özellikle Levni’nin büyük figürlü bir iki çalışmasında gördüğümüz türden, 18. Yüzyıl

minyatürüne giren ışık-gölge denemeleri, gerçekçi figür araştırmasına bir başlangıç bile kabul edilemez. Bu nedenle Osman Hamdi'nin figür çalışmaları Türk resminde radikal bir atılımdır (Duben, 2007, s.74). Kurtuluş Savaşı sonrasında ise Atatürk tasvirleri yeni bir ulus kimliği oluşturulmasında önemli rol oynamıştır. Atatürk resim ve heykelleri, vatan-millet sevgisi ve bağlılığın sembolü olarak Türkiye'nin dört bir yanına dağılmıştır. Diğer taraftan figüratif olmayan Osmanlı sembollerinin (tuğralar gibi) yerini almıştır ve muhtemelen Anadolu halkının gördüğü figüratif batı resminin il örnekleri olmuştur (Soğancı, 2005).

Türk sanatında çağdaşlaşma sürecinin başlangıcını kesin bir tarihle belirlemek olanağı yoktur. 1795 yılında, Batıdaki modellere uygun modern bir eğitim kurumu olan Mühendishane-i Berrii Hümayun'un kuruluşu bu sürecin başlangıcı tarihlendirmede bir kolaylık olarak görülebilir. Burada daha çok askeri amaçlarla yeni resim teknikleri öğretilmeye başlanmış, böylece Batı perspektif kuralları ile nesneyi iki boyutlu yüzey üzerinde modle ederek göstermeye yarayan ışık-gölge uygulaması gibi kurallar resim öğretim programının içinde yer almıştır. Batı'da resim eğitimine gönderilen ilk gençler ise yine subay ya da askeri okul öğrencileridir. 1835'te uygulamaya konan bu program gereğince, Viyana, Berlin, Paris ve Londra'ya iki yıl içinde on iki kişi gönderilmiştir (Tansuğ, 2008, s. 14). 1914 Empresyonizmine kadar süren anlayış çerçevesinde gelişen Türk resmi 1914 sanatçıları ile birlikte Doğu ile bağlantılarını tamamen ortadan kaldırmıştır. Böylece sanatçılar resim diline özgü estetik sorunlara da daha çok Batı sanatının merceğinden bakmaya başlamışlardır. Nitekim bu 1933 yılında kurulan "D Grubu" ile birlikte doruk noktasına ulaşarak, modernizm adı altında gitgide kısırlaşan bir Batı hayranlığına dönüşmüştür (Elmas, 1998).

Çağdaş Türk resminde milli geleneklerden hareket ederek yeni oluşumlar ise 1940'lardan itibaren yaygınlaşarak, 1950'li yıllarda güçlü bir olgu olarak yerel değerlerle beslenebilme anlayışı giderek önem kazanmıştır. Bu oluşumlar içerisinde Bedri Rahmi Eyüboğlu, Adnan Turani, Erol Akyavaş, Abidin Elderoğlu, Ergin İnan, Rauf Tuncer, Şemsi Arel, Süleyman Saim Tekcan gibi sanatçılar geleneksel sanatların biçimsel yapısını konu alan çağdaş eğilimlerde eserler vermiştir. Ulusal resim arayışlarını sürdüren sanatçıların esinlendiği ve özgün yaratıcılıklarını besleyen genel kaynaklar Geleneksel Sanatlardan minyatür, hat ve kaligrafi sanatı, halı-kilim, yazmalar, nakışlar, kırkyama, süsleme sanatı gibi resim örnekleridir (Bayramoğlu, 2013).

Geleneksel motifleri ve desenleri çağdaş dönem Türk resminde ilk kez Erol Akyavaş'ın yaptığı “Eski Kent” tablosunda görebiliriz. Osmanlı minyatürlerinde yer alan kale betimlerinden yola çıkarak 16. yüzyıl Osmanlı şehrini soyut kuşbakışı görünümünü yeniden kurgulayan eser geleneksel betimlemenin çağdaş uygulama içerisinde sunulduğu önemli bir eserdir. 1990'lı yıllarda post-modern sanat anlatısının etkisi ile yapılan yerleştirme çalışmalarından Handan Börtüçene'nin “Anadolu Medeniyetleri Müzesi Yerleştirmesi”, Halil Akdeniz'in Anadolu'daki tarihsel süreci kronolojik olarak ele aldığı medeniyetin oluşumunun katmanlarını içeren “Siyah-Beyaz” adlı eseri çağdaş sanatın tarih ve gelenekle olan bağınyı yeniden kurgular (Bozkuş, 2014).

1997 Venedik Bienali ve 1998 İstanbul'da gerçekleştirilen “Bellekten Modernliğe: İslam Dünyasında Yeni Yapıtlar” sergisi, yine 1997'de Borusan Sanat Galerisi'nde düzenlenen küratörlüğünü Beral Madra'nın üstlendiği “Aynılık ve Ayrılık” sergisi ve İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti etkinlikleri kapsamında küratörlüğünü Levent Çalıkoğlu'nun üstlendiği “Gelenekten Çağdaş Modern Türk Sanatında Kültürel Bellek” sergisi son dönemde geleneksel sanatların çağdaş sanata yorumlanması üzerine vurgu yapan önemli etkinliklerdir.

2018 yılında Lutfi Kırdar Kongre Merkezi'nde 12.'si düzenlenen Contemporary İstanbul'da yerli yabancı pek çok sanatçının geleneksel sanatlardan izler taşıyan eserleri bulunmaktaydı. Grey Perry'in “Red Carpet” adlı çalışması minyatür ve dokuma sanatını, Jean François Rauzer'in yine minyatür ve halıyı dijital kolajla bir araya getirdiği çalışmaları, İman Safei ve Murat Morova'nın hat ve kaligrafiyi farklı materyallerle yorumladıkları çalışmaları bu eserler arasında sıralanabilir. Minyatürü günümüz popüler kitap, dizi ve filmlerle birleştiren ve dijital bir yaklaşımla yorumlayan genç sanatçı Murat Palta'nın “Breaking Bad” ve “From Dusk Till Down” adlı çalışmaları ise (daha önce benzer bir örneği bulunmaması açısından) bunlar arasında en dikkat çeken eserlerden biriydi.

2.4. İlgili Araştırmalar

Konu ile ilgili alan yazın incelendiğinde, geleneksel sanatların çağdaş sanata yorumlanması üzerine çeşitli literatür çalışmaları bulunmakta, fakat özellikle güzel sanatlar eğitimi alanında uygulamalı çalışmaların sayısı oldukça azdır. Bulunan

Çalışmaların her birinde ağırlıklı olarak üzerinde durulan konu, kullanılan yöntem farklıdır.

Bykdikmen, (2006) “İlköğretim İkinci Kademedeki Geleneksel Türk El Sanatlarının Eğitimi” adlı yüksek lisans tezinde Geleneksel Türk El Sanatları eğitiminin önemi ve sanat eğitimi içindeki konumunu incelenerek, Geleneksel Türk El Sanatlarının korunması ve geliştirilmesi hakkında bilgi sahibi olunması, Geleneksel Türk El Sanatlarının gelecekte Türk Sanatına ve Kültürüne etkilerinin araştırılması ve kavratılması, İlköğretim ikinci kademedeki gözlem yapılarak uygulanan yöntemlerin, sorunların ve çözümlerin tespit edilerek el sanatlarımızın milli ve evrensel değerler içerisinde gelişmesine destek verilmesi amaçlanmıştır. Araştırma Konya ili Kadınhanı İlçesinde Musa Uğur İ... 6.,7. ve 8.sınıflarda toplam üç hafta süresince yapılan resim-iş ve iş eğitimi dersinin gözlemini kapsamaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden gözlem metodu ve doküman inceleme kullanılmıştır. . Gözlemde rneklem olarak seçilen 8/A sınıfı toplam 18 erkek 13 kız, 7/A sınıfı 14 erkek 14 kız, 6/B sınıfı 20 kız 19 erkek öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma sonucunda ilköğretim ikinci kademedeki Geleneksel Türk El Sanatları konusu resim-iş ve iş eğitimi müfredatında yer almıştır. Fakat çoğunlukta resim-iş öğretmenleri bu konularını planlarına almayarak işlememeyi tercih etmişlerdir. Bu da araştırma aşamasında bir engel olarak ortaya çıkmıştır. Ders olarak işleyen öğretmenler ise sadece öğrencilerden iyi bir çalışma almak için uğraşmış, konuyu yüzeysel olarak işlemiştir. İş eğitimi derslerinde Geleneksel Türk El Sanatlarının daha ağırlıklı olarak işlendiği gözlemlenmiştir. Çocuklara dersin ana konusu tasarım olmasına rağmen ellerine çizilmiş motif verilerek çalışma yaptırılmıştır. Bunun sonucunda da öğrencilerden orijinal çalışmalar elde edilememiştir. Araştırmacı temel tasarım derslerinin üzerinde önemle durulması gerektiğini, öğrencilerin renk ve desen konusunda yeterince bilgilendirilmeleri gerektiğini ve ğretmenlerin Geleneksel Türk El Sanatları ile ilgili hizmet içi eğitim almalarının yararlı olacağını belirterek sınıf ortam, koşullarının ve ders sürelerinin yetersizliğine değinmiştir. Konu ile ilgili müze ziyaretlerinin, sınıf içi oyunlarla ya da sanat eleştirisi yöntemi ile konunun işlenmesinin yararlı olabileceğini belirtmiştir.

Gnceoğlu, (2011) “Görsel Sanatlar Dersinde Geleneksel Türk Sanatları Konularının ok Alanlı Görsel Sanatlar Eğitimi ve Yapılandırmai ğrenme Yaklaşımı ile Uygulanmasının Etkililiği” adlı doktora tezinde, amaç İlköğretim 6.sınıf görsel

sanatlar dersinde geleneksel Türk sanatları konularının yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına göre çok alanlı görsel sanatlar eğitimi yöntemi ile uygulanmasının etkililiğini araştırmaktır. Araştırmada, İlköğretim 6.sınıf Görsel Sanatlar Dersi için 6 haftalık ders programı hazırlanmıştır. Araştırmacı, “katılımcı gözlemci” olarak hazırladığı program doğrultusunda Çok Alanlı Görsel Sanatlar Eğitimi Yöntemi (ÇAGSEY) ile geleneksel Türk sanatları etkinliklerini 6 haftalık dersler süresince yapılandırmacı öğrenme yaklaşımıyla uygulamıştır. Araştırmacı, 2008-2009 eğitim-öğretim yılı içerisinde 6 haftalık ders süresince katılımcı-gözlemci olarak hazırladığı plân doğrultusunda, 6. Sınıf Görsel Sanatlar Dersleri’ne girmiştir. Hazırlamış olduğu veri toplama araçlarının yardımı ile çeşitli verilere ulaşmıştır. Dersler, video kaydı ve fotoğraf çekimi ile belgelenmiştir. Müdür ve öğretmenlerle görüşmeler yapılarak okul ile ilgili dökümanlar incelenmiştir. Görüşme, gözlem ve döküman incelemesi yaparak verilerin analizini temel olarak; içerik analizi, betimsel analiz, doküman analizi teknikleri kullanılarak yapılmıştır. Sonuç olarak yapılandırmacı sınıflardaki öğrencilerin dersten daha çok keyif aldığını, öğrenme sürecinde rol almakta mutlu olduğunu, daha fazla sorumluluk kazandığını, kendine ve arkadaşlarına daha fazla güvendiğini, görüşlerini rahatlıkla açıklayabildiğini ve farklı görüşleri saygılı bir şekilde eleştirebildiğine dikkati çekmiştir. Çalışmada görsel sanatlar öğretmenlerinin hizmet içi eğitimlerle çokalanlı görsel sanatlar eğitimi ve geleneksel sanatlarla ilgili eksiklerinin giderilmesi gerektiğini belirterek benzer uygulamaların çeşitlendirilmesini önermiştir.

Demir, (2008) “Osmanlı minyatür sanatında Nakkaş Levni'nin Surname-i Vehbi minyatürlerinin ilköğretim 7. sınıf öğrencilerine sanat eğitiminde etkisi” adlı yüksek lisans tezinde, Osmanlı Minyatür Sanatında Nakkaş Levni'nin Surname-i Vehbi minyatürlerinin ilköğretim 7. Sınıf öğrencilerine sanat eğitiminde etkisi araştırılmıştır. Sanatın gerek toplum içinde gerekse evrensel düzeyde gelişip kök salabilmesi için Ulusal özelliklerini koruması gerekmektedir. Toplumun kültürel mirasının birikimi ve sürekliliğini sağlamak eğitimin temel işlevlerinden birisidir. Sanat eğitiminde yer alacak olan kültürel değerlerin tarihini ve ait olduğu toplumu tanıyan, kültürel mirasına sahip çıkan nesillerin yetiştirilmesine katkı sağlayacağı düşüncesinden hareketle araştırmada Osmanlı Sanatında Nakkaş Levni'nin Surname-i Vehbi minyatürleri kullanılmıştır. Uygulama çalışmaları Bartın ilinde bulunan Gazi İlköğretim Okulu ve Kemal-Sabriye Ocakçı İlköğretim Okulu olmak üzere iki resmi okulun 7. Sınıf öğrencilerinden oluşan 40 öğrenciyi kapsamaktadır. Öğrenciler deney ve kontrol

grubu olarak ayrılmıştır. Veri toplama araçları olarak ön-son test, uygulama değerlendirme ölçeği ve süreç değerlendirme anketi kullanılmıştır. Verilere dayanarak Nakkaş Levni'nin Surname-i Vehbi Minyatürlerinin kullanıldığı uygulama çalışmalarının ilköğretim 7. Sınıf öğrencilerine sanat eğitiminde etkisi yorumlanmıştır.

Bageri, (2004) “Türk ve İran minyatür sanatının incelenmesi ile grafik eğitiminde minyatürün önemi üzerine bir araştırma” adlı yüksek lisans tezinde grafik eğitiminde minyatür sanatının tanıtılmasının önemi temel alınmıştır. Bu konunun önemini incelemek amacıyla ve minyatür dünyasının tanıtımı için, minyatürün arif sanatçısının düşüncelerini anlatan semboller ve minyatür sanatının özellikleri ile tanışıp ve sonra İran ve Türkiye'deki minyatür sanatının tarihini gözden geçirilmiştir. Daha sonraki bölümlerde grafik tasarımının uygulanma alanları incelenerek grafik ve minyatürün ortak temelleri ele alınmıştır. Bütün bu incelemelerin sonunda, minyatürün sanatının grafik eserlere milli ve kültürel anlam kazandırdığından grafik eğitiminde öğrencilerin minyatür sanatıyla tanışmalarını önerisi getirilmiştir.

Çetin, (2018) “Minyatür sanatının Türk grafik tasarımı çerçevesinde kitap illüstrasyonu olarak değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezinde, minyatür sanatı tarihsel süreç değerlendirilerek, bütünüyle gelişim ve duraklama evreleri ortaya konularak, bu evrelerin nedenleri ve sonuçları incelenerek, Türk grafik tasarımı çerçevesinde değerlendirilmiş; teknik, nitelik ve işlevselliği göz önünde bulundurulduğunda kitap illüstrasyonu misyonu irdelenerek, 21. yüzyıl konjonktüründe gelişen teknolojiyle Türk grafik tasarımı içerisinde olası kullanım biçimlerine değinilmiştir.

Çevik, (2022) “Günümüz görsel sanatlarında geleneksel yöntemlerin Ergin İnan, Murat Palta ve Canan'ın yapıtlarında kullanımı” adlı tezinde, ülkelerin tarihleri ve kültürel değerleri hakkında son derece önemli veriler barındıran geleneksel yöntemleri, çoğunlukla minyatür bazı yerlerde ise tezhip ve hat sanatlarını eserlerinde kullanan ülkemizin son dönem sanatçılarından Ergin İnan, Murat Palta ve Canan özelinde günümüz görsel sanatları tartışılarak geleneksel sanatların, Türkiye özelinde kültürel ve toplumsal açılardan sürdürülebilirliğine katkıları değerlendirilmiştir.

Elmastaş, (2019) “Paris Milli Kütüphane'de bulunan ve minyatürleri Nakkaş Osman'a ait olan Metali'ü's Saade adlı eserde yer alan astrolojik konulu minyatürlerin incelenmesi ve özgün tasarımlar” adlı yüksek lisans tezinde, söz konusu eserde yer alan on iki burç ve gezegen tasviri incelenmiş, tasvirlerin ana özellikleri belirlenerek bu

özellikler simge niteliğinde ele alınmış, on iki burç ve gezegen özgün olarak tasvir edilerek özgün bir tasarım oluşturulmuştur. Tez çalışmasının birinci bölümünde XVI. yüzyıl minyatür sanatı ve III. Murad döneminde nakkaşhane üretimlerine değinilerek, Nakkaş Osman'ın nakkaşhaneye etkisi ve minyatür sanatında yapılan eserler anlatılmıştır. İkinci bölümde, Metali'ü's Saade adlı eserin tanıtımı ile eserde yer alan minyatürlere değinilerek, teze konu olan burç ve gezegen tasvirleri incelenmiştir. Tez çalışmasının üçüncü bölümünü uygulama çalışması olan özgün tasarım oluşturmaktadır.

Gökay, (2004) “Door to the Future, Understanding Portals of Ancient Seljuk Colleges” (Geleceğe açılan kapı, antik Selçuk okullarının portallerini anlamak) adlı makalesinde; 13. yüzyılda Konya'da yaşayan insanlar tarafından kullanılan mimarinin sanat sembolleri, sanat ve kültür felsefesi incelenmiştir. Bu mimari çevrede yaşayan resim öğretmenliği bölümü öğrencilerinin sanat dersleri almalarına rağmen sanatsal ve tarihsel geçmişi yeterince tanımadıkları görülmüştür. Bu çalışmanın amacı, derslerdeki öğrenme yöntemini değiştirerek içinde bulundukları sanatsal ortam hakkında öğrencilerin genel sanat bilgisini analiz etmektir. Öğrenme yöntemleri DBAE (discipline dayalı sanat eğitimi)'ne göre hazırlanan derslerde öğrencilerin kendi mimari kapılarını tasarlayarak İnce-minareli Selçuklu medresesine ilişkin yazı yazmaları istenmiştir. Seçilen sanatsal oymalı Selçuklu medrese kapıları ile öğrenci tasarım çalışmaları karşılaştırılarak farklılıklar ve benzerlikler göstergebilimsel yöntemle araştırmada sunulmuştur. Araştırmada bu öğretim ve öğrenme yönteminin öğrencilerin sanat mirasının sanatsal özelliklerini daha iyi anlamalarını sağladığı belirtilmiştir.

3. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, araştırmanın ortamı, katılımcılar, verilerin toplanması, verilerin analizi ve yorumlanması ile araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada betimsel araştırma türlerinden biri olan nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemleri kullanılarak, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül biçimde ortaya konması için nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 39). Strauss ve Gorbın (1990) ise nitel araştırma için; insanların yaşam tarzlarını, öykülerini, örgütsel yapıları ve toplumsal değişmeyi anlamaya yönelik bilgi üretme süreçlerinden biridir der (Strauss ve Gorbın'den aktaran Özdemir, 2011).

Çoğu araştırmacı, metodun karmaşıklığını yansıtan tanımlar yapsalar da Denzin ve Lincoln (2005), nitel araştırma, gözlemciyi dünyanın tam ortasına koyan yerleşik bir aktivite olduğunu ifade ederler. Nitel araştırmacılar, olguları doğal ortamında çalışırlar ve böylece olguları anlarlar ya da insanların onlara ne gibi anlamlar yüklediğini yorumlarlar demektedir (Denzin ve Lincoln'dan aktaran, Merriam, 2013, s. 13).

Nitel araştırmacılar örnek olayların ve bağlamların dilini kullanır, konuya farklı pek çok bakış açısıyla bakarlar ve toplumsal yaşamın çoğu alanını özünde nitel olarak görürler. Onlar için nitel veriler kesinlikten yoksun değil son derece anlamlıdır. Toplumsal yaşamı değişkenlere veya sayılara çevirmeye çalışmak yerine motifleri, temaları, ayrımları ve fikirleri incelerler, tümevarımsal temellendirilmiş kuram yaklaşımını benimserler (Neuman, 2013, s. 232,233). Yani denebilir ki nitel araştırmacılar, belli bir konu ile ilgili araştırma yaparken o konunun ne kadar iyi olduğunu öğrenmekten çok o konuya geniş bir bakış açısı ile bakmayı hedeflerler. Örneğin, bir dersin nasıl öğretildiği, bu ders için nasıl hazırlandığı, öğrencilerin neler yaptıkları, ne tür etkinliklerin işlendiği, öğrenme sürecini olumlu ve olumsuz yönde etkileyen faktörlerin neler olduğu araştırılır. Bu da onların belli bir etkinliğin niteliği üzerine odaklandıklarını gösterir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2014, s.240). Nitel araştırmalar sonunda, araştırmacı bireyin davranışları ve motivasyonlarını anlama yolunda çok değerli verilere ulaşabilir. Ve nitel araştırmaları incelediğimizde, genel

amacın var olan kavramları test etmekten çok yeni kavramlar ortaya çıkarmak olduğunu görürüz (Güler, Halıcıoğlu ve Taşgın, 2013, s.39-40). Neden nitel araştırma? sorusuna verilebilecek ortak cevaplar arasından öne çıkan bazıları şöyledir:

- Üzerinde araştırma yapılan kişilerin deneyimlerinden doğan anlamları sistemli biçimde inceleyebilmek için,
- Nitel yöntemlerle duygu, düşünce ve hisleri daha iyi anlayabilmek için,
- Bulgulardan elde edilebilecek kuramların, birtakım kavramların biraraya getirilerek daha iyi bir biçimde gerçeği yansıtabileceği için. (Strauss ve Corbin'den aktaran Ekiz, 2013, s. 29).

Bu araştırmada, araştırma modeli olarak nitel araştırma yöntemlerinden biri olan eylem araştırmasının kullanılmıştır. Bogdan ve Biklen (2004) eylem araştırmasını sosyal alanda değişim ve gelişim oluşturmak amacıyla elde edilmesi gereken bilgilerin sistematik bir biçimde toplanması olarak tanımlamışlardır. Diğer yandan Dick (2002) eylem araştırmasını eş zamanlı olarak eyleme ve araştırmaya izin veren esnek, döngüsel veya sarmal bir süreç biçiminde tanımlamıştır. Pek çok eylem araştırması tanımı incelendiğinde yapılabilecek ortak kapsayıcı tanım şöyledir; eylem araştırması, değişim ve gelişimi sağlama odaklı, bireylerin kendi uygulamalarını içeren, sistematik bir biçimde verilerin toplandığı ve yansıtmalı sorgulamaların yapıldığı, bunlara dayalı yeni eylem planlarının hazırlanıp uygulandığı, döngüsel veya sarmal adımlarla gerçekleştirilen bir bilimsel araştırma sürecidir (Gürgür, 2016). Eylem araştırması uygulamaya odaklıdır ve spesifik ve uygulamaya dönük bir soruna işaret ederek probleme çözüm bulma çabası taşır. Bu yönü ile de okuldaki öğretmen veya eğitimcilerin araştırmaya katılma yoluyla eyleme geçme pratiklerini geliştirmelerine imkân sağlar (Creswell, 2017, s. 756). Eylem araştırmasının süreç odaklı olması ile birlikte belirli bir sürecin kendi ortamı içinde uzun bir süre çalışılması ve odaklanılan soruna ilişkin veri toplanması söz konusudur. Böylelikle sorun anlaşılır ve çözüm seçenekleri arasından en uygunu ile araştırmaya devam edilir. Yıldırım ve Şimşek'e (2018, s. 74) göre çözümün uygulanması ve sonuçların değerlendirilmesi de eylem araştırması içinde yer alabilmektedir.

3.2. Araştırmanın Ortamı

Araştırma, 2018-2019 öğretim yılı güz döneminde, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü'nde ilk kez açılan ve araştırmacı tarafından yürütülen seçmeli SAN413 Minyatür Sanatları dersi kapsamında gerçekleştirilmiştir. Uygulamanın ilk dersi Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölüm binasında bulunan ana sanat resim atölyelerinden birinde yapılmış, ortamın minyatür sanatının titiz çalışma mantığına uygun olmayacağı gözlemlenmiştir. Bölüm başkanlığı ile gerçekleştirilen istişare sonucunda derse, bölümün toplantı odasında devam edilmesine karar verilmiştir. Bu araştırma için atölye olarak kullanılan odada 3 adet büyük toplantı masası ile 15-20 adet süngerli sandalye ve 1 adet akıllı tahta bulunmaktadır. Mekânın fiziksel ortamının öğrencilerin klasik minyatür çalışmaları yapabilmesi için yeterli olduğu söylenebilir.

Ayrıca araştırmacı ve katılımcı öğrencilerin ders dışında da etkileşimlerinin devam etmesi amacı ile online çevrimiçi grup açılmıştır. Her hafta ders öncesi gerekli görülen hatırlatmalar, işlenen konulara yönelik eser ya da kaynak görselleri, öğrenci eskizlerine ilişkin araştırmacı dönütleri gibi paylaşımların yapıldığı online grup uygulama süresince aktif olarak kullanılmıştır.

3.3. Katılımcılar

Nitel araştırmalarda amaç, bulguları evrene genellemek değil, belirlenen ana olgunun derinlemesine keşfedilmesidir. Bu nedenle nitel araştırmada olgunun anlaşılması için katılımcı bireyler ve araştırma mekanları amaçlı bir şekilde seçilir (Creswell, 2017, s. 266). Bu araştırmanın katılımcıları Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi SAN413 Minyatür Sanatları dersini seçen 10 öğrenci, araştırmacı ve uygulama sürecine katılan iki alan uzmanından oluşmaktadır.

3.3.1. Öğrenciler

Seçmeli Minyatür sanatları dersi 2018-2019 Güz döneminde, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü'nde açılmış ve dersi 2 kız öğrenci 8 erkek öğrenci olmak üzere toplamda 10 öğrenci seçmiştir. Dersi seçen öğrencilerden 2 öğrenci 3. sınıf, 7 öğrenci 4. Sınıfta bulunurken, 4 öğrenci resim, 5 öğrenci grafik ana sanat dallarında eğitim görmektedir. Dersi seçen 1 öğrenci uygulamanın ilk haftasında itibaren devamsızlık gösterdiği için araştırma 9 öğrenci ile

devam etmiştir. Uygulama sürecinin ilk dersinde araştırmacı, öğrencilere yazılı ve sözlü olarak araştırma hakkında bilgi vermiş ve katılım formları ile öğrencilerin gönüllülük onayını almıştır.

Görsel 3.1. Öğrenci profillerinin araştırmacı tarafından minyatür tekniği ile çalışılması

Araştırmanın yazım sürecinde katılımcıların gizlilikleri gözetilerek kod isimler verilmiştir. Araştırmada kullanılan öğrenci isimleri, Esra, Hakan, Yavuz, Gökhan, Selim, Selçuk, Hasan, Yiğit ve Zeynep olarak kodlanmıştır.

3.3.2. Araştırmacı ve araştırmanın öyküsü

Araştırmacı 2012 yılında Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi bölümünde lisans öğrenimini tamamlayarak 2014 yılında araştırma görevlisi olarak göreve başlamış ve yine aynı bölümde 2015 yılında yüksek lisans programından mezun olmuştur. Geleneksel sanatlar her zaman öne çıkan ilgi alanlarından biri olmuş ve yüksek lisans tez konusu olarak minyatür sanatını temel almayı arzu etse de bu alanda profesyonel anlamda bir eğitim ya da deneyimi bulunmadığı için bu isteğini doktora programında yeniden ele almak üzere ertelemiştir. Yüksek lisans tezinde geleneksel tasarım odaklı bir sanat eğitimi etkinliği üzerine çalışan araştırmacı, geleneksel sanatlar çerçevesinde alanyazın okumalarına bu süreçte yoğunlaşmaya başlamıştır. Doktora araştırma konusunu minyatür sanatı ve güncel sanat ekseninde şekillendirirken, teorik minyatür bilgisinin uygulama süreci için yeterli olmayacağına kanaat getirerek minyatür sanatı üzerine eğitim almaya karar vermiştir. Bu kapsamda minyatür dersi veren kurum

ve kişiler üzerine araştırma yaparak İstanbul'da bulunan minyatür sanatçısı sayın Gülçin Anmaç'a ulaşmıştır. 2018 yılı boyunca belli aralıklarla İstanbul'a giderek minyatür eğitimine devam etmiştir. Bu eğitim süresince klasik minyatür sanatı üzerine çalışmalar yapmış hem de Anmaç'ın minyatür eğitim programı üzerine gözlemler yaparak doktora uygulama sürecinin eylem planlarını hazırlamıştır. Eğitim seyahatlerini atölye etkinlikleri, sanatçı buluşmaları, kütüphane ziyaretleri ve kaynak araştırmaları, sergi ve bienal katılımları ile zenginleştirerek araştırmanın uygulama sürecinde gerekli olacak donanımı kazanmayı hedeflemiştir. Kendi sanatsal sürecinin yegâne hedefi olan geleneksel sanatları güncel sanata başarılı bir şekilde taşıyabilme isteği ile birlikte, bulunduğu bölümdeki öğrencilerin tasarımlarına yaratıcı ve özgün fikirler bağlamında katkı sağlayabilme düşüncesi ve görsel sanatlar öğretmeni adaylarının mesleki donanımını artırabilme gayesi araştırma sürecinde en büyük motivasyon kaynakları olmuştur. Araştırmanın uygulama sürecinde öğrendiği klasik minyatür tekniklerini katılımcı öğrencilere birebir yaparak gösterirken minyatür sanatını çeşitli örnekler üzerinden güncel resim ve grafik sanatı ve sanat eğitimi ile ilişkilendirmeye çalışmıştır. Araştırmasını yalnızca akademik bir gereklilik olarak görmemiş, araştırmanın temel konusu olan minyatür sanatına bireysel yaşamında geniş yer vererek içselleştirmiştir. Araştırmanın uygulama süreci her ne kadar bir öğretim dönemini kapsamış olsa da araştırmacı, gerek konuya ilişkin teorik alt yapısını oluşturmak için gerekse teknik anlamda minyatür konusunda kendini geliştirip öğrencilere izleyecekleri teknik yolları doğru aktarabilmek için çalışmasını uzun yıllara yayarak, aşkla, gayretle ve sindire sindire araştırmasını tamamlamaya çalışmıştır. İstanbul'da aldığı minyatür eğitimi süresince eğitim gruplarında yer alan her yaştan ve meslek grubundan farklı kişiler ile etkileşimde bulunarak, farklı sanat mekanlarını ziyaret edip etkinliklere katılarak, üzerinde çalıştığı araştırma adına zengin bir birikim elde etmiş, bununla birlikte araştırmasını tamamladıktan sonra minyatür sanatına ilişkin gerçekleştirilebilecek farklı eğitim ve sanat projesi fikirleri üzerine düşünerek geliştirmek için notlar almıştır.

Araştırmacı, araştırma sürecini görselleştirmek ve araştırmanın öyküsünü anlatmak için klasik minyatür sanatını kullanarak yazılı akademik anlatımını görsel anlatım ile bütünleştirmeyi amaçlamıştır.

Araştırmanın yazılı anlatımında nitel araştırmanın doğasına uygun şekilde ilerlerken minyatür sanatı dili ile aktarımını ilişkilendirmeye çalışmıştır. Bu bağlamda araştırmanın bulgular kısmındaki ana temaların isimlendirilmesi için yoğun bir şekilde

çalışmış, temalar için minyatür sanatına uygun olacak başlıkları bulmayı hedeflemiştir. Dört ana tema başlığından ilki olan “Seyrüsefer: minyatür dersinin öğretme öğrenme süreçlerinin haritalandırılması” araştırmacının araştırmaya ilişkin maddi manevi yolculuğuna vurgu yapmaktadır. İkinci ana tema başlığı olan “Minyatür pusulası: ibre yönü sabır” ile araştırmanın klasik minyatür çalışmalarını kapsayan süreçte en öne çıkan kavram olan sabrın minyatürün yol göstericisi olduğuna vurgu yapmıştır. Üçüncü ana tema başlığı olan “Zıtlıkların kavuşma mücadelesi: minyatür odaklı güncel tasarımlar” ile geleneksel olan ile güncel olanı bir araya getirme konusunda yaşanan zorluğa vurgu yapmıştır. Dördüncü ana tema olan “Mâna’nın tasviri” ile ise hem ders grubu sergisine hem de tüm araştırma sürecinin aktarılmasına, yani tasvir edilmesine vurgu yapmıştır.

Araştırmanın görsel anlatımı için ise, araştırmanın uygulama sürecinde bir minyatür kompozisyonu üzerinde çalışmaya başlamış ve araştırma sonucunda klasik minyatür tekniğini kullanarak ele alarak kompozisyonunu tamamlamıştır. Araştırmanın öyküsünü minyatür dili ile anlatan çalışma aşağıda yer almaktadır:

Görsel 3.2. Araştırmanın öyküsünü anlatan minyatür kompozisyonu

Araştırmacının öyküsünü anlatan bu özgün minyatür kompozisyonunda araştırmacı, Nakkaş Matrakçı Nasuh'un Menâzilnâmeleri'nde yer alan topografik minyatürlerdeki zemin, çadır, kale, ağaç gibi unsurların tasvir biçimine öykünmüştür. Klasik minyatürlerde olduğu gibi çok renkli, perspektifsiz ve iki boyutlu bir yaklaşım izlerken kompozisyonunu araştırma bulgularının anlatımını kapsayan dört ana bölümde ele almıştır. İlk bölüm kompozisyonun alt yarısından oluşan ve hem araştırmacının hem de katılımcı öğrencilerin minyatür yolculuğuna başlangıçlarını anlatan ve araştırma bulgularının ilk ana teması olan “seyrüsefer”i anlatmaya yöneliktir. Bu kısımda görülen çadırlardan her biri katılımcı öğrencileri temsil etmekte olup, sağ alt bölümde yer alan dört çadır resim ana sanat öğrencileri için, sol alt kısımda yer alan beş çadır ise grafik ana sanat öğrencileri için kullanılmıştır. İki alanın da birbiri ile olan sıkı bağı nehir üzerinde yer alan köprü ile anlatılmıştır. Nehir kıyısında bulunan kayıklar ile bir yolculuğa başlanacağına işaret edilmiştir. Bu nehir kale biçiminde ele alınan yapının içinden geçerek yükselmiş ve şelaleye dönüşmüştür. Araştırmacı bu kaleyi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü'nü imlemek için kullanmıştır. Şelale ise kayıklarla çıkılacak yolculuğun zorlaşacağını, alabora olup aşağıya düşüleceğini düşündürmek için ikinci ana temada vurgulanan ve öğrencilerin klasik minyatürü ilk deneyimlemelerinde yaşadıkları zorluklara işaret etmektedir. Kıvrılan nehrin yükselerek şelaleye dönüşmesi ve aktığı yerde oluşan göl ise öğrencilerin zorlandıkları ilk nüaslı tahrir çizgi çalışmalarına ve çalışmalar sonucunda ellerinin alışması ile gerçekleşen birikime, göletin yanı başından yukarıdaki meydana uzanan taşlı yol ise bu süreçte yaptıkları etüt tekrarlarına işaret etmektedir. Araştırmacı, yukarıda bulunan meydanı, Nakkaş Osman'ın Sürname-i Hümayun'unda tasvir ettiği İstanbul at meydanından yola çıkarak oluşturmuş, bununla ise öğrencilerin renkli minyatür çalışmalarına geçtiklerinde yaptıkları etütlere ve çalışırken vurguladıkları sabır kavramına işaret etmiştir. Artık atları yani teknik ve malzeme bilgileri vardır ancak sabırla talim yapmaya devam etmeleri gerekmektedir. Kompozisyonun orta üst kısmında yer alan ejder figürü ise öğrencilerin karşılaştıkları zorlukların başında gelen geleneksel ile günceli bir araya getirme aşamasını anlatmak için kullanılmıştır. Bu son zorluğu da aştıkları vakit, kompozisyonun sağ üst kısmında bulunan güzel ve huzurlu bir manzara içindeki meyve vermiş ağaca dönüşeceklerdir.

Araştırmacı, kompozisyonun iki yanına katılımcı öğrencilerin profillerini minyatür tekniği ile ele alarak çalışmıştır. Sağ üstten aşağıya doğru sırasıyla; Selçuk,

Yavuz, Selim, Yiğit ve Esra'nın, sol üstten aşağıya doğru ise Zeynep, Hasan, Hakan ve Gökhan yer almaktadır.

Araştırmacı, araştırmanın uygulama dersi ile birlikte yürütücü asistan olarak üç yıl boyunca güz dönemlerinde minyatür dersini, bahar döneminde ise geleneksel Türk el sanatları teorik dersini bölüm öğrencilerine vermeye devam etmiştir. Bu süreç boyunca pek çok bölüm öğrencisi grafik tasarımı, baskı resim, öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı ve müze eğitimi gibi farklı ders ödevleri için minyatür sanatından yola çıkarak yaptıkları tasarımlarda araştırmacıya danışarak fikir almışlardır. Bölümde görev yapan bazı öğretim üyelerinin ise lisans ve lisans üstü öğrencilerine minyatür konusunda ödevler verdiği gözlemlenmiştir. Böylelikle araştırmanın uygulaması kapsamında bölümde ilk kez verdiği minyatür dersinin yarattığı güzel etkileşimi gözlemlemek araştırmacı için gurur verici ve sevindirici olmuştur.

3.3.3. Alan uzmanı

Araştırma uygulama sürecinin ilk yarısında katılımcı öğrencilerin bir minyatür sanatçısını yakından tanıyıp çalışma yöntemini gözleme imkânı bulmaları ve uygulama sürecinin ikinci yarısında, katılımcı öğrencilerin minyatür üzerinden güncel çalışmalar üreten bir sanatçıyı yakından tanıyarak tasarım fikirlerine yönelik paylaşımda bulunabilmeleri amacıyla iki alan uzmanı araştırma sürecine dahil edilmiştir. İki alan uzmanı da araştırmaya İstanbul'dan Eskişehir'e gelerek katılım sağlamıştır. Araştırmada yer alan ilk alan uzmanı klasik minyatür sanatçısı ve eğitimcisi Gülçin Anmaç'tır. Araştırmanın uygulama sürecine Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü'nde gerçekleştirdiği “minyatür çalıştay” ile katılmıştır. Araştırma sürecinde ortaya çıkan öğrenci tasarımlarına ilişkin görüşleri ile de araştırmaya önemli katkılar sağlamıştır. Diğer alan uzmanı ise minyatür temelli güncel tasarımlar üzerinde eserler üreten sanatçı Murat Palta'dır. Araştırmanın uygulama süreci kapsamında Anadolu Üniversitesi'nde gerçekleştirdiği “güncel minyatür” konferansı, ve konferans sonrası uygulama dersinde katılımcı öğrencilerle bir araya gelerek fikir paylaşımında bulunması ve süreç sonunda ortaya çıkan tasarımlar üzerine belirttiği görüşler ile araştırmaya ciddi katkılar sağlamıştır.

3.4. Verilerin Toplanması

Veri toplama basamakları araştırmanın sınırlarının belirlenmesini, bilginin kaydedilmesi için gereken protokol ile birlikte yapılandırılmış veya yarı yapılandırılmış görüşmeler, gözlemler, dokümanlar ve görsel materyaller aracılığı ile bilginin toplanmasını kapsar (Creswell, 2017, s. 189) Bu araştırmada da araştırma problemini yanıtlamak için, gözlem (video-ses kaydı), yarı yapılandırılmış görüşme, araştırmacı günlükleri, online grup etkileşim kayıtları ve öğrenci tasarım çalışmaları gibi dokümanlar veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

3.4.1. Gözlem verisi / Ders video kayıtları ve fotoğraflar

Gözlem, “belli bir kimse, yer, olay, nesne durum ve şarta ait bilgi toplamak için belirli hedeflere yöneltilmiş bir bakış ve dinleyiştir. Gözlem yalnızca gözle değil tüm duyu organlarıyla yapılabileceği gibi yetersiz kalınan durumlarda gözlem araçları da kullanılabilir. Araştırmada gözlem tekniğinin en önemli özelliği gözlenenlerin kendi doğal ortamlarında bulunmasıdır. Dışarıda gözlem ve katılarak gözlem gözlemci ve gözlenen arasındaki ilişkilere göre ayrılan iki ayrı gözlem türü olarak karşımıza çıkmaktadır (Karasar, 2012).

Bu araştırmada çalıştay ve konferans etkinlikleri de dâhil olmak üzere toplamda 12 haftalık uygulama sürecinde video kaydı yapılmıştır. Video kayıtları, araştırmacı tarafından sınıf ortamını en kapsamlı yansıtacak bir açıda, Sony kamera ve ayaklı tripod kullanarak yaptığı sabit çekimlerden oluşturulmuştur.

Araştırmada çalışma ortamını yansıtmak amacıyla araştırmacı tarafından cep telefonu kamerası kullanılarak ders sürecinde fotoğraf çekimleri yapılmıştır.

Video kayıtları ve fotoğraflar her ders sonrasında bilgisayar, harici disk ve araştırmacının drive ortamına aktarılmıştır.

Tablo 3.1. Ders video ve fotoğraf kayıtlarının tarihleri

Ders haftası	Dersin işlendiği tarih
1. hafta	1 Ekim 2018
2. hafta (Minyatür Çalıştayı)	8 Ekim 2018
3. hafta	15 Ekim 2018
4. hafta	22 Ekim 2018
5. hafta (Vize uygulaması)	5 Kasım 2018
6. hafta	12 Kasım 2018
7. hafta	19 Kasım 2018
8. hafta	26 Kasım 2018
9. hafta	3 Aralık 2018
10. hafta (Minyatür sanatına güncel bakış konferansı)	10 Aralık 2018
11. hafta	17 Aralık 2018
12. hafta	24 Aralık 2018

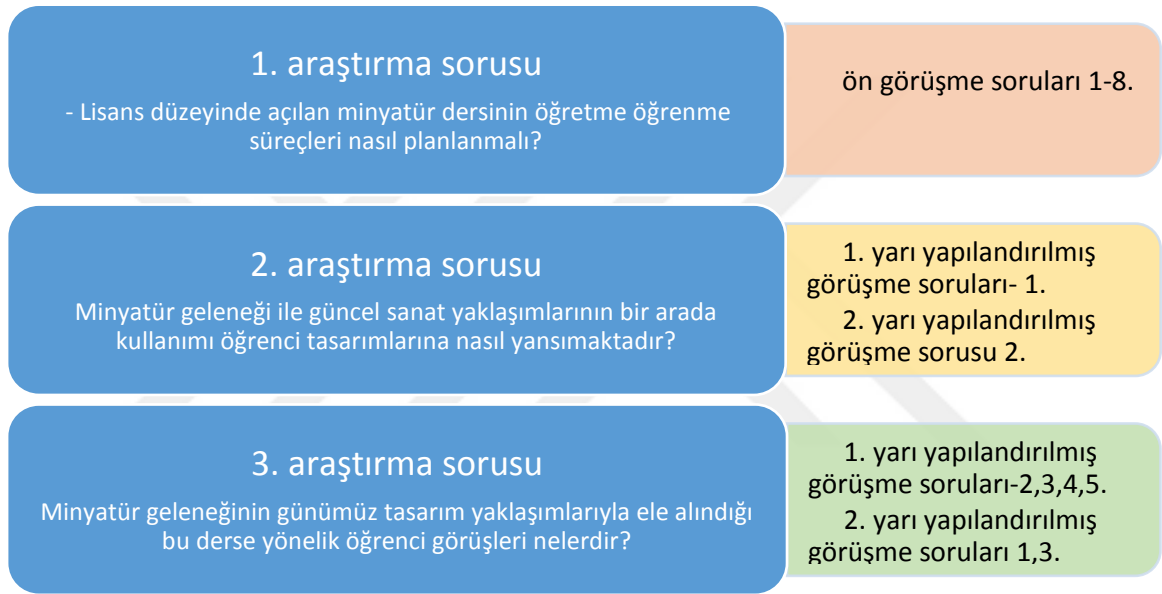
3.4.2. Yarı yapılandırılmış görüşmeler

Görüşme, sözlü iletişim yoluyla veri toplama tekniğidir. Yüz yüze yapılacağı gibi, telefon ya da benzer teknolojik iletişim araçları ile de yapılabilir. Görüşme bireylerin çeşitli konularda bilgi, düşünce ve davranışları ile bunların olası nedenlerini öğrenmek için en kestirme yol olarak kullanılır. Görüşme yöntemi katılanların sayısına, araştırma konusuna ve araştırmaya bağlı olarak bireysel ya da grupça görüşme olarak ayrılırken, uygulanan kuralların katılığına göre yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış ya da yapılandırılmamış görüşmeler olarak sınıflandırılabilir (Karasar, 2012). İlk bakışta görüşme kolay bir veri toplama yöntemi gibi görünse de beceri, duyarlılık, yoğunlaşma, öngörü gibi birçok özelliği kapsamı bakımından hem sanat hem de bilimdir (Yıldırım & Şimşek, 2011).

Bu araştırmada, araştırmanın amaçları doğrultusunda bir ön görüşme ve iki yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Ön görüşme 01.10.2018, birinci yarı yapılandırılmış görüşmeler 23.-24.11. 2018, ikinci yarı yapılandırılmış görüşmeler ise 10.-11.-12.04.2019 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir.

Tablo 3.2. *Ön görüşme ve yarı yapılandırılmış görüşme tarihleri*

Görüşülen öğrenci	Ön görüşme	1. Yarı yapılandırılmış görüşme	2. Yarı yapılandırılmış görüşme
Esra	01.10.2018	23.11.2018	10.04.2019
Hakan	01.10.2018	22.11.2018	11.04.2019
Yavuz	01.10.2018	22.11.2018	12.04.2019
Gökhan	01.10.2018	23.11.2018	11.04.2019
Selim	01.10.2018	23.11.2018	11.04.2019
Selçuk	01.10.2018	22.11.2018	10.04.2019
Hasan	01.10.2018	22.11.2018	12.04.2019
Yiğit	01.10.2018	22.11.2018	11.04.2019
Zeynep	01.10.2018	22.11.2018	10.04.2019

Şekil 3. 1. *Araştırma sorularının görüşme soruları ile ilişkilendirilmesi (yarı yapılandırılmış görüşme soruları araştırmanın ekler kısmında yer almaktadır)*

3.5. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Analiz, bir şeyi bileşenlerine ayırmaktır. Eylem araştırmasında veriler analiz edilir ve kategorilere ayrılır, böylece gerçek anlaşılır olmaya başlayabilir. Eylem araştırmasının temelini etkili seçimler ya da değişimler yapmak için bulguların kullanılması oluşturur. Veri analizinin amacı anlamın dışı aktarılmasıdır. İnsanların ne söylediğini, araştırmacının ne gördüğünü ve okuduğunu birleştirme, indirgeme ve yorumlamayı içerir (Johnson, 2015, s. 109). Bu çalışmada elde edilen veriler tematik analiz yöntemi kullanılarak yorumlanmıştır. Tematik analiz, elde edilen verilerin kodlanması ile örüntü ve temaların oluşturulmasıdır (Glesne, 2014, s.259). Tematik analizde vurgu metin üzerindedir. Hikâyenin nasılından çok ne söylendiğine odaklanır

(Ersoy ve Bozkurt, 2016, s.229). Bu araştırmanın veri analizi sonucunda bulgu başlıkları oluşturulurken tematik analizin bu özelliği ayrıca dikkate alınmıştır. Araştırma konusuna yönelik bir terminoloji kullanımı gerçekleştirilmiştir (Bkz. Bulgular)

Araştırma sürecinde gerçekleştirilen ders video kayıtları ve yarı yapılandırılmış görüşmelerin yazılı dökümleri yapılmış, yazılı veriler araştırma soruları ile paralel bir biçimde analiz edilerek kodlanmıştır. Kodlardan anlamlı bütünler oluşturularak alt tema ve temalara ulaşılmıştır. Bununla birlikte katılımcı öğrenciler tarafından ortaya konan tasarımlar araştırmacı ve iki alan uzmanı tarafından analiz edilmiştir. Tüm görsel analizler karşılaştırılarak araştırmanın bulgular kısmında ortaya konmuştur.

3.6. Araştırmanın geçerlik ve Güvenirliği

Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenirliliğin temin edilmesi, incelemenin etik bir biçimde uygulanmasını gerektirir. Geçerlik ve güvenirlilik, araştırmanın kavramsal çerçevesinin oluşturulması, verilerin toplanması, analizi ve yorumlanması ile bulguların sunulması aşamalarını ilgilendiren önemli kaygılardır (Merriam, 2015, s.200). Araştırmacılar bulgularının güvenirliliğini ve doğruluğunu kontrol etmeye uygun stratejilerin belirlendiği ve tartışıldığı bir süreç perspektifine ihtiyaç duyarlar (Creswell, 2017, s.201). Bu kapsamda araştırmanın veri analizi sürecinde araştırmacı, veriler üzerinde yaptığı kodlama çalışmalarını araştırmanın danışman hocası ile düzenli aralıklarla paylaşmış ve kategori ve temaların isimlendirilmesine yönelik birlikte çalışmalar gerçekleştirmiştir. Bu araştırmanın geçerlik ve güvenirliliğini sağlamak için belirli aralıklarla gerçekleştirilen geçerlik komitelerinde üç öğretim üyesi ile uygulama sürecinin değerlendirilmesi yapılmıştır. Ders sürecinde karşılaşılan sorunlar ve bunların çözümlerine ilişkin uzman görüşleri alınmıştır. Alınan kararlara ilişkin eylem planında bazı değişiklikler yapılmıştır. Araştırma kapsamında gerçekleştirilen geçerlik komitelerinin tarihleri Tablo 3.3'te yer almaktadır.

Tablo 3.3. Geçerlik komitesi tarihleri

Geçerlik Komiteleri	Geçerlik Komitesi Tarihleri
1. Geçerlik Komitesi	12.10.2018
2. Geçerlik Komitesi	02.11.2018
3. Geçerlik Komitesi	16.11.2018

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın bu bölümünde verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular ve yorumlara yer verilmiştir. Araştırmanın amaçları ve uygulama süreci ile paralel olarak şekillenen dört ana tema; *'seyrüsefer: minyatür dersinin öğretme öğrenme süreçlerinin haritalandırılması'*, *'minyatür pusulası: ibre yönü sabır'*, *'zıtlıkların kavuşma mücadelesi: minyatür odaklı güncel tasarımlar'* ve *'mânâ'nın tasviri'* başlıkları adı altında ortaya konmuştur.

Seyrüsefer: minyatür dersinin öğretme öğrenme süreçlerinin haritalandırılması ana teması, *uygulama öncesi araştırma ve gözlemler, araştırmacının minyatür eğitimi süreci, eylem planlarının hazırlanması ve dersin amacı ve içeriği* alt temalarından oluşmaktadır.

Minyatür pusulası: ibre yönü sabır ana teması, *klasik minyatür algısı, klasik minyatür sürecinde uzmanlarla çalışma ve klasik minyatür sürecinde karşılaşılan zorluklar* alt temalarından oluşmaktadır.

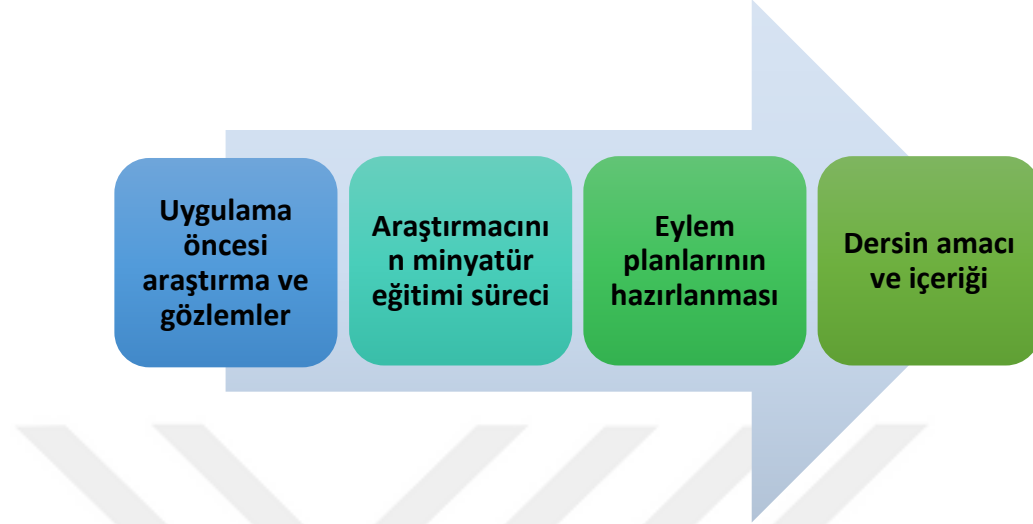
Zıtlıkların kavuşma mücadelesi: minyatür odaklı güncel tasarımlar ana teması, *güncel minyatür algısı, güncel minyatür tasarımı sürecinde uzmanlarla çalışma ve güncel minyatür tasarımı sürecinde karşılaşılan zorluklar* alt temalarından oluşmaktadır.

Mana'nın tasviri ana teması, *minyatür ders grubu sergisi, kazanımların gerçekleşmesi, minyatür dersine ilişkin öğrenci görüş ve değerlendirmeleri* alt temalarından oluşmaktadır.

Şekil 4.1. Veri analizi sonucunda ulaşılan ana temalar

4.1. Seyrüsefer: Minyatür Dersinin Öğretme Öğrenme Süreçlerinin Haritalandırılması

Şekil 4. 2. Seyrüsefer: Minyatür Dersinin Öğretme Öğrenme Süreçlerinin Haritalandırılması

4.1.1. Uygulama öncesi araştırma ve gözlemler

Araştırmacı ön araştırma sürecine, geleneksel sanatlar üzerine çalışan sanatçıları ve çağdaş sanatta geleneksel unsurları kullanan sanatçıları araştırarak başlamıştır. Geleneksel anlamda minyatür sanatına odaklanan sanatçılar araştırıldığında daha çok İstanbul’da çalışan sanatçıların öne çıktığı görülmüştür. Bu sanatçılar ise farklı konulara odaklanmıştır. Üniversitelerin geleneksel sanatlar bölümlerinde verilen dersler olduğu, çeşitli belediyelerin vakıfların ve özel kurumların kurslar verdiği ayrıca kendi atölyelerinde ders veren minyatür sanatçılarının bulunduğu tespit edilmiştir. Üniversitelerin geleneksel sanatlar bölümlerinde verilen minyatür dersleri bulunmasına karşın, eğitim fakülteleri güzel sanatlar eğitimi bölümlerinde minyatür dersinin bulunmadığı fark edilmiştir. Araştırmacı, alanyazın taramalarında geleneksel sanatlar alanında usta-çırak ilişkisine dayalı bir eğitimin temel alındığını ve bir isim silsilesi olduğunu görmüştür. Daha sonra öne çıkan Ord. Prof. Süheyl Ünver’den eğitim almış olan minyatür sanatçısı Nusret Çolpan’ın öğrencisi ve günümüz minyatür sanatçılarından olan Gülçin Anmaç’a ulaşmıştır. Gülçin Anmaç, Edebiyat Fakültesi, Sosyal Antropoloji Bölümünde Lisans; Mühendislik ve Doğa Bilimleri Enstitüsü, Kültürel Mirası Koruma Anabilim Dalında Yüksek Lisans eğitimi alarak mezun olmuştur. Özdemir Altan’dan sanat tarihi eğitimi, Mahir Güven’den klasik resim sanatı eğitimi, Cahide Keskiner’den tezhip ve minyatür eğitimi, Nusret Çolpan’dan minyatür eğitimi almıştır. Yurtiçi ve yurtdışındaki çeşitli şehirlerde düzenlenen yetmişden fazla

sergiye, uluslararası sanat festivallerine katılmış ve eserleri farklı alanlardan kırka yakın kitapta basılmıştır. Çeşitli berat, broşür, ödül, takı, çini, büyük ebatlı duvar çini pano, animasyon, belgesel projeleri için minyatür çalışmaları ile desen tasarımları yapmıştır. Yüzden fazla özgün minyatürünün büyük bir kısmı, yurtiçi ile yurtdışındaki özel ve resmi koleksiyonlarda bulunmaktadır. Kendisine Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 2009 yılında ‘Somut Olmayan Kültürel Varlıkları Koruma ve Geleneksel El Sanatları Sanatçısı’ ünvanı verilmiştir (Http:1, 25.04.21). Resmi ve özel kurumlarda minyatür eğitimi vermeye devam etmekte ve minyatür alanında sanat çalışmalarını sürdürmektedir.

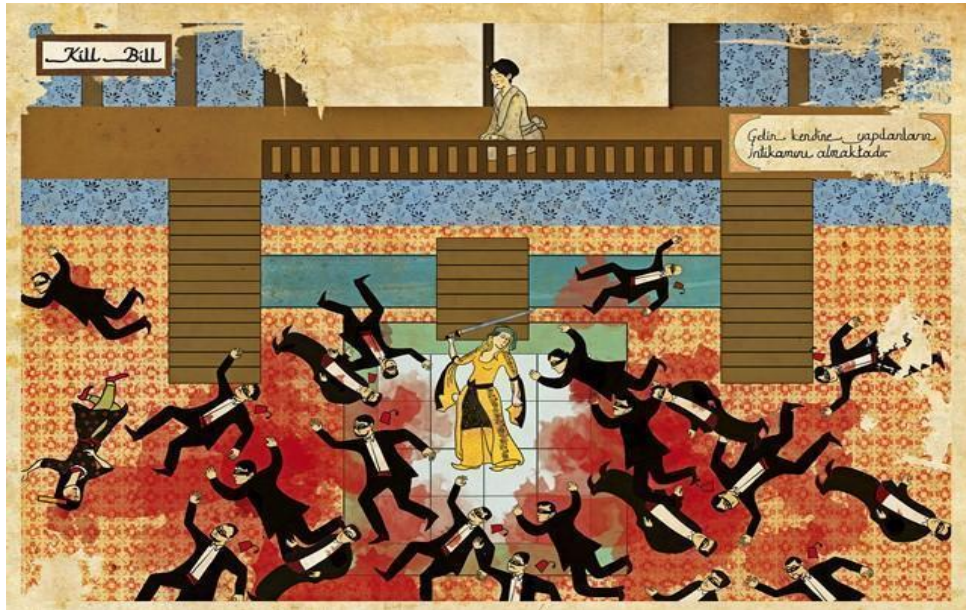
Görsel 4. 1. *Mevlana'nın ailesi ile Afganistan Belh şehrinden ayrılışı,*
Gülçin Anmaç, 2008 (Http:2,25.04.21).

Araştırmacı mail yoluyla Gülçin Anmaç ile iletişim kurmuş, 24 Ocak 2018 tarihinde Eskişehir'den İstanbul'a giderek sanatçı ile ilk görüşmesini gerçekleştirmiştir. Araştırmacı bu görüşmede Gülçin Anmaç'a araştırma tezinin kapsamı hakkında bilgi vererek, katılmayı planladığı derslerde hem gözlem yapmak hem de minyatür eğitimi almak istediğini belirtmiştir. Söz konusu derslerin tarih, yer, saatleri ve derste kullanılacak malzemeler hakkında bilgi almıştır.

Araştırmacı tez araştırmasının ikinci yarısı, yani minyatür sanatının güncel tasarımlarla nasıl ele alınabileceği sorusuna yanıt ararken, İstanbul'da farklı atölye,

sergi ve bienallere katılmıştır. Bu katılımlar aracılığı ile tanıştığı sanatçı Murat Palta ile araştırma kapsamında görüşmeler yapmıştır.

Murat Palta, 2012 yılında Dumlupınar Üniversitesi Grafik Tasarım Bölümü'nden mezun olduktan sonra İstanbul'da çeşitli reklam ajanslarında çalışmıştır. 2013 yılında Cezayir, Tilimsan'daki International Festival of Miniature and Illumination'da Minyatür ve Tezhip Sanatı atölye çalışmasına katılmıştır. 2017 yılında 4th Ural Industrial Biennial of Contemporary Art'a davet edilmiştir. 2018 yılında 37. İstanbul Film Festivali'nin afişini tasarlayan sanatçı, 2019'da Apple ve Levi's gibi markalarla iş birliği yapmıştır. Murat Palta, ilk bakışta eski dönemlerden bir el yazmasına aitmiş havası uyandıran minyatürlerinde pop kültürü öğeleri kullanarak güncel bir dil oluşturmaktadır. Tıpkı Osmanlı dönemi nakkaşları gibi, Murat Palta da kendi döneminde gerçekleşen olayların yanı sıra kendi döneminin edebiyatını ve sinemasını irdeleyip resmetmektedir. Popüler kültürü olduğu gibi minyatür haliyle yorumlamanın dışında, popüler kültürden öğeleri bir araç olarak kullanarak mitolojinin, felsefenin ve tarihî olayların günümüz dünyasındaki karşılığını aramaktadır. Doğal olarak kompozisyonlardaki kahramanlar ilk anlamlarından sıyrılarak anlatılmak istenen esas hikâyenin yan kahramanlarına dönüşmektedirler. Parlak ve abartılı renkler içinde, kaçınılmaz anakronizmin getirdiği absürtlükten hiç çekinmeden, kara mizahla günceli yansıtmaktadır (Http:3, 25.04.21).

Görsel 4. 2. Kill Bill, Fine art kâğıt üzerine mono baskı, Murat Palta, 2012. (Http:3, 25.04.21)

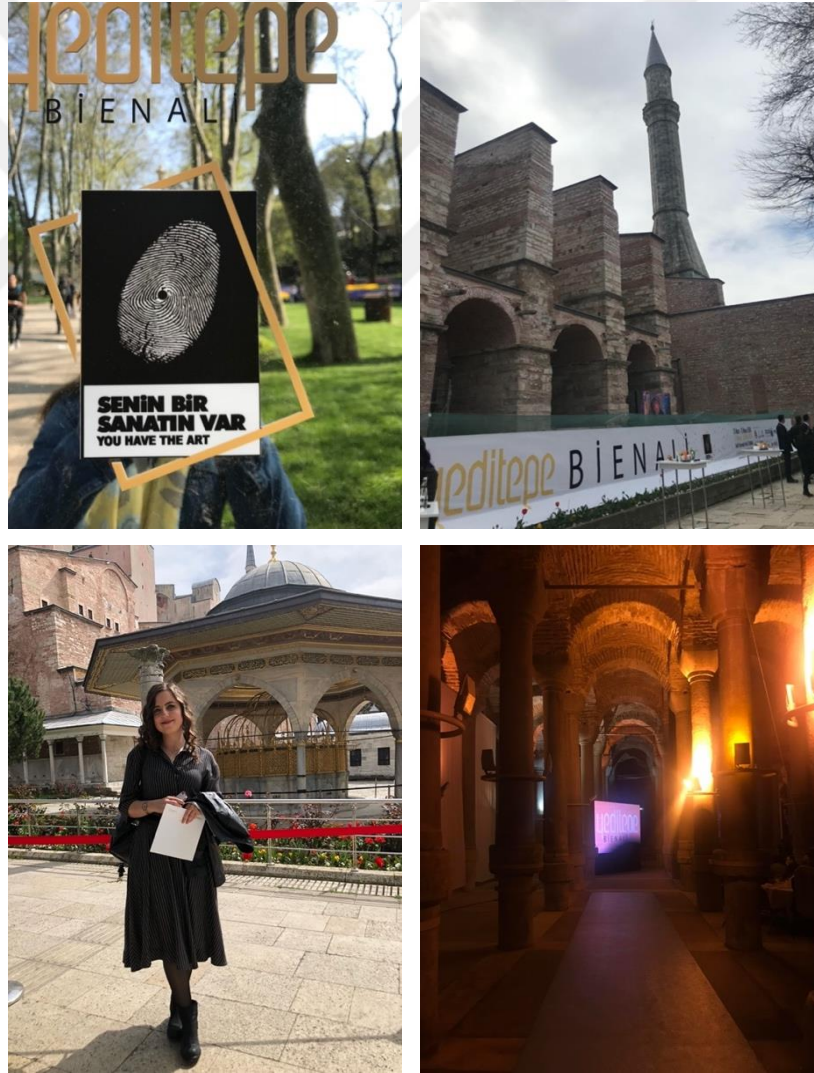
Araştırmacı Murat Palta'nın 2018'de Pera Müzesinde düzenlenen '*Minyatürde Kesişen Dünyalar*' atölye etkinliğine katılmıştır. Sanatçının da gönüllülüğü ile uygulama sürecini oluşturan minyatür dersinin ikinci kısmında "Minyatür Sanatına Güncel Bakış" konferansını tasarlayarak eylem planına dâhil etmiştir. Araştırmacı günlüğünde konuya ilişkin şu ifadeleri kullanmıştır:

Tez uygulama sürecinde öğrencilerle buluşturmayı planladığım genç sanatçı Murat Palta 16 Şubat 2018 tarihinde Pera Müzesinde "Minyatürde Kesişen Dünyalar" isimli bir atölye çalışması gerçekleştirdi. 10-12 katılımcının yer aldığı atölyede ben de vardım. Önce Pera Müzesinin atölyesinde bir araya gelinerek tanışma yapıldı. Daha sonra Müzenin güncel sergilerinden biri olan Kesişen Dünyalar Oryantalist resim sergisi rehber eşliğinde gezildi. Murat Palta ve çalışmaları hakkında bir sunum ile bilgi verildikten sonra atölye çalışması gerçekleşti. Farklı alanlardan çoğunlukla genç katılımcıların bir araya geldiği sanatçı atölyesinde keyifli bir deneyim yaşamış oldum. Sanatçıya kullandığı malzemeler ve çalışmalarında yer alan unsurlarla ilgili sorular sorma imkânı buldum. Bu atölyeden bir ay önce açılan kişisel sergisinde kendisiyle görüşüp, tezimle ilgili bilgi vermiştim. Güz döneminde Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü "Minyatür" dersinde buluşmak üzere vedalaştık (A.G. 17.02.18).

Görsel 4. 3. Murat Palta, *Minyatürde kesişen dünyalar atölyesi* Pera Müzesi, 2018.

Araştırmacı uygulama öncesi araştırma sürecinde bu iki sanatçıya odaklanmış olsa da minyatür alanında çalışan diğer sanatçı ve eğitimcileri de internet ortamından, sergi ve yayınlardan araştırarak ve takip ederek sanat anlayışları konusunda bilgi toplamaya çalışmıştır. Araştırmacının kendisinin de ‘Minyatür Fikirler Atölyesi’ isimli sanat eğitimi etkinliği ile katıldığı Türkiye’de düzenlenen ilk geleneksel sanatlar bienali olan Yeditepe Bienali’ni özellikle yakından takip etmiştir. Cumhurbaşkanlığı himayelerinde, Fatih Belediyesi ve Klasik Türk Sanatları Vakfı iş birliğiyle “Ehl-i Hiref” temasıyla 31 Mart – 15 Mayıs 2018 tarihlerinde gerçekleştirilen “Yeditepe Bienali” kapsamında düzenlenen sergi ve atölye etkinliklerine ayrıca pek çok minyatür sanatçısının çalışmalarını izleme imkânı bulmuştur.

Görsel 4. 4. Cumhurbaşkanlığı himayelerinde, Fatih Belediyesi ve Klasik Türk Sanatları Vakfı iş birliğiyle “Ehl-i Hiref” temasıyla 31 Mart – 15 Mayıs 2018 tarihlerinde gerçekleştirilen “Yeditepe Bienali” açılışından görseller.

4.1.2. Araştırmacının minyatür eğitimi süreci

Araştırmacı minyatür eğitim sürecine, kimi resmi kimi özel olan toplam beş farklı eğitim kurumunda 2018-2019 yılları süresince devam etmiştir. Minyatür derslerinin gerçekleştirildiği kurumların yönetimlerinden gerekli izinleri almış, eğitime katıldığı gruplarda bulunan diğer öğrencilere gönüllü katılımcı formları ile araştırma konusu hakkında bilgi vermiş ve araştırmasını etik çerçevede yürütmüştür. Araştırmacı bu süre boyunca derslerde katılımcı gözlemci olarak yer almış, araştırma uygulama sürecinde yürüteceği minyatür dersi için veri toplamış ve minyatür sanatının hem icrası hem de eğitimi konusunda deneyim kazanmaya çalışmıştır. Özellikle araştırmacının uygulama sürecini oluşturan seçmeli minyatür sanatı dersinin dönem yarısına kadar olan ders içeriğinin klasik minyatür kısmını bu süreçte tasarlamıştır. Yine bu süreçte araştırma katılımcısı olacak öğrencilere katkı sağlayacağı düşüncesi ile minyatür sanatçısı Gülçin Anmaç'ı bir çalıştay kapsamında Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü'ne davet etmiştir.

Araştırmacı katıldığı minyatür eğitimi gruplarında çoğunluğu yetişkin olmak üzere her yaş, cinsiyet ve meslek grubundan katılımcıların bulunduğunu gözlemlemiştir. Eğitimin gerçekleştiği atölye ortamları minyatür sanatının titiz çalışma disiplinine imkân tanıyan, düzenli ve aydınlıktır. En az sekiz-on öğrencinin rahatlıkla çalışabileceği büyüklükte büyük bir masa ve oturma düzeni bulunmaktadır. Çoğu atölyede eğitimcinin sunum yapmasına olanak tanıyan dijital ekipman bulunmaktadır. Eğitimci masada her öğrencinin rahat izleyebileceği bir konumda bulunmakta, bir öğrencinin çalışmasını değerlendirirken diğer öğrencilerin de odaklanarak söz konusu çalışmaya ilişkin yorumlarını yakından izlemelerini istemektedir. Her ders öncelikle bir önceki dersin ödevlerini değerlendirmekte, sonrasında o hafta işlenecek konuya ilişkin tarihi-teorik bilgi vererek kitap önerilerinde bulunmakta ve konu üzerine uygulamayı yaparak göstermektedir. Dersler çoğunlukla haftanın bir ya da iki günü gerçekleşmekte, eğitimci her ders grubu için ortak bir online grup oluşturarak öğrencilere dönüt verme ve ders dışı iletişimi dersin olmadığı günlerde de sürdürmektedir. Araştırmacı günlüğünde konuya ilişkin şu ifadelere yer vermiştir:

Bugün ilk minyatür dersimi almak üzere İstanbul'a geldim. Ders saat 10.00'da başladı. Eğitim merkezi Üç katlı beyaz rengin hâkim olduğu, duvarlarında çoğunlukla hat, tezhip gibi çalışmaların asılı olduğu bir bina. Çalışma grubu ile tanıştım. Kendimi tanıtarak tezimden bahsettim. Grup beni oldukça sıcak karşıladı. Çalışmalarını hocaya göstererek

eksiklerini ya da yanlışlarını düzeltmeye çalıştılar. Bende ilk minyatür çalışmalarını görmüş oldum. Bir öğrenci at resmi çalışmış ama hoca başarılı olmadığını, çizimde anatomik bozukluklar bulunduğunu renklendirmede ise yanlışlar olduğunu söyleyerek bir at portresi çizip boyadı. Çalışmayı izlerken tahrir, nüans, münhani gibi ilk kez duyduğum kelimelerin anlamlarını öğrenmiş oldum. Yapılışlarını öğrenmem için çok çalışıp pratik yapmam gerekiyor. Çalışma grubunda bulunanlara yanımda getirdiğim gönüllü katılımcı formu verdim, hepsi ilgiyle okuyarak imzaladılar. Böylece günlüklerime fotoğrafları da ekleyebileceğim. Gruba dönem ortasında katıldığım için her şeye epeyi geriden başlıyorum. Hoca onların çalışmalarını değerlendirdikten sonra bana ilk dersi anlattı ve ödev olarak bir sayfa çizgi çalışması verdi. Tüm minyatür konularında dönüp dolaşıp bu sayfaya geleceğimizi, bunun için ciddiyetle etüt yapmamı söyledi. (A.G. 02.02.2018).

Görsel 4. 5. Araştırmacının minyatür eğitimi gördüğü mekanlardan görseller, 2018.

Minyatür eğitimcisi Gülçin Anmaç, öğrencilere seviyelerine göre birinci ve ikinci sınıflar olarak ayrı gruplarda eğitim vermektedir. **Birinci sınıf** öğrencilerine uyguladığı minyatür eğitimi programı ve çalışma dosyası içeriği aşağıdaki gibidir:

Tablo 4.1. *Birinci sınıf minyatür eğitimi programı ve çalışma dosyası içeriği*

Aşağıdaki tüm çalışmalar önce kalem, sonra fırça ile;

- çizgiler (yatay-dikey-helezon),
- yapraklar (nüanslı),
- yapraklar (şablonlu),
- kumaşlar (serbest-nüanslı),
- bulutlar (şablon),
- figürler (nüans-saç-sakal),
- saz yolu (nüans)

Renk skalası, renk çemberi, kroma,

Mühani,

Akıtma, noktalama, tarama,

Şukufeler,

Yaz dönemi ödevi olarak özgün doğa kompozisyonu çalışması.

İkinci sınıf birinci dönem öğrencilerine uyguladığı minyatür eğitimi programı ve çalışma dosyası içeriği aşağıdaki gibidir:

Tablo 4.2. *İkinci sınıf birinci dönem minyatür eğitimi programı ve çalışma dosyası içeriği*

Uygur Sanatı hakkında arşiv bilgisi,

Uygur duvar resminden örnekler, taklit olarak çalışılacak,

Varka ve Gülşah hakkında arşiv bilgisi,

Varka ve Gülşah mesnevisinden tercih edilen bir minyatür taklit olarak çalışılacak,

El- Cezeri ve Otomatası hakkında arşiv bilgisi (kitap fi'marifet Al-Hiyal Al- Handisaya),

Al- Ahnaf'ın kitap Al-Baytara (Müfredat-ı İbn-i Baytar) arşiv bilgisi,

Demateria medica of Dios Corides (Kitab-ül Haşayiş) hakkında arşiv bilgisi,

Makamat El-Hariri hakkında arşiv bilgisi ve çalışma,

Mühani konusunda iyi bir arşiv, boyama örnekleri yapılacaktır,

10. yüzyıl'da yazılan Firdevsi Şehnamesi erken dönem verilen örnek minyatür taklit olarak çalışılacak, (bu arada farklı eserlerden daha çok örnek çalışabilirsiniz)

Rey seramikleri hakkında arşiv bilgisi,

Kubadabat Saray seramikleri minyatürleri tercih edilen bir minyatür taklit olarak çalışılacak,

Cami'ü-t-Teravîh hakkında arşiv bilgisi,

Feriüddin-i Attar'ın Mantik-ul Tayr Mesnevisi (1230) arşiv bilgisi,

Kelile ve Dimne hakkında arşiv bilgisi,

Kelile ve Dimne tercih edilen bir minyatür taklit olarak çalışılacak,

Hayvan çizimleri için hayvanlar arşivinizi oluşturun; seçtiğiniz bir kuş cinsi ve dört ayaklı bir hayvan (at, fil, deve vs) seçilen hayvan ne ise dosyanızda; -Selçuklu dönemi stilize- klasik dönem- farklı dönemleri kapsayan örnek resimler ve çizimler- sizin özgün çiziminiz-sizin sadeleştirilmiş çiziminiz-sizin boyamanız şeklinde olacaktır.

Noktalama tekniği için örnek çalışma yapılacaktır; çiçek, hayvan ve ya bulut boyama örneği olabilir.

İkinci sınıf ikinci dönem öğrencilerine uyguladığı minyatür eğitimi programı ve çalışma dosyası içeriği aşağıdaki gibidir:

Tablo 4.3. *İkinci sınıf ikinci dönem minyatür eğitimi programı ve çalışma dosyası içeriği*

15. yüzyıl saz yolu üslubu ve şıkaf tekniği ile küçük bir desen çalışması, - Veli Can
Erken dönem Osmanlı;
Amasta Cerrahiye-i Hakanniye ve Edirne- Ahmed-i İskendernamesi, Fatih albümü arşiv bilgisi,
Siyah kalem örnek boyama çalışması, bir minyatür örnek taklit olarak çalışılacak,
İstanbul Nakkaşhanesi ilk eserler- Fatih Dönemi portreler; Bellini ve Sinan Bey (öğr. Bursalı Şiblizade Ahmed) Hamse-i Nizami İkinci Beyazıd (Ehl-i Hiref kurulması), Kelile-i Dimne, Yusuf-u Züleyha, Hüsrev-i Şirin arşiv bilgisi,
Osmanlı Minyatürü Yükseliş;
Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Dönemi,
Alişir Neva-i'nin Hamsesi arşiv bilgisi,
Kanuni Dönemi- Acaib-ül Mahlukat arşiv bilgisi,
Piri Reis Kitab-ı Bahriye bir minyatür taklit olarak çalışılacak,
Kanuni Dönemi- 16. Yüzyıl Matrakçı Nasuh Beyan-ı Menazili Irakeyn'den bir minyatür taklit olarak çalışılacak,
Nigari (Haydar Reis) 15. Yüzyıl portrecisi, Kanuni, II. Selim, Barbaros Hayrettin Paşa portreleri isteyen taklit olarak çalışılacak,
Klasik Osmanlı Minyatür Üslubu İkinci Selim, III. Murat, II. Osman, I. Ahmet Dönemi,
15. Yüzyıl sonu Nakkaş Hasan; Siyer-i Nebi bir minyatür taklit yapılacaktır,
I. Ahmet albümü (Kalender Paşa hazırlatmış, murakkalar) arşiv bilgisi,
Ahmet Nakşi arşiv bilgisi,
Batılılaşma Dönemi III. Ahmet,
Levni, Surname-i Vehbi bir minyatür örnek olarak çalışılacak,
Ali Üsküdari, Buhari, III. Ahmet yemiş odası, Seyid Mehmed, Abdullah el- rakım'dan istenen bir iş taklit olarak çalışılacaktır,
Figür konusunda verdiğim örnekler işlenecek, nüanslı fırça çalışması ve özgün çizim çalışmaları yapılacaktır,
Kitap resminden tuvale geçiş (incelenecek ve arşiv bilgisi toparlanacak),
Padişah portreleri-Konstantin Kapıdağlı,
Vakit kalırsa: Doku çalışmaları; taş, ahşap, tuğla, mermer, çatı vs., Mevsim çalışmaları; kar, fırtına, gece, gündüz, özgün minyatür kompozisyonu ve boyama.

Araştırmacı eylem planları ve ders içeriğini oluştururken Gülçin Anmaç'ın uyguladığı minyatür eğitim programını temel almış, ancak güzel sanatlar eğitimi bölümünde haftada üç ders saatini kapsayan ve seçmeli bir derste uygulanabilecek şekilde programı sadeleştirmiştir.

Araştırmacının minyatür eğitimi süreci dosyasından bazı çalışmalar aşağıda yer almaktadır:

Görsel 4. 6. Saz Yolu Ejder Motifi, Fil kâğıdı üzerine mürekkep, 2018.

Görsel 4. 7. Ağaç ve bitki etütleri, Fil kâğıdı üzerine sulu ve guvaj boya, 2018.

Görsel 4. 8. *Kelile ve Dimne'den tasvir etütleri, Fil kâğıdı üzerine sulu ve guvaj boya, 2018.*

Görsel 4. 9. *Kazvini'den melek tasviri etüdü, Fil kâğıdı üzerine sulu ve guvaj boya, 2018.*

4.1.3. Eylem planlarının hazırlanması

Araştırma uygulama sürecindeki yürütülecek minyatür sanatı dersinin ortamı konusunda dönem başlamadan önce Güzel Sanatlar Eğitimi Bölüm Başkanlığı ile görüşülmüştür. Öncelikle başkanlık tarafından tavsiye edilen ana sanat atölyesinin, ilk ders sonrasında aynı atölyede yürütülen diğer derslerin mekânda titiz çalışmaya yer vermemesi sebebiyle, bölümün toplantı odası minyatür atölyesi olarak kullanılmıştır.

Araştırmacı ilgili enstitüden araştırmanın uygulama sürecine ilişkin etik kurul izinlerini almıştır. Araştırma aynı zamanda Bilimsel Araştırma Projesi Başkanlığı tarafından desteklenmek üzere onay almıştır.

Araştırmanın uygulama süreci, araştırmacının da görev yapmakta olduğu Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü'nde, seçmeli olarak açılan san413 Minyatür Sanatları dersinde 2018-2019 Öğretim Yılı Güz döneminde gerçekleştirilmiştir.

Araştırmacı ön araştırma ve minyatür eğitim sürecindeki deneyimlerini tez danışmanıya düzenli olarak paylaşmış ve ders izlencesini hazırlarken danışmanının onayını almıştır. Hazırlanan ders izlencesinde araştırmacının ve seçmeli minyatür sanatı dersini alan öğrencilerin izleyecekleri süreç ana hatlarıyla belirlenmiştir. Eylem planında sürece dahil edilen sanatçıların katılımlarının sağlanması ya da resmî tatillere denk gelen ders günleri bulunması gibi nedenlerden ötürü eylem planında küçük değişiklikler yapılmıştır. Dönemin vize sınavlarına kadar olan ilk yarısında klasik minyatür üzerine, final sınavlarına kadar olan diğer yarısında ise güncel minyatür tasarımlar üzerine çalışılacak şekilde planlanmış ve uygulanmıştır. Planlanan ve gerçekleşen dönem programı aşağıdaki tabloda (Bkz.Tablo 4.3.) yer almaktadır.

Tablo 4.4. *Planlanan ve gerçekleşen dönem programı*

Tarih	Planlanan Ders İzlenesi	Gerçekleşen Ders İzlenesi
1.Hafta: 1 Ekim 2018	Dersin ve kaynakların tanıtımı	Dersin ve kaynakların tanıtımı yapıldı.
2.Hafta: 8 Ekim 2018	Minyatür Sanatı'nın tanımı ve Tarihçesi	Günümüz Minyatür Sanatçılarından Gülçin Anmaç davet edilerek, minyatür çalıştay gerçekleştirildi.
3.Hafta: 15 Ekim 2018	Günümüz Minyatür Sanatçılarından Gülçin Anmaç ile Workshop	Nüanslı tahrir çalışmaları kalem ve fırça-mürekkep ile yapıldı. Minyatürün üç dönemde (Uygur-Selçuklu-Osmanlı) tarihçesi anlatıldı.
4.Hafta: 22 Ekim 2018	Klasik minyatür teknikleri ve terimleri	Ağaç çizimi ve akıttma tekniği uygulamaları yapıldı. Nüanslı çizgi etütlerine devam edildi.
5.Hafta: 29 Ekim 2018	Uygulama Haftası	RESMÎ TATİL Okul dışı öğrenme ortamından yararlanıldı. (3 kasım)
6.Hafta: 5 Kasım 2018	Vize Haftası	VİZE UYGULAMA
7.Hafta: 12 Kasım 2018	Çağdaş Sanatta Güncel Minyatür Yorumları	Vize teslim dosyalarının değerlendirildi. Minyatür teknik ve terimler ve minyatürün tarihçesi sunumları yapıldı.
8.Hafta: 19 Kasım 2018	Sanatçı Murat Palta ile Workshop	Röprodüksiyon çalışmalarının şablon olarak hazırlanarak fil kağıdına çalışıldı.
9.Hafta: 26 Kasım 2018	Uygulama Haftası	Dönem sonu güncel tasarımlar için ilk fikirler paylaşıldı. Kullanılacak malzemeler belirlendi.
10.Hafta: 3 Aralık 2018	Uygulama Haftası	Röprodüksiyon ve dönem sonu çalışmalarına devam edildi.
11.Hafta: 10 Aralık 2018	Uygulama Haftası	"Minyatür sanatına güncel bakış: Murat Palta" konferansı gerçekleştirildi. Öğrenciler Murat Palta'ya tasarımlarını göstererek fikir alışverişinde bulunuldu.
12.Hafta: 17 Aralık 2018	Uygulama Haftası	Dönem sonu çalışmalarına devam edildi. Minyatür sanatını temel alarak çalışan günümüz sanatçılarına ilişkin bir sunum yapılarak konuya ilişkin videolar izlendi.
13.Hafta: 24 Aralık 2018	Uygulama Haftası	Dersin genel bir değerlendirmesi yapılarak dönem sonu çalışmalarına devam edildi.
14.Hafta: 24 Aralık 2018	Final Haftası	Dönem sonu çalışmalarına devam edildi.

4.1.4. Dersin amacı, içeriği ve işlenişi

Araştırma kapsamında planlanan minyatür sanatları dersinin amacı Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümünde lisans öğrencilerine klasik minyatürün tanımı, tarihçesi, minyatürde kullanılan malzemeler, teknik terim ve uygulama bilgi verilmesi, bu bilgi ve tecrübeler ışığında öğrencilerin minyatür sanatını güncel özgün tasarımlar ortaya koyabilmelerini sağlayacak deneyimler kazandırabilmektir. Dersin ilk haftasında araştırmacı dersin amacını öğrencilere açıklamadan önce, bu dersi neden seçtik ve bu dersten beklentiniz nedir sorusunu yöneltmiştir. Bu dersi neden seçtiniz sorusuna öğrencilerden Selim "geleneksel sanatlara kişisel ilgisi olduğu", Selçuk ve Esra,

“geleneksel sanatları sevdiğini”, Yiğit ve Zeynep, “minyatürü daha önce de yaptıklarını ancak doğru bir şekilde öğrenerek yapmak istediklerini” cevaplarını vermiştir. Hakan, Gökhan ve Hasan, “bir seçmeli ders seçmeleri gerektiği için” ifade etmişlerdir. Neden diğer seçmeli derslerden biri değil de minyatür sorusuna ise Hakan, “resimsel elemanlardan boş-dolu kavramı ve espas konusunu incelemek istediğini” belirtirken, Gökhan ve Hasan ise başka dersleri ile çakışmayan tek ders minyatür olduğu için cevabını vermiştir. Bu dersten beklentiniz nedir sorusuna ise, Zeynep, “bir minyatür çalışması gördüğünde onu değerlendirebilmeyi istediğini”, Yiğit “konu bakımından kalıba sokulmadan yeni bir şeyler üretmek, minyatür çalışmak istediğini”, Selim “geleneksel sanatlarla ilgili derslerden yana ümitsiz olduğu ama ders planını görünce mutlu olduğunu”, Selçuk ve Esra, “minyatür derslerinin sergilendiği müzelere gidip dersi oralarda işlemeyi”, Hakan “dersin bir şeyler katması”, Yavuz “yok yazılmamak”, Gökhan ve Hasan “dersin fazla zorlamaması”, belirtmiştir. (DVK1, 01.10.2018)

Araştırmacı, öğrencilerden aldığı cevaplardan sonra dersin amacını açıklayarak dersin içeriği konusunda bilgi vermiştir.

Arkadaşlar bu son yıl telaşınızı anlıyorum hakikaten (der ve kendi son sınıf sürecini anlatır) ders planını açalım arkadaşlar. Ders izlencesi üçüncü sayfa. Biz dersin kaynakların tanıtımı şu anda bu aşamadayız. Haftaya bu İstanbul’da ders aldığım hoca buraya gelecek. Bizim bölüme. Katılım herkese açık olacak. Ama temel öncelik sizsiniz tabi. Size bir sunum yapacaktır. Sonra size bir çizgi çalışması yaptırır. Çünkü ileri düzey minyatüre workshopla girilemez, katılan kişinin temelini olması lazım. Çünkü çok ince şeylerle çalışılıyor. Ama en azından nedir ne değildir birkaç çizgi çalışması yapılır. Sonra ben ilerleyen haftalarda size burada çalışırken anlatırım, görseller getiririm, bir yandan burada çalışma yaparken bir yandan onlara bakarız, kitaplar getiririm onlara bakarız. Minyatürün tarihçesini Osmanlı döneminden de önce, doğu-batı sanatını karşılaştırırız. Ama vizeye kadar olan kısımda klasik minyatür teknikleriyle ilgili terimleri öğreneceğiz. Yani işte nüanslı tahrir nedir, saz yolu nedir, münhani nedir. Nedir derken size burada tanım cümlesi değil. Gördüğünüz bir eserin hangi sanat ya da zanaat türü olduğunu, dönemini, bilgilerinize dayalı olarak farkında olabilmenizi, ayrıca minyatürlerin biçim diline ve teknik detaylarına bağlı olarak kendi minyatür kopyalarınızı yapabilmenizi sağlayacaktır diye düşünüyorum.” (DVK1, 01.10.2018)

Araştırma amaç sorularına dayalı olarak hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme sorularıyla öğrencilerden dersin amacı, içeriği ve işleyişine yönelik olarak görüşler alınmıştır. Dersin amacına yönelik Selim ve Gökhan görüşlerini şu cümlelerle ifade etmiştir:

Senenin başında amaç çok benim ilgimi çekti hani dersi almamın sebebi de biraz bu amacın görünürlüğüydü hani çok net bir şey hani gerekli minyatür sanatının bilinmesi, günümüzdeki diğer yaklaşımlarla karşılıklı tanıtılması falan senenin başında tabi ki biraz böyle nasıl olur çünkü ilk defa olduğunu biliyoruz nasıl olur diye düşünüyordum ama özellikle sergiden sonra dedim ki, olmuş (YYG2,11.04.2019).

Dersin amacıyla ilgili düşüncem, yani bence işte minyatürle benim çok alakam yoktu. Hem öğrenmiş oldum biraz bilgi sahibi olmuş oldum hem de yeni sanatçıların işlerine baktık minyatürle alakalı. Hem eski işleri gördük hem genel kültür olarak öğrendik geçmişteki işleri. Hem de bugün yapılan örnek işleri gördük. İkisini de görmüş olduk yani. Bir altyapı oluştu onla alakalı bir bilğimiz oldu az çok. Olumlu bir şey yani o açıdan bir faydası oldu (YYG2,11.04.2019).

4.1.4.1. Öğrencinin ders planı ile ilgili bilgilendirilmesi

Araştırmacı dersin ilk haftası ve saatinde dersin amacı ve içeriğine yönelik hazırladığı planı öğrencilerle paylaşmıştır. Öncelikle öğrencilerden planı incelemelerini istemiş, sonrasında plan hakkında düşünce ve görüşlerini paylaşmalarını istemiştir. Ders planının bilgilendirilmesine yönelik bazı öğrenci görüşleri aşağıdaki gibidir.

Selim, “Açıkça söyleyeyim ben geleneksel sanatlarla ilgili dersler konusunda ümitsizdim, bu dersle de ilgili böyle bir beklentim yoktu ama ders planını gördüm baya temelden böyle ciddi ciddi girileceğini düşünüyorum.” (DVK1, 01.10.2018)

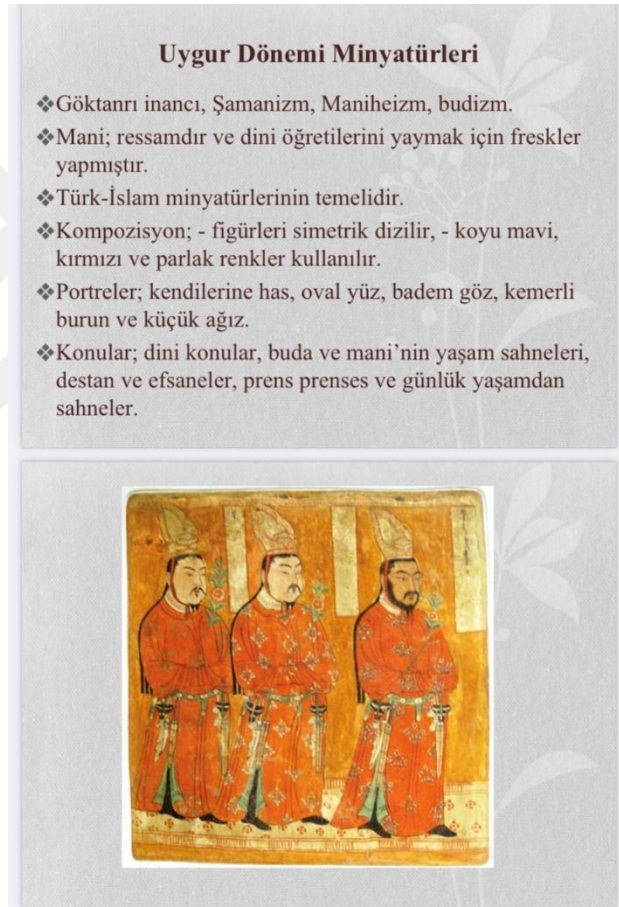
Esra, “Başlangıçta bir dosya vermiştiniz ya her hafta neler yapacağımız yazıyordu. O çok hoşuma gitti. Her hafta bakıyorum ben ona bu hafta ne yapacağız diye. Minyatürü bilmiyordum ama ona bakınca bir fikri oluyor insanın. Bir çalışmayı yapmaktan önce altını dolduruyor (YYG1,23.11.2018)”

Selçuk, Biz zaten minyatür dersine başlarken elimize bir çizelge ders planı verilmişti önce amacı zaten orada da yazıyordu mesela önce Gülçin Anmaç geldi o daha geleneksel çalışıyor sonra diğer sanatçımız geldi Murat Palta o daha çağdaş sanata yönelik minyatür kullanıyor çalışmalarında bence amacı günümüz tasarımlarıyla ele aldık önce temelini kavradık gelenekseli Gülçin Anmaç’la birlikte sonra çağdaş sanata uyarlanmış halini gördük sırasıyla o yüzden iyi olduğunu düşünüyorum yani (YYG2,10.04.2019).

Gökhan, Şeyi sevmiştim, normalde planı bazı derslerde veriyorlar... Bazen böyle aksayabiliyor. Mesela bir sergiye gidilecek oluyor öteki haftaya aksıyor falan. Ama sizin o planınızdaki sanatçıların gelme tarihi benim çok dikkatimi çekti. Gelir mi gelmez mi? Geldiler. Çok iyi oldu hocam. O planla tamamen işbirliği içindeydik bence. Öyle düşünüyorum (YYG2, 11.04.2019)

4.1.4.2. Minyatür sanatının teorik altyapısının oluşturulması

Dersin amacına ve içeriğine yönelik, öğrencilerde teorik altyapı oluşturabilmek amacıyla, araştırmacı tarafından minyatür sanatına yönelik sunumlar yapılarak bilgiler verilmiştir. Bu sunumlardan ilki minyatür sanatının tanımı ve tarihçesine yöneliktir. Minyatür kelimesinin kökeni, farklı zaman dilimleri ve kültürlerde karşılığına değinilmiştir. Ardından Uygur dönemi başlangıcı ile Selçuklu ve Osmanlı erken ve batı dönemi ve son dönem minyatürleri biçim ve içerik yönünden ele alınarak örnek eser görselleriyle anlatılmıştır.

Görsel 4. 10. Minyatür'ün Tarihçesi sunumundan Uygur Dönemi Minyatürleri slaytı

Üzerinde durulan örnek eserlerden biri Uygur dönemi freskleridir. Araştırmacı konuyu aşağıdaki cümlelerle kısaca açıklamıştır.

Uygur dönemi minyatürleriyle başladık. Özellikleri olarak inançları Gök tanrı inancı-Şamanizm-Manizm-Budizm. Mani o Manizm'in kurucusudur. Aynı zamanda ressam. Duvar kesitleri yapıyor. Metinleri resimliyor ve kendi dini öğretilerini bu resimler yoluyla

yayıyor. Ama yine de şu anda bilinen Türk-İslam minyatürlerinin temeli olarak biliniyor. Kompozisyonlarında figürleri yan yana dizili olarak yapıyor. Simetrik dizili o figürleri bu koyu mavi, kırmızı ve parlak renkler Uygur döneminde de var Selçuklu döneminde de var ki Osmanlı'da da takip ediyor canlı renkler bildiğiniz şekilde. Portrelerden kendilerine has olarak yüz bantları, yüz kemerleri, küçük ağız görünüyor. Konuları da dini konular. Buda'nın ve Mani'nin yaşam sahneleri. Destanlar, efsaneler, prens-prenseslerin hayatları... bir de gündelik yaşamda katipler, müzisyenler gibi onlardan örnekler yapmışlar. Bu böyle farkı boyutlarda. Minyatür dediğimiz küçük ama onlar hem küçük yapmış hem duvar resmi olarak klasik olarak yapmışlar Düşünün bu dönem minyatürleri 3. yüzyıl, 7. yüzyıl, 8. yüzyıl dönemleri. Ama bakın kıyafetlerdeki o nüanslar, tahrir çizgileri, detaylar hala aynı. Az önce hanginiz sordu? Selçuk sen sordun değil mi? Niye bunların hepsi çekik gözlü diye. Arap minyatürleri de çekik gözlü. Türkler de öyle. Bakınız hepsinin tipler aynı. Bunların devamı. Resimde bir birlik yapılmış. İlk nasıl çıktıysa onları kopyalayarak devam ettirdikleri için hep aynı şeyi devam ettirmişler. Mısır'da da öyle. Bir figür duruşu bellidir onlarda. Hatta o anatomiye göre değişik duruşlar vardır. Sağ mı sol mu ayaklar belli olmaz. Yandandır. Mesela onlar da kendi sanatını tanımlamışlar. Ve oradan öyle devam etmişler. Her kültür kendi temelini oluşturup oradan devam etmiş (DVK6, 12.11.2018).

Görsel 4. 11. Minyatür'ün Tarihçesi sunumundan Uygur Dönemi Minyatürleri slaytı

Üzerinde durulan örnek eserlerden biri Selçuklu dönemi minyatürleridir. Araştırmacı konuyu aşağıdaki cümlelerle kısaca açıklamıştır.

Selçuklu dönemi minyatürlerinde de daha çok İslami düşünceye uygun soyut bir üslup vardır. Kompozisyonunda da öyle. Sadece figürler yok. Yine kırmızı, mavi parlak resimler...

figürlerde yine çekik gözlü yuvarlak yüzlü... ama Selçuklu minyatürlerinde uzun saç kullanılmış mesela. O zamana kadar saç yok belli edilmiyor. Bir de başlıkları var. O dönem İslam alimlerinin ilklerinin yetiştiği dönem... El-Cezeri'yi örnek vermiştik. El-Cezeri'yi duydunuz mu hiç? Şimdiki robotik bilimin babası olarak biliniyor. 1200'lü yıllarda yaşamış Şırnak'ın Cizre'sinde. Ama düşünün ki o dönemde nasıl bir yermiş ki oralar birçok felsefede, fiziğin temelini oluşturacak hem sanatçılar hem bilim adamları yetişmiş. Cezeri de bunlardan biri. O yüzden konular da hep ilk tıp, eczacılık, bitki bilimini anlatan örnekler, sonra bu hareketli makinelerin yapıldığı. Edebi metinler var bir de Selçuklu döneminde öne çıkan. Onlardan biri de bu 'kelile ve dimne''. Bahsetmiştik ya La Fontaine masallarının temeli gibi görünür. Aslında Hintli bir filozofun yazdığı bir eserdir. İç içe hikayelerdir. Kelile ve dimne iki tilkidir. Kendi aralarında konuşurlar. Sürekli iç içe geçmiş hikayeler. Ve hayvanları konuşturur. Her birine bir karakter verip ama öyle ki o dönemki yönetimi, padişahı her şeyi eleştirir (DVK6, 12.11.2018).

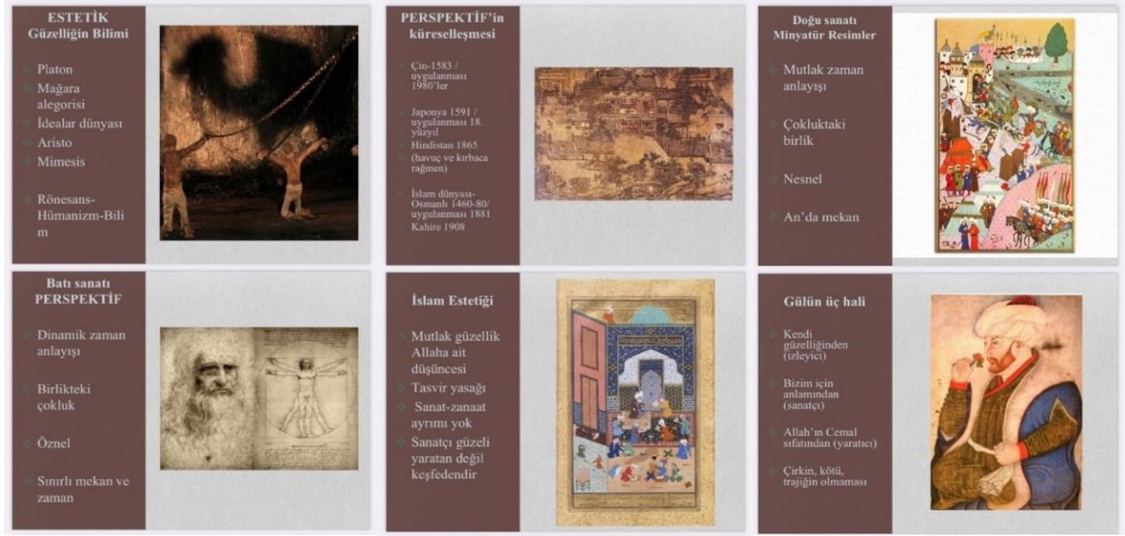
Görsel 4. 12. *Minyatür'ün Tarihçesi sunumundan Osmanlı Dönemi Minyatürleri slaytı*

Sunumun devamında Osmanlı dönemi minyatürleri üzerinde durularak, Nakkaş Sinan Bey, Nakkaş Osman, Nakkaş Hasan, Nakkaş Nigari, Matrakçı Nasuh, Şah Kulu, Levni ve Mehmet Siyah Kalem gibi sanatçıların eser görselleri üzerinden anlatım devam etmiştir: Minyatürün tarihçesi sunumu 20. Yüzyıl klasik minyatür sanatçılarından Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver, Nusret Çolpan ve Gülçin Anmaç hakkında

bilgiler verilerek ve eserlerinden görseller incelenerek tamamlanmıştır. Araştırmacının sunumdaki bazı ifadeleri aşağıdaki gibidir.

Süheyl Ünver aslında kendisi doktor. Tıp doktoru. Ama nasıl yaptıysa ben de inanamıyorum iki farklı detaylı çok vakit alan şeyleri nasıl bir arada götürdü bilmiyorum. Günümüzde bile minyatür ustalarının, hocaların hocası olarak biliniyor. Osmanlı döneminden Türkiye Cumhuriyet'ine geçince bu sanatları çalışmış ve eğitimi vermiş kişidir. Hattat, müzeahhib, resim yapıyor, minyatür ustası, şair, yazar. Hatta bir sözü vardı. O benim çok hoşuma gitti. “Beni bulmak istiyorsanız beni kütüphanemdeki kitaplarımda bulabilirsiniz.” diyor. Nusret hoca da, Nusret Çolpan yani Gülçin hocanın hocası. Ondan ders alıyor. Biz hangi zincirin halkasıyız? Biz bu zincirin son halkası oluyoruz çünkü. İlk derse bahsetmiştim. 2008 yılında bu bölüme başlamadan önce aradım konuştum. Ders almayı istedim. Kabul etti. Nusret hoca o. O da günümüzde minyatürü şeye taşımış. İstanbul metrosunda büyük çiniler var. O çinileri o yapmış. Birçok yerde duvar resimleri, çinileri, çoğunlukla İstanbul manzaraları var. O da aslında sanat eğitiminden gelmiyor. Ama kendisi yaptığı resimleri Süheyl hocaya getiriyor, hoca da onu yetiştiriyor. Sonra o da sürekli öğrenci yetiştiriyor. Bu geleneksel sanatlar hep usta çırak gidiyor ve böyle bir zincirin halkalarını oluşturuyor. Sonra Gülçin hoca... en azından görün istedim. ben de dersi kimden aldım. Size nasıl veriyorum. O da bir dönemin konularını çalışmış. Mesela Mevlana'nın Bağdat'tan Konya'ya göçmesi ailesiyle birlikte. Ya da bunun gibi birçok konu (DVK6, 12.11.2018).

İkinci sunumda ise minyatürün terim ve teknikleri üzerinde durulmuştur. Sunumda öncelikle ders süresince bahsi geçecek olan minyatür, nakış, nakkaş, tasvir, musavvir, nüans, tahrir, münhani, saz yolu, şükufe, murakka gibi kelimelerin tanımları yapılarak kullanıldıkları alanlar ve anlamları açıklanmıştır. Daha sonra minyatür sanatının uygulama aşamalarında kullanılan malzemelerden, ahar, mühre, varak ve ezilmiş altın, kalemler, kağıtlar, fırçalar, sulu-guaj-akrilik boyalar araştırmacı tarafından öğrencilere gösterilerek tanıtılmıştır. Yine aynı sunumda klasik minyatür çalışma süresince uygulanacak akıtmı, tarama, yıkama gibi tekniklerin teorik anlatımı kısaca yapılmıştır. Sunumda bahsi geçen öğeler dönem boyu yinelenmiş, dolayısıyla daha çok uygulamaya dayalı bulguları içeren ikinci ve üçüncü ana temalarda da bu kavram ve tekniklerden bahsedilen görüşlere yer verilmiştir.

Görsel 4. 13. Doğu-Batı Estetik ve Sanat sunumundan slaytlar

Üçüncü sunum minyatür sanatının felsefesini anlamaya yönelik hazırlanan “Doğu-Batı Estetik ve Sanat” başlıklı sunumdur. Sunumda, minyatürün iki boyutlu ve perspektifsiz olmasının mantığı Platon’un mağara alegorisi ve yansıtmacı kuramdan başlanarak Rönesans’ın doğuşu, perspektifin dünya üzerinde gelişen tarihsel süreci ve farklı kültürler üzerine etkileri, felsefi anlamda doğu-batı kültürlerinin resim kompozisyon anlayışlarının karşılaştırılması, İslam estetiği ve İslam’da tasvir kısıtlaması, minyatür resminin düşünsel ve biçimsel anlamda ele alınması, soyutlama ve stilizasyon konuları üzerinde durulmuştur. Konu ile ilgili bazı araştırmacı-öğrenci diyalogları aşağıda yer almaktadır:

Araştırmacı: ...Antik Yunan döneminde bir kral heykel yapar mesela, o heykele o kadar bağlanır ki onun canlanmasını ister. Yani insanlıkta biz de bir şeyi ne kadar gerçeğe benzetirsek ona haz duyduğumuzu söyleyebiliriz. Özellikle ilk resim yapmaya başladığımız zamanlarda bizim için ne kadar benzerse o kadar haz veriyor bir yandan da. Peki bu minyatürde ya da diğer gerçekçi olmayan sanatçıların derdi neydi de bundan vazgeçip...

Yavuz: Tasvir yasağıyla alakalı bir şey değil mi?

Araştırmacı: İslam’da tasvir yasağıyla alakalı, evet. Ama mesela daha geniş düşünelim. Birçok kültür ve medeniyette de var bu. Hani sizce perspektifi bilmiyorlar mıydı? Gerçekçi yapmayı bilmiyorlardı, o yüzden mi yapmadılar yoksa...

Hasan: Hocam zaten en iyi şekilde yaptıktan sonra o evreye geçiyorlar gerçeğin. Direkt o şekilde başlamıyorlar.

Araştırmacı: Kimler?

Hasan: yani bence hiçbirisi öyle başlamamıştır. Çünkü insan, şahsi fikrim, ilk önce en doğruyu yapmaya çalışır bu işe başladığında, sürekli yapamadım, daha iyisini yapayım. Bir süre sonra zaten yapıyorum, bu bana ne katıyor? Fotoğrafta aynısı mesela.

Araştırmacı: Günümüz insanı için mi mesela?

Hasan: Geçmişte de. Zaten doğada var ben bundan farklı ne yapabilirim diye düşünmüştür insan yani ve sıkılır insan bir müddet sonra ve başka şeye yönelir.

Araştırmacı: Bazı kültür ve medeniyetler bu yüzden mi yapmıştır diyorsun? Ya da perspektifi bilmedikleri için mi sizce?

Hasan: Niye bilmesinler hocam, biliyorlardır. Perspektifi bilmeyen insanlar bile belli bir yaştan sonra uzaktakinin küçük yakındakinin büyük olduğunu kavıyor yani.

Araştırmacı: Evet, buna örnek olarak da mağara resimlerini biliyorsunuzdur. Mağara resimleri oldukça gerçekçi arkadaşlar. Binlerce yıl önce mağaralara yapılmış hayvan resimleri ve oldukça gerçekçi, boyut olarak farklı boyutlarda yapılmış hakikaten bir Rönesans atölyesinde Da Vinci'nin kurallarıyla çalışmış, eğitim almış birinin elinden çıkmış gibi. Zaten Altamira'da mağarayı keşfeden kişiye inanmıyorlar, bir de mağaranın atmosferi yüzünden nemli, hala ıslak, sen bunu yapmışsın. Ki M.Ö. 35.000' e ait resimler. Ona rağmen bir o kadar da gerçekçi ve perspektifin icadı dediğimiz kaçlara denk geliyor? Şöyle bir düşünün, M.Ö 35.000'den söz ediyoruz yani. Bu konuya değinen bir kitap var ilginizi çekerse; Tersten Perspektif diye. Pavel Florenski'nin bir kitabı. Belki bakmak istersiniz (kitaptan bahsederek devam eder) (DVK8,26.11.2018).

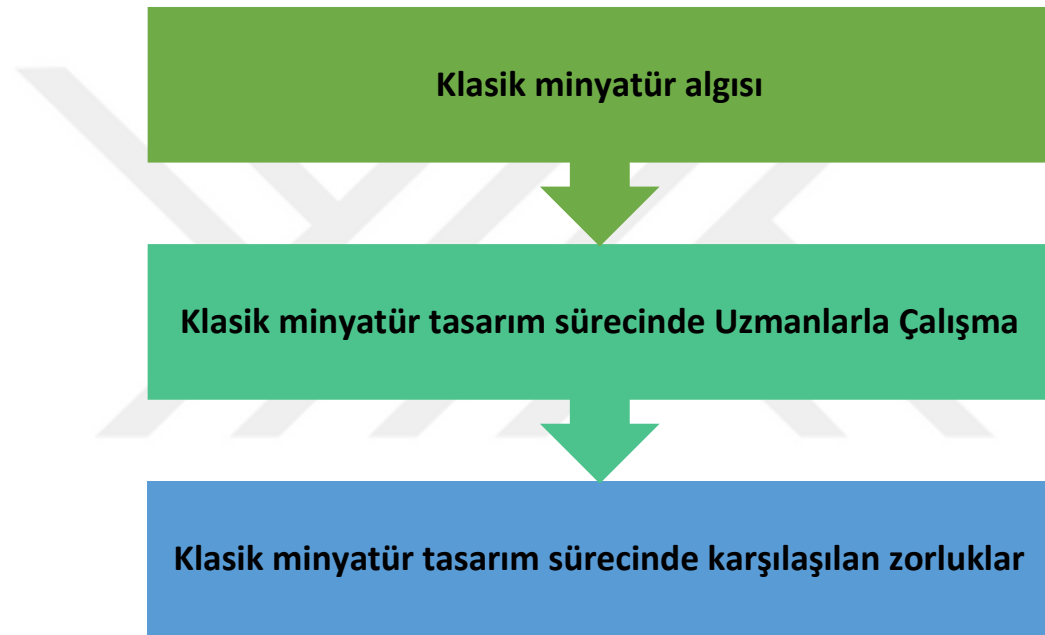
Kültürel değerlerin korunmasının önemi ve sanata yansımaları, minyatür sanatının felsefesi-tarihinin diğer kültürlerle karşılaştırılması, minyatür sanatının diğer sanat dallarıyla ilişkilendirilmesi, minyatür ve batı resim geleneğinin karşılaştırılması, minyatür sanatında perspektif, geleneksel sanatlarda popüler kültür öğelerinin kullanımı ve geleneksel öğelerin çağdaş sanatla ilişkilendirilmesi gibi konu başlıklarına da ders sürecinde yer verilmiştir.

Dersin devamında sunumda yer alan başlıklar araştırmacı tarafından açıklanmaya çalışılmış ve öğrencilerle soru-cevap olarak etkileşimli bir şekilde devam etmiştir. Sunumda açıklanan konu başlıklarına araştırmanın alan yazın kısmında genişçe yer verildiği için dersten alıntılar bu kısımda sınırlı tutulmuştur.

4.2. Minyatür Pusulası: İbre Yönü Sabır

Araştırmanın ana temalarından biri olan Minyatür Pusulası: İbre yönü sabır, öğrencilerin uygulama sürecindeki klasik minyatür algılarını, araştırma kapsamında

gerçekleştirilen minyatür çalıştay hakkında yorum ve görüşlerini ve kendi çalışma süreçleri ile bu süreçte karşılaştıkları zorlukları kapsamaktadır. Klasik minyatürün hem teknik anlamda kurallı, ince, titiz, dikkatli çalışılma gerekliliği, hem de çalışma sürecinin oldukça vakit alması nedeniyle dersin ilk haftalarında öğrencilerin zorlandıkları gözlemlenmiştir. Hem uygulama sürecinin hem de öğrencilerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerin veri analizi sonucunda özellikle öne çıkan kavram sabır olmuştur. “Minyatür Pusulası: İbre yönü sabır” ana temasına ilişkin bulgular Şekil x’de gösterilmektedir.

Şekil 4. 3. Minyatür Pusulası: İbre yönü sabır alt temaları

4.2.1. Klasik minyatür tasarım sürecinde minyatür algısı

Araştırmacı, minyatür dersinin ilk haftasında öğrencilerden minyatür konusundaki görüşlerini almıştır. Daha önce minyatür çalışıp çalışmadıklarını, çalıştırlarsa hangi kapsam ve ortamda olduğunu sormuştur. Öğrencilerden Hasan, Yiğit ve Zeynep daha önce Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümünde grafik tasarım dersinde minyatür konusunu çalıştığını belirtmiştir. Araştırmacının “Minyatür tekniği ile ilgili bir şey öğrendiniz mi, nasıl çalıştınız, neler yaptınız?” sorusu üzerine Hasan, “Hoca konumuz minyatür, minyatür yapıcaz dedi, minyatürle ilgili de işte ön arka ilişkisi olmayan, ondan sonra yani öyle bir kaygı gütmeyen, canlı renkler kullanılan, figürler falan ön çapraz yan oluyordu, yani bu kadar. Bir de çok detaycı olmamız gerekiyordu

(DVK1, 01.10.2018)” yanıtını vermiştir. Yiğit ise güzel sanatlar lisesinde de minyatürle ilgili çalıştığını ifade etmiş, araştırmacının “Nasıl çalıştınız?” sorusuna, “Lisede yapılan minyatürler vardı hocam. O minyatürleri aldık baya boyama kitabı gibi boyadık işte (gülüşmeler) Yani bir şey tasarlamışlığımız yok, sadece boyadık (DVK1, 01.10.2018)” Zeynep ise “hocam, hoca şey minyatür yapıcaz dedi, biraz minyatürü araştırdık, bir ders falan. Ödev gibi yazdık getirdik. Zaten kendisi pek gelmedi sınıfa, biz yapıp getirdik (DVK1, 01.10.2018)” cevabını vermiştir. Araştırmacının “bildiğiniz bir minyatür sanatçısı var mı” sorusu ile başlayan diyalog ise aşağıdaki gibidir:

Araştırmacı: peki bildiğiniz minyatür sanatçısı var mı?

(Hep bir ağızdan konuşmalar arasından Matrakçı Nasuh’un ismi yükselir)

Zeynep: Nakkaş Osman vardı.

Selim: Evet, Nakkaş Osman vardı.

Esra: Günseli Kato.

Araştırmacı: evet, Günseli Kato’da çağdaş sanat yapıyor ama minyatür temelli. Yani temeli oradan gelme. İyi en azından şeyiz. Yani birkaç isim de olsa sayabiliyoruz.

Selçuk: Çokta boş değiliz. (gülüşmeler)

Araştırmacı: Evet, çokta boş değiliz (gülüyor) evet ama bu bile önemli ama. Hani batı sanatından sanatçı ismi sayalım desek, acaba sonu gelir mi? Kaç tane biliyoruzdur, düşünemiyorum.

Gökhan: Minyatür çok yok zaten hocam, düşününce..

Araştırmacı: Yoo, var aslında (gülüşmeler)

Selim: Hadi o zaman başlayalım (DVK1, 01.10.2018).

Yine ilk derste gerçekleşen, Japon resim sanatı ile minyatürü karşılaştıran ve öğrencilerin minyatür algısını yansıtan bir başka diyalog ise şöyledir:

Yiğit: Hocam Japonlar çok yapıyor aslında minyatür dimi?

Araştırmacı: Benzerlikler var, Uzak doğu, Japon, Çin sanatıyla benzerlikler var

Selim: Japonlarınki minyatür mü, ne diye geçiyor? Sanki biraz baya ayırmışlar kendilerini. Ben manga ile ilgili bir araştırma yapmıştım. Kendisinin adları baya farklı ‘ukiyo-e’ diyorlar zaten, bambaşka bir şeyde gösteriyorlar falan. Pek minyatür gibi değil sanki?

Araştırmacı: Öyle değil zaten.

Gökhan: Minyatür değil dimi zaten?

Selim: Mesela ilk örnekleri şey kontur, işte mürekkep hiç boya yok, minyatür gibi bir yerleştirme kuralı yok hiç bir şey..

Araştırmacı: Çizgi mantıkları ya da figürü ele alış biçimleri benziyor. Ve hani ilerleyen derslerde de konuşuruz, doğu-batı sanatı arasındaki farklarda mesela minyatüre şey denir; gölgesiz resim de denir. Doğru ışığın resmini yaptığını söyler, batı sanatı da gölgenin. Yani ışığın resmi nasıl yapılır? Işığın resmi deyince ne geliyor insanın aklına, sizin aklınıza ne geliyor?

Selim: Sırf renk ve ton mu acaba?

Zeynep: Gölgesi düşüyorsa ışıktadır mıdır?

Araştırmacı: Evet yani çizgi var. Hacim aslında var ama batı sanatının mantığında değil. Yani batı sanatında hacmi tonlamayla veririz. Ee neyle veririz, renkle veririz ama doğu sanatında sadece çizgiyle. O da minyatürü de minyatür yapan şey. Hani ben istiyorum ki bu ders bittiğinde, biri minyatür çalışıyorum dediğinde bakmış olursunuz, hani şöyle bakarsınız, o çizgisinden onun minyatürle ilgili bilgisi olup olmadığını anlarsınız. Çizgiden, yani minyatürdeki çizgi nüanslı tahrir dediğimiz bir çizgi kullanır. İncelik kalınlaşan çizgi. Yani hacmi onunla verir, tonlamayla değil. Gölge ya da başka bir şey yoktur (DVK1, 01.10.2018).

Derste gerçekleşen bu diyalogun ardından araştırmacı, dersin teorik alt yapısını oluşturabilmek ve öğrencilerdeki minyatür algısını doğru şekilde temellendirmek için eylem planına “Doğu-Batı, Estetik ve Sanat” başlıklı sunumu ekleme notunu almıştır.

4.2.1.1. Klasik minyatür sanatının öğrenci tarafından değerlendirilmesi

Araştırmanın uygulama süreci boyunca araştırmacı ve katılımcı öğrenciler arasında gerek ders içi diyaloglarda gerekse online grup yazışmalarında minyatür sanatı üzerine pek çok konuşma, yorum ve değerlendirme gerçekleşmiştir. Araştırma sürecinin ilk haftalarında katılımcı öğrencilerin çoğunda gözlemlenen yaygın minyatür algısı, minyatürün küçük, perspektifsiz resim olduğu yönündedir. Öğrenciler minyatürün kendi içinde bir teknik çerçevesi olduğunu ve kurallı çalışılan bir sanat olduğunu öğrendiklerini ve böylece görüşlerinin değiştiğini ifade etmişlerdir. Katılımcı öğrencilerden Esra, araştırmanın uygulama sürecinden önce ve sonraki değişen minyatür algısını aşağıdaki cümleleri ile ifade etmiştir:

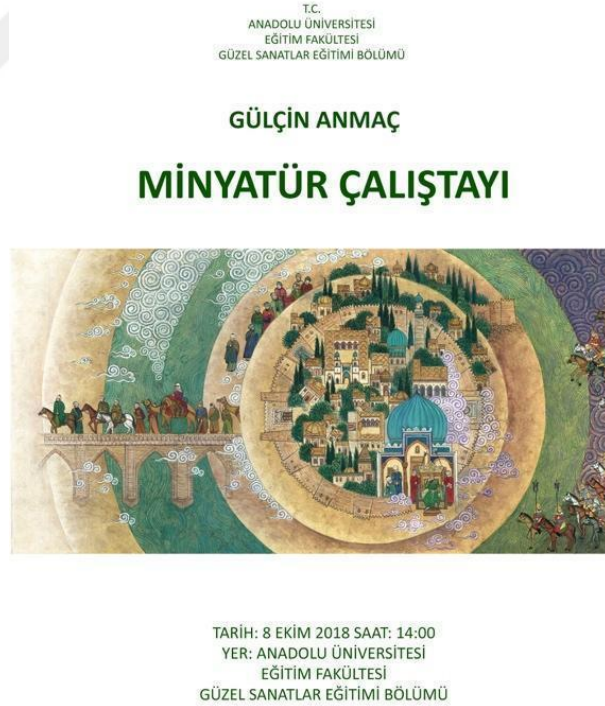
Hocam şey daha üniversiteyi kazanmamışken annemle bir minyatür sergisine gitmiştik Sakarya’da böyle izliyordum izliyordum ama şey diyordum yani neden sergilendi çok kolay ki bu yani şey gibi sanki çok basit geliyordu bana, küçük küçük işte yuvarlak çizmiş adam falan, çizerim ki ben bunu falan. Sonra geldim hocam yani bir kere kibirlenmeyeceksin onu anladım. Çok zormuş gerçekten, hem bir önyargıyı kırmamı sağladı hem de çizgi açısından elimizi geliştirdi. Grafikte olduğum için çizim yapmıyoruz yani biz hep bilgisayarda fare kullanarak bir kere kalemi fırçayı unutmuşum o açıdan bir bileğim açıldı tekrardan hem de yeni bir alana insanın ilgisi geldi yani çok daha derinmiş düşündüğüm gibi de değilmiş (YYG2, 10.04.2019).

Selçuk ise “bu dersi almak isteyen minyatürü anlamak isteyen insanlar olmalı, bizim sınıfta da mesela biz bu işleri yapınca bende minyatür almak istiyorum falan diyorlar da pek yapabileceklerini zannetmiyorum çünkü minyatür seni böyle sıkıştırır kurala alıyor ince zarif çizgi (YYG2, 10.04.2019)” cümleleriyle minyatür öğrenecek kişilerde olması gerektiğini düşündüğü nitelikleri sıralamış, minyatürün hem biçim hem

içerik yönünden titizlik isteyen bir sanat olduğuna vurgu yaparak minyatür sanatını değerlendirmiştir. Selim, “Yazı yazar gibi resim yapmak.. gerçekten onu hissettim bazı hareketleri yaparken bile kalemle insanın aklında psikomotor o hareket şeyi uyandırıyor refleks olarak, ben bir güzel yazı dersi almıştım ilk sene ondaki hareket gibi (YYG2,11.04.2019)” cümleleriyle klasik minyatürü tasarım sürecinde yazıyla ilişkilendirmiştir. Gökhan uygulama süreci sonrasında değişen minyatür algısının kendi tasarım sürecine olan katkısını ise şöyle ifade etmiştir:

Minyatür deyince benim aklıma böyle küçük küçük insanlar oyuncak gibi değil de küçük küçük birkaç karmaşa kargaşa gibi bir şey geliyordu gidiyordu ama çok ayırmış hani resmen resimle, ne kadar yaklaşırsan o kadar lekesel bir resim aslında yani bir nevi. Minyatür dersini almasam bunlardan bir haber olacaktım çok iyi oldu benim için, resimlerimi de bu şekilde yürütmemle oldu birkaç tane zaten resimle ilgilenen, baya ilgilenmiş insan var onlar da bana aynı yorumu yaptı bu yüzden mutluyum. (YYG2, 11.04.2019)

4.2.2. Klasik minyatür sürecinde uzmanlarla çalışma: Minyatür Çalıştayı

Görsel 4. 14. Minyatür Çalıştayı Afiş

Araştırmacı araştırmamanın uygulama sürecini tasarlarlarken, katılımcı öğrencilerin bir minyatür sanatçısını yakından tanıyıp çalışma yöntemini gözlemleme imkânı

bulmalarının araştırmaya katkı sağlayacağı düşüncesiyle minyatür çalıştayını düzenlemeye karar vermiştir. Bu kapsamda kendisinin de minyatür derslerini aldığı sanatçı Gülçin Anmaç'ı uygulamanın gerçekleştiği Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü'ne davet etmiştir. Çalıştay tarihini ders sürecinin ikinci haftasına denk gelecek şekilde belirleyerek katılımcı öğrencilerin, araştırma sürecinin başında ilgilerini uyandırmayı hedeflemiştir. Ancak Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü bölüm başkanlığının ve Eğitim Fakültesi dekanlığının da desteğiyle çalıştayın, araştırma grubu ile sınırlı kalması yerine, herkese açık bir etkinlik olarak gerçekleştirilmesine karar verilmiştir.

Minyatür çalıştay, 08.10.2018 tarihinde saat 14-17.00 saatleri arasında, dersi alan-almayan bölüm öğrencileri, bazı bölüm öğretim üyeleri, farklı fakülte-bölüm öğrencileri ve minyatüre ilgisi olan Eskişehir içinden ve dışından yaklaşık yetmiş kişinin katılımıyla gerçekleşmiştir. Katılımcı sayısının yüksek olması ve minyatür sanatının ince küçük boyutlarda çalışılan bir sanat olması sebebiyle, araştırmacı bölümün Galerî-A salonuna çift kamera ve yansıtıcı düzenek kurarak sanatçının çalışma aşamalarını herkesin görebileceği bir ortam hazırlamıştır. Araştırma kapsamında gerçekleştirilen minyatür çalıştayının ilk yarısında sanatçı Gülçin Anmaç kendisini tanıtarak başlamış, beraberinde getirdiği çalışmaları ve diğer çalışmalarının örnek görselleri üzerinden sanatsal yaklaşımını ve kullandığı teknikleri anlatmıştır. Minyatür sanatının tanımı, tarihi ve güncel minyatür konusunda kapsamlı bir sunum gerçekleştirmiştir. Verilen kısa ara sonrasında ise minyatürde kullanılan nüanslı çizgiyi uygulayarak anlatmış ve katılımcılar da aynı anda yansıtıcıdan izleme imkânı bularak kendi kalem ve kağıtları ile söz konusu çizgiyi uygulamaya çalışmışlardır. Klasik minyatürde ağaç, yaprak, bulut çizimi örnekleri ile çalıştayını tamamlamıştır.

Çalıştayın sonunda katılımcılara Eğitim Fakültesi Dekanlığı tarafından hazırlanan katılım belgeleri verilmiştir. Sanatçı Gülçin Anmaç'a ise Güzel Sanatlar Eğitimi Bölüm Başkanı tarafından Teşekkür Belgesi takdim edilmiştir. Minyatür çalıştayına yönelik haber, Anadolu Üniversitesi Haber Merkezi tarafından ve Eskişehir'in yerel haber kanalları tarafından paylaşılmıştır. Anadolu Üniversitesi Radyo-A ise sanatçı Gülçin Anmaç'ı canlı yayın konuğu olarak almış ve kendisiyle yarım saat süren bir röportaj gerçekleştirmiştir.

Görsel 4. 15. *Minyatür Çalıştayı'ndan görsel*

Görsel 4. 16. *Minyatür Çalıştayı'ndan sanatçı Gülçin Anmaç.*

4.2.2.1. Minyatür çalıştayının öğrenciler tarafından değerlendirilmesi

Araştırma kapsamında çalıştayıdan bir ay sonra gerçekleştirilen birinci yarı yapılandırılmış öğrenci görüşmelerinde “Minyatür çalıştayı ile ilgili ne düşünüyorsun” sorusuna katılımcı öğrencilerden Zeynep “Çalıştay çok güzeldi. Bir dersin bize bu kadar şey katacağını düşünmemiştim daha ilk haftalardan. Bir de seçmeli bir ders. Güzeldi. Sizin de hocanız vardı. Çok etkiliydi bence. Sizin verdiğiniz örneklerle çalışmıştık yine. Çalışmanın boyutu beni etkiliyordu. Büyük çalışmak daha zor (YYG1, 22.11.2018).” yanıtını vermiştir.

Esra, Hasan ve Gökhan'ın çalıştayla ilgili olumlu görüşlerini aşağıdaki cümlelerle ifade etmiştir:

Esra: Gülçin hanım geldiğinde zaten günlüğüme de yazmıştım çok kısa süremiz vardı ama her şeyi anlattı. Vay be dedim ciddiye almış işini. O zaman heveslendim ve neye bulaştığımı konusunda korktum. Mesela sıfır üç ile çizerken bu bile bana kalın geliyor demişti. Mesela hiç minyatür yapmamıştık. Çizgiler ve tekniği göstererek bize bir çalışma yaptırdı çok hoşuma gitmişti. Ne kadar çizgi falan iğrenç olsa da bir şeyler ortaya çıkarmıştık. Sonra Selçuk ile ben halen o günü konuşuyoruz. Nasıl tatlı bir kadın diye. Çok sempatik gelmişti bize. Bir de mesela konuşurken sesi bile duyamıyoruz. O kadar naif ki. Çizgisi gibi sesi de. Bu işle uğraşa uğraşa ona da geçmiş demek ki (YYG1,23.11.2018).

Hasan: Yani hocam orada bulunmak bizim için gayet iyi bir şeydi. Sizin söylediklerinizi söyledi pekiştirmiş olduk. Orada da ders işliyormuşum gibi hissettim zaten. Gaza da geldim hatta. Çizgi çalışmalarının falan mantığını ben orada kaptım zaten. O yönden faydalı oldu. Sertifika da aldık. Ortaya koyabileceğim bir şey de var yani (YYG1, 22.11.2018).

Gökhan: Çalıştayla ilgili benim en çok desteklediğim öğrenme ortamlarından biri. Birebir öğrenebiliyorsunuz. Hocamız da sağ olsun neşeliydi olumsuz bir tavrı yoktu. Onun da etkisi ilgili olmayan insanlar bile dinledi bence. Hani bir şeyler öğrendi insanlar. Eleştirim de önerim de yok. Ne diyebilirim ki siz her şeyi planlamışsınız (YYG1,23.11.2018).

Katılımcı öğrencilerden Esra, minyatür çalıştay ile ilgili görüşlerini öğrenci günlüğüne şöyle not düşmüştür:

Bu hafta minyatür çalıştay vardı. Gülçin Anmaç, çalışma öncesi bize sunum yaptı. Bu kadar uzunca ve ayrıntılı sunum yapmasına şaşırdım. Çünkü kısıtlı zamanda bize öğretebilecekleri sınırlıydı., ama o olabildiğince çok şey aktarmaya çalıştı. Anlatım sırasında kimi eserlere şaşkınlığını ve hayranlığını dile getirişi de işini ne kadar sevdiğini gösterdi. Onun bu hevesi de beni minyatüre karşı heveslendirdi açıkçası. Bize gösterdiği samimiyet, İstanbul'a çağırması, kısıtlı zamanda olabildiğince çok şey öğretme çabası dolayısıyla daha önce hakkında bilgi sahibi olmadığımız sanatçının çalıştay sonunda hayranı olup çıktık. Selçuk'la imzalarımızı da aldık 😊 (Ö.G. Esra, 08.10.2018).

Katılımcı öğrencilerden Yavuz ise minyatür çalıştayını faydalı bulduğunu “Gülçin hanım'ın bilgi birikimini aktarması ve dersi almayan kişilerin de orda olması minyatürün ne kadar sevilesi bir sanat olduğunu ve sanatçının da ne kadar önemli olduğunu hissettirdi (YYG1, 22.11.2018)” cümleleri ile ifade etmiştir.

Katılımcı öğrencilerden Yiğit, çalıştaydaki oturma düzenine eleştiri getirmiş, yine de çalıştayın pekiştirici özelliğine vurgu yapmıştır:

Yiğit: Çalıştayda fazla bir faaliyet gösteremedim. İlk oturumda çok oturduk. Koltuk rahat değildi. İkinci oturumda oturmaktan korktum kalkamayacağız diye. Bu yüzden ikinci oturumda çok şey yapamadım. Çalıştay öğreticiydi anlattıklarınızı ikinci hafta pekiştirdik.

Siz çizgi çalışması verdiniz. Tarif ettiniz. İkinci hafta Gülçin Hoca dev ekranda gösterdi (YYG1, 22.11.2018).

Katılımcı öğrencilerden Selim, çalıştay ortamını, katılımcı profili ve sayısı bakımından eleştirmiş, ancak çalıştaydaki sunumdan faydalandığını dile getirmiştir:

Selim: Çalıştay iyiydi ama çalıştay ile ilgili bir görüşüm var bu her çalıştayda gördüğüm bir şey. Ortamlarında çok sıkıntı var mesela ben gidiyorum bazen çok dolu oluyor herkes vızır vızır hareket ediyor. Benim yanıma üç kişi oturdu üçü de bir şeyler konuştu. Çalıştay insanların görüp çalışması için yapılıyor ama biraz kişisel gelişimin dışında gibiydi. Yanımdaki kadın kel alaka sorular sordu. Tanımıyordum bile. Çalıştay daha kapalı kontrollü bir ortamda yapılmalı diye düşünüyorum onun dışında çalıştay kendi içerisinde iyiydi. Önceki ve günümüz çalışmaları iyi idi. Faydalandım. Onun dışında bu eski minyatür figür örnekleri beni eğlendirdi. Şu kısım gerçekten görebildiğim kadar çok eğlenceli idi. İskender falan bakarken bazı ayrıntıları olduğunu gördüm. İran Hükümdarı Daryus Gargamela savaşında ikisinin de elinde mendil var biri siyah biri beyaz kim haklı kim haksız gibi detaylar gördüm kendi düşüncelerim ama hoşuma gitti (YYG1,23.11.2018).

Selçuk ise öğrenci görüşmelerinde “Güzeldi ama kısa sürdü. Minyatür tarihi anlatıldı. İki üç çalışma yaptık bitti. Daha çok şey yapabiliydik, üç saat sürdü. Zaman uzatılmalı. Dört saat bile olsa bir saat bir saattir (YYG1, 22.11.2018).” cümleleri ile çalıştayın süresine eleştiri getirmiştir. Hakan ise, yine çalıştay süresine vurgu yapmış ancak çalıştayın kendisinde kalıcı bir etki yaratmadığını aşağıdaki cümlelerle ifade etmiştir:

Hakan: Çalıştaydan pek bir şey aklımda kalmadı yararlı olmamıştır o zaman Benim belki ilgimi çekmedi ama şu an düşündüğümde de gelip orada durdum ama bana katkı sağlamadı zaten oradaki bir iki saatlik şey çok katkı sağlar mı? Minyatür iki üç saatte yapılacak bir şey değil zaten. O açıdan genel bir şey oldu benim için ha faydası oldu tabi bir sanatçı gördük tecrübesini dinledik (YYG1, 22.11.2018).

Araştırma kapsamında gerçekleştirilen ikinci yarı yapılandırılmış görüşmelerde katılımcı öğrencilere yöneltilen “Araştırma sürecinde en sevdiğiniz kısım neydi” sorusuna katılımcı öğrencilerden Zeynep, “Çalıştaylar mesela çok etkiliydi, güzeldi, dolu doluydu (YYG2,10.04.2019)” cevabını vermiştir, Esra ise aynı soruyu “En beğendiğim kısım tabii ki sanatçılarla buluşmamız, onların çalışmalarını yakından izleme şansı olmasıydı (YYG2,10.04.2019)” şeklinde yanıtlamıştır. Zeynep ve Esra’nın ifadelerinden yaparak gösterme yönteminin etkili olduğu çıkarılabilmektedir. Selçuk, araştırmada uzmanların rol model olmalarının katkısına ve çalıştayların etkileşimli bir ortam yaratmasına aşağıdaki ifadeleri ile vurgu yapmıştır:

Onlar çok güzel bir şey çünkü günümüzde yapan insanların fikirlerine danışarak veya yaptığımız işleri onlara göstererek, bir etkileşim var ki o insanların başarı öykülerini dinleyerek geleneksel sanatlarda da bir yerlere varılabiliyormuş diyoruz mesela. Gülçin Anmaç'ı takip ettim yurt dışında sergiler açıyor. Önceden ben de mesela minyatüre öyle uzak bakıyordum ama onun sebebi yüksek ihtimal ders kitaplarında iyi minyatürlere yer verilmemesinden dolayı, ondandır (YYG2,10.04.2019).

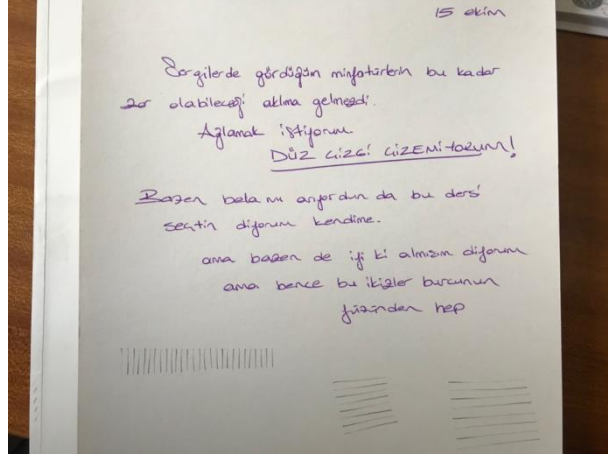
Katılımcı öğrencilerden Hasan ve Yavuz ise uzmanın gerçekleştirdiği çalıştayın öğrencinin motivasyonunu arttırmasına vurgu yaparak olumlu görüşlerini aşağıdaki cümleler ile ortaya koymuştur:

Hasan: Çalıştaylar bizim için iyi bir örnek oldu. Gerekliydi bence de iyi ki olmuş öyle diyorum ben. Bir de zaten onların çalışmalarını gördükten sonra daha bir şey geldi ilham geldi, yani ben öyle düşünüyorum. Biraz onlardan kopya mı çekmiş olduk bilmiyorum ama onlardan esinlendik yani (YYG2,12.04.2019).

Yavuz: Ders açısından çok önemli bir yeri var şöyle hocam şöyle bir tabir kullansam belki yeridir kuru kuru geçmedi dersimiz bir amacının olduğunu hissettik gerek gelen sanatçılar olsun gerek hani çalıştay olsun hani yaptığımız işin önemini bize fark ettirdi bizden daha üst seviye, üst seviye demeyim de yetenek olarak ilgi alaka olarak daha fazla ilgilenen ve bu işi gerçekten önemseyen insanların olduğunu görmek hani bu işin çok da boşlanamayacağını, önemsenmeyecek bir iş olmadığını anlamış olduk hani ve bizden bir işi bizden daha iyi yapanları izleyerek belki de feyz almamıza sebep oldu o açıdan çok önemli ve yerinde bir etkinlik olduğunu düşünüyorum sizin de bu konuda zaten emeğiniz çok büyük o yüzden hani bu konuda çok başarılı bir harekette bulunmuşunuz hocam ders için (YYG2,12.04.2019).

4.2.2.2. Klasik minyatür tasarım sürecinde karşılaşılan zorluklar

Araştırmanın ikinci ana temasındaki “ibre yönü sabır” ifadesinin yoğun şekilde bulgulandığı alt tema, klasik minyatür tasarım sürecinde karşılaşılan zorluklar olmuştur. Katılımcı öğrenciler ders sürecinde ve yarı yapılandırılmış görüşmelerde sık sık bu süreçte yaşadıkları zorluklara karşı gösterdikleri sabrı vurgulamışlardır. Minyatür sanatının ince nüanslı çizgisi, tarama tekniği, akıtma yöntemi ile düz alan boyaması ve küçük boyutlarda gösterilmesi gereken fırça hâkimiyeti öğrencilerin araştırma sürecinde en çok zorlandıkları kısımlar olmuştur. Aşağıdaki görselde öğrencilerden Esra, öğrenci günlüğünde “Sergilerde gördüğüm minyatürlerin bu kadar zor olabileceği aklıma gelmezdi. Ağlamak istiyorum. DÜZ ÇİZGİ ÇİZEMİYORUM! Bazen bela mı arıyordun da bu dersi seçtin diyorum kendime. Ama bazen de iyi ki almışım diyorum... (Ö.G.15.10.2018)” ifadelerine yer vermiştir.

Görsel 4. 17. Esra'nın öğrenci günlüğünden 15.10.2018

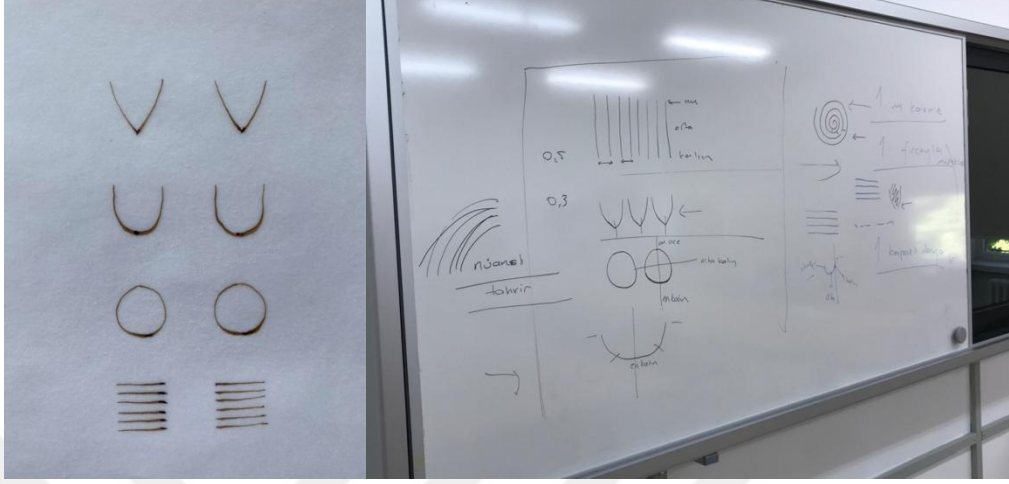
4.2.2.3. Kalem ve fırça ile nüanslı çizgi çalışmaları

Klasik minyatür sürecinde kullanılan başlıca tasarım elemanı çizgidir. Ardından nokta, renk ve temel tasarım elemanlarının tümü kompozisyon oluşturulurken işe koşulmaktadır. Özellikle ince nüanslı tahrir çizgisi tüm aşamalarda belirgin şekilde öne çıkmaktadır. Nüanslı tahrir çizgisi minyatürde boyanan tüm figür ve nesnelerin dışında bulunan kendi içinde incelik kalınlaşan kontur çizgisidir. Minyatürün başlangıç aşamasında öncelikle nüanslı çizgi çalışmaları yapılması el-zihin koordinasyonu sağlanması açısından önem taşımaktadır. Mesafe aralıkları aynı ölçüde olacak şekilde nüanslı düz çizgiler, U şeklinde, V şeklinde, O şeklinde, horizontal şekilde vs. etütler çalışılması minyatüre başlangıç aşamasında gerekli görülmektedir. Çünkü ilerleyen aşamalarda ağaç, kumaş ve figür çizimi gibi uygulamalarda tüm bu çizgi çalışmaları öğrenciye yol gösterici olmaktadır. Örneğin; nüanslı U şekilleri ile portrelerde, nüanslı V şekilleri ile yapraklarda, horizonlar ile bulut çizimlerinde karşılaşmaktadır. Katılımcı öğrencilerden Hasan çizgi etütlerinin gerekliliği konusunda görüşlerini aşağıdaki cümlelerle ifade etmiştir:

Sürekli daireler işte küçük yarım daireler filan. O çizgileri sürekli atmak bana şey gibi geldi sanki dövüş okulunuzdayız da sürekli aynı hareketi sürekli yaptırıyorlar, onun gibi biraz farklı geldi ama gerekli olduğunu gördük sonrasında. Yani o aşama biraz sıkıcıydı ama gerekli olduğunu düşünüyorum (YYG2,12.04.2019).

Hasan'ın çizgi etütlerine ilişkin 'dövüş okulu' metaforunu kullanması, araştırma sürecini ne kadar çok içselleştirildiğini göstermektedir.

Araştırmacı, kendi minyatür eğitim sürecinde deneyimlediği aşamaları sadeleştirerek araştırmanın uygulama sürecinde katılımcı öğrencilerle paylaşmıştır. Bu sürecin ilk uygulaması aşağıdaki çizgi etütleridir:

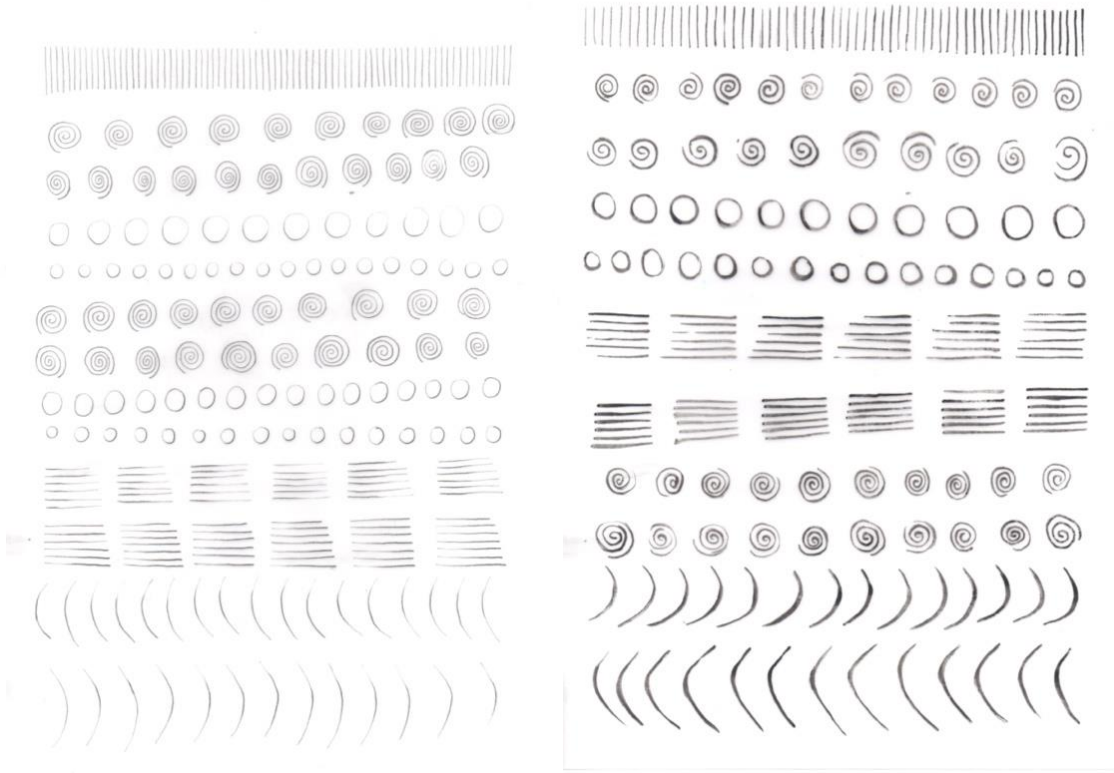
Görsel 4. 18. Klasik minyatür sürecinde araştırmacının öğrencilere ödev olarak verdiği ilk çizgi etütleri

Çizgi etütleri öncelikle 0.5 ve 0.3 uçlu kalemle çalışıldıktan sonra ince fırça ve mürekkeple aydınlar kağıtları üzerinde devam ettirilmiştir.

Görsel 4. 19. Klasik minyatür sürecinde ilk çalışılan çizgi etütleri 15.10.2018 Dersin 3. Haftası

Aşağıdaki görselde katılımcı öğrencilerden Zeynep'in ilk nüanslı çizgi etütleri görülmektedir. Tüm katılımcı öğrencilerde görülen kalem ile fırça çizgileri arasında incelik farkı Zeynep'in etütlerinde de göze çarpmaktadır. Öğrenciler kalem ile nüanslı çizgilerde çok daha kontrollü ilerlerken, mürekkep yüklü fırçaya alışmakta zorlandıkları gözlemlenmiştir.

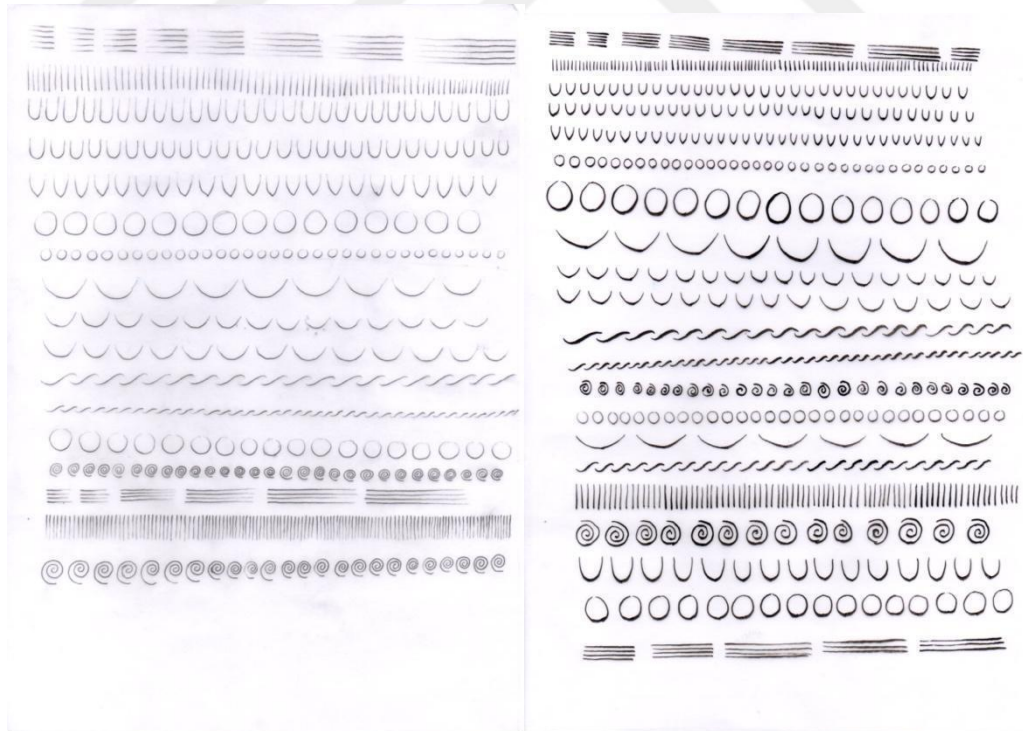
Görsel 4.20. Zeynep'in kalem ve fırça ile nüanslı çizgi etütleri

Katılımcı öğrencilerden Zeynep kendi çalışma sürecini değerlendirirken “İlk yaptığım pek güzel değil. Bunları yaparken çok hızlı yapıyordum ama şuan daha iyi daha dikkatli yapabilirim. Nüansların ne tarafa geleceğini bilmeden yapmıştım. Eşit olacağını bile bilmiyordum. Fırçalarım çok zor olmuştü (YYG1,22.11.2018)” ifadelerini kullanmıştır. İlk nüanslı çizgi deneyimini Yavuz, “Daha önce hiç minyatür yapmadığım için ilk başlarda nüans olayında zorlandım, alışagelmış çizgilerde bile hatalarımız oldu (22.11.2018)”, Yiğit, “Çizgi çalışmaları çok zorlayıcı değil kalem ile ama fırça ile belli bir hareketi vermek ya da nüansı vermek çok zor oluyor. Bu çizgi çalışmalarını daha iyi tekrar etmem lazım (YYG1,22.11.2018)”, Selim, “Teknik olarak başladık ama çizgi çalışmalarımın, sabırlı bir insan olmadığım için pek iyi olduğunu düşünmüyorum. Başlangıçta çizgi çalışmalarında fırça çalışmasında çok zorlandım. Kalem ile zorluk

olmadı sıfır üç sıfır beş ikisinin de inceliği iyi (YYG1,23.11.2018)”, Hasan, “İlk başlarda zorlanmıştım çizgi çekerken falan. Ama sonradan yaparken bile elimin düzeldiğini fark ettim. Sonra fırçaya geçmek tam bir hayal kırıklığıydı. Aynı performansı gösteremedim ama fırçada da bence düzelecek (YYG1,22.11.2018)”, Esra ise, “Bazı arkadaşlarımız çizgi çalışmalarında çok sıkıldı. Benim en sevdiğim o idi. Çünkü strese falan girmiyorsun sadece o şekli yapıyoruz. Nüansa dikkat etmek gerekiyordu. Oyun gibi gelmişti bana tabi kalemle olan kısmı. Fırçaya geçince hayallerimin suya düşme sesini duydum (YYG1,22.11.2018)” cümleleriyle ifade etmiştir.

Hakan fırça etütleri ile ilgili çalışma sürecini aşağıdaki cümlelerle ifade etmiştir:

Bu zorladı tabii ilk başta ama sonra ben öğrendim zaten internette araştırırken böyle çizgi romancılar falan da o şekilde çalışıyor fırçayla mürekkeple yapıyorlar aynı bizim yaptığımız gibi. Sonra denedim ben de aslında yapılabildiğini fark ettim. Yaptıktan sonra aslında zor bir şey değil fırçayla yapmak da hatta genelde öyle tercih ederler çizgi roman yapanlar falan kalem yerine o fırçalarla yapıyorlar. Oradan ilgimi çekti biraz sonra öyle yaptım ben de (YYG2,11.04.2019).

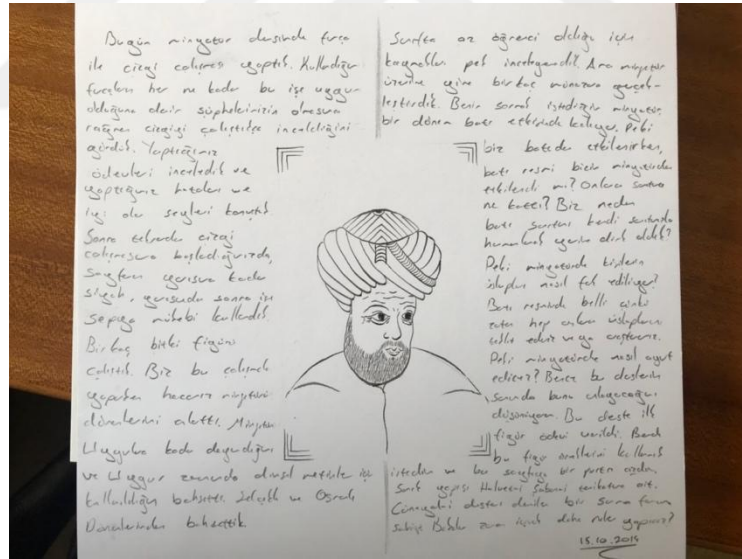

Görsel 4. 21. Selçuk'un kalem ve fırça ile nüanslı çizgi etütleri

Araştırma sürecinde öğrenciler malzeme teminlerini bireysel olarak yaptıkları için her bir öğrencinin fırça ve mürekkebi farklı olmuştur. Bu farklılığa bağlı olarak

ortaya çıkan çizgi inceliklerinde de farklılıklar görülmüştür. Araştırmacı, bu süreçte öğrencilerin uygulamayı daha iyi anlayabilmeleri adına, her bir öğrencinin malzemesini kullanarak, kendisine olabilecek en ince nüanslı çizgiyi yakalayıp göstermeye çalışmıştır. Özellikle fırçanın yatay-dikey tutulması, fırçaya alınan mürekkep miktarı ve fazla mürekkebin başka bir yüzeye bırakılarak çalışmaya başlanması gibi detayları yaparak göstermiştir. Konu ile ilgili Selçuk görüşlerini “İlk çizgi ile başladığımızda kalem kolay zaten. Çizgiler yayılmıyor. Ama fırçaya geçince elimizin disiplinsizliğinden dolayı bir kalınlaşma oldu. Fırçaları test ettiğimizde, ne kadar incelebileceğimizi gördüğümde daha bir özgüven oldu bende. Ne kadar incelebileceğimi gördüm (YYG1,22.11.2018)” cümleleriyle dile getirmiştir. Esra ise aşağıdaki cümleleriyle yaparak göstermenin önemine vurgu yapmıştır:

En çarpıcı olanı bizde fırçaydı hocam yani herkes çizemiyor kalın yapıyoruz sonra aldınız fırçayı çizmeye başladınız ya hocam o çizgileri sonra hepimizin ki incelmeye başladı. Çok tuhaftı yani. Hâlbuki aynı fırçaydı ve fırçaya bahane buluyorduk, söylüyordunuz söylüyordunuz ama onu yaptınız tamam dedik artık bahane kalmadı (YYG2,10.04.2019).

Görsel 4. 22. Selçuk'un öğrenci günlüğünden fırça ile nüanslı çizgi çalışması deneyimi notları

Katılımcı öğrencilerden Selçuk, dersin dördüncü haftasında ilk fırça ile nüanslı çizgi çalışmaları deneyimine ilişkin öğrenci günlüğüne aşağıdaki cümleleri not düşmüştür:

Bugün minyatür dersinde fırça ile çizgi çalışması yaptık. Kullandığım fırçaların her ne kadar bu işe uygun olduğuna dair şüphelerimiz olmasına rağmen, çizgiyi çalıştıkça inceldiğini gördük. Yaptığımız ödevleri inceledik ve yaptığımız hataları ve iyi olan şeyleri

konuştuk. Sonra tekrardan çizgi çalışmasına başladığımızda, sayfanın yarısına kadar siyah, yarısından sonra ise sepya mürekkebi kullandık. Birkaç bitki figürünü çalıştık. biz bu çalışmaları yaparken hocamız minyatürün dönemlerini anlattı...

....Bu derste ilk figür ödevi verildi. Ben de bu figür örneklerini kullanmak istedim ve bu sayfaya bir figür çizdim.....(Ö.G. Selçuk, 15.10.2018).

4.2.2.4. Bitki, ağaç, bulut, motif ve figür çalışmaları

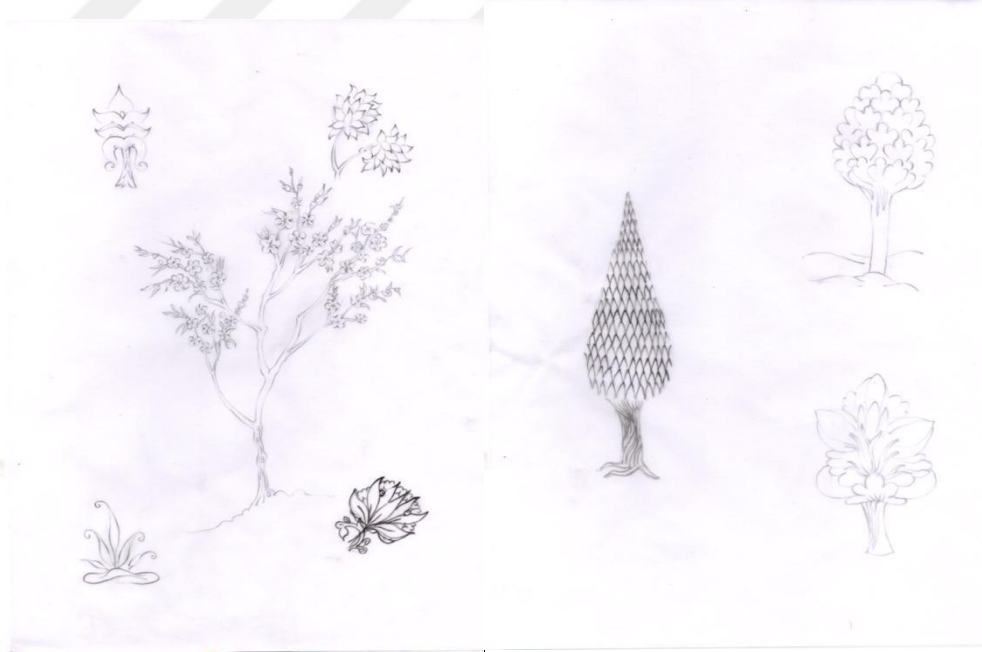
Araştırmanın klasik minyatür sürecinde çizgi etütlerinden sonra bitki, ağaç, bulut ve figür çizimlerine geçilmiştir. Her biri hem kalem hem de fırça ve mürekkeple çalışılmıştır. Araştırmacı katılımcı öğrencilerle Cahide Keskiner'in "Minyatür sanatında doğa çizim ve boyama teknikleri" kitabını paylaşmıştır. Öğrencilerin çalışmalarını bu kitaptan ya da çeşitli orijinal minyatür eserlerden faydalanarak yapmalarını istemiştir. Derse kendine ait çok sayıda minyatür görseli içeren kitap getirerek öğrencilere inceleme imkânı sunmuştur. Öğrenciler tüm nüanslı çizgi etütlerini A4 aydinger kağıdına çalışmış ve vize haftasında dosyalayarak değerlendirme için araştırmacıya teslim etmiştir. Araştırmacı vize haftasından sonraki derste sözel olarak her bir öğrenci dosyasının değerlendirmesini yapmıştır. Öğrencilerin ilk nüanslı çizgi etütlerinde olduğu gibi kalem ile çalışırken daha kontrollü oldukları fakat fırça çalışmalarında nüans geçişlerinde zorlandıkları gözlemlenmiştir. Aşağıda öğrencilerin çizimlerinden örnekler yer almaktadır:

Görsel 4. 23. Yavuz'un'un kalem ile bitki ve ağaç etütleri

Görsel 4. 24. Selim'in kalem ve mürekkep ile insan ve hayvan etütleri

Görsel 4. 25. Gökhan'ın kalem ve mürekkep ile bitki ve ağaç etütleri

Görsel 4. 26. Zeynep'in kalem ve mürekkep ile özgün bitki ve bulut etütleri

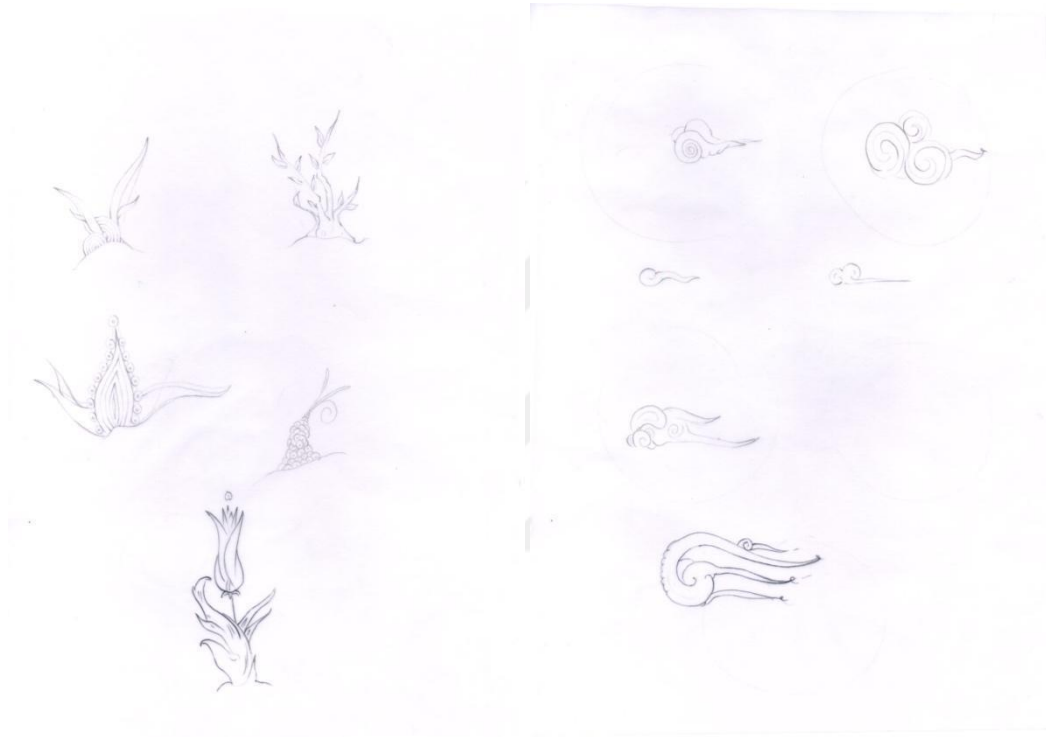

Görsel 4. 27. Esra'nın kalem ve mürekkep ile insan ve hayvan etütleri

Katılımcı öğrencilerden Yiğit çizgi çalışmalarında kopya etmek yerine, özgün çizimler yapmıştır. Ancak elinin henüz nüanslı çizgiye alışmamasından kaynaklı olarak

zorlanmıştır. Yiğit, aşağıdaki cümleleri ile özgün nesne ya da figür çizimlerinde nüansı yakalayabilmenin zorluğuna değinmiştir:

Çizgi çalışmaları çok zorlayıcı değil kalem ile ama fırça ile belli bir hareketi vermek ya da nüansı vermek çok zor oluyor ama bunlar şeylere geçince mesela burada bulut yaptım hocam, istediğim gibi yaptığım için mi bilmiyorum ama ben çizgiyi yapamadım hocam. Çizgiyi yaparken farklılaşıyor. Kendi düşüncelerime göre bunları yapabiliyorum yani ağaçta ya da bulut da olsun ama bunda bir gariplik çözemedim (YYG1, 22.11.2018).

Görsel 4. 28. Yiğit'in kalem ve mürekkep ile özgün bitki ve ağaç etütleri

Araştırmacı renkli çalışmalara geçmeden önce öğrencilerin kağıt üzerinde fırça akışını deneyimlemeleri adına, öğrencilere bir saz yolu simurg (zümrüd-ü anka) motifi vermiş ve bristol üzerine mürekkep ile çalışmalarını istemiştir. Öğrencilerin vize teslim dosyasında saz yolu çalışmaları da yer almaktadır. Aşağıda Hakan ve Hasan'ın çalışmaları yer almaktadır:

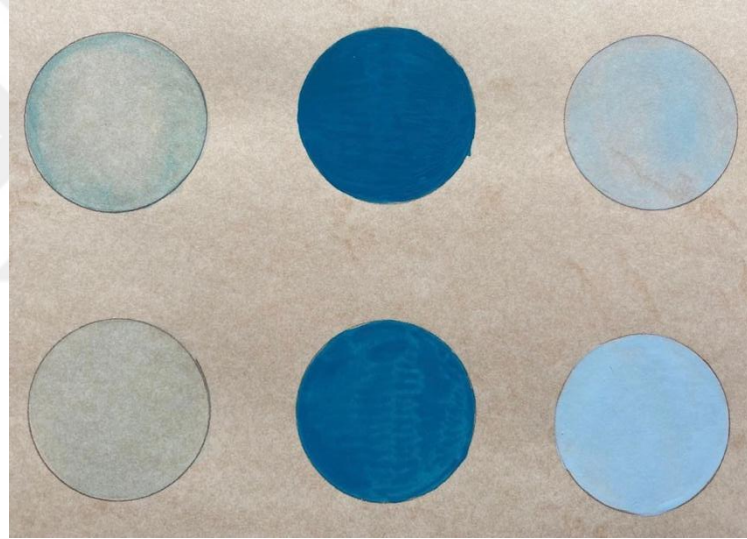
Görsel 4. 29. *Hakan'ın Bristol üzerine fırça ve mürekkep ile saz yolu çalışması*

Görsel 4. 30. *Hasan'ın Bristol üzerine fırça ve mürekkep ile saz yolu çalışması*

4.2.2.5. Düz alan boyama ve akıtma tekniği

Minyatür sanatında renklendirilen küçük ve ya büyük boyutlu alanlar şeffaf, yarı şeffaf ya da kapatıcı şekilde boyanabilmektedir. Örneğin akarsu, deniz gibi alanlar şeffaf şekilde boyanırken, dağ, taş, ağaç gibi alanlar kapatıcı şekilde boyanmaktadır. Akıtma tekniğinde kullanılacak boyanın kıvamı ve miktarı, kağıda sürme hızı gibi dikkat edilmesi gereken unsurlar bulunmaktadır. Boyanacak alanın büyüklüğüne uygun kalınlıkta bir fırça ile dikey ya da yatay bir hareket ile seri şekilde boyanın ilerletilerek sürüldüğü tekniğe akıtma tekniği denilmektedir. Araştırmacı, aşağıdaki örnekte yer aldığı gibi katılımcı öğrencilere fil kağıdı üzerinde boyama aşamalarını uygulamalı olarak göstermiş ve söz konusu unsurlara vurgu yaparak her bir öğrenciden bristol kağıdı üzerine sulu ve guaj boya ile boyama denemeleri yapmalarını istemiştir.

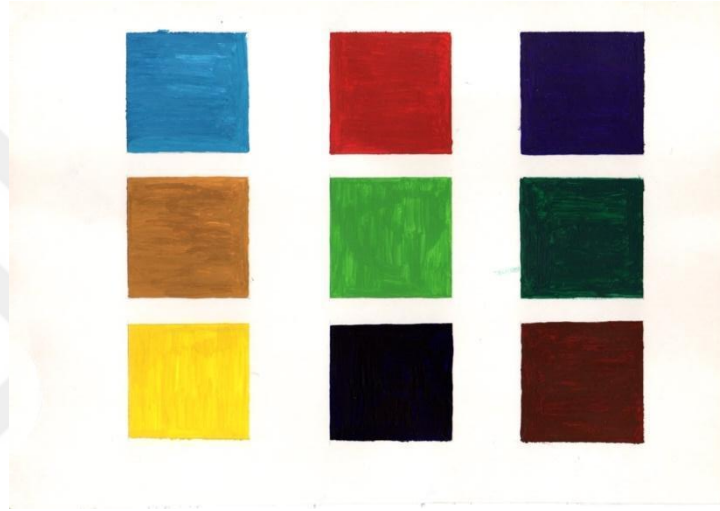

Görsel 4. 31. Akıtma tekniği ile şeffaf/kapatıcı boyama örneği

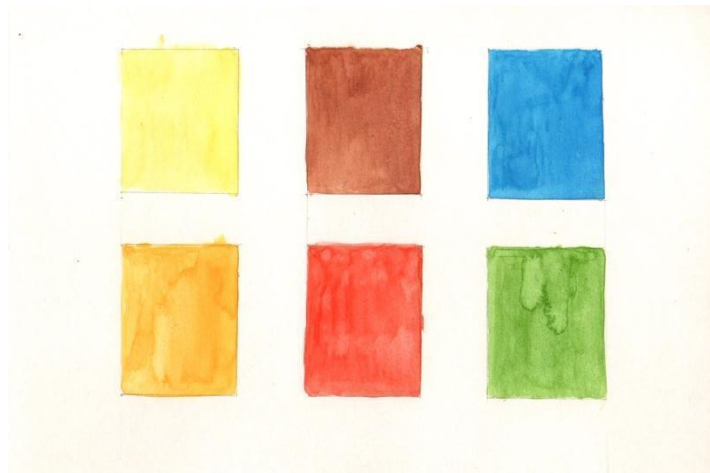
Katılımcı öğrencilerden Esra araştırma sürecinde en zorlandığı kısmın akıtma tekniği ile düz alan boyama olduğunu şu cümleleri ile ifade etmiştir:

En zorlandığım, kareleri boyamıştık ya hocam renkli renkli sulu boyayla, oudu. Hala yapamıyorum çünkü. Hocam ben güzel sanatlar lisesinden gelmedim sulu boyada yapmadım yani hiç yapmadım ilk böyle yaparken tam nasıl kullanacağımı da bilmediğim için ne kadar sürsem ne kadar suya batırsam hep benim için bir soru işaretiydi yani bütün hepsi, ton ton. Benim hep dalgalı dalgalı oldu sinirlerimi bozdu en son o röprodüksiyonda da mavi kısmı öyle yapmıştım bacak kısmında da sonra fark ettim onu oralara hep gözüm kayıyordu sinir oluyordum yani (Y.Y.G.2. 10.04.2019).

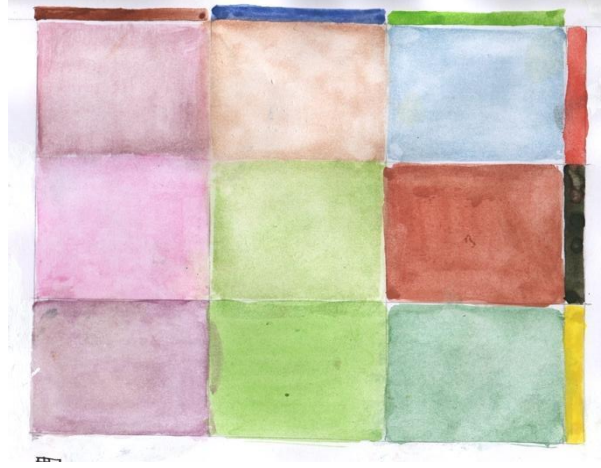
Aşağıda katılımcı öğrencilerden Yavuz, Zeynep ve Gökhan'ın düz alan boyama etütleri yer almaktadır. Örneklerde de görüldüğü üzere, katılımcı öğrenci grubundaki tüm öğrencilerin ilk denemelerinde boyanın kıvamını doğru ayarlayamadıkları, şeffaf ve kapatıcı boyama uygulamalarında dalgalı lekeler bıraktıkları gözlemlenmiştir. Bunun üzerine araştırmacı, her öğrenciye kendi malzemesi (boya-fırça) ile doğru boyamayı uygulama yaparak göstermiştir. Minyatür ağaç çalışma aşamasına geçildiğinde öğrencilerin daha az dalga bırakarak düz alan boyamayı daha iyi kavradıkları görülmüştür.

Görsel 4. 32. *Yavuz'un düz alan boyama etüdü*

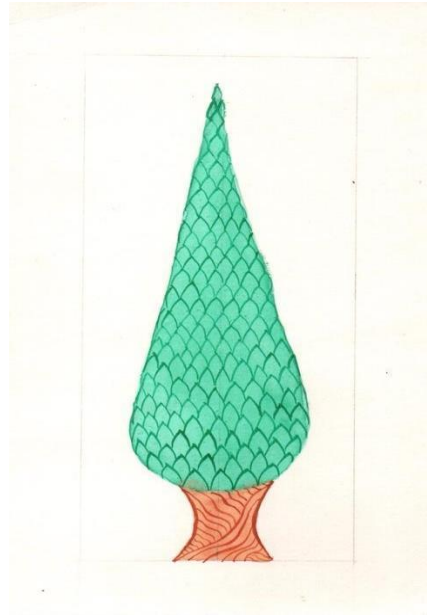
Görsel 4. 33. *Zeynep'in düz alan boyama etüdü*

Görsel 4. 34. *Gökhan'ın düz alan boyama etüdü*

4.2.2.6. Minyatür ağaç çalışması

Araştırmanın minyatür ağaç çalışması kısmında araştırmacı öncelikle derse getirdiği görsel materyaller üzerinden ve online grupta paylaşarak, katılımcı öğrencilerle minyatür sanatından ağaç örnekleri incelemesi gerçekleştirmiştir. Sonra kurallı ağaç çizimini atölye tahtasında çizerek uygulamalı olarak anlatmış ve kendi ağaç çalışmalarından örnekler sunmuştur. Katılımcı öğrencilerin orijinal minyatür reproduksiyon çalışmasına geçmeden önce minyatür teknikleri konusunda biraz daha tecrübe kazanmalarını amaçlamıştır. Aşağıda katılımcı öğrencilerin minyatür ağaç çalışmalarından örnekler yer almaktadır:

Görsel 4. 35. *Selçuk'un minyatür ağaç çalışması*

Selçuk'un minyatür ağaç çalışmasında yarı şeffaf ince bir boyama ile çalıştığı gözlemlenmektedir. Bir zemin, yer bitkisi ve iki bulut ile birlikte oluşturduğu kompozisyonda fon kısmını boyamayı tercih etmemiştir. Akıtma tekniğinde dalga ya da leke bırakmadığından başarılı bir düz alan boyama gerçekleştirdiği söylenebilir. Nüanslı tahrir çizgisini ağacın tümünde kullanmıştır. Ağacın yapraklarında ve gövdesinde gösterdiği ince fırça kullanımı ve eşit birim tekrarı öğrencinin titiz çalışmasının kanıtı niteliğindedir. Selçuk minyatür ağaç çalışma sürecini aşağıdaki cümleleriyle anlatmıştır “Verdiğiniz ödevler vardı. Ağaçlardır, kuşlardır yaparken ben aslında eğlendim. Meditasyon gibi insanı alıp götürüyor. Uhreviyat gerçekten de var. Resim gibi değil. Resimde hırçınlık oluyor. Bunun daha bir sakinliği var. (YYG1, 22.11.2018).

Görsel 4. 36. *Hasan'ın minyatür ağaç çalışması*

Hasan'ın minyatür ağaç çalışmasında zemin, yer bitkisi ve renk geçişli yaprak zemini görülmektedir. Ağaç gövdesinde ise ince fırça hareketleri ile gerçekçi bir

görüntü yakalamayı hedeflediği söylenebilir. Zemin dışında tüm alanlarda nüanslı tahrir çizgisini kullanmış, yapraklardaki birim tekrarına dikkat etmiş ve renk kullanımında istenen canlılığı yakalamıştır. Hasan minyatür ağaç çalışma sürecini aşağıdaki cümleleriyle anlatmıştır:

Ben bu çalışmayı yaptım bu ağacı. Bu şeyler siz demiştiniz böyle düzenli tek sıra halinde ritme uygun olacak diye. Ama orada baktığımda burada bunlar şuradan şunlar buradan falan çıkıyordu. O yüzden böyle yapmaya çalıştım. Burada da dikkat etmediğim yerler oldu bazen. Tam koyu siyah değil de rengine yakın bir renkle yapmak istedim. Ama onda da bazen daha açık renk kullanmam gerekiyordu. Onu da fırçaya alıp direk buraya kullandığım için bazı yerlerde burada koyu-açık oldu. O yüzden o çirkin görüntüyü oluşturdu onun da farkındayım. Gövde çok hoşuma gitmişti gövde üzerinde uğraştım. Harbiden hoşuma giden şeyin üzerinde uğraşıyorum hocam (YYG1, 22.11.2018).

Görsel 4. 37. *Esra'nın minyatür ağaç çalışması*

Esra'nın minyatür ağaç çalışmasında oldukça koyu bir yeşil ve tonu kullandığı ve nüanslı tahrir çizgilerinin bu nedenle görünürlükten uzak olduğu söylenebilir. Yapraklardaki birim tekrarı tutarlı ve ağaç boyutları kendi içinde kurallıdır. Ancak

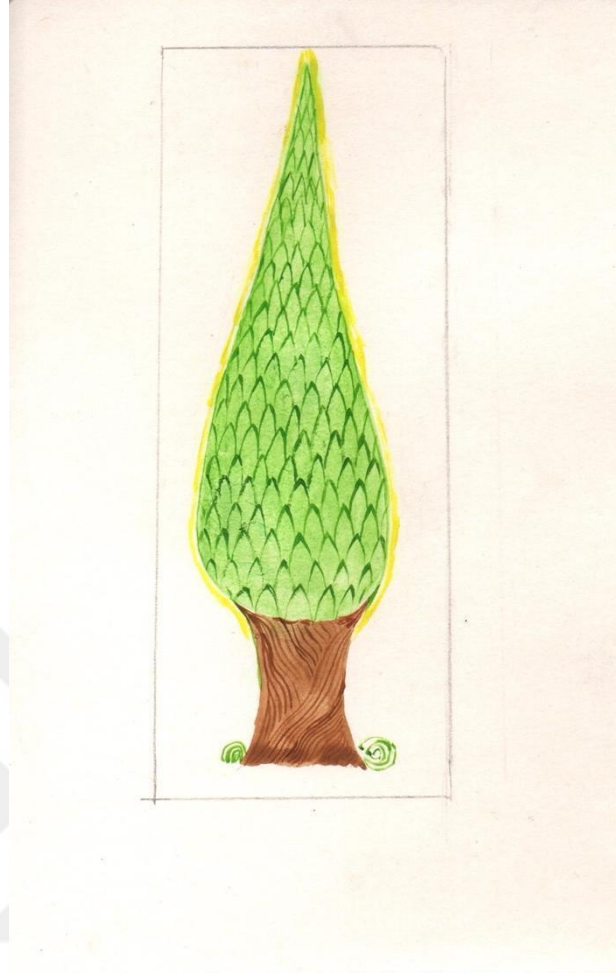
yapraklar üzerinde beyaz renk ile kullandığı tarama tekniğindeki fırça hareketlerinde istenen inceliği yakalayamamıştır. Esra, minyatür ağaç çalışması sürecini şu cümlelerle ifade etmiştir:

Alan boyama konusunda bence konuşmayalım. Temel tasarımda yaptıklarımıza benziyordu o. Orada da kalıyordu bende o. Burada da kaldı. Bu çalışmada kafadan atmıştım zaten çok koyu girdim herhalde. Açık yeşille yaprakları yapayım derken belli olmadı gibi oldu beyazla geçeyim dedim bu kez çok kalın oldu (YYG1, 23.11.2018).

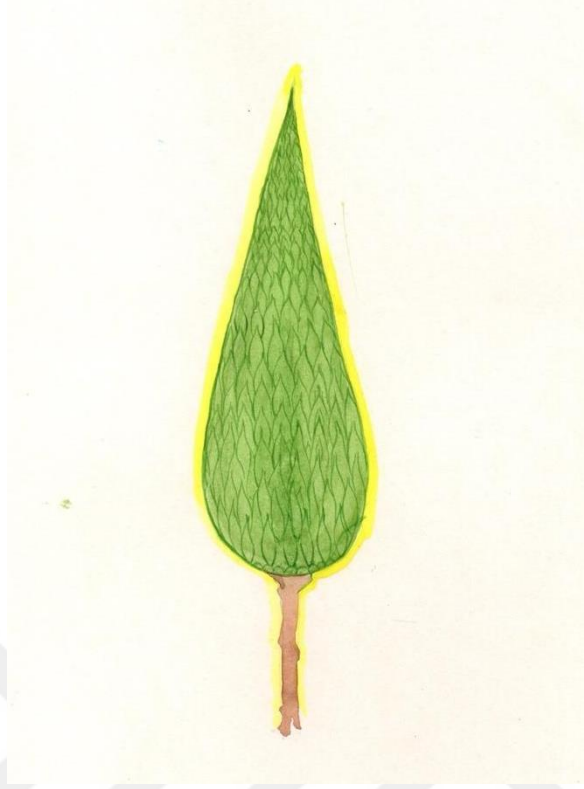
Görsel 4. 38. Zeynep'in minyatür ağaç çalışması

Zeynep'in minyatür ağaç çalışmasında renk kullanımı, tarama tekniği, fırça inceliği ve nüanslı tahrir çizgilerinin minyatür tekniğine uygun olduğu görülmektedir. Yalnızca kurallı ağaç çizimi göz önünde bulundurulduğunda gövdenin olması gerekenden biraz uzun yapraklı kısmın ise daha kısa olduğu ve dış hattının bütünlük arz etmediği söylenebilir.

Görsel 4. 39. *Gökhan'ın minyatür ağaç çalışması*

Gökhan'ın minyatür ağaç çalışmasında şeffaf bir düz alan boyama kullandığı görülmektedir. Buna karşın nüanslı tahrir çizgilerini kullandığı renklerin koyu tonlarını seçerek uygulamış, yapraklarda ve gövde üzerinde bulunan birim tekrarlarının ölçüsüne dikkat etmiştir.

Görsel 4. 40. *Yiğit'in minyatür ağaç çalışmaları*

Yiğit önce Bristol kâğıt üzerine kurallı bir ağaç çalışması denemiş daha sonra fil kâğıdı üzerine kendi özgün ağaç tasarımını çalışmıştır. Her iki çalışmasında da şeffaf düz alan boyama kullandığı ve birim ölçülerine dikkat etmeye çalıştığı gözlemlenmektedir. Minyatür ağaç çalışması sürecini Yiğit aşağıdaki cümlelerle anlatmıştır.

Ağacı bir saatte falan yaptım uzun sürdü. Başta ortasına koyu yeşil koyup etrafını açmak istedim. Sonra mümkün olmadı. Kurumadan yaptım sonra yaprakları yapmaya çalıştım. Çok güzel olmadı. Sona doğru salladım. Sona doğru kalınlaştı. Bunlar benim bitki tasarımlarım. Çünkü internetten baktım, çok sıradan geldi. Mısır, İran, Japonya da aynısını kullanmış. Ben de dedim ki neden bir farklılık olmasın. Madem minyatür yapıyoruz, Minyatüre benzesin. Benzemiyor da olabilir. Biraz da kendimden katmak istedim (YYG1, 22.11.2018).

Araştırmacının, kurallı ve özgün çalıştığı iki ağaç karşılaştırması olarak “Hangisi daha zevkli” sorusuna ise “Kendi yaptığım daha zevkli. Daha özgür oluyoruz orda. Özgürlüğü seviyoruz herhalde (YYG1,22.11.2018).” cevabını vermiştir.

4.2.2.7. Klasik minyatür renkli nesne, figür ve reproduksiyon çalışması

Araştırmacı katılımcı öğrencilere araştırmanın klasik minyatür anlayışına dayalı uygulama kısmında çizgi, fırça çalışmaları ve boyama etütleri yaptırmıştır. Daha sonra

öğrencilere A5 boyutunda iki adet fil kağıdı vermiş birine herhangi bir nesne ya da figürü diğerine ise bir röprodüksiyon çalışmalarını istemiştir. Araştırmacı bunu yaparken, öğrencilerin röprodüksiyon çalışmaya geçmeden önce boyanın fil kağıdı üzerindeki etkisini deneyimlemelerini amaçlamıştır. Katılımcı öğrencilere çalışacakları nesne ya da figürün kopya ya da özgün olması konusunda minyatür tekniğine uymaları koşulu ile serbestlik tanımıştır. Öğrencilerden Zeynep, Selim, Hakan ve Gökhan insan figürü, Hasan hayvan figürü (at), Selçuk, Esra ve Yiğit ise ağaç çalışmışlardır.

Klasik minyatür uygulama sürecinin son çalışması ise orijinal bir minyatür eserin ya da bir eserden detayın birebir reproduksiyonunun katılımcı öğrenciler tarafından yapılması olmuştur. Ders döneminin ilk haftalarından itibaren araştırmacı katılımcı öğrencilere minyatür eserleri incelerken çalışacakları röprodüksiyona da karar vermelerini hatırlatmıştır. Araştırmacı katılımcı öğrencilerin reproduksiyonunu yapacakları eserlere (internette, kütüphaneden ya da bir kitaptan buldukları görsellere) ilişkin künye bilgilerini (tarihi-dönemi, biliniyorsa yapan nakkaşın adı vb.) bulmalarını konusunda sık sık hatırlatmada bulunmuştur. Katılımcı öğrenciler reproduksiyonunu yapacakları minyatür esere karar verdikten sonra eserin çalışılabilirliği konusunda araştırmacının onayını almış ve eser görselini online grupta diğer öğrencilerle paylaşmışlardır. Araştırmacı tüm öğrenci çalışmaları için Gülçin Anmaç'tan alan uzman görüşü almıştır. Aşağıda öğrenci çalışmalarının görselleri, yarı yapılandırılmış görüşmelerden öğrenci öz değerlendirmeleri ve alan uzmanından alınan görüşleri yer almaktadır.

Görsel 4. 41. *Yavuz'un röprodüksiyon minyatür çalışması*

Katılımcı öğrencilerden Yavuz, görseline internet üzerinden ulaştığı günümüz minyatür sanatçılarından Ferhat Akıl'ın bir eserinin reproduksiyonunu çalışmıştır. Çalışma sürecine ilişkin ifadeleri aşağıda yer aldığı gibidir:

Röprodüksiyon çalışmasını sevdim, gerçek anlamda sevdim sadece çalışmayı dar bir vakite sıkıştırdım orada hata yaptım yavaş yavaş onu seve seve değil de aceleye getirmiş gibi bir şey oldum ama yine de nasıl desem hakkını vermeye çalıştım son dakikaya sığdırılan bir işe göre de bence hakkını verdiğimi düşünüyorum ama o çalışma onu hak etmiyordu onu yapan sanatçıya buradan özür diliyorum (YYG2, 12.04.2019).

Yavuz'un röprodüksiyon çalışması için alan uzmanı görüşü ise şöyledir:

Nüanslı tahrir konusunda eli daha alışmamış, çok sert geçişi var, nüansı daha iyi vurgulayabilirdi. Eğer vakit olsa bir sonraki aşamamız çizgilerin çok daha ince çizilmesidir. Bu arada sakal tarama tekniğimiz farklıdır, burada çalıştığı örnekler gibi değildir. Renklerin akıtma olarak sürülmesinde hiç dalga olmaması ve bütün bir şekilde görülmesi önemlidir, burada çok dalgalı olmuş. Kopya çalıştığı minyatür ilk işi olması ve koyu zemin boyama zorluklarını göz önünde bulundurursak giderek daha iyi olacaktır (A.U.G.1, 02.12.2019).

Görsel 4. 42. Zeynep'in özgün figürlü minyatür kompozisyon çalışması

Katılımcı öğrencilerden Zeynep, özgün, ikili oturan figür kompozisyonu çalışmıştır. Doğrudan fil kağıdı üzerine çizimini yaparak boyama aşamasına geçmiştir. Fırça inceliği, düz alan boyaması, nüanslı tahrir çizgileri ile titizlikle çalıştığı görülmektedir. Zeynep, kompozisyondaki kadın figürünü işaret ederek bu kompozisyonu için çalışma sürecini aşağıdaki cümleleri ile anlatmıştır:

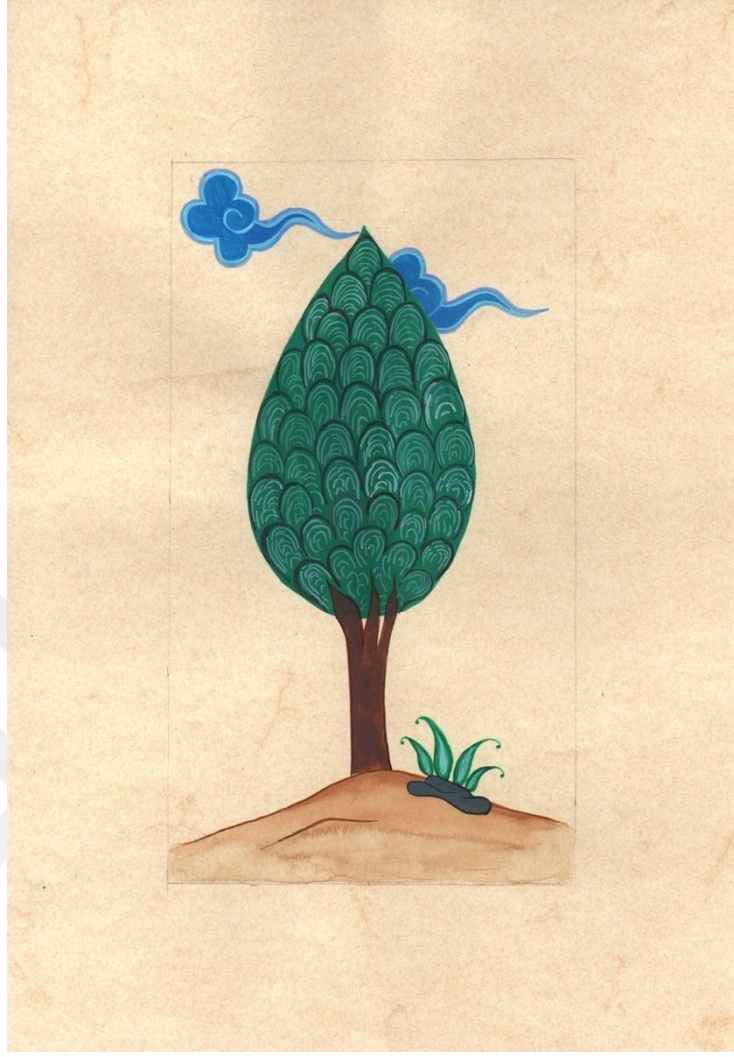
Bunu kendime benzetmeye çalıştım. Kopya değil kendi tasarımı. Sadece bu figürün başka çalışmalarda oturma şekillerine baktım ama kendi çalışmam. Özenerek yaptım. Tasarım süreci neyi nerde kullanacağım konusunda biraz zor oluyor. Düşündürüyor. Ben de koyu tonlarını tercih ettim. Yine de güzel bir süreç. Severe yapınca kendini kaptırıyorsun. Yoksa aceleye gelince olmuyor (YYG1, 22.11.2018).

Görsel 4. 43. Zeynep'in *Fahname*'den röprodüksiyon minyatür çalışması

Zeynep ayrıca *Fahname*'den bir minyatür eseri reproduksiyon olarak çalışmıştır. Zeynep'in çalışmaları için alan uzmanı görüşü ise şöyledir:

Nüanslı tahrir konusunda eli iyi, temiz çalışmış, nüansı daha iyi vurgulayabilirdi. Figürlerde daha özenli çalışmış. Renklerin akıtma olarak sürülmesinde hiç dalga olmaması ve bütün bir şekilde görülmesi önemlidir, burada dalgalı olmuş. Ama eli ince ve zarif, minyatüre çok yakın bir ruh. Özgün kompozisyonlarını oluştururken minyatür kurgusu ile hareket ederek kolaj yapmış (A.U.G.1, 02.12.2019).

Görsel 4. 44. *Esra'nın özgün ağaçlı minyatür kompozisyon çalışması*

Katılımcı öğrencilerden Esra, reproduksiyon çalışmasına geçmeden önce özgün ağaçlı bir kompozisyon çalışması yapmıştır. Bu çalışmasıyla ilgili görüşlerini aşağıdaki cümlelerle ifade etmiştir:

Bu kağıt fil kağıdı. Aşkımı nasıl anlatsam bilemiyorum çok güzel. Sadece fırçanın üstüne kayması değil de rengi ve desenleri de çok güzel. Bir de ne olursa olsun yakışıyor. O yüzden o kağıdı sevdim ama bu ağaç. Bilemiyorum çok fazla düşünceler var bu ağaçla ilgili kafamda. Ben burada bulutları çok beğenmiştim bir de şu kısmı beğendim. Sonra bu taşı neden yaptım dedim. Fırçada inceliği yakalayamadım sadece (YYG1, 23.11.2018).

Görsel 4. 45. *Esra'nın Falname'den reproduksiyon minyatür çalışması*

Esra Falname'den bir minyatür eseri reproduksiyon olarak çalışmıştır. Esra'nın çalışmaları için alan uzmanı görüşü ise şöyledir:

Nüanslı tahrir konusunda eli alışmış, biraz daha çalışmaya vakti olsa nüansı daha iyi vurgulayabilir ve çizgileri çok daha ince çizerdi. Bu arada sakal tarama tekniğimiz farklıdır, saç ve sakal konusu tekrar anlatılırsa yaparlar. Renklerin akıtma olarak sürülmesinde hiç dalga olmaması ve bütün bir şekilde görülmesi önemlidir, ağaç boyaması kaba olmuş. Renkli boyama çalıştığı kopya minyatürde eli daha iyi (A.U.G.1, 02.12.2019).

Görsel 4. 46. Selçuk'un ağaçlı minyatür kompozisyon çalışması

Katılımcı öğrencilerden Selçuk, reproduksiyon çalışmasına geçmeden önce özgün ağaçlı bir kompozisyon çalışması yapmıştır. Bu çalışmasıyla ilgili görüşlerini aşağıdaki cümlelerle ifade etmiştir “Çizgimin inceldiğini gördükçe, bileğimin yetmediği yerler oldu tabi, ama güzeldi. Alan boyamada zorlandım yalan yok ama onun dışında ağacın gövdesi beni benden aldı. Çok kalındı ama o vizedeki minyatürü ben severek yaptım direk burada bitirmiştim. Güzel bir süreçti (YYG1, 22.11.2018)”.

Görsel 4. 47. Selçuk'un Mehmet Siyah Kalem'den röprodüksiyon minyatür çalışması

Selçuk, Mehmet Siyah Kalem'den bir minyatür eseri reproduksiyon olarak çalışmıştır. Selçuk bu röprodüksiyon'u çalışırken öğrenci günlüğünde zorlandığını dile getirdiği şu cümleleri not düşmüştür:

Bugün Mehmet Siyah Kalem'in yaptığı bir eseri kopyalıyorum. Adam çıldırmış, böyle üşenmeden ince ince uğraşmış, hiç mi işin yok senin? Yaptığı eser batı resmine yakın ve farklı bir tasvir içeriyor. Ben de o yüzden seçtim. Seçerken kolaydı ama inceleyince o detayları görünce insan şaşıyor (Ö.G. Selçuk, 19.11.2018)

Selçuk'un çalışmaları için alan uzmanı görüşü ise şöyledir:

Siyah Kalem boyaması üzerine konuşalım, gerçekten yetenekli bir genç ve çok özel kurgular yapabilir. Selçuk, nüanslı tahrir konusunda eli alışmış, nüansı anlamış ve özenli ayrıca sabırlı. Eğer vakit olsa bir sonraki aşamamız çizgilerin çok daha ince çizilmesidir.

Bu arada sakal tarama tekniğimiz farklıdır, burada çalıştığı örnekler gibi değildir. Renklerin akıtma olarak sürülmesinde ve boya kullanımında eli çok iyi, bir düzene girmiş ve tekniği başarıyla uyguluyor. Minyatürde Siyah Kalem figürleri çok önemlidir ve çizim ile boyamasını iyi yapmış. Aslında zor bir tekniktir ama asıl tekniği ile yapmamış, onu ayrıca çalıştırmak gerekir (A.U.G.1, 02.12.2019).

Görsel 4. 48. *Hasan'ın özgün at figürü minyatür çalışması*

Katılımcı öğrencilerden Hasan, reproduksiyon çalışmasına geçmeden önce özgün bir minyatür at figürü çalışması yapmıştır. Bu çalışmasıyla ilgili görüşlerini aşağıdaki cümlelerle ifade etmiştir:

Onu severek çalışırım hocam onda sıkıntı yok. At yaptım burada şey olsaydı onun önceden bilincinde olsaydım daha gerçekçi olacağının daha gerçekçi yapardım ama direk minyatür olunca böyle yapmam gerektiğini düşündüm. Yani daha ata yakın yapardım. Renk olarak değil beyazdı at beyaz yaptım. Bu kuyruğu falan kendime göre yorumladım. İşte sonra şu yer bitkisini eklemek istiyordum arka hoş duruyordu. Niye arkaya yaptığımı bilmiyorum. Madem çalışmışken bunu da çalışayım dedim. Buraya çizgi çekmem gerekiyordu onu o ara şey yapmışım. Hatta buraya çekmişim buraya çekmemişim biraz tuhaf durmuş. Ama motifleri falan kendim işledim, kendi motifim. At üzerindeki boyama daha iyi oldu, gerçi mavide biraz şeylik oldu ama (YYG1, 22.11.2019).

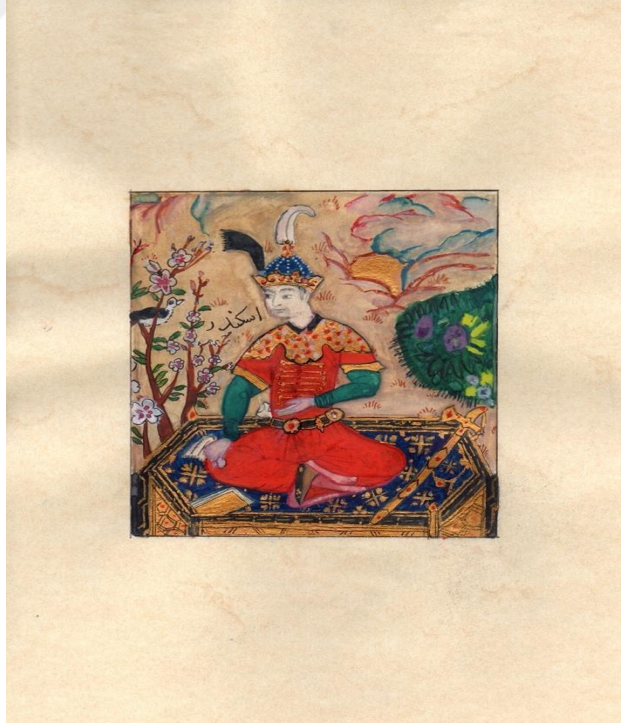
Görsel 4. 49. *Hasan'ın Falname'den röprodüksiyon minyatür çalışması*

Hasan Falname'den bir minyatür eseri röprodüksiyon olarak çalışmıştır. Hasan'ın çalışmaları için alan uzmanı görüşü ise şöyledir “Nüanslı tahrirde eli iyi, konuyu anlamış ve doğru, temiz çalışmış. Renklerin akıtma olarak sürülmesi örneği yok ama ağaç boyaması çok güzel olmuş. Kendisinin çizimleri güzel, bakışı günümüz algısına yakın, anlamayı izleyene bırakmak anlaşılır ama kolaycı bir yaklaşım hissediliyor (A.U.G.1, 02.12.2019)”.

Görsel 4. 50. Selim'in insan figürü minyatür çalışması

Katılımcı öğrencilerden Selim, röprodüksiyon çalışmasına geçmeden önce Osmanlı Dönemi'nden bir insan figürü çalışması yapmaya çalışmış ancak tamamlamamıştır.

Görsel 4. 51. Selim'in İskendername'den röprodüksiyon minyatür kesit çalışması

Selim İskendername'den bir minyatür eser kesitini röprodüksiyon olarak çalışmıştır. Selim bu çalışmasıyla ilgili görüşlerini aşağıdaki cümlelerle ifade etmiştir:

Yani küçük şeyler bilip incelerken inceleme fırsatı doğuyor. Mesela İskender'in ayakkabısının altına bakarken Orta Asya Türklerinin falan İskip dönemi değil de Hun döneminden kalma ayakkabıların altına yeri tutması için malzemeler var. Aynısının burada olduğunu gördüm çok hoşuma gitti Halbuki bu İskender mesela. Tacın yapısına bakıyorum bir de bizim hali hazırda kullandığımız şeylere bakıyorum. Üniformalara benziyorlar mesela. Çok hoşuma gitti o kısım. Bunları görme fırsatım olması güzel (YYG1, 23.11.2018).

Selim'in çalışmaları için alan uzmanı görüşü ise şöyledir “Selim ilk işlerinden sonra giderek nüanslı tahrir konusunda düzelmiş ve eli oldukça iyi olmuş, temiz çalışmış. Kopya çalışması çok başarılı, figürü boyaması, fırça kullanımı başarılı. Eli bu sanata yatkın ve hikayesini oluşturma kapasitesi güçlü (A.U.G.1, 02.12.2019)”.

Görsel 4. 52. Hakan'ın kuş figürü çalışması

Katılımcı öğrencilerden Hakan, röprodüksiyon çalışmasına geçmeden önce özgün bir kuş figürü minyatürü çalışmış ancak minyatür tekniğinden uzaklaşmıştır. Hakan çalışmasıyla ilgili görüşleri aşağıda yer aldığı gibidir:

Daha önce yaptığım şeylerden farklı oldu bunlar malzemesi farklı ama çok da yabancı olmadığımız bir şey zaten. Buna benzer şeyler yapıyorduk renk skalası, sulu boya o yüzden pek farklı olmadı ama özenmeden yaptığım için böyle oldu. Özenseydim çok zamanımı alırdı. Çok da zamanımı almasını istemedim (YYG1, 22.11.2018).

Görsel 4. 53. Hakan'ın Levni'den röprodüksiyon minyatür çalışması

Hakan'ın çalışmaları için alan uzmanı görüşü ise şöyledir:

Akıtma boyamanın hiç hareketsiz, dümdüz ve degradesiz olması resim yapan için zordur. Hakan çok çalışmamış gibi, nüanslı tahrir konusunda ve renklerin akıtma olarak sürülmesinde çok ilerlememiş. Figür çalışmasında boyama ve fırça kullanımında minyatür tekniğine çok alışamadığı ve daha örnek çalışması gerektiği görünüyor. Akıtma boyamanın hiç hareketsiz, düz olması resim yapan için zordur. Özgün kompozisyonlarında adam var, burada serbest bir boyama ve çizim tekniği izlemiş ve çok başarılı olmuş. Sevdiği teknik ile çalışınca çizimi çok kuvvetli ama bu iki resimsel çalışma minyatür tekniğine uygun değil, oldukça gerçekçi ve boyutlu, gölgeli çalışmalar. Minyatürün bir konusu olması durumunu önemsememiş ve bu durum işin derinliğini, detayını oluşturmaya set vurmuş. Minyatür sanatı üzerine biraz enerjisini verirse farklı kurgular oluşturabilir (A.U.G.1, 02.12.2019).

Görsel 4. 54. *Yiğit'in özgün minyatür ağaç çalışması*

Katılımcı öğrencilerden Yiğit, serbest nesne ya da figür için özgün bir minyatür ağaç çalışması yapmıştır. Bu çalışmasıyla ilgili yarı yapılandırılmış görüşmede araştırmacıyla Yiğit arasında geçen diyalog aşağıdaki gibidir:

Yiğit: Hocam ağaç yine aynı kendi tasarımım

Araştırmacı: Her birinde senden bir şeyler var

Yiğit: Evet. Bir şeyler denemeye çalıştım. Yanlış mı?

Araştırmacı: Değil. Amaçlarımızdan biri buydu zaten. Özellikle ilk yarıda söylemiştin ya çok reproduksiyon yapıyoruz ne zaman gerçek minyatür yapacağız diye. Sen gerçek minyatür dediğinde ben kendi tasarımını kastettiğini anlıyorum. Bu yüzden bazı temel şeyleri kural alarak kendi çalışmalarınızı yapabilirsiniz dedim. Bunlar güzel oldu benim için

Yiğit: Hocam bu bitki gibi oldu demi

Araştırmacı: Evet. Bunlarda nereden esinlendin

Yiğit: Önce bir yuvarlak yaptım hocam sonra üçgen yapmaya çalıştım. Selçuk'un bir çalışması vardı oradan esinlendim sonra kökünü yamuk yumuk yaptım. Önce bir ağaç dalı yaptım sonra bu minyatür olmaz dedim bunları ekledim. Şu kıvrımları seviyorum bunlar hat da da var (YYG1, 22.11.2018).

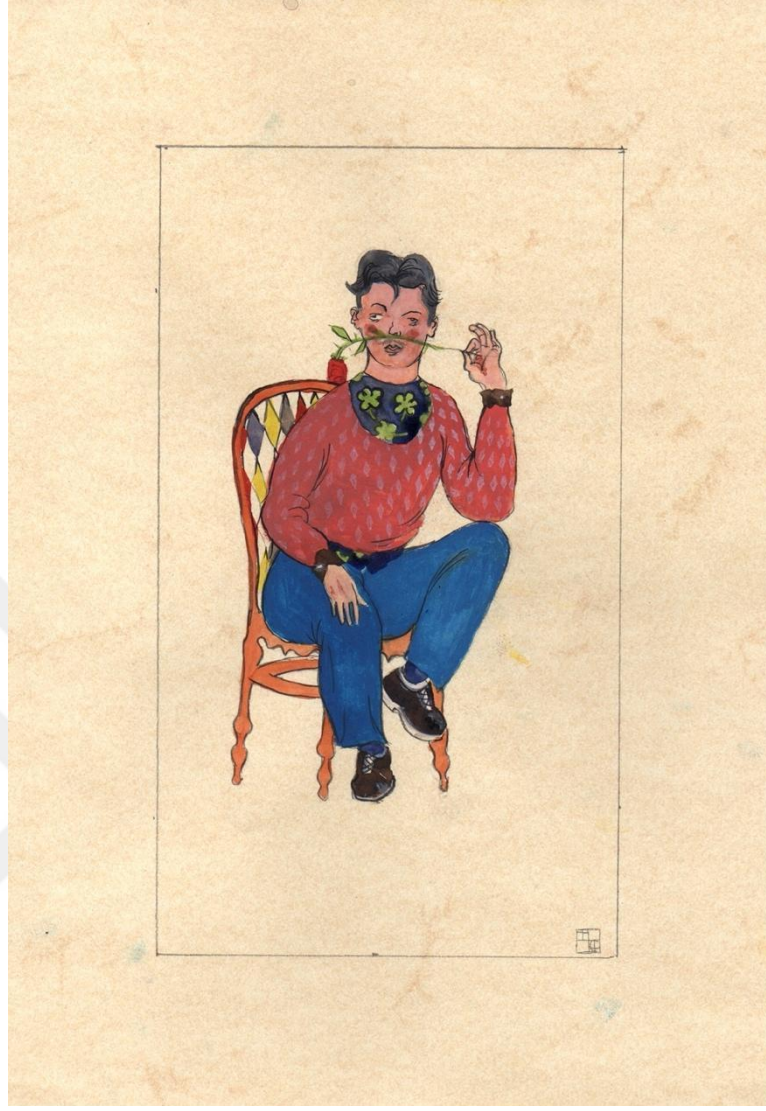

Görsel 4. 55. *Yiğit'in özgün minyatür kompozisyonu*

Yiğit, reproduksiyon çalışmak yerine kendi özgün kompozisyonunu çalışmak konusunda oldukça ısrarcı olmuştur. Minyatür dersini almadan önce orta öğretim yıllarında da röprodüksiyon minyatürler çalıştığını artık özgün çalışmalar yapmak istediğini belirtmiş ve yukarıda görseli yer alan kompozisyonu çalışmıştır.

Yiğit'in çalışmaları için alan uzmanı görüşü ise şöyledir:

Masalsı çalışmaları farklı ağaç ve figürleri çok hoş yapabilir. Nüanslı tahrir konusunda eli oldukça iyi, temiz çalışmış. Renklerin akıtma olarak sürülmesi iyi sayılır. Masalsı çizileri ve çalışmaları var, illüstrasyon havası var işlerinde. Renk ve boya kullanımı başarılı, atları çok beğendim. Ayrıca farklı ağaç ve figürleri çok hoş yapabilir. Farklı kurgulara açık bir zihni var, mitolojik konuların minyatürlerini güzel çalışır diye düşünmekteyim (A.U.G.1, 02.12.2019).

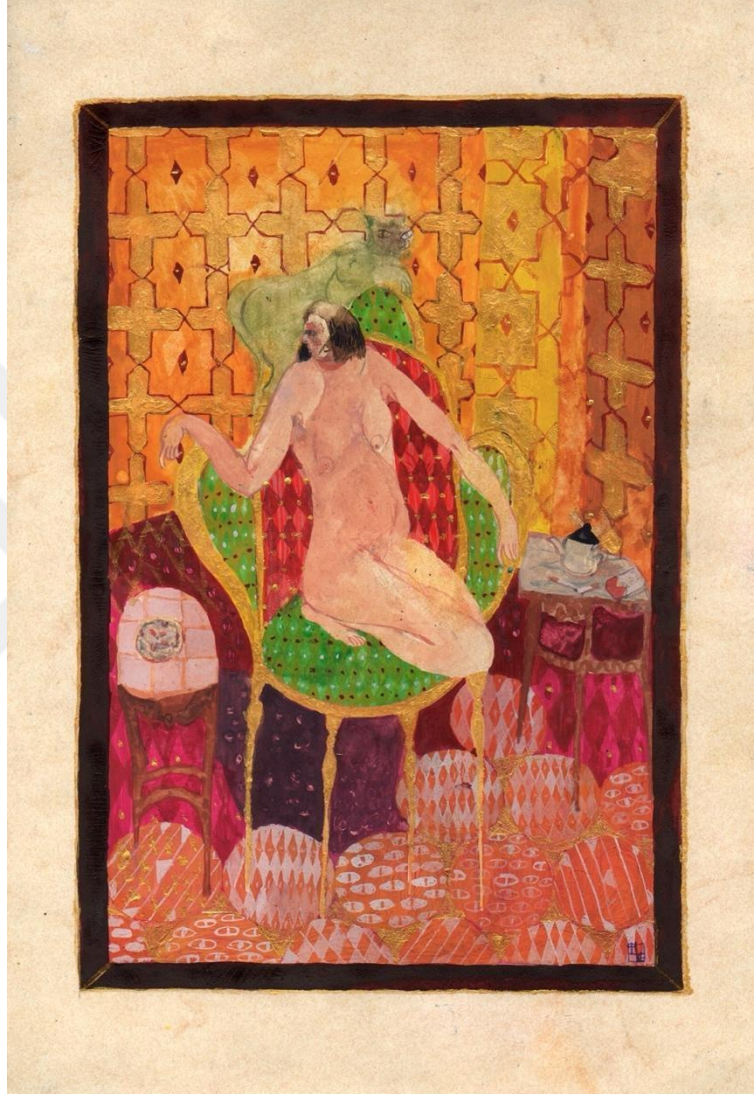

Görsel 4. 56. *Gökhan'ın özgün minyatür oto portre çalışması*

Katılımcı öğrencilerden Gökhan, bir nesne ya da figür çalışması yerine kendi oto portre çalışmasını yapmıştır. Öncelikle aydinger kâğıda şablon olarak çizdiği çalışmayı fil kağıdına aktararak renklendirmiştir. Gökhan özgün minyatür tasarımlarındaki çalışma sürecini aşağıda yer alan cümleleri ile aktarmıştır:

Zorlandığım kısımlar hocam şey işte boyayı fırçaya alıp sonra onu bitirmeden çizgi çekmek. Genelde bitiyor. O ayarı yapmak çok zor. Onu fark ettim onu geliştirmem lazım. Aslında bir de büyük alanları boyarken sulu boyadaki lekesellikleri kontrol etmem lazım hani leke olmaması lazım ya şey olarak düz alanda olması lazım. O akıtma lekesi falan olmaması lazım. Onu biraz daha çalışmam lazım kendi sürecime ait düşündüklerim. Öyle hocam zaten o son bahsettiğim renk kısmına çok çalışmadım. İki tane çalışma yaptık. Zaman geçtikçe halledilir inşallah (YYG1, 23.11.2018).

Gökhan'ın ifadeleri incelendiğinde, minyatür tekniğini çok iyi anladığı ve kendini doğru değerlendirdiği görülmektedir. Bu durum öğrencinin konuya ilişkin farkındalığına vurgu yapması bakımından önemlidir.

Görsel 4. 57. Gökhan'ın özgün minyatür kompozisyon çalışması

Gökhan da Yiğit gibi, röprodüksiyon çalışmak yerine kendi özgün kompozisyonunu çalışmayı tercih etmiştir. Oluşturduğu tasarımları tuval yüzeyine aktarmak istediğini belirterek, öncelikle fil kâğıdı üzerine klasik minyatür tekniğinde özgün tasarımını uygulamıştır. Hedeflediği gibi de dönemin geri kalanında benzer kompozisyonları tuval yüzeyine aktarmıştır. Klasik minyatür tekniğinde geliştirmesi gereken kısımlar olmasına karşın özgün çağdaş-güncel yorumların tasarlanması aşamasında başarılı olabileceğinin sinyallerini oluşturduğu ilk kompozisyonlarında

vermektedir. Çalışma tavrına ve kullandığı görsel dile bakıldığında ise bu işi önemsedığı rahatlıkla söylenebilir.

Gökhan'ın çalışmaları için alan uzmanı görüşü ise şöyledir:

Nüanslı Tahrir konusunda eli oldukça iyi, temiz çalışmış, nüansı daha iyi vurgulayabilirdi. Eğer vakit olsa bir sonraki aşamamız çizgilerin çok daha ince çizilmesidir. Renklerin akıtma olarak sürülmesinde hiç dalga olmaması ve bütün bir şekilde görülmesi bizler için önemlidir, burada çok dalgalı olmuş. Tarz olarak bu karışık boyama özgün çalışmalarında hâkim bir durum. Özgün kompozisyonlarını oluştururken minyatürün kurgusunda çok önemli olan kuşbakışı ve karşıdan bakışı başarıyla kullanmış. Minyatürün mekân kurulumu diline çok yakın, ayrıntıları fikirde vermiş ama işçilikte buna zaman ayırmamış. Bir konusu olması durumunu anlamış ve önemsemiş (A.U.G.1, 02.12.2019).

4.3. Zıtlıkların Kavuşma Mücadelesi: Minyatür Odaklı Güncel Tasarımlar

Araştırmanın ana temalarından biri olan Zıtlıkların Kavuşma Mücadelesi: Minyatür Odaklı Güncel Tasarımlar, öğrencilerin uygulama sürecindeki güncel sanat ve minyatür arasında kurulabilecek ilişkilere göre algılarını, araştırma kapsamında gerçekleştirilen minyatüre güncel bakış konferansı hakkında yorum ve görüşlerini ve kendi çalışma süreçleri ile bu süreçte karşılaştıkları zorlukları kapsamaktadır. Araştırmanın bu kısmında araştırma grubu öğrencileri minyatür odaklı güncel tasarımlar üretmeye çalışmışlardır. Klasik minyatürün kurallı tekniğinden sonra güncel sanatın serbest malzeme olanakları ile karşı karşıya kalarak tasarımlarında biçimle içeriği yoğurtmak için mücadele vermişlerdir. Hem ortaya çıkan güncel tasarımların analizleri sonucunda hem de öğrenci grubu ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerin veri analizi sonucunda özellikle öne çıkan kavramlar; minyatür ve batı resim geleneğini karşılaştırma, perspektifin kırılması, sembol kullanımı, ve pentür geleneği ile minyatürü bir araya getirme olmuştur. “Zıtlıkların Kavuşma Mücadelesi: Minyatür Odaklı Güncel Tasarımlar” ana temasına ilişkin bulgular Şekil x’de gösterilmektedir.

Şekil 4.4. Zıtlıkların Kavuşma Mücadelesi: Minyatür Odaklı Güncel Tasarımlar alt temaları

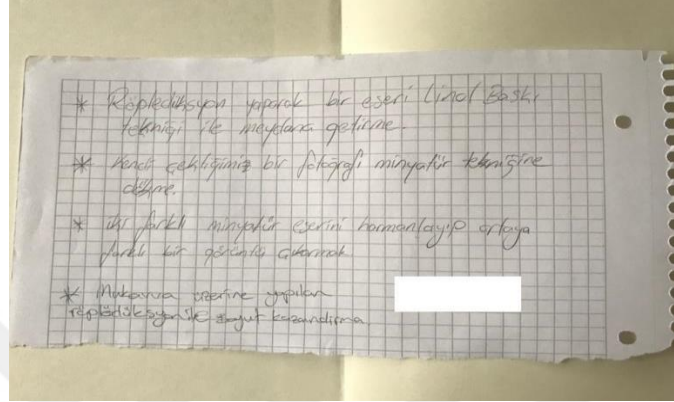
4.3.1. Minyatüre güncel sanat anlayışı ile bakış

Araştırma sürecinde klasik minyatür çalışmaları tamamlandıktan sonra minyatür dersinin sekizinci haftasında araştırmacı, katılımcı öğrencilerden minyatür odaklı güncel tasarımlarına ilişkin fikirlerini yazıp paylaşmalarını istemiştir:

Arkadaşlar şimdi dönem sonu yapacağınız çalışma için her birimiz bir kâğıt alalım ve aklımıza gelen yapabileceğimizi düşündüğümüz tasarım fikrini yazalım. Her yazdığınız fikir başlığının altına kullanmayı düşündüğünüz malzemeyi de yazın, yani ben böyle bir fikrim var şu malzemeye yapacağım. Yapacağımız çalışmayı anladınız değil mi, minyatürden yola çıkacağız ama kendi güncel tasarımımızı yapacağız bu klasik minyatür olmak zorunda değil bu bir enstalasyon olur bu bir video art olur bu bir dijital çizim olur bu bir tuval üzerine resim olur heykel olur benim aklıma gelmeyen herhangi birçok şey olabilir günümüzde çağdaş sanatla neler yapılıyorsa öyle düşünün. Bir şey ekleyeyim bu çalışmalarınızın manifesto niteliğinde yazısını isteyeceğim çalışmaları teslim ederken bu çalışmayı neyi temel alarak yaptınız burada anlatmak istediğiniz bir şey var mı, yoksa biçimse sadece ne üzerinde durdunuz, yani bu çalışmaların bir yazılı halini isteyeceğim sizden dönem sonu o yüzden yapacağınız çalışmayı derli toplu tasarlayın. Yazmayı bitirdikten sonra fotoğrafını çekin sizde olsun. Birkaç fikir yazın tek olmasın. Yazın konuşalım üstüne (D.V.K.8, 26.12.2018).

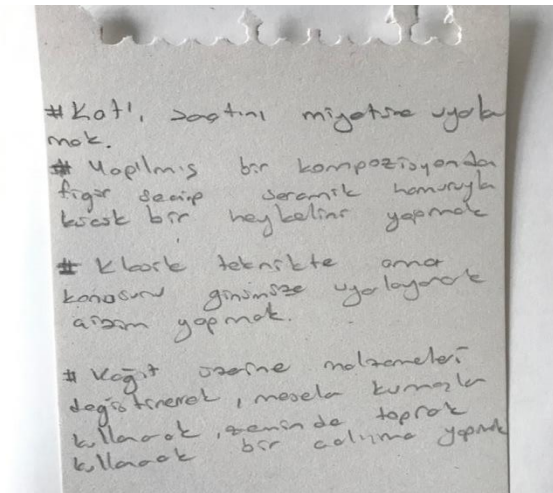
Araştırmacının buradaki hedefi, minyatür odaklı güncel tasarımlarla ilgili paylaşım yapamadan önce katılımcı öğrencilerin akıllarına gelen ilk tasarımların neler olduğunu anlayabilmektir. İlerleyen süreçte ilk tasarımlardan uzaklaşılabileceği

farklılaşabileceği de göz önünde bulundurulmuştur. Katılımcı öğrenciler fikirlerini yazarak araştırmacıya vermişler ve ders süresince tek tek tüm tasarım fikirleri uygulanabilirlik, malzeme vs gibi yönlerden araştırmacı ile öğrenciler arasında tartışılmıştır.

Görsel 4. 58. Yavuz'un ilk güncel minyatür tasarım fikirleri

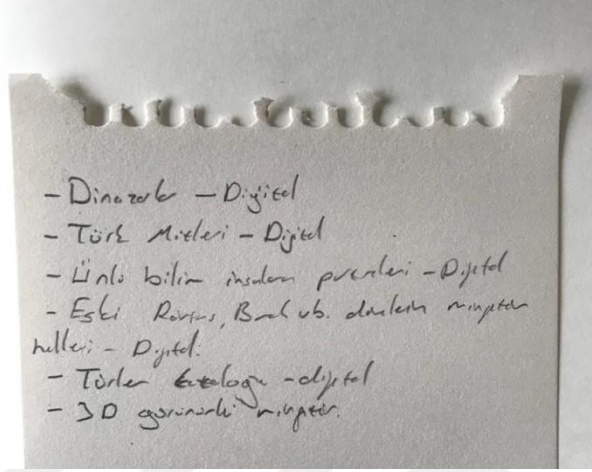
Katılımcı öğrencilerden Yavuz'un yazdığı dört tasarım fikri şunlardır; "1- Röprodüksiyon yaparak bir eseri linol baskı tekniği ile meydana getirme. 2- Kendi çektiğimiz bir fotoğrafı minyatür tekniğine dökme. 3- İki farklı minyatür eserini harmanlayıp ortaya farklı bir görüntü çıkarmak. 4- Mukavva üzerine yapılan röprodüksiyon ile boyut kazandırma (D.N.8. Yavuz, 26.12.2018)" olmuştur. Dönem sonunda Yavuz, üçüncü tasarım fikri olan, "İki farklı minyatür eserini harmanlayıp ortaya farklı bir görüntü çıkarmak" tasarımını uygulamıştır.

Görsel 4. 59. Zeynep'in ilk güncel minyatür tasarım fikirleri

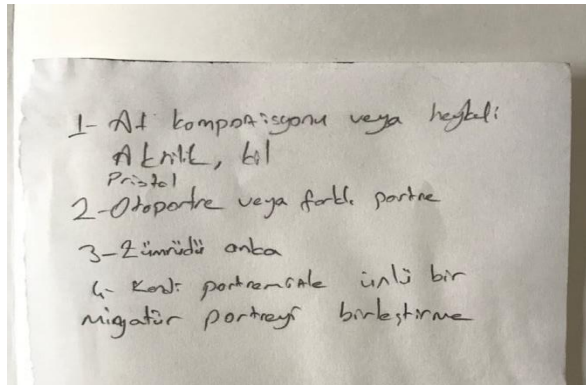
Katılımcı öğrencilerden Zeynep'in yazdığı dört tasarım fikri şunlardır; "1- Kat'ı sanatını minyatüre uyarlamak. 2- Yapılmış bir kompozisyondan figür seçip seramik

hamuruyla küçük bir heykelini yapmak. 3- Klasik teknikte ama konusunu günümüze uyarlayarak çizim yapmak. 4- Kâğıt üzerine malzemeleri değiştirerek, mesela kumaşlar kullanarak, zeminde toprak kullanarak bir çalışma yapmak (D.N.8. Zeynep, 26.12.2018)” olmuştur. Dönem sonunda Zeynep, ilk tasarım fikri olan “Kat’ı sanatını minyatüre uyarlamak” tasarımını uygulamıştır.

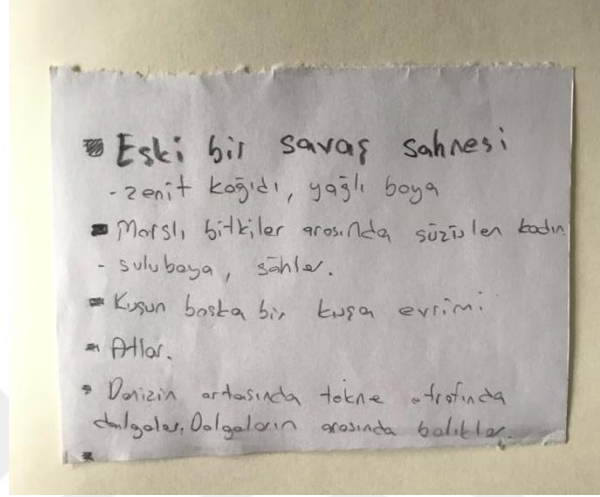
Görsel 4. 60. Selçuk’un ilk güncel minyatür tasarım fikirleri

Katılımcı öğrencilerden Selçuk’un altı tasarım fikri şunlardır; “1- Dinozor, dijital. 2- Türk mitleri, dijital. 3- Ünlü bilim insanlarının portreleri, dijital. 4- Eski Rönesans, barok vb. dönem eserlerinin minyatür halleri, dijital. 5- Türkler kataloğu, dijital. 6- 3D görünümlü minyatür (D.N.8. Selçuk, 26.12.2018)” olmuştur. Dönem sonunda Selçuk, dördüncü tasarım fikri olan, “Eski Rönesans, barok vb. dönem eserlerinin minyatür halleri, dijital” tasarımını uygulamıştır.

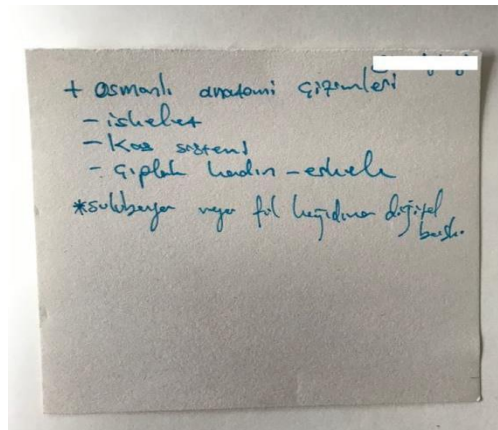
Görsel 4. 61. Hasan’ın ilk güncel minyatür tasarım fikirleri

Katılımcı öğrencilerden Hasan'ın dört tasarım fikri şunlardır; "1- At kompozisyonu veya heykeli, akrilik, kil, bristol. 2- Otoportre veya farklı portre. 3- Zümrüd-ü Anka. 4- Kendi portremizle ünlü bir minyatür portreyi birleştirme (D.N.8. Hasan, 26.12.2018)" olmuştur. Dönem sonunda Deniz, dördüncü tasarım fikri olan, "Kendi portremizle ünlü bir minyatür portreyi birleştirme" tasarımını uygulamıştır.

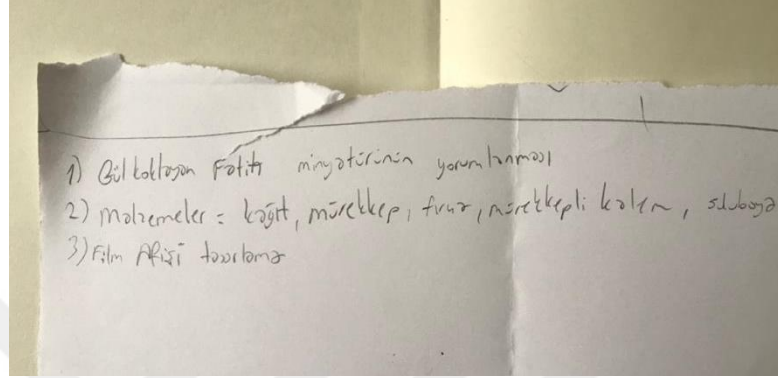
Görsel 4. 62. Yiğit'in ilk güncel minyatür tasarım fikirleri

Katılımcı öğrencilerden Yiğit'in yazdığı beş tasarım fikri şunlardır; "1- Eski bir savaş sahnesi; zenit kâğıdı, yağlı boya. 2- Marslı bitkiler arasında süzülen kadın; sulu boya, şöhler. 3- Kuşun başka bir kuşa evrimi. 4- Atlar. 5- Denizin ortasında tekne etrafında dalgalar, dalgaların arasında balıklar (D.N.8. Yiğit, 26.12.2018)" olmuştur. Dönem sonunda Yiğit, ikinci tasarım fikri olan, "Marslı bitkiler arasında süzülen kadın" tasarımını uygulamıştır.

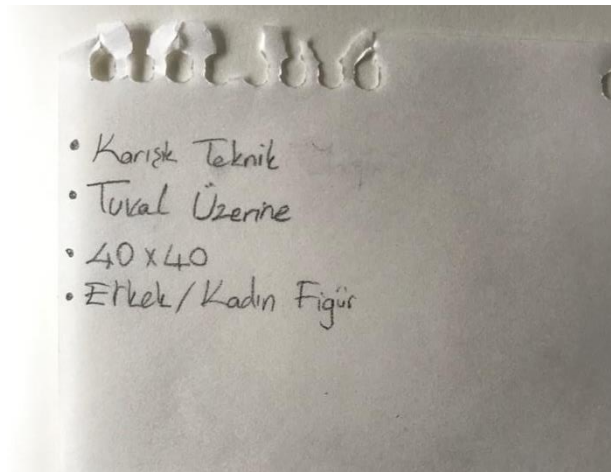
Görsel 4. 63. Selim'in ilk güncel minyatür tasarım fikirleri

Katılımcı öğrencilerden Selim'in yazdığı tek tasarım fikri şunlardır; "1- Osmanlı anatomi çizimleri, iskelet, kas sistemi, çıplak kadın-erkek; sulu boya veya fıl kağıdına dijital baskı (D.N.8. Selim,26.12.2018)" olmuştur. Dönem sonunda ise bu fikrin tasarımını uygulamıştır.

Görsel 4. 64. Hakan'ın ilk güncel minyatür tasarım fikirleri

Katılımcı öğrencilerden Hakan'ın yazdığı iki tasarım fikri şunlardır; "1- Gül koklayan Fatih minyatürünün yorumlanması, malzemeler; kâğıt, mürekkep, fırça, mürekkepli kalem, sulu boya. 2- Film afişi tasarlama (D.N.8. Hakan,26.12.2018)" olmuştur. Dönem sonunda Hakan, ilk tasarım fikri olan "Gül koklayan Fatih minyatürünün yorumlanması" tasarımını uygulamıştır.

Görsel 4. 65. Gökhan'ın ilk güncel minyatür tasarım fikirleri

Katılımcı öğrencilerden Gökhan'ın yazdığı tek tasarım fikri şunlardır; “1- Erkek/Kadın; figür, karışık teknik, tuval üzerine, 40x40 (D.N.8. Gökhan,26.12.2018)” olmuştur. Dönem sonunda ise belirttiği teknik ve malzeme ile planını uygulamıştır.

Tasarım fikirleri tartışıldıktan sonra araştırmacı katılımcı öğrencilerden bir sonraki derse kadar çalışmalarının eskizlerini ve minyatür odaklı çalışılmış güncel bir tasarım örneğini sanatçısı ile online grupta paylaşımlarını istemiştir. Dersin ilerleyen haftalarında katılımcı öğrenciler tasarımlarının çalışma aşamalarını ve araştırıp buldukları güncel sanatçı ve eser görsellerini hem online gruptan hem de araştırmacı ile bire bir paylaşmaya devam etmiştir. Araştırmacı ise katılımcı öğrencilerin güncel minyatür algısını geliştirmek adına yine hem online grupta hem de ders içinde güncel sanatçı ve çalışmalarından resim, film, video art, enstalasyon, sahne sanatlarına ilişkin örnekleri araştırma grubuyla paylaşmıştır.

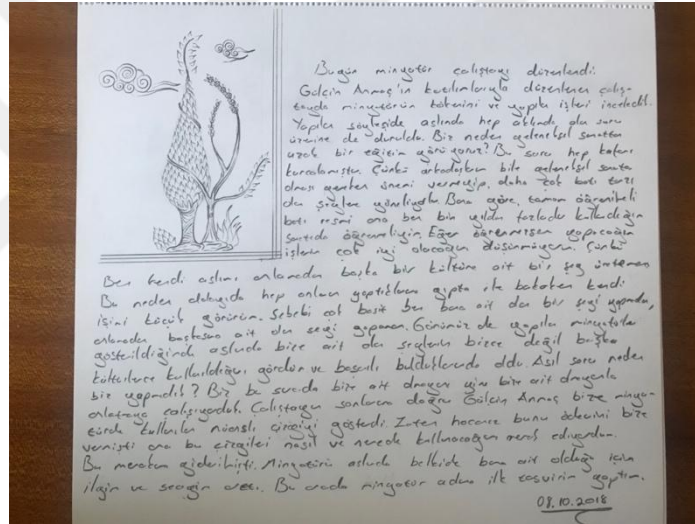
Katılımcı öğrenciler yoğunluklu olarak kendi ana sanat dalları üzerinden tasarım fikirleri geliştirmişlerdir. Ana sanat dalı grafik tasarımı olan öğrenciler dijital programlar kullanacakları için malzeme konusunda sorun yaşamamışlar, ancak baskı resim, kolaj ya da enstalasyon gibi tasarım fikirlerinde en doğru ve uygulanabilir malzemeyi bulmakta zorlandıkları görülmüştür. Öğrencilerin ilk aşamada tasarımın felsefi temelinden çok malzeme ve teknik konusuna yoğunlaştıkları, pek çok malzemeyi bir arada kullanmanın iyi bir tasarım için en gerekli şey olduğu yanılgısına kapıldıkları gözlemlenmiştir. Araştırmacının fikirler üzerine sorduğu sorular ve teknik yönlendirmeleri ile eskizlere başlayan öğrenciler tasarımlarını dönem sonuna kadar nihayete erdirmiştir.

4.3.1.1. Minyatür ve batı resim geleneğini karşılaştırma

Araştırmanın ilk haftalarından itibaren katılımcı öğrenci grubundan araştırmacıya minyatür ve batı resmi arasındaki ilişki, bunun farklı kültürlerde yansımaları ve ülkemizdeki sanat eğitimindeki yerine ilişkin sorular yöneltilmiştir. Bu sorular katılımcı öğrencilerin minyatür odaklı güncel tasarımlara yönelik algısını anlamak adına önem taşımaktadır. Araştırmacı bu sorulardan her birine dikkatle yaklaşmış ve ders sürecine sunumlar ekleyerek bu konulara açıklık getirmeye çalışmıştır. Bu sunumlardan biri olan “Doğu ve Batı Eksenlerine Göre Estetik ve Sanat” sunumuna araştırmanın ilk temasında genişçe yer verilmiştir. Katılımcı öğrencilerden

Şelçuk, konuyla ilgili düşüncelerini farklı tarihlerde öğrenci günlüğüne aşağıdaki gibi not etmiştir:

Bugün minyatür dersinde biz çizgi çalışmaları yaparken, hocamız minyatürün dönemlerini anlattı. Uygurlara kadar dayandığını ve Uygur zamanında dinsel metinler için kullanıldığından bahsetti. Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinden bahsettik. Sınıfta az öğrenci olduğu için kaynakları pek inceleyemedik. Ama minyatür üzerine birkaç münazara gerçekleştirdik. Benim sormak istediğim minyatür, bir dönem batı etkisinde kalıyor. Peki biz batıdan etkilenirken, batı resmi bizim minyatürden etkilendi mi? Biz neden batı sanatını kendi sanatımızla harmanlamak yerine direk aldık? Peki minyatürde kişilerin üslupları nasıl fark ediliyor? Batı resminde belli çünkü zaten hep onların üsluplarını taklit ederiz veya araştırırız. Peki minyatürde nasıl ayırt edeceğiz? Bence bu derslerin sonunda bunu anlayacağımı düşünüyorum (Ö.G. Selçuk, 15.10.2018).

Görsel 4. 66. Selçuk'un öğrenci günlüğünden görsel

Katılımcı öğrencilerden Selçuk öğrenci günlüğünde çalıştay ile ilgili izlenimlerini paylaşırken minyatür sanatı ve batı resim geleneği ile bunların sanat eğitimindeki yerine dair düşüncelerini şöyle not etmiştir:

Bugün minyatür çalıştayı düzenlendi. Gülçin Anmaç'ın katılımlarıyla düzenlenen çalıştayda minyatürün kökenini ve yapılan işleri inceledik. Yapılan söyleşide aslında hep aklımda olan soru üzerinde de duruldu. Biz neden geleneksel sanattan uzak bir eğitim görüyoruz? Bu soru hep kafamı kurcalamıştır. Çünkü arkadaşlarım bile geleneksel sanata olması gereken önemi vermeyip, daha çok batı tarzı olan şeylere yöneliyorlar. Bana göre, tamam öğrenilmeli batı resmi ama ben bin yıldan fazladır kullandığım sanatı da öğrenmeliyim. Eğer öğrenmezsem yapacağım işlerin çok iyi olacağını düşünmüyorum. Çünkü ben kendi aslımı anlamadan başka bir kültüre ait bir şey üretemem. Bu nedenden

dolayı da hep onların yaptıklarına gıpta ile bakarken kendi işimi küçük görürüm. Sebebi çok basit ben bana ait olan bir şey yapmadan, anlamadan başkasına ait olan bir şeyi yapamam. Günümüzde yapılan minyatürler gösterildiğinde aslında bize ait olan şeylerin bizce değil başka kültürlerce kullanıldığını gördüm ve başarılı buldıklarım da oldu. Asıl soru neden biz yapmadık? Biz bu sırada bize ait olmayanı yine bize ait olmayanla anlatmaya çalışıyorduk. Çalıştığın sonlarına doğru Gülçin Anmaç bize minyatürde kullanılan nüanslı çizgiyi gösterdi. Zaten hocamız bunun ödevini bize vermişti ama bu çizgileri nerede nasıl kullanacağımızı merak ediyordum. Bu merakım giderilmişti. Minyatürü aslında belki de bana ait olduğu için ilgim ve sevgim var. Bu arada minyatür adına ilk tasvirimi yaptım (Ö.G. Selçuk, 08.10.2018).

Yarı yapılandırılmış öğrenci görüşmelerinde ise Selçuk ile araştırmacı arasında geçen, minyatür sanatı ve batı resim geleneğini teknik açıdan karşılaştırılmasına yönelik diyalog aşağıda yer aldığı gibidir:

Selçuk: Sanat dünyasında böyle çok bir değerimiz yok mesela Japonlar ve İranlılar kendi kültürlerini koruduğu için mesela Avrupalılar onların sanatını beğeniyor etkili yeni akımlar yaratırken biz hala Avrupa'nın yaptıklarını taklit etmekle meşgulüz, böyle bir de zaten minyatürde bir soyutlama olduğu için bizde çoğu şeyi soyut görmeye çalışıyoruz ki aslında adamlar bize kalıp olarak göstermiş çoğu şeyi böyle soyutlayabilirsin bir de bana göre minyatür resimden daha özgür bir kuralcılığı var evet ama konu işlevselliği bakımından daha özgür gibi çok garip ama..

Araştırmacı: Yo garip değil yani daha açabilirsin bunu, neden daha özgür buluyorsun minyatürü resimden?

Selçuk: Resimde hep bir belirli kalıplar vardır ya kurallara uymak zorundasın, minyatürde o kurallara gerek yokmuş gibi.

Araştırmacı: Perspektif gibi mi?

Selçuk: Perspektif doğru olmak zorunda her şey minyatürde oysa o yok görünüşte doğru olsun yeter.

Araştırmacı: Evet

Selçuk: Aşırı detaya gerek yok

Araştırmacı: Ki aslında en detaycı bir şey ama senin detaydan kastettiğin gerçeğe benzetme kaygısı mı?

Selçuk: Hem o hem biraz da üç boyutluluk dediğimiz olay var ya minyatürde o dokuyu versen yeter hissedilsin uyum sağlasın yeter diyor da resim de o dokunulacakmış gibi olacak falan tamam günümüzde ondan sıyrıldık ama yine hala bana şey geliyor veya benim düşünce yapıma o çok ters batı resmine ben Platoncu zihniyette düşündüğüm için (Y.Y.G.2. 10.04.2019)

Araştırma sürecinin sekizinci haftasında ise ders içinde araştırmacı ve bazı katılımcı öğrenciler arasında geçen ve minyatür geleneğinin kültürel değerler açısından

önemi ve güncel sanattaki yeri gibi konulara vurgu yapan şu diyalog öğrencilerin minyatür odaklı güncel tasarımlara yönelik algılarını anlamak adına önem taşımaktadır:

Araştırmacı: Rönesans öncesindeki ikona resimleri de aynı minyatürler gibi yani her şey tanrısal düşünülüyor ve bireyin fikri yapma isteği ön planda değil. Başka?

Zaten burada derdimiz o iyidir bu kötüdür değil, bir de böyle geleneksel sanatlara sahip çıkmaya çalışan insanlar da bizim kültürümüzde en güzeli de bu, en iyisi de bu, bundan daha da ötesi yok gibi düşünüyorlar ya mesela ben kendi şahsi fikrimi söyleyeyim ben her zaman çeşitlilikte ki güzelliği görmeye çalışırım mesela sonuçta eğer bir yaratma söz konusuysa tüm bu insanları tüm ülkeleri kıtaları işte her şeyi yaratan eğer hepimize sonuçta farklı bir özellik vermiş değil mi yani bu tüm anlaşmazlıklar zaten birini öne çıkarıp diğerini ötelemekten kaynaklanan şeyler olduğunu düşünüyorum ben mesela, siz ne düşünüyorsunuz?

Yani tüm dünyada aynı mı olmalı herkes gerçekçi resim mi yapmalı ya da işte bir dönem öyle bir şeye kapılıyorlar mesela

Selim: Bence şu an minyatür yapmanın da mantığı yok hani, klasik anlamda ama o minyatürdeki şeyleri yorumlamak bugünkü şeylere birleştirme, bu bir klasik minyatürcü olsaydı mesela otuz sene uğraşsa bir anlamı yok bence yani, zamanında yapılmış zaten

Selçuk: Bugün şeyinde anlamı yok ki gerçek bir resmin de anlamı yok nerdeyse

Araştırmacı: Sanatın sonu, resmin sonu. Her şey anlamsız, boş mu diyorsunuz?

Selçuk: Ama yani bizim şey var mesela batı şu anda tükendiği için başka kültürden bir şey almaya çalışıyor ama biz kendi kültürümüzü batının tükenmiş kültüründen bir şey almaya çalışıyoruz ya batı şu an mesela gidiyor Çin kültüründen bir şey alıyor, Japon kültüründen alıyor, Türk kültüründen alıyor ama biz hala Batı kültürüne, kendi kültürümüzle batıyı sentezlemek yerine hala Batı kültürü, Yunan felsefesi işte Yunan mitlerini alalım kendi mitlerimizi bırakalım Anadolu gibi, neyse

Yavuz: Çünkü biz batının geçtiği yollardan daha geçmedik, onlar bizden bi yüz yıl daha önce her şeyde sanatta müzik de biz gerideyiz bazı şeyler belki Kuran'da geçiyor olabilir, batının yaptığı çoğu şeyler ama biz bunları uygulayamamışız, yapamamışız

Selim: Batının sanatındayız, batıdan geri olmamız çok normal değil mi? Adamlar zaten o kültürden gelmiş biz Cumhuriyetle beraber tamamen tanışıyoruz batı sanatına

Yavuz: ve çok ani girmişiz

Araştırmacı: Bizim asıl doğuda olup doğu sanatı kendi sanatımızda geri olmamız düşünülecek nokta bu yani, batı sanatında geri olmamız zaten normal çünkü batı sanatı adı üstünde biz sonradan almışız ama kendi sanatımız da ne olduğunu bilmemiz asıl burada şey olan

Selim: Kendi sanatımızı biraz itelemişiz mesela müziği resmi falan hani Bizans'ta da var minyatür benzeri resimler şeyler ama farklı bence tekniği falan adam onu görüyor ya biz zaten burayı fethedince Bizans'ın sanatını aldık, müzik mesela Bizans'ınkini aldık bırakın batıyı da alabiliriz deyip batıyı taklit etmeye çok geç dönemde başladık onun için

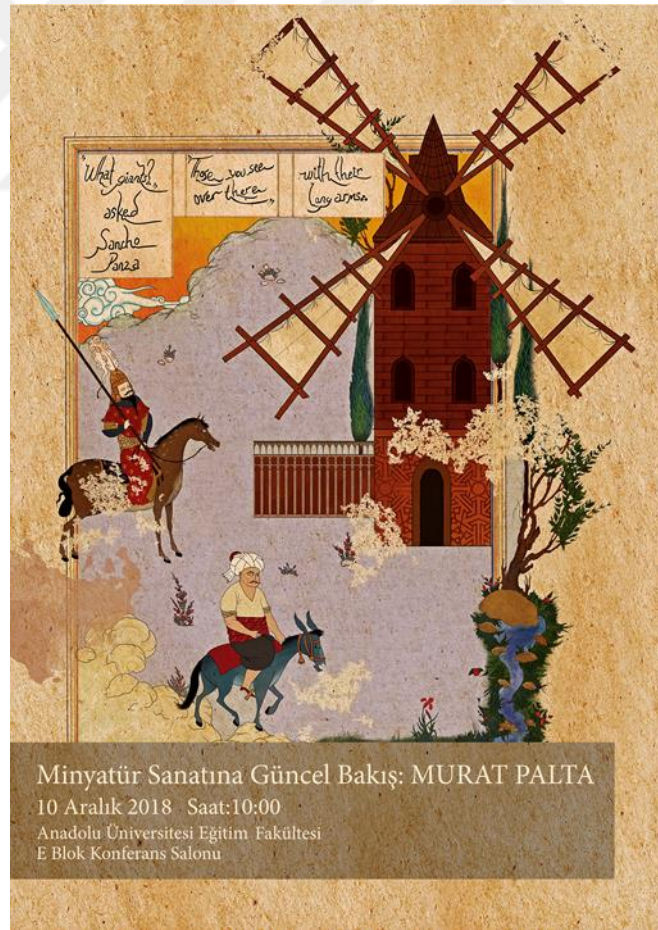
Araştırmacı: Ben kültür etkileşimlerinden güzel şeyler çıkabileceğini düşünüyorum

Selim: Ben de hiç düşünmüyorum

Araştırmacı: Evet Selim’le görüşmede de konuştuk mesela o hiç düşünmüyor (DVK8,26.11.2018).

Selim’in bu ifadelerinden, kültürel etkileşimlerden kaçınıldığı ya da engellendiği dönemlerde bile bunun engellenemediğini düşündüğü anlaşılmaktadır. Ancak bu durumu olumlu karşılamadığı bu nedenle önyargılı olduğu ifade edilebilir. Kültürel etkileşimler toplumsal, tarihsel, ekonomik ve politik birçok nedenle gerçekleşebilmektedir burada önemli olan nokta bu etkileşimlerden dönemin gereklilikleri ve değişimleri çerçevesinde kültürün zenginleşerek çıkmasıdır. Çünkü tarihte hiçbir şey durağan değildir.

4.3.2. Güncel minyatür tasarım sürecinde uzmanlarla çalışma: Minyatüre güncel bakış konferansı

Görsel 4. 67. Minyatür sanatına güncel bakış: Murat Palta konferansı duyuru afişi

Araştırmacı araştırmının uygulama sürecini tasarlarlarken, katılımcı öğrencilerin çalışmalarında minyatürün etkilerinin olduğu günümüz sanatçılarından birini yakından tanıyıp çalışma yöntemini gözlemleme imkânı bulmalarının araştırmaya katkı sağlayacağını düşünmüştür. Bu kapsamda minyatür geleneğini ustaca günümüze taşıyan genç sanatçı Murat Palta'yı uygulamanın gerçekleştiği Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü'ne davet etmiştir. Sanatçının araştırma sürecine katılım tarihini öğrencilerin güncel tasarımları üzerinde çalışmaya başladıkları, ders sürecinin onuncu haftasına denk gelecek şekilde belirlemiştir. Araştırmacı bu etkinliği düzenlerken, katılımcı öğrencilerin hem güncel çalışan bir sanatçının tasarım sürecini sanatçının kendisinden dinlemelerini, hem de kendi tasarımlarını sanatçıyla paylaşarak ondan fikir ya da uygulama tavsiyeleri alabilecekleri eğitim ortamını yakalamayı hedeflemiştir. Minyatüre güncel bakış konferansı herkese açık olacak şekilde Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi E blok konferans salonunda 10.12.2018 tarihinde saat 10-11.00 saatleri arasında, minyatür dersini alan-almayan bölüm öğrencileri, bazı bölüm öğretim üyeleri ve farklı fakülte-bölüm öğrencilerinin katılımıyla gerçekleşmiştir. Sanatçı Murat Palta, konferansa kendisini tanıtarak başlamış, beraberinde getirdiği eser görselleri üzerinden sanatsal yaklaşımını ve kullandığı teknikleri anlatmıştır.

Görsel 4. 68. Murat Palta, *Yıldız Savaşları*, Fine art kağıt üzerine mono baskı, 70x46,5 cm, 2012, Özel koleksiyon.

Murat Palta'nın konferansa giriş kısmından kendini tanıttığı ve sanatının başlangıç aşamasını anlattığı bazı ifadeleri aşağıda yer aldığı gibidir:

Şimdi konu minyatürle alakalı ama benim mezuniyetim Dumlupınar Üniversitesi'nden oldu, Kütahya'dan 2012 yılında aslında baktığınızda çok bir şey değil, beni de görüyorsunuz zaten böyle çok büyük bir üstat ağzıyla anlatabileceğim bir şey yok aslında. Daha çok neler yaşadım nasıl şekillendi bunun üzerine anlatacağım yoksa minyatürle alakalı minyatürde nüans şöyledir böyledir, işte eski üstatlar gibi anlatabileceğim bir hikâye yok. Çıkış noktasıyla başlayabilirim sizlere şöyle bu böyle röportajlarda vesaire çok sık soruluyor ve anlattığımda altını doldurmak için anlatmak zorunda hissettiğim bir hikâye olarak anlattığım şu vardı; Her şeyden önce Star Wars'la başladı hatta bir yandan sizlere açayım, açılması biraz zaman alıyor, ya şunu söylüyorduk kardeşimle Star Wars izlerken işte geyik yapıyorduk Osmanlı Dönemi'nde geçse nasıl olurdu diye Darth Vader işte padişah, Stormtrooperlar yeniçeri işte, gözümde canlandı işte bunu bir görsel olarak nasıl aktarabilirim en uygunu minyatürdü vesaire vesaire. İşte bu şekilde anlatıyordum ama bu altının doldurmasını gerektiğini hissettiğim için verdiğim bir cevaptı. Oysa baktığınızda soru çok boş yani nerden aklınıza geldi, hâlbuki bu böyle bir günde olan bir şey değil, yani sürekli ne film izlersek izleyelim bunun geyiğini kardeşimle yapıp ortaya bir şeyler çıkabilirdi ama bu şekilde yönlendi, görsel daha açılmadı galiba. Evet, her şey bununla başlamıştı galiba 2010-2011 yılı falandı dediğim gibi kardeşimle muhabbet yaptık ortaya böyle bir şey çıktı tamam ama böyle baştan sona bir hikâye değil. Hepsinden önce benim zaten minyatüre bir ilgim vardı, tarihe de ilgim var, tarih kitaplarının içinde hepimiz lisede görmüşüzdür bir olayın anlatıldığı minyatür işte bilmem nerenin savaşı böyle küçücük orda görsel olarak verilirdi ve benim hep ilgilimi çekerdi. Aslında orda bir tarihi olay var resmin kendisi de zaten tarihi, anlatılıyor zaten orada ve renkli renkli. Aslında baktığımızda Osmanlı minyatüründe renkler sürekli canlı coşmuş fakat anlatılan hikâye böyle savaş, bir yandan kafalar kesiliyor, kanlar akıyor vesaire ama böyle her şey renkli. Bu üniversite hayatımda da devam etti yani biz bunu konu olarak işledik minyatür tabi böyle çok yüzeysel üçüncü boyut yoktur, derinlik yoktur, kompozisyonun önemi figürdür, en önemli figür en büyüktür vesaire o kadar çok fazla detayına inilmedi ama grafik tasarımı okudum bu arada işte bunun sonlarına doğru da artık böyle illüstrasyona hani en sevdiğim alan oydu. Tipografidir, logo tasarımıdır bunlardan daha çok illüstrasyona yönelmeye başladığımda ve tez projesi sunulması gerektiğinde bunun üzerinde hareket etmek gerekti, bana daha makul göründü, böyle bu tarzda bir şey daha önce yapılmamış popüler kültür içine katılarak öbür taraftan illüstrasyon konusuna baktığımızda, günümüzde yapılan üretilen illüstrasyonlar daha çok modern standartlarda bundan yaklaşık 5-6 sene kadar önce minimalizm işte böyle çok popülerdi, herkes minimalist hareket edelim diyordu, popüler neyse buradan hareket edelim diyordu, bunu böyle suçlamak için ya da yapılamaz diye söylemiyorum ama baktığımızda illüstrasyon kökeniyle alakalı minyatürün bağdaştığı nokta tasvir. Minyatür aslında tasvir sanatı olarak biliniyordu değil mi? İllüstrasyona

baktığımızda da kelime olarak birebir aynısı, bir şeyi resimle betimleme, anlatma. İşte minyatürde anlatılan konularda zaten kitabın içinde anlatılan konu neyse odur, buradan hareket ederek bunu resimlemek istedim yani tez projesine taşımak istedim. Tabii hepsinden önce bahsettiğim gibi Darth Vader'ı işte padişah olarak çizdim, Stormtrooper'ı yeniçeri yaptım tamam bu eğlencesine yapılmış olsa da bunun bir boşluğunu da görüp tez projemi hazırladım şöyle ilk başta kült filmlerinden klasik filmlerden hareket etmeyi uygun buldum çünkü minyatürdeki diğer şey şuydu, sadece o bahsettiğim modern ve geçmişin birleşimi değil aynı zamanda doğu-batı sentezi oluşturmak gerekiyordu ve bunun için en ortak nokta sinema, ve sinema olacaksa da bunun içinde en bilinen en klasikleşmiş filmlerin olması gerekiyordu ki ilk bakışta burada minyatür var deyip yaklaşıp detaylarına bakıldığında ha bunu anlatıyor diyebilisin insanlar (G.M.K.,Murat Palta, 10.12.2018).

Palta, sunumuna oldukça mütevazı ve öğrencilerin kendilerine yakın bulacağı bir dille sunumuna başlayarak samimi bir şekilde çocukluğunda ilgiyle izlediği filmin kendisine ilham kaynağı olduğunu belirtmiştir. Bu paylaşımı öğrencilerin sanatsal yaratım süreçlerinin başlangıç noktasında onlara ilham kaynağı olabileceğinden oldukça önemlidir. Yapılan iş her ne olursa olsun, o alanda popüler olanın ne olduğuna bakılmaksızın ilgi duyulan ve sevilen bir şeyi başlangıç noktası olarak almak başarının önünü açmaktadır. Ancak sanatçı konuşmasının devamında yalnızca tek bir ilgi alanı üzerinden değil, ilgi duyduğu film, minyatür ve ana sanat alanı olan grafik tasarımı ve illüstrasyon gibi birbirinden farklı birçok alanı doğu-batı sentezi oluşturabilmek gibi felsefi de bir temel çerçevesinde bir araya getirdiğini ifade etmiştir. Özellikle araştırmanın katılımcı öğrencileri için bu nokta oldukça dikkat çekicidir. Araştırmanın uygulama sürecinde birbirinden farklı biçim ve içeriği bir kompozisyon dahilinde nasıl kullanacakları konusunda zorluk yaşamışlar ve konu ile ilgili sık sık araştırmacının desteğine başvurmuşlardır. Güncel minyatür konferansı sonrasında ise öğrencilerden birçoğu araştırmacının süreç başından itibaren anlatmaya çalıştığı hususları daha iyi anladıklarını belirtmişlerdir. Bu açıdan uzmanlarla çalışmanın hem katılımcı öğrencilere hem de araştırma sürecine olumlu yönde katkı sağladığı rahatlıkla söylenebilir.

Sanatçıya konferansta yöneltilen ve çalışma tekniğinin anlaşılması adına önem taşıyan sorular ve sanatçının cevapları aşağıda yer aldığı gibidir:

Öğrenci1: Bazı resimlerinizde yıpranmışlıklar var, onları bilinçli mi yaptınız yoksa?

Murat: Yani şöyle bunun eskitme görüntüsünü sağlayabilmek adına yapılan bir şeydi. Çalışma yöntemimden de birazcık size bahsedeyim bunla ilgili zaten dün konuştuk soruyormuşsunuz, bunun dışında da bana çok sık sorulan bir şey kağıt üzerinde mi, dijital mi vesaire şöyle her ikisi de, kimileri kağıt üzerinde başlayıp dijitalde bitirirken, kimileri dijitalde başlanıp kağıt üzerinde tamamlanabiliyor. Dijitalde tamamlananlarda şöyle bir şey

oluyor mesela sokağa çıktığında yırtık afişlerdir vesaire duvarların sıvası dökülmüş bunların fotoğrafını çekip daha sonra taratıp oradaki yırtıklığı duvardaki yırtıklıkla birleştirerek o şekilde resme aktarabiliyorum ama mesela son sergide üç tane çalışma vardı bunlarda da yırtıklıklar vardı bunlar baya kağıt üzerine yapıp kendi boyadığım şeyler, yine kendim yırttım, zımparaladım, onun dışında bu karagöz hacivatları yaparken kullanılan bir alet var adını bilmiyorum işte baya bu börek kesmeye benzeyen o satırlar olur ya ona çok benzeyen ufak bir alet onu aldım kendim kazıdım bu tip şeylere gittim yani, böyle. Başka yok herhalde?

Öğrenci2: Kenar süslemelerini kendiniz mi işlediniz?

Murat: Şöyle başlarda geleneksel olanları kullandım çok klasik Türk desenlerini kullandım, o da işte yine Kütahya'da okumanın avantajıydı aslında kolaylıkla erişebiliyordum sonrasında kendi desenlerimi üretmeye başladım. Desenlerde zaten doku tekrarının olduğu bir şey var bu da mesela tek bir tanesini alıp simetrisini çoğaltarak yaptığım da oldu dijitalde olanlar bu şekilde (G.M.K.,Murat Palta, 10.12.2018).

Sanatçı çalışmalarının içerik ve anlam yönünden anlaşılması adına ise konferansa katılan bir öğretim üyesi tarafından gelen sorular ve sanatçının cevapları aşağıda yer aldığı gibidir:

Öğretim Üyesi: Yan yana gelmeler var imgelerin yan yana gelmesi farklı yerlerden toplanarak, tabi o imgeler yan yana gelince anlamlar da çok farklı oluyor hani izleyici olarak ben baktığım zaman sizin planladığınız şeyler dışında da anlam oluşabiliyor mu?

Murat: Bu aslında baktığınız zaman bir arada olabiliyor, tarihi filmlerden de olabiliyor, bilimkurgudan da olabiliyor. Bunu şey gibi düşünebiliriz, çocuğun oyuncakları vardır, Action Man de vardır Barbie de vardır legodan şey hepsini döker kendince oyun oynar onun arasındaki uyuma bakmaz ama bir bütün oluşturabilir. Buna da böyle düşünebiliriz aslında benim anlatmak istediğim şeyler her ne kadar birbirinden farklı da olsa hepsi tek bir hikâyede toplanabiliyor.

Öğretim Üyesi: Bir de şey var işte batı resminde odakladığınız bir nokta var oradan yayılıyor bizim bakış açımız o dörtkenarda gezinebiliyor. Sizin çalışmalarınızda minyatür geleneğinizde de o var tek bir yere bakamıyorum birçok yere yöneliyorum tek bir odaklı değil çoklu bir bakışla izleyebiliyorum ancak bu da batıya karşı doğunun bir bakışı mıdır?

Murat: Şöyle az önce bahsettiğim tek bir kompozisyon içinde çoklu sahnelerin anlatılması aslında dün bunu aslında konuştuk bununla ilgili ben şunu okumuştum bunun böyle anlatılmasının sebebi ilk üretildiği zamanlarda minyatürde kağıt lüks bir madde o dönemlere göre bunu da olabildiğince verimli kullanmak gerekiyor, bunu da verimli kullanmak adına tek bir kompozisyonda çok hikaye anlatmak gerekiyor ama sonradan bununla ilgili itirazlarda duydum yok öyle bir şey diye saray da zaten ne kadar lüks olursa olsun deyip böyle sonuçta saray insanların yaptığı bir sanat değil aslında saray sanatı evet bilemiyorum ama sonuçta tek bir kompozisyonda çoklu hikaye anlatımı benim için çok daha keyifli cazip bir şey.

Öğretim Üyesi: Bir de şey geleneksel ne kadar şey olsa da yine de padişah ve şey hiyerarşi dediniz, sizin çalışmalarınız da öyle bir hiyerarşi göremiyorum mesela

Murat: Şöyle anlatıma göre olabiliyor yani mesela az önce 3. Ahmet'in şenliklerinden bahsetmiştim o da mesela tulumbacılar var çıkıyor böyle kendi şovlarını yaparken bir taraftan padişah izliyor buradaki esas konu tulumbacıların ne kadar hünerli olduğuna dair gösterdikleri şov sahne ama bir yandan da padişah var, ikisi bir arada olabiliyor. Aslında oradaki önemli karakter padişahken hikayede tulumbacılar olabiliyor bu tip bakış açısıyla baba var hani, açabilirsem, burada mesela, burada kendisi yer alırken burada at kafası sahnesi yer alabiliyor.

Öğretim Üyesi: Teşekkürler

Murat: Ben teşekkür ederim (G.M.K.,Murat Palta, 10.12.2018).

Hem konferans esnasında hem de sonrasında öğrencilerden gelen soruları yanıtlamıştır. Konferansın sonunda ise sanatçıya Güzel Sanatlar Eğitimi Bölüm Başkanı tarafından Teşekkür Belgesi takdim edilmiştir.

Görsel 4. 69. *Minyatür sanatına güncel bakış: Murat Palta konferansından görsel*

Bir saat süren konferansın ardından araştırmacı, katılımcı öğrenciler ve Murat Palta Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü'nde minyatür dersinin yürütüldüğü atölyeye geçmişlerdir. Katılımcı öğrenciler sanatçı ile birebir tanışmış, üzerinde çalıştıkları tasarımları sanatçıyla paylaşarak kendisinden çeşitli yorum ve tavsiyeler almışlardır. Yaklaşık iki saat süren atölye paylaşımı sonrasında, Anadolu Üniversitesi Radyo-A saat 13.30'da "Misafir odası" adlı programına sanatçı Murat Palta'yı canlı yayın konugu olarak almış ve kendisiyle yarım saat süren bir röportaj gerçekleştirmiştir.

Güncel minyatür konferansı etkinliği, katılım gösteren uzman sanatçının kendi sanatsal sürecini anlatması ve öğrenci tasarımlarına verdiği dönütler zıtlıkların kavuşma mücadelesi ana teması ile birebir ilişkili önemli bulgular elde edilmesine katkı sağlamıştır. Katılımcı öğrencilerin uygulama sürecinde yaşadığı duygular ve karşılaştıkları zorluklar ile uzman sanatçının üretim süreci arasında bulunan benzerlikler öğrenciler tarafından fark edilerek dile getirilmiştir. Böylelikle öğrencilerin araştırma ile kurdukları bağın güçlendiği söylenebilir.

Görsel 4. 70. Murat Palta'nın minyatür dersine katılımından görseller

4.3.2.1. Minyatüre güncel bakış konferansı'nın öğrenci tarafından değerlendirilmesi

Araştırma kapsamında gerçekleştirilen Minyatüre güncel bakış konferansı ve sonrasında sanatçı Murat Palta'nın derse katılımına ilişkin, ikinci yarı yapılandırılmış

görüşmelerde katılımcı öğrencilerin yorum ve görüşlerinin çoğu olumlu yönde olmuştur. Katılımcı öğrencilerden Esra, konuya ilişkin görüşlerini ve bu etkinliğin kendi tasarım sürecine katkısını aşağıdaki cümleleri ile ifade etmiştir:

En beğendiğim kısım tabii ki sanatçılarla buluşmamız, onların çalışmalarını yakından izleme şansı olması, aynı zamanda Murat Palta sınıfımıza gelmişti çalışmalarımızla tek tek ilgilendi kendi yorum yaptı çalışmalarımızın gidişatıyla ilgili o çok katkı sağladı mesela bana. Çünkü ben minyatürdeki figürleri minyatürleştiremiyordum yani böyle çok yüz hatları olsun falan illaki olmuyordu ya üç boyut ya da gerçekçi bir şeyler oluyordu o yüzden çizimleri resimleri minyatürleştirmek açısından en çok yararı olan Murat Palta'nın gelmesiydi (Y.Y.G.2, 10.04.2019).

Esra, tasarım sürecinde 'minyatürleştirme' olarak ifade ettiği, figür ve nesneleri gerçeklikten koparıp stilize etme konusunda yaşadığı zorlukta uzman sanatçının uygulamalı anlatımının kendisine en çok katkı sağlayan durum olmasına vurgu yapmıştır. Katılımcı öğrencilerden Selçuk'un ise uzman sanatçının tasarım sürecini içselleştirerek algıladığı, başarı öyküsünün kendisine rol model olduğunu belirten cümlelerinden anlaşılmaktadır. Selçuk görüşlerini aşağıdaki cümlelerle ifade etmiştir:

Çok güzel bir şey, çünkü günümüzde bu sanatı yapan insanların fikirlerine danışarak veya yaptığımız işleri onlara göstererek, bir etkileşim var ki o insanların başarı öykülerini dinleyerek geleneksel sanatlarda da bir yerlere varılabiliyormuş diyoruz. Özellikle Murat Palta'nın yaptığı işlerle Avrupa'da ödül alması hem de popüler bir insan olması ki minyatür tekniğini popüler kültüre endekse etmesi baya iyiydi yani ben öyle düşünemezdim (Y.Y.G.2, 10.04.2019).

Araştırma sürecinin ilk haftalarından itibaren geleneksel sanatların günümüz tasarım yaklaşımlarıyla ele alınmasına sıcak bakmayan ve bunu uygulayan sanatçılara eleştirel yaklaşan Selim, Murat Palta'nın derse katılımından sonra olumlu yöndeki görüşlerini aşağıdaki cümlelerle dile getirmiştir.

Benim araştırmada en beğendiğim kısım Murat Palta'nın gelmesi oldu. Sınıf ortamındaki bile o durum gerçekten çok iyiydi, diyalog kurabilmemiz bu alanda gerçekten işini yapan bir insanın, bir şeylere de grafik olarak, bana yapacağımı anlatması çok iyiydi, benim de işim zaten grafik olarak çalışmayı yaptığım için bilmiyorum çok hoşuma gitti yani. Çalışmalardan ziyade diyalog halinde içi, alt metnini, manifestolarımızı daha yazmadan hani ortada iş yokken onu konuşabilmemiz gerçekten çok iyiydi. Fikrimi söyledim orada bana kaynaklar önerdi, o kısım gerçekten çok hoşuma gitti (Y.Y.G.2, 11.04.2019).

Katılımcı öğrencilerden Gökhan, sanatçının araştırma sürecine katılımını ders sürecinin en etkili kısmı olarak değerlendirmiştir. Uzman sanatçının yaptığı işe verdiği önemin öğrenci tarafından hissedilmesi, bunu sadece eserler ile değil farklı proje ve

araştırmalara katkı sağlayarak, bilgiyi yayarak da göstermesinin; yani yaygın etkinin oluşmasındaki katkısının öğrenci tarafından takdir edildiği görülmektedir. Gökhan'ın konuya ilişkin ifadeleri aşağıdaki gibidir:

Hocam baya yararlı oldu, özellikle Murat Palta'nın samimi tavırlarıyla daha bir etkili oldu bence üşenmemiş getirmiş tüm çalışmalarını anlattı işte şeyi, en ince ayrıntılarını filan, yani önemli olan da bu bilgiyi yaymak bence. O en güzel süreçti hani dedim ya en güzel bu dersin kısmın oydu sizin bununla bu kadar uğraşıp davet etmeniz, onların da gelip bunu da hani ben yapıyorum bunu yaşıyorum ben yaptım siz de yapabilirsiniz şeyini silüetini göstermesiydi (Y.Y.G.2.11.04.2019).

Katılımcı öğrencilerden Yiğit, uzman sanatçının popüler kültürden konular çalışması bakımından eleştirmiş ve fikirlerini aşağıdaki cümleler ile ifade etmiştir:

Murat Palta'yı da ben şey olarak buluyorum, geldi hocam teşekkür ederiz bize bir şeyler katmak için ama ne bileyim bizim planladığımız çağdaş minyatür gibi değildi hocam, yani StarWars diyor düşünceler çok güzel mesela, Kill Bill'i yapmış falan düşünceler hoşuma gitti hocam ama ne bileyim ileri minyatür olarak, sanat olarak en azından ben adlandıramıyorum. Biraz daha popüler kültür gibi minyatürü popüler kültürle birleştirip bize sunması ve bu biraz piyasa ürünü gibi geldi bana daha çok göze hitap etsin, esprileri olsun. Genelde biz resme bakınca bir ruh bir duruş aradığımız için (Y.Y.G.2. 11.04.2019).

Oysa sanatçı güncel minyatür konferansında popüler kültür konusunun yanı sıra tasarım sürecine yönelik olarak yapmış olduğu denemeleri, dokusal etkileri nasıl oluşturduğunu, kenar motiflerini geleneksel motiflerden yola çıkarak tasarladığından bahsederek, tarihsel olayları ve bunların minyatürde nasıl ele alındığını irdelediğini araştırdığını, kendi tasarım sürecini nasıl kurguladığını, bir çok özgün sanat ve tasarım sürecine ilişkin kaygı araştırma deneme ve mücadeleyi nasıl verdiğini anlatmıştır. Öğrencinin ifadelerinden yola çıkılarak bir sanat eserinde, özellikle minyatürde öncelikli aradığı şeyin esprili konu anlatımından çok ciddi konular, kendi ifadesiyle - duruş- olduğu anlaşılmaktadır.

4.3.3. Güncel Minyatür Tasarım süreci ve karşılaşılan zorluklar

Araştırmacı araştırma dersinin sekizinci haftasında katılımcı öğrenciler ile güncel minyatür tasarımlarına ilişkin ortak bir tema belirleme konusunda beyin fırtınası yapmıştır. Bunun sonucunda öğrenci fikirlerine dayanarak temayı “Mana” olarak belirlemiştir. Araştırmacının buradaki hedefi güncel tasarımlarda biçimsel anlamda ve

malzeme konusunda serbest olacak katılımcı öğrencilere tasarımlarının alt yapılarını oluşturabilmeleri için bir çıkış noktası sunmaktır. Her bir öğrenci güncel minyatür tasarımını “mana” teması ile ilişkilendirerek çalışmıştır. Öğrencilerin tasarım süreçlerinin daha iyi anlaşılması adına “mana” üzerine, bir nevi manifesto niteliğindeki yazıları hem araştırmacı tarafından hem de görüşlerini alan uzmanlar tarafından göz önünde bulundurulmuştur.

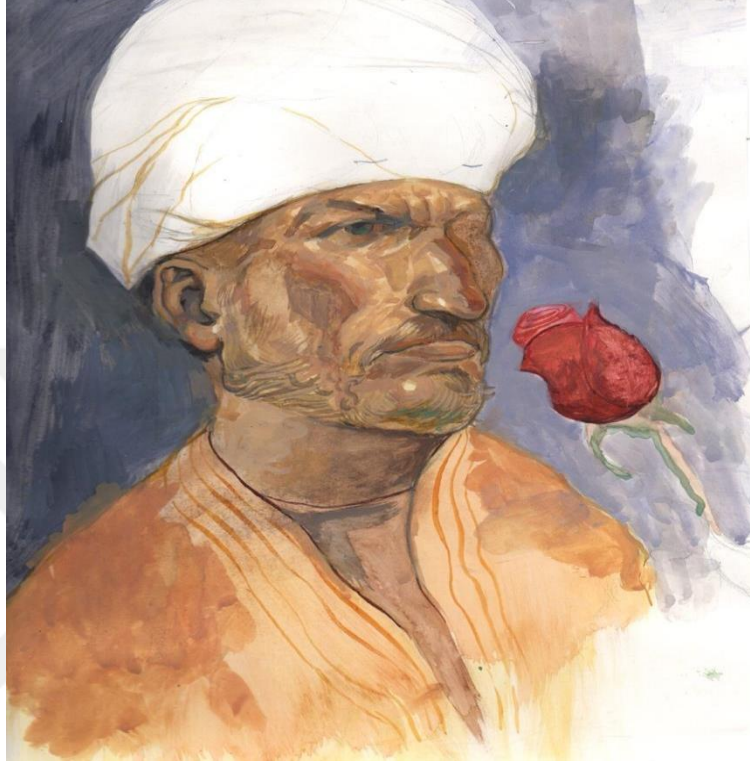
Araştırmanın güncel minyatür tasarım sürecinde katılımcı öğrencilerin karşılaştığı zorluklara bakıldığında öne çıkan en belirgin unsurların batı resim geleneğinin perspektifli yapısı ile minyatür sanatının çoklu bakış yaklaşımı ile iki boyutlu perspektifsiz yapısının bir araya getirilme çabası olmuştur. Katılımcı öğrencilerin hem geleneksel resim malzemeleri ile hem dijital ortamda hem de farklı malzemelerle oluşturdukları tasarımları çalışırken karşılaştıkları ortak zorluğun perspektifi kırmak olduğu gözlemlenmiştir. Veri analizi ve görsel tasarım analizleri sonucunda ulaşılan bu bulgulara dayanılarak üçüncü ana tema zıtlıkların kavuşma mücadelesi olarak adlandırılmıştır.

Araştırmanın güncel minyatür tasarım sürecine ilişkin bulgular öğrenci tasarımlarının görselleri, tasarımlar üzerine alan uzmanları değerlendirmeleri, öğrencinin kendi değerlendirmeleri ve diğer katılımcı öğrencilerin değerlendirmeleri ile birlikte araştırmacının yorumları ile ortaya konmuştur. Güncel minyatür tasarımları klasik resim çalışmaları, dijital çalışmalar ve farklı malzemeler ile oluşturulan çalışmalar ve bu çalışmalarda karşılaşılan zorluklar olarak üç başlıkta ele alınmıştır.

4.3.3.1. Klasik resim çalışmaları ve karşılaşılan zorluklar

Araştırmada katılımcı öğrencilerden Hakan ve Gökhan güncel minyatür tasarımlarını klasik resim geleneği ile çalışmayı tercih etmişlerdir. Hakan, kâğıt üzerine sulu ve guaj boya kullanarak Nakkaş Sinan Bey’in “Gül koklayan Fatih” minyatürünü ele alarak yeniden yorumlamak istemiş ancak kendi resim anlayışında gerçekçi tavrın çok baskın olmasının da etkisiyle minyatür tekniğinden uzak bir çalışma ortaya koymuştur. Hakan kendi anlayışında resim yaparken dikkatli sabırlı ve başarılı bir öğrenci olmasına karşın, gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerde “Bir seçmeli ders almak zorunda olduğu için minyatür dersini seçtiğini ve minyatür anlayışında resim yapma mantığına sıcak bakmadığını (D.V.K.1. 01.10.2018)” ifade etmiştir. Bu durumun yansımaları ise minyatür kapsamında yaptığı çalışmalarda açıkça fark edilmektedir.

Hakanın çalışması klasik minyatür tekniği ve biçimsel dil anlamında yeterli olmasa da, minyatürün konusundan yola çıkılarak yapılan deneysel bir yorum olarak bakıldığında “Gül koklayan Fatih” eserine yönelik yapmış olduğu görsel yorumunun başarılı olduğu söylenebilir.

Görsel 4. 71. Hakan'ın güncel minyatür tasarım çalışması olarak “Gül koklayan Fatih” yorumu.

Katılımcı öğrencilerden Hakan minyatür sanatına ilgisiz olduğunu ve güncel minyatür tasarım sürecinde çalışırken karşılaştığı zorlukları şu cümleleri ile ifade etmiştir:

Ya minyatür çok disiplinli ya böyle ince ince çok uğraşmak gerekiyor, ben o şekilde çalışmıyorum zaten çizim yaparken falan da. Daha hızlı böyle rahat ne bileyim, o şekilde hocam. Çok disiplinli olabilen bir insan değilim, dikkatim de hani mesela çizim yaparken mesela yirmi dakika yarım saat dikkatimi toplayabiliyorum en fazla sonra bir ara vermem gerekiyor. Dikkatim çabuk dağılıyor benim o yüzden şeye çok odaklanamam uzun süre. Bana uygun değil yani karakterime uygun değil o yüzden yoksa güzel bir şey yani. O işte beni zorladığı için çok öyle yapmak istemediğim için alışkın olmadığım için yapmadım yani. Kendi bildiğim şeyi yapayım dedim (Y.Y.G.2. 11.04.2019).

Hakan'ın çalışması üzerine alan uzmanının görüşleri de öğrencinin kendi sürecini değerlendirdiği ifadeleri destekler niteliktedir:

Akıtmaya boyamanın hiç hareketsiz, dümdüz ve degradesiz olması resim yapan için zordur. Hakan çok çalışmamış gibi, nüanslı tahrir konusunda ve renklerin akıtmaya olarak

sürülmesinde çok ilerlememiş. Çalışmalarında boyama ve fırça kullanımında minyatür tekniğine çok alışmadığı ve daha örnek çalışması gerektiği görünüyor. Akıtma boyamanın hiç hareketsiz, düz olması resim yapan için zordur. Özgün kompozisyonlarında serbest bir boyama ve çizim tekniği izlemiş ve başarılı olmuş. Sevdiği teknik ile çalışınca çizimi çok kuvvetli ama bu resimsel çalışma minyatür tekniğine uygun değil, oldukça gerçekçi ve boyutlu, gölgeli çalışma. Minyatürün bir konusu olması durumunu önemsememiş ve bu durum işin derinliğini, detayını oluşturmaya set vurmuş. Minyatür sanatı üzerine biraz enerjisini verirse farklı kurgular oluşturabilir (A.U.G.1, 02.12.2019).

Ayrıca Hakan güncel minyatür tasarımını “mana” teması ile doğrudan ilişkilendirmemiş ve tasarımıyla birlikte sunduğu yazıda sadece genel bir tanım yapmıştır.

Araştırmacı ikinci yarı yapılandırılmış görüşmelerde katılımcı öğrencilerden kendi tasarım süreçlerini değerlendirdikten sonra grup arkadaşlarının tasarımlarını da değerlendirmelerini istemiştir. Katılımcı öğrencilerden Esra Hakan’ın çalışmalarını geliştirilmesi gereken çalışmalar arasında ele alarak “Onun bence minyatüre dönüştürmek de sorunu var diye düşünüyorum, çok gerçekçi üç boyutlu, çizimi çok güzel ama minyatüre dönüştürme konusunda... Yani sadece onun panosuna böyle baktığımda minyatürden biraz uzak buldum bu kadar (Y.Y.G.2, 11.04.2019)” cümleleri ile değerlendirmiştir. Katılımcı öğrencilerden Selçuk ve Hasan ise Hakan’ın çalışmalarını “anlayamadıklarını” Zeynep ve Selim ise “minyatürden uzak bulduklarını” ifade etmişlerdir.

Görsel 4. 72. Gökhan'ın güncel minyatür tasarım çalışma sürecinde görseller

Katılımcı öğrencilerden Gökhan, güncel minyatür tasarımı olarak kendi resim anlayışı ile minyatür tekniklerini bir arada kullanmayı hedefleyerek, 40 x 40 cm tuval yüzeyi üzerine karışık teknik ile “Turuncu Yakuza” isimli çalışmayı yapmıştır. Kendi resim anlayışında çoğunlukla renk, doku ve leke gibi tasarım elemanlarını kullanan öğrenci minyatür dersi ile birlikte çizgi kullanımını da işe koşarak minyatür sanatının çoklu bakış anlayışına başarıyla vurgu yapan bir tasarım ortaya koymuştur.

Gökhan, güncel minyatür tasarımına geçmeden önce kağıt yüzeyi üzerinde hem kendi oto portresini çalışmış hem de özgün bir nü figür çalışması yapmıştır. Tuval yüzeyi üzerine geçmeden önce ise kağıt üzerine sulu ve guaj boya ile farklı kompozisyon denemeleri gerçekleştirmiştir.

Görsel 4. 73. Gökhan'ın güncel minyatür tasarım çalışması “Turuncu Yakuza”, 40 x40 cm tuval üzerine karışık teknik, 2019.

Araştırmacı, minyatür dersini aldığı süreçte Gökhan'ın diğer resimlerinde de değişimler olduğunu gözlemlemiş ancak ders süreci tamamlanana kadar bu konu üzerine öğrenci ile herhangi bir şekilde görüşmemiştir. Ders süreci tamamlandıktan sonra gerçekleştirilen ikinci yarı yapılandırılmış öğrenci görüşmelerinde güncel minyatür tasarım süreci üzerine konuşurken minyatür dersinin diğer atölye çalışmaları üzerindeki etkisine değinmiştir. Konu üzerine araştırmacı ile Gökhan arasında geçen diyalog ile Gökhan'ın kendi tasarım sürecini değerlendirdiği ifadeler aşağıda yer almaktadır:

Araştırmacı: Peki kendi tasarım sürecini kendi çalışmaların üzerinden değerlendirir misin yani tasarım sürecin tamam çizgi çalışmalarını işte çizgiden başladık kalem fırçaydı sonra sen kendi portreni yaptın kendi figürünü yaptın, röprodüksiyon yapmak istemedin bende bunda zorunlu tutmadım kendi tasarımlarını çalışacaklar için. Sonra da bunları tuvale aktarmaya başladın sen, yine kağıttaki yaptığın çalışmadan sonra onları yaparken ki fikir neydi, nereden başladın? Malzemelerle neler yaptın? Nasıl buldun bu aşamaya kadar geldin, bunu biraz anlatır mısın? Çünkü sen minyatürle batı resmini bir araya getirmeye çalıştın, hani kimisi işte farklı malzeme kullandı bazı arkadaşlar dijital çalıştı, sen bunu resim ile yaptın..

Gökhan: Şey hocam zaten resim yapmayı sevdiğim için biraz da minyatürdeki gibi titiz boyamaları sevmedim ama minyatürde titiz alan boyamaları da yok ince alan boyamalar falan ayrıntı onun dışında nüans çizgileri var kalınlaşıp incelen bu bana baya estetik geldi başlarda bunu düşündüm hani nasıl kullanabilirim sonrasına hiç yapmadığım bir şeyi yaptım siyah rengi kullanmazdım çok aldım siyahları böyle fırçanın kalın kısmına sonra ucuna doğru incelterek çizgi attım bir daha yaptım sonra baktım figür daha net çıkıyor ve daha oldu sonra dedim ben bunun figürlerini bu şekilde yapmalıyım en azından netleştirmeliyim çünkü resimlerimde sıkıntı oydu zaten.

Araştırmacı: Daha lekesel..

Gökhan: Aynen lekeseldi, net bir şeyler istiyordu resim, her resim ister zaten bunu sizde bilirsiniz hocam. O yüzden bu benim için nüans çizgileri en başta nüans, figürün insan figürü zamanında öyle bir stilize etmişler ki o nüansı çizgileri kıyafetleri falan bunu daha önce hiç görmedim hiç bir figürde görmedim neyse şey gibi oldu dedim minyatür resminde figürde deforme yok nüanslı çizgi, bende figürlü deformeleri bu nüanslı çizgilere yapsam nasıl olur diye düşündüm şimdi çalışıyoruz bakalım fena değil sonrasında yaptığım o iki tane resim var onlarda perspektif, perspektiften nefret ederim ben hep, hiç bir zaman kullanmazdım ama perspektifi de hiç bir zaman bu kadar yok etmezdim edemezdim yani minyatür dersini almasaydım çünkü aklımda canlanamazdı canlanmazdı, minyatür deyince benim aklıma böyle küçük küçük insanlar oyuncak gibi değil de küçük küçük bir kaç karmaşa kargaşa gibi bir şey geliyordu gidiyordu ama çok ayırmış hani resmen resimle, ne kadar yaklaşırsan o kadar lekesel bir resim aslında yani bir nevi. Minyatür dersini almasam

bunlardan bir haber olacaktım çok iyi oldu benim için resimlerime de bu şekilde yürütmemle oldu bir kaç tane zaten resimle ilgilenen baya ilgilenmiş insan var onlar da bana aynı yorumu yaptı bu yüzden mutluyum.

Araştırmacı: Bir de baya süreci doğrudan aktardın, daha ilk haftalar dediğin gibi çizgileri çalışıyoruz, koridordan geçerken baktım ilk defa senin resminde çizgi gördüm. Dedim bu çizgi hakikaten minyatür dersiyile ilgili olabilir mi acaba sonra aa baktım çizgiler artmaya başladı sonra kompozisyon biçimi de değişti

Gökhan: Kesinlikle. Baya bir bu dersin kendimi şey olarak görüyorum, bu dersle de alakası yok, ilkokuldan itibaren aldığım bir dersi tam olarak kendimle bir bağdaştırdım diyebilirim yani

Araştırmacı: Çok güzel ya..

Gökhan: Ya bilmiyorum hocam sizle mi alakalı yoksa yani sizle alakalı kesinlikle de şeyi anlamadım ben böyle bir anda ilham mı geldi sanmıyorum da sizin ciddiyetiniz hocam o dersi işleyiş, süreçler, aşamalar, hepsi.

Araştırmacı: Eğer öyleyse ne mutlu.. Öyleyse çok mutlu olurum gerçekten.

Gökhan, güncel minyatür tasarımını “mana” teması ile ilişkilendirdiği yazısında, resim eser izleyici üçgeni çerçevesinde kelimenin kendindeki yansımalarına değinmiştir:

Mana, doğadan aldığımız ilhama benziyor. Her şey yine doğadan bizim tarafımızdan eksiltilmesine ve öğütülmesiyle bir benzerliği var mananın. Mana, doğadan gelen şey değildir. Ama mana doğa ile var olabilir. Resimlerim de her şey gibi doğanın yansıması. Tek farkı benim gördüğüm şekilde bir yansıma bu. İşte tam burada ‘mana o anda kime göre ne anlamda ise o şey o anlama gelebilir. Mana olabilmesi için o şeyin gizemi olmalı, saklı olması gerektiğini biliyorum.

Benim “turuncu yakuza” isimli minyatür resmimde, olan manaları açıklamak bir başka izleyici için gelebilecek manaları etkileyecektir. Bu nedenle, resimlerinde mananın yerini anlatmak ile devam etmek istiyorum, mana daha önce söylediğim gibi, mana saklanmalı, gizlenmeli, yalan söylemeli, bir anda olsa kandırabilmelidir. O şeyin manası o anda o ise, o şeyin manası bir başka zamanda başka bir mana olabilmesidir. Mananın benim zihnimdeki yeri böyledir. Her şeyin bir manası yoktur. O şeye mana veren yine doğadan gelen insandır. Yani mana doğa sayesinde var oluyor ama doğa kendi başına bir mana ifade etmez. Kendi resmim adına şunu söyleyebilirim, resimlerim mana barındıran bir ruh, bir çift göz tarafından yansıtılıyorsa onda mana olmak zorunda, eğer böyle değilse büyük bir hayal kırıklığı yaşamak çokta uzak değildir. Resmine yüklediğim mana, izleyicinin manası ile genelde farklı olması tarafındayındır. Çünkü o mana benim için, bana özel olmalıydı. Ama ne gariptir ki resimlerinde aynı manayı tam olarak bulamasa da, izleyici ile aramdaki bağ bir süreliğine pekiştiriyor ve üzerimi garip bir his kaplıyor, bakın bu da bir mana işte. Bu o izleyiciyle resmin arasında bağ ile kendim arasında ki bağın manasından söz ediyorum.

Mana, çalışılarak kazanılmaz, bir yetenek değildir. O. sadece ruhun yeryüzüne bir hediyesi, bir parçasıdır (Ö.M, 11.01.2019).

Gökhan'ın güncel minyatür tasarımı üzerine alan uzmanı görüşleri de öğrencinin perspektifin kırılması, minyatürde mekân kurulumu ve çoklu bakış gibi konuları başarılı bir şekilde ele aldığına vurgu yapmaktadır:

Özgün kompozisyonlarını oluştururken minyatürün kurgusunda çok önemli olan kuşbakışı ve karşıdan bakışı başarıyla kullanmış. Minyatürün mekan kurulumu diline çok yakın, ayrıntıları fikirde vermiş ama işçilikte buna zaman ayırmamış. Bir konusu olması durumunu anlamış ve önemsemiş (A.U.G.1. 02.12.2019).

Çok beğendim. Geleneksel minyatürün yapısı çok doğru kullanılmış. Orantısız hiyerarşi ve dengesiz perspektif tam o hissi sağlamış. Dövmeler ve sigara paketiyle de güzel bir anakronizm hissi verilmiş. Elleri sağ. Sadece metinde bu kadar çok "mana" kelimesini kullanmasına gerek yok. Çok sık kelime tekrarı okuyucuyu yorabilir (A.U.G.2.02.01.2020).

Katılımcı öğrencilerden Yavuz'un, Gökhan'ın güncel minyatür tasarımı başarılı bulduğuna ilişkin yorumu “Gökhan'ın kendi üslubuyla onu minyatür figürüymüş gibi hissettirmesi ve onu işlemesi hani batı resmini minyatürü bir şekilde bize harmanlayıp başarılı da bir şekilde aktarmış oldu (Y.Y.G.2, 11.04.2019).” şeklinde olmuştur. Selçuk ise Gökhan'ın çalışmalarında minyatür dersi sonrasında devam eden kalıcı etkiye vurgu yaparak, beğenisini “Gökhan hala yaptığı resimlerde kullanıyor aslında minyatür öğelerini ki geliştiriyor daha güzel oldu beni daha çok içine çekti (Y.Y.G.2, 11.04.2019)” şeklinde ifade etmiştir. Katılımcı öğrencilerden Yiğit “Gökhan'ı başarılı buluyorum. Yani minyatürleri de güzel, son çalışması da güzeldi. Gökhan resim alanında, resimsel alanda biraz ilerleydi (Y.Y.G.2, 11.04.2019)” cümleleriyle Gökhan'ı özellikle resimsel anlamda başarılı bulduğunu dile getirmiştir. Katılımcı öğrencilerden Selim ise Gökhan'ın tasarımının geliştirilmesi gerektiğini “Gökhan'ın biraz bir tık daha üzerini düşünüp bir iki şey daha eklerse daha da güzel olabileceğini düşündüm (Y.Y.G.2, 11.04.2019)” cümlesiyle dile getirmiştir. Geleneksel minyatürün günümüz tasarımlarında da biçimsel olarak fazla değişikliğe uğramadan ele alınması gerektiğini derslerde dile getiren Zeynep, Gökhan'ın çalışmasını teknik anlamda minyatürden uzak bulduğunu ifade ederken kendi minyatür yaklaşımını da ortaya koymuştur:

Gökhan da tuvale aktarmıştı minyatürü mesela o da farklı, kağıt üzerinde değil küçük de değildi onun boyutu da büyüktü. Ancak geliştirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Çünkü, Resim olarak güzel çalışma ama minyatüre pek yakıştıramadım. Klasik minyatürden çok

uzak olduğunu düşünüyorum. Belli kalıplar çerçevesinde olması gerektiğini düşünüyorum, yani minyatür olduğu belli olsun, yani o resme bakınca ben minyatür etkisi göremem, minyatür demem ben ona günümüze uyarlanmış da demem.

4.3.3.2. Dijital çalışmalar ve karşılaşılan zorluklar

Güncel minyatür tasarım sürecinde katılımcı öğrencilerden Yavuz, Esra, Selçuk, Selim ve Hasan dijital çalışmalar yapmışlardır. Bu çalışma sürecinde öğrencilerin ifade ettikleri öne çıkan zorluklar; klasik resim çalışmalarında da görülen perspektif kullanımı ve figür, nesne çizimlerinde iki boyutlu yaklaşım, kompozisyon denge ve bütünlüğünün sağlanması, dijital programların kullanımı olmuştur.

Görsel 4. 74. Yavuz'un güncel minyatür tasarım çalışması

Katılımcı öğrencilerden Yavuz, güncel minyatür tasarımı olarak farklı dönemlerde çalışılan minyatür eserlerinden kesitleri kendi özgün kompozisyonunda bir araya getirmeye çalışmıştır. Geçmiş dönem savaş konulu minyatürler ile Nusret Çolpan'ın İstanbul minyatürlerinden bazı parçaları üst üste yığarak oluşturduğu kompozisyonda görülen en büyük sorun çözünürlük problemi olmuştur. Yavuz güncel minyatür tasarımından memnun olmadığını belirtmiş ve çalışma sürecinde karşılaştığı zorlukları aşağıdaki cümleleri ile ifade etmiştir:

Dönem sonu işim başlı başlına hayal kırıklığı benim için de şöyle anlatayım hocam, sabahlara kadar resim aradım bir sürü sitede yabancı site olsun Pinterest olsun zaten Google da.. Minyatürle ilgili hani yapacağım çalışmaya yakın resimler aramaya çalıştım. Ancak çıksa bile görüntü kalitesi ağılıyor ve iş zaten gecikmiş vakit daralmış, ondan sonra ortaya tam da amacını gütmeyen hani amacına ulaşamayan bir ürün çıktı ve onu kendim bile teslim edemedim size ondan sonra. Aslında dönem sonu çalışmamda hocam zaten belirttiğimiz üzere sevdiğim ve ilgilendiğim bir konu üzerinden gitmeyi tercih etmiştim hani bunun hakkında zaten sizde bir çalışma örneği göstermişsiniz bana uçaklarla ilgili.. Ondan sonra acaba dedim zaten minyatürde bugüne kadar yapılan çalışmalarda hani bu savaş sahneleri falan fetih sahneleri genelde anlatılmış. Ama genelde kara üzerinden, bunu ben havayla birleştirip hani günümüzdeki şimdi şöyle kıyaslamayı şu şekilde yapmak istedim o zamanki insanların malzeme olarak savaş araçları olarak ne kadar aslında malzemedan yoksun ve onun yarattığı bir güçsüzlükle günümüzdeki teknolojinin bize verdiği ondan sonra bu işi yapanlara verdiği gücü kıyaslamak istedim. Ama bunu kıyaslama yaparken de nasıl desem teknik hatası yaptığımı düşünüyorum. Teknik derken gerçek kolaj düşündüm, ama o kolajı düşünürken vaktim vardı zamanım vardı en azından üç haftam falan vardı belki de dört hafta belki de hani iş sona kalınca haliyle dijitale dönmek zorunda kaldı çünkü işin de yetişmesi lazımdı, ortada alması gereken bir not vardı çünkü ondan sonra yani çok şey oldu düzensiz gitti açıkçası o yüzden dönem sonu işi amacına ulaşmamış oldu bir şekilde (Y.Y.G.2, 11.04.2019).

Yavuz manifestosunda, belirlenen ortak tema “mana” ile çalıştığı tasarımın anlamını kişisel hayatında en ilgili olduğu konu olan uçaklarla ilişkilendirmeye çalışmıştır. Önce mana üzerine genel bir tanım yaparak geçmiş ve günümüz havacılık ve savaş araçları üzerinden konuyu uçaklara getirmiştir. Sonrasında tasarımında kullandığı biçimsel öğeleri konu ile ilişkilendirerek nasıl içselleştirdiğini anlatmıştır:

Bu çalışmamda kolaj tekniğinden yararlanarak eski ile günümüz arasında bir bağlantı kurarak izleyiciye eskilerde yaşanan o atmosferi o ihtişamı anlatmak istedim...

.... Yaptığım kolaj çalışmasında belki de hayatımın neredeyse tamamını kapsayan bir konuyla yaklaştım. Havacılık.. İşte bu konu belki de bütün ülkeler için en önemli değişim

olmuştur. Resme baktığımızda ilk savaş uçaklarından 1940 model bir A6M Zero kullandım. Bu uçak tarihinin en etkili uçaklarından birisi olmuştur...

.... Günümüze gelecek olursak benim en sevdiğim uçak modeli olan F-16 FIGHTING FALCON modelini görmekteyiz...

... Aynı zamanda Türk Hava Kuvvetleri'nin seçilmiş pilotlarının uçurduğu ve Türk milletinin gururu SOLOTÜRK uçağımızı kullanmak istedim. Bunun nedeni yaptığım çalışmadaki o milliyetçi ve vatan sevgisine vurgu yapmak, ay yıldızımızın daima göklerde olması gerektiğini hissettirmek için böyle bir resim seçtim...

... Çalışmadaki renkler göz önüne alındığında, havacılık üzerinden konuşacak olursak havacılık özgürlüğün jet sesiyle bulunduğu yerdir. Bu özgürlüğü mavi renkten başka bir renk ne anlatabilir, ne de hissettirebilir. Bu yüzden çalışmada ağırlıklı olarak mavi tonlarına yer verdim.... (Ö.M.11.01.2019).

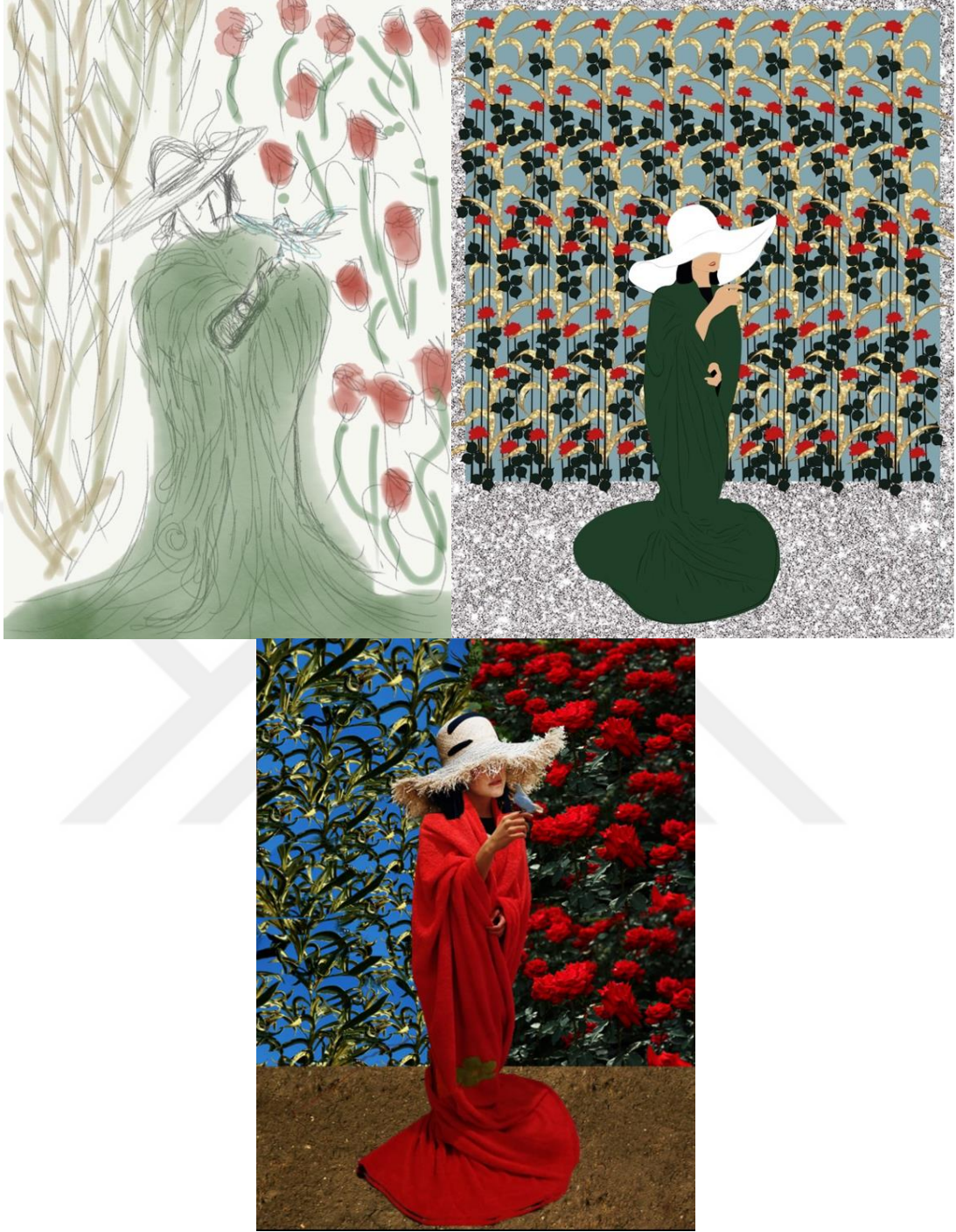
Yavuz'un dijital tasarımı üzerine alan uzmanları kompozisyon bütünlüğü ve çözünürlük sorununa değinmişlerdir:

Özgün kompozisyonlarını oluştururken minyatür kurgusu ile hareket etmemiş, daha çok minyatür unsurlarını kullanarak kolaj yapmış. Bir araya topladığı unsurlar çok alakalı değil ve hem katmanlı anlatıma, hem boyut dengesine, hem konu bütünlüğüne dikkat edilmemiş. Sümerbank takvimini anlayamadım. En azından minyatür okumalarında olan, tabloda farklı katmanlarda anlatılan her bölümün kendi içinde bütünlük göstermesi gibi kurallara uysa daha iyi olurdu (A.U.G.1.02.12.2019).

Piksellerine ayrılmış durumda. Daha yüksek çözünürlükle çalışılabilirdi. Günümüze ait çok fazla şey göremiyoruz maalesef. Sağ üst köşedeki uçak, minyatürle iç içe geçmiş. Sağda da sadece kanadı görüyoruz. Orada bize uçak olduğuna dair net bir bilgi vermiyor. Orta taraftaki şehir görüntüsü komple silinip orayı günümüzle bağdaştıracak elementler ekleyerek daha verimli kullanabilirdik (A.U.G.2.02.01.2020).

Diğer katılımcı öğrencilerden Hasan, Hakan ve Selçuk Yavuz'un tasarımındaki çözünürlük problemine eleştiri getirmiş ve bu tasarımı geliştirilmesi gereken çalışmalar arasında değerlendirmişlerdir.

Katılımcı öğrencilerden Esra, güncel minyatür tasarımında hat sanatı ile minyatür sanatını dijital bir kompozisyonda bir araya getirmeye çalışmıştır. Tasarımda kullandığı insan figürünü çizgisel ve iki boyutlu olarak ele alma konusunda zorlandığını dile getirmiş ve çalışmasına son halini vermeden önce elde ve dijital olarak pek çok eskiz yapmıştır.

Görsel 4. 75. *Esra'nın güncel minyatür tasarım çalışması için yaptığı bazı eskizler*

Esra, belirlenen ortak tema “mana” ile ilgili manifesto yazısına edebi bir tanım yaparak başlamış, kendi yaşamsal süreci dahilinde konuyu ele almış, kullandığı sembollerin anlamlarını açıklamış, bunları tasavvuf, sanat eğitimi ve kendi çalışması ile ilişkilendirmiştir. Tüm tasarımını aşamalı olarak, fikri alt yapısı ve teknik detayları ile aktardığı yazısı aşağıda yer aldığı gibidir:

Mana sırdır, herkese de anlatılmaz.Sırrın manası da her kalpte farklı yerde bulur kendini fakat özü kalptir, kalptedir.Yine bir derviş demiş ki; “Başkalarına anlatma sakın bilebileceğin en güzel şeyleri.”Üzerine daha nice söz söylenmiş.Hepsi de bir kelimeye sığar olmuş ama ne dillerinden dökülmüş sırları ne de içinde tutamayan anlatabilmiş hakkıyla.

Benim için birkaç yıl önce mananın manası aklımda çok farklı tezahür edebilirdi.Şimdi ise birkaç yıl öncekinden farklı olmasının sebebi, bir zaman bunun derdine düşmüş olmam.Yaşıyorum, büyüyüp okula gidiyorum, belki evlenip çoğalacağım... Neslimin benim ve benden öncekilerin yaptıklarını yapmasını bekleyeceğim.Doğmaları, okul kazanıp meslek sahibi olmalarını, evlenmelerini...Daha sonra ne olacak?Kaç tane on yıl var hayatımda?İki tane on yılım gitti ve ecel aniden beni bulmazsa beş, şanslıysam altı tane on yılım var.Bu gibi düşüncelerin beni sardığı vakitlerde yaptığım okumalarla kendimi teskin ettim diyebilirim.Böyle böyle düşüncelerim değişti.Fakat benim şimdi mana ile ilgili düşüncelerim-her ne kadar anlatmaya çalışsam da-yine de bana ait değiller.Çünkü ben manayı bulanları okudum.Onların mana içinde manalaşmalarını sadece okuduğum satırlar vasıtasıyla hayal edebilirim.Dolayısıyla eğer bir şey mana olacaksa o da her şeydir.Her şey O’nda toplanmıştır.Mana, görebilen göz için her yerdedir.

Çalışmam için buradan yola çıktım.Tasavvufla ilişkilendirmek istedim.Önceleri kafamda oluşan kompozisyonda elinde sandık taşıyan bir adam, gül ve zakkum vardı.Eskizlerden sonra kadın olmasına karar verdim.Cinsiyetin değişmesinin sebebi aslında derviş deyince akla hep erkek gelmesi.Çağdaş sanata yorumlayacağımız için de biraz değişiklik yapmak istedim.Mesela kadının uzun lüle saçları olsa, başında kocaman şapkasıyla hoş dururdu.Bu kadın o kadar ilim sahibiyse, dervişse neden başı açık diye düşünebilirsiniz.Burada da ufak sembollemeler kullanmak istedim.Kadının saçları gri.Bu da yaşlı olduğunu gösteren bi detay.Yani menapoza giren bir kadının başı açık olabilir.Böyle düşünmeseydim bile değişimin içten dışa bir süreç olduğu gerçeği de bizi bu konuda sakinleştirebilir.

Kadının etrafını kuşlar kuşatmış.Onu çevrelemişler ve gül armağan etmek için yarışıyorlar.Güller ise arka fonda kullandığım tek boyutlu bir örüntüden çıkmaktalar.Örüntüyü oluştururken Gestalt prensiplerinden yararlandım.Zakkum bitkisinin dallarını kullanarak ara boşluklarda beliren güller oluşturdum.Bu Gestalt prensiplerinden tamamlama ilkesine dahil oluyor.Zakkum ve gülü bu kadar bütün hale getirmem de aslında gerçekten de öyle oldukları için.Biri Cennet’in diğeri Cehennem’in bitkisi.İnsan da böyledir; içinde aydınlığı da karanlığı da taşır.

Güllerin sarı oluşunun nedeni; sarı hastalığın rengi denir. Zakkumlar tarafından kuşatılmış güller hastalanıp sararmış diye düşünebiliriz.Çünkü dervişimize doğru örüntüden ayrılarak giden güller zakkumdan koptukça kırmızılaşıyorlar.

Ne oluyor da birden güller oldukları yerden uzaklaşıp dervişe yürüyorlar?İlk sayfada bahsettiğim mana görebilen göz için her yerdedir sözü burada tesir ediyor diye düşündüm.Bizim için nasılsa onlar için de öyledir diyerek bu sefer gören göz güllerinki olsun dedim.Mana dolu kalbi görüp ayaklanmışlar.Kendi manalarını ona katmaya gidiyorlar. Kuşlar da vuslat aracı.

Mevlana şöyle demiş”O benden nerededir ki, can ile aynı renge bulanmıştır?” Sanki güller dile gelse diyecekleri şey bu olurdu.Dost diğer bir dostu tanır, bulur.

Derviş de vuslat heyecanıyla elini uzatmakta.Davete icabet ediyor.

Kuşların dervişe gül taşımaları burada temsili bir görsel.

Kuş eğer siz iseniz(hocalarımız), gül de eğitim, öğrendiklerimiz.Veyahut kuş biz öğrenciler isek güller de başarımız.Sevinçle hocam bakın başardık diye haykırıyoruz.İşte böyle en basitiyle bir öğretmenin ileride öğrencisini güzel bir yerde görmesi sevinci gibi içinde hüznün de olan bir sevinçle derviş elini uzatıp olacakları seyretmeye başlıyor.

Kadın dervişin kıyafet rengi, kuşların rengi, güllerin rengi vb her şey içinde bir anlam olsun istedim.Kompozisyonda en başından beri hat da kullanmayı düşünüyordum ama ne yazabilirim karar veremiyordum.Bu yüzden eskizlerde hiç yer vermemiştim.Çizim bittiğinde kısa ve öz ne anlatır diye düşününce “Ye” harfini kullanmak aklıma geldi.Tek harf bence görseli anlatıyor.Ye’nin anlamı “yakîn”dir.

Dervişimizin tecrübe ettiği şey güllerin ayaklanması, kuşların neredeyse dile gelmesi desem gördüğümüz görselle ters düşmüş olmam fakat doğru söylemiş de olmam.Çünkü bu görünen.Onun yaşadığı yakınlık, vuslat, vecd, cezbe, aşk... yani o “yakîn” (Ö.M. 09.01.2019).

Görsel 4. 76. Esra'nın güncel minyatür tasarım çalışması

Esra güncel minyatür tasarımında anlam ve alt metin konusuna oldukça önem vermiş, içerik yönünden Gülçin Anmaç'ın biçim yönünden ise Murat Palta'nın katkısının büyük olduğunu belirtmiştir. Kompozisyonda yer verdiği bitki ve figürlerin sembolik anlamlarını ve çalışma sürecini ise araştırmacıya aşağıdaki ifadelerle aktarmıştır:

Son çalışma tasarımımın içerik olarak şekillenmesi Gülçin Anmaç'ın gelmesi sayesinde oldu bence çünkü o sunumunda insanlar tamam yapıyor ama içeriği hakkında çok bilgi sahibi değiller yani akıllarına yapacak bir şey gelmiyor çünkü şey demişti yeteri hakkında hani bilgi sahibi değiller hem de onu hatırlayamadım şu an. Bir anlam bulmak yani özüne inmek gibi şeylerden bahsetmişti o yüzden tasarım sürecinde de hep şeye dikkat ettim çizdiğim şeyin bir anlamı olsun içi boş olmasın çizmek için çizmiş olmayayım falan diye o yüzden tasarlarırken de hep diyelim kuş koyduysam ay bunun rengi şu olsun bu renk şu anlama gelsin hem onun üzerinden gitmeye çalıştım. Tasarım sürecinde hep bu anlam üzerinden geliştirmeye devam ettirdim. İyi ki Gülçin Anmaç gelmiş. ...

... Teknik süreç olarak ise, Önce çizdim kara kalemle o ilk çizim adam figürü erkek figürüyle ilgili bir kara kalem yapmıştım onu hiç beğenmedim neden illa erkek olacak şöyle olacak böyle olacak sonra tablette çizmeye çalıştım dijital çağdaş sanata da uyarlamamız gerekiyordu çünkü o yüzden dijital olsun dedim ilk eskizim o yüzden dijitaldeydi sonra eskizin üzerinde değil de ilk bir photoshopta son halini görmek istedim, arkadaşımın çekti fotoğrafını düzenledim sonra oradan başka fikirler çıktı en önemli şey de tabi o figürü minyatürleştirmek orada Murat Palta yardımına koştu resmen çünkü benim çizdiğim figür çok farklı gerçekten hiç minyatürle alakası yokmuş şimdi görünce daha net anlaşıyor yani, sonra düzenlemesi illüstratörde yaptım sonra çıktısını aldım (Y.Y.G.2.11.04.2019).

Esra, Murat Palta'nın derse katılımında eskizlerini sanatçıya göstererek minyatürde figür çizimi ile ilgili çözemediği kısımlar üzerine sorular sormuştur. Murat Palta, kendi çalışmalarında kullandığı figür çizim tekniğini Esra'ya uygulamalı olarak göstermiş ve çeşitli minyatürde figür çizimi ile ilgili tüyolar vermiştir. Esra bu desteğin tasarımında kendisi için oldukça faydalı olduğunu dile getirmiştir.

Esra'nın güncel minyatür tasarımına ilişkin alan uzmanları kompozisyonda denge unsuruna ve kullanılan renk, figür ve sembollerin kullanımına değinerek çalışmaya ilişkin görüşlerini aşağıdaki cümlelerle ifade etmişlerdir:

Özgün kompozisyonunu oluştururken minyatür kurgusu ile hareket etmemiş, minyatür unsurlarını kullanarak kolaj yapmış, aslında stilize etmeye yakın bir zihni var ama akli karışmış. Konuyu kurgularken daha sadeleşerek çalışsa, konuyu zihninde daha iyi oturtsa bu karmaşa olmazdı. Harf resimde ana unsur olmuş ve diğer unsurları zayıflatarak dengeyi bozmuş (A.U.G.1. 02.12.2019).

Görsel 4. 77. Alan uzmanı'nın Esra'nın güncel minyatür tasarımı için yorum görseli

Burada en sevdiğim şey, sadece bir anlatının olması değil, bunun aynı zamanda simgesel anlatılıyor olması. Çok güzel.

1-İlk çözülmesi gereken şey arka plan. Renk düzenlemesi lazım. Öteki türlü göz yoruyor.

2- Sağ uçtaki kanca çemberle doğru bir şekilde temas halinde. Bu güzel. Pekii neden aynı şey sol ucta da olmasın?

3- Kızın teması rahatsız edici. Şapka ve kıyafet ucu teğet halinde olmamalı.

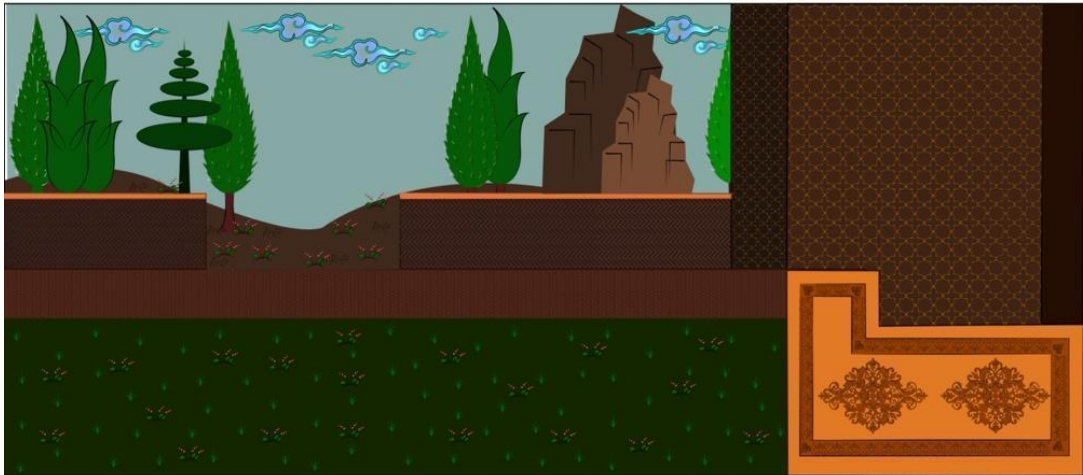
4-Çiçekleri daha tanımlı bir hale sokabiliriz. Böyle çok silüet halindeler (A.U.G.2.02.01.2020).

Katılımcı öğrencilerden Selçuk, güncel minyatür tasarımı olarak bir batı Rönesans resmini doğu minyatür resmine adapte etme fikri Leonardo Da Vinci'nin "Meryem'e Müjde" eserini minyatür kurallarına sadık kalarak dijital olarak ele almıştır. Kompozisyon düzeni ve kurulumu aynı ile temel almış, tüm öğeleri yeniden renklendirmiş ve desen, motif, nüanslı tahrir çizgisi gibi teknik elemanları dijital olarak işe koşarak yorumlamaya çalışmıştır.

Görsel 4. 78. *Leonardo Da Vinci, Meryem'e Mijde, 90 x 222 cm, pano üzerine yağlı boya, 1472.*

Selçuk, tüm öğeleri ele alırken minyatür çizim tekniğine dayalı olarak hareket etmiştir. Ağaç, kaya ve bulut çizimlerini uygulama sürecinin ilk yarısında klasik minyatür olarak gerçek malzeme ile deneyimlediği unsurları dijital olarak aktarmıştır. Bu açıdan bakıldığında tasarımında yer alan bu unsurları orijinal minyatür eserlere uygun olarak doğru şekilde çalıştığı görülmektedir. Mekân kurulumunda ise duvar ve pencere gibi unsurlara doğu minyatürlerinde yer alan motif ve bezemeleri uygulayarak yorumlamıştır.

Görsel 4. 79. *Selçuk'un güncel minyatür tasarım çalışması aşamaları-1*

Selçuk'un tasarımına bakıldığında figürleri çalışmadan önce orijinal minyatürlerdeki melek tasvirlerini ve kutsal figür tasvirlerini incelediği anlaşılmaktadır.

Da Vinci'nin resminde yer alan ve tüm Rönesans resimlerinde figürün kutsallığına vurgu yapmak için kullanılan yuvarlak biçimli -hale- Selçuk'un tasarımında yerini minyatürlerde kutsal figür tasvirlerini vurgulamak için kullanılan alev imgesine bırakmıştır. Selçuk'un, minyatürlerde kutsal figürlerin yüzlerinin gizlenerek tasvir edilmesi ve İslam dininde kadının örtülü olması geleneğini de göz önünde bulundurarak resimdeki Meryem figürünü yüzü gizli ve başı örtülü olarak ele aldığı görülmektedir.

Görsel 4. 80. *Selçuk'un güncel minyatür tasarım çalışması aşamaları-2*

Selçuk'un tamamlanmış çalışmasına bakıldığında ise son aşamada tasarımın tamamına eskitilmiş bir görüntü efekti ve aynı etkiyi yaratan bir paspartu ile çerçeveleyerek eski el yazmalarının sayfa görüntüsünü andıran bir görüntü yakalamaya çalıştığı görülmektedir. Öğrenci tüm tasarım aşamalarını ekran videosu olarak dijital olarak kayıt altına almıştır. Minyatür dersinin uygulama sergisinde bu video projeksiyon aracılığı ile duvara yansıtılarak sergilenmiştir.

Görsel 4. 81. Selçuk'un minyatür olarak ele aldığı güncel minyatür tasarım çalışması “Meryem’e Müjde”

Selçuk tasarım fikrinde temel aldığı noktaları ve çalışma sürecini aşağıdaki cümleleri ile açıklamıştır:

Niye ben öyle bir rönesans eserini yaptım, çünkü şey düşündüm mesela rönesans da Avrupa’da o konular işlenirken Osmanlı’da genel olarak o konular işlenmiyor hala tarih belgeleri var savaş sahneleri falan, dedim ki acaba Avrupa’da minyatür olsaydı o zamanlar, bu konular nasıl betimlenirdi diye düşündüm ondan yola çıkarak gitmek istedim ondan sonra rönesans eserlerini inceledim, aradan en çok hoşuma giden Meryem’e Müjdeydi çünkü İslamla da alakası var aslında, bir de serginin ismi Mana’dan yola çıkarak, Meryem’in manası İslamla da harmanlayabilirim diye düşündüm onu işlemeyi düşündüm ondan sonra Murat Palta’ya baktım o dijitalde nasıl işlemiş minyatürleri ondan sonra işte mesela Cebail vardı İslam minyatüründe meleklerle nasıl tasvir edilmiş onlara baktım ilk başta sonra kutsal kişiler nasıl tasvir ediliyor onlara baktım ona göre ilk başta eskizler attım sonra eskizleri dijital ortama aktardım öyle yaptım güzel oldu bence (Y.Y.G.2.10.04.2019).

Selçuk, belirlenen ortak tema “mana” ile ilgili manifesto yazısında Platon, İbn-i Arabi ve Yunus Emre gibi düşünürlerin görüşleri üzerinden mana’nın tanımını yaparak kendi düşüncelerini tasarımı ile nasıl ilişkilendirdiğini ortaya koymuştur:

Mana, Türkçe karşılığı anlam. Modern hayatın getirisi olan akılcılık ile insanlar manadan uzaklaşıp şekle sarıldılar. Görülen şeyler kabul edildi. Görülmeyenler ise batıl sayıldı. Peki, gerçek kişinin gördüğü mü? Ya kişi kör ise o zaman gerçek yok mudur? Tutarım ki ortada bir kulplu bardak var. İki kişi bu bardağa bakıyor. Önden bakan kulpun sağda olduğunu, arkadan bakan ise kulpun solda olduğunu ifade ediyor. İkisi de haklı, o zaman doğru

hangisi? Demek ki şekilden geçmek gerek ki hakikate varabilelim. İbn-i Arabi derki akıl bilgiye ulaşmak için beş duyu organını kullanır. Ama bunlar sınırlı sayıda veri elde edebilir. Öğrendiğim bilgiler bu kısıtlı duyu organları ile elde edilir. Teknoloji geliştirenler vardır. Ama o teknolojiyi yapanda bu sınırlı duyu eşğine sahip insanlar. Ne kadar doğru bir bilgi erişimine varılabilir ki sınırlı bilgiyle.

Türk İslam sanatının temelini görülenlerden çok görülmeyenler ortaya koyar. Çünkü temelde felsefesi platona dayanır. Peki, Platon haksız mıydı? İdealar dünyası olmasa bile biz gerçeği tam anlamıyla görebiliyor muyuz? Sonuçta gördüklerimiz gerçek değil, beynimizdeki karşılığı. Olduğu gibi alamadığımız bilgi ne kadar güvenilir olabilir.

Onun için ben şekilden uzaklaşıp manaya yöneldim. O mana ki aslında varlığın temelini oluşturuyor. Bende bu varlığı aramaya başladım. Ama erenlerinde dediği gibi “aramakla bulunmaz ama bulanlar arayanlardır.” Bu arayışta kendimi bulabilir miyim bilmem ama ne ararsam o olacağım kesin. Bu yol çetin bir yol. Manaya sahip olmak istersen acıya, kedere ve hüznü sahipsın. Kolay mı sandın ekmek olmayı. Hele bir bak buğdaya. Önce toprağa ekerler seni. Sonra büyüsün olgunlaşırsın, hikmet ile boyun bükersin biçerler seni. Kızgın güneşte kuruturlar, değirmen taşında ezerler seni. Su ile karıştırıp yoğururlar, şekil verip ateşe atarlar seni ta ki güzel bir ekmek olasın. Ekmek sadece karınları değil, gönüllerinde doyurur. Onun için ekmek gibi olmalı insan tadında, sıcak ve güzel olmalı. Nerden geldiğini amacını unutmamalı. Unutursan ihanet edersin geldiğin toprağa.

Yola çıkıp da varmayanı, yoldan çıkıp da varabilen yoktur aslında. Yol seni sen yapar. Manada gizlidir sır, sır ise ifşa edilmez. Sır ile dolu bir yolda ilerlersen önce şüpheden vazgeçeceksin. Şüpheden vazgeç ki sen şüphe duyulan bir varlık olmayasın. Sonra dünyadan vazgeçeceksin. Dünyanın kederi ıstırapı seni sarmamalı. Bu ıstırap ve keder göstermez sana sırrı. Sonra kusur görmekten geçeceksin. Çünkü kusur gören gaybı göremez. Mevlana kusur görenindir demiş. Erenlerin dergâhında bize laf düşmez. Çünkü önce sen edebi öğreneceksin. Edebi bil ki kendini bil. Kendini bil ki rabbini bil.

Varırsan mana kapısına önce vazgeçtiklerini isterler. Dört şeyden vazgeçmen gerek. Dünyadan, nefsinden, isteklerinden ve en son vazgeçmekten vazgeçeceksin. İnsanın en büyük özgürlüğü vazgeçmektir. Eğer insan vazgeçebiliyorsa özgürdür. Çünkü modern dünyanın bizi hapseden onca gereksiz şeyler ile mahkûm olan biz ancak özgürlüğü vazgeçerek erişebiliriz.

Aslında mana özgürlüktür. Mana insanı insan yapan şeydir. Sırdır mana. Bunu bilmek için önce sırda varmak gerekir. Gönül yıkmamak gerekir. Çünkü tüm manalar gönülde toplamıştır. Bunca sırrı muhafaza eden tapınağı varıpta nasıl yıkarsın. Yunus Emre'nin de dediği gibi” Gönül Calab'ın tahtı, Calap gönüle baktı, İki cihan bedbahtı, kim gönül yıkar ise, Sen sana ne sanırsan ayruga da onu san, Dört kitabın manası budur eğer var ise”.

Bildik gelenler geçmiş, konanlar geri göçmüş, Aşk şarabından içmiş, kim mana duyar ise, Yunus yoldan azuban, yüksek yerde durmasın, Sinle sırat görmeye, sevdiği didar ise. Tasavvufun ama yaradan aşk ile ulaşmaktır. Dört kitabın manasına ermek. Yaratılmanın manasına. Adem olmanın sırrına ermeyi amaçlar. Çünkü yaradan kendi nefesini üflemiştir

insana. Sen kendindeki tanrı vasfını bulman için nefis perdelerini yırtman gerekir. Nefsin senden ne isterse uzak durman gerekir. Çünkü insan bedenden ibaret değil. Mana ile yaratılmıştır. Bu anlam öyle bir kudrete sahip ki on sekiz bin alem secde kılmıştır. “Mana eri bu yolda melûl olası değil, Mana duyan gönüller hergiz ölesi değil. Ten fanidir can ölmez, gidenler geri gelmez, Ölür ise ten ölür, canlar ölesi değil. Gevhersiz gönüllere yüz bin söz söyler isen, Hak'tan nasip olmasa nasip alası değil. Yarın gönlü sırçadır, sakın ha kırmayasın,

Sırça sındıktan sonra bütün olası değil. Çeşmelerden bardağın doldurmadan kor isen, Bin yıl orda durursa kendi dolası değil. Şu Hızır ile İlyas abıhayat içtiler, Bu birkaç gün içinde bunlar ölesi değil. Yarattı Hak dünyayı Peygamber dostluğuna, Dünyaya gelen gider, baki kalası değil. Yunus gözün görürken, sen bugünden hazırlan, Gelmedi Hakk'a varan, geri gelesi değil. “ demiş Yunus. Bunca söylenenler boşa olmasa gerek. Ama dediğim gibi mana yani anlam vazgeçenlerde belirir.

Ben burada istediğim kadar anlatayım manayı. Herkes kendi kabı kadar alacak. Fiziki işitme ve görme engellileri olduğu gibi aslında mana bakımından da vardır. Sen istersen kendini parala o ne işitir ne de görür. Çünkü onun için sadece kendi vardır. Ama senin için senden başka her şey vardır. Eğer bu akla erebilirsek yaratılanları, neden yaratıldıkları daha iyi anlarız. Tut ki bir kavganın ortasındayız o heyecan ve hareketlilik içinde mi olayı daha doğru anlarız yoksa kavganın dışında iyi gözlem ve dinleme bulunursak daha iyi anlarız. Bizde hayatın içinde bunca kaosun içinde hayatın sırrına eremeyiz. Çünkü sorumluluklarımız ve ihtiyaçlarımız bizi bırakmaz. Ama eğer onlardan uzaklaşırsak işte asıl manaya o zaman ereriz.

Ben de yaptığım minyatürde Rönesans eseri olan Leonardo Davinci'nin Meryem'e Müjde adlı eseri işledim. Meryem figürü İslam'da da etkin olan bir figürdür. Aslında bakarsak tasavvufta da Meryem önemli bir figürdür. Çünkü İsa Allah'ın manasını taşımaktadır. Bu neden dolayı da Meryem bu manaya eren ve bu mana üzerine yaşayan bir kadındır. Meryem ki erdi bu sırra, İsa da aşikâr kılındı. Bu bilinçle ilerleyerek bu eserin minyatür sanatına uygun olacağını düşünüm. Yaptığım minyatürde Meryem'in yüzünü kapattım. Bunun iki sebebi var. Birinci sebep İslam minyatüründe önemli kişilerin yüzü gösterilmezdi. İkinci ile mana ile alakalı. Sonuçta Meryem bu manaya erdi. O mana ki sırdır. Sırrını aşikar eden sırsız kalır denir. Bunun içinde Meryem'in yüzünü kapattım. Tanrı insanın yüzüne tecelli edermiş.

Eğer bir sır varsa onu aramamak lazım Mekke de tekke de, ne ararsan kendinde aramalı insan. Cümle alemleri o yaratsa da, sadece insanın kalbine tecelli kıldı sırrını. İnsan aramalı o sırrı. Ama dediğim gibi bu sır aramakla bulunmaz ama bulanlar arayanlardır (Ö.M. 07.01.2019).

Yazısından da anlaşılacağı gibi Selçuk kişisel hayatında Türk-İslam tarihi ve tasavvufa ilgili bir öğrencidir. Minyatür sanatı ile bu ilgisi üzerinden bağ kurmuş, ders

sürecinde ödev olarak yaptığı tasarımlar dışında bazı İslam düşünürlerinin portrelerini ele aldığı bir seriyi minyatür tekniklerine bağlı kalarak çalışmış ve sergi panosunda bunlara da yer vermiştir.

Selçuk'un güncel minyatür tasarımına ilişkin birinci alan uzmanı görüşlerini "Özgün çalışmasından anladığım, gerçekten yetenekli bir genç ve çok özel kurgular yapabilir. Özgün kompozisyonlarını oluştururken minyatür kurgusu ile hareket etmesinin dijital hikayesi çok hoş. Çalışmasında kullandığı katmanlar ve bakış, minyatür kompozisyon kurallarına uygun ve renk seçimleri başarılı (A.U.G.02.12.2019)" şeklinde ifade etmiştir. İkinci alan uzmanı ise tasarım görseli üzerinden dijital çalışma teknikleri ile ilgili eleştiri getirerek, iyileştirilebilecek noktalara aşağıdaki çizim ve yorumlarla değinmiştir:

Görsel 4. 82. Alan uzmanı'nın Selçuk'ın güncel minyatür tasarım çalışması için yorum görseli

Buradaki en büyük problem kontrastın yetersiz olması. Bu tip durumlarda emin olmak için çalışma siyah beyaz renge çevrilip kontrol edilebilir. Bunu yaptığımızda çalışma, kartuşu azalmış fotokopi tonunu veriyor. Mesela bitkiler için çok iyi uğraş verilmiş fakat bulunduğu zeminle o kadar kaynaşıyor ki sadece nokta nokta çiçeklerin renklerini görebiliyoruz. Arka planın kahverengi tonlarında olması sorun değil fakat birbirleriyle ayırt edilemeyecek derecede kaynaşıyorlar. Gradient kullanımına karşı değilim. Bunu alevler dışında birkaç yerde daha görebilsek güzel olurdu. Biraz kitsch hissi verilebilir. Bu kadar çok şey yazınca çok olumsuz eleştirdiğim düşünülmesin. Bayağı uğraşılmış, benim söylediğim şeyler detaylar.

İşaretlediğim yerlerden bahsedecek olursak:

1- Alev abartılabilir. Fakat ne olursa olsun çerçevenin ucuna öyle azıcık değmemeli.

2- Burada bezeme azaltılabilir ya da tonu azaltılabilir.

3- Kıyafetin ucu ya dışarı taşsın (A'daki gibi) ya da biraz daha içe girsin. Teğet çizgiler rahatsız edici.

4- Burada da aynı durum var. Ağaçlar aşağı indirilmeli. Duvarın üstüne yerleştirilmiş gibi duruyorlar (A.U.G.2.02.01.2020).

Minyatür dersi grubunda yer alan diğer katılımcı öğrencilerin büyük çoğunluğu, en başarılı buldukları tasarımın Selçuk'un tasarımı olduğunu ifade etmişlerdir.

Görsel 4. 83. *Nakkaş Nigari'nin II. Selim minyatürü, 1494-1572.*

Katılımcı öğrencilerden Hasan, güncel minyatür tasarımını Nakkaş Nigari'nin II. Selim minyatürü üzerinden oluşturmuştur. Orijinal kompozisyonda yer alan portreler, figür kıyafetleri ve zemin gibi unsurları ana hatları sabit kalacak şekilde yerinden koparmış ve yerlerine kendi fotoğraflarını dijital olarak uygulamıştır. Padişah portresinin yerine kendi portresini, arka plandaki figür portresinin yerine bir arkadaşının portresini, kumaş motifleri yerine evinde ya da çevresinden eşyaların fotoğraflarını kullanmıştır. Öğrencinin tasarımında gerçek insan portreleri kullanması ve zemin motifini perspektifli yerleştirmesi, minyatürün iki boyutlu çizgisel mantığını tersine

çevirmeye çalıştığını orta koymaktadır. Hasan çalışma sürecini aşağıdaki ifadeleri ile açıklamıştır:

Dijitalde de şöyle hocam, aslında ilk başta şey aklıma gelmişti direkt portre yerleştirmek portreyi de hani şey olarak direkt bütün fotoğraf olarak, sadece kırpıp portreyi değil portrenin arka planı da olacaktı kare bir şekilde oraya yerleştirecektim, yani portre minyatürdeki figürle uyum sağlayacaktı ama arkadaki alanla uyum sağlamayacaktı. Fotoğraf olduğu belli olacaktı. Denemeler yaptım ama onu da dediğim gibi yapamadım çünkü o ilk yaptığım şeyle çok uyumsuz oluyordu şeydi herhalde İran minyatürü müydü neydi, uyumsuz oluyordu onunla. Böyle böyle değişime uğradı sonra direkt artık portreler kestim yapıştırdım. O arkadaki kadını aslında portre yapmayacaktım, o da baya zor oldu şu yüz hatları farklı boyun şeyi uymadı bir türlü orayı da karalandım filan gölge gibi oldu boyunda. Sonra işte ilk önce mekana girdim, bütününe de o zaman kumaşları değiştirmem gerekiyordu. Zeminde tiyatro şeyi sahne altı arkada herhalde öyleydi arkaya ilk başta halı yerleştirmiştim halıda çok şey kaldı kırmızı canlı kaldı öndekiyle karıştı ondan sonra halıyı çıkartmak zorunda kaldım halının yerine daha koyu bir fon girdim. Bir de ayakkabı yerleştirdim ayakkabının içine çorap yerleştirdim (Y.Y.G.2.12.04.2019).

Hasan, belirlenen ortak tema “mana” ile ilgili manifesto yazısına “manasız” başlığı vermiş, anlamsız bulunan şeylerin değişimine vurgu yapmış ve konuyu çalışmasıyla ilişkilendirmeye çalışmıştır:

Her şey olduğu gibi mi güzeldir? Değişim şart mıdır? Peki bir şey eskiden böyleydi diye hep öyle mi kalmalıdır? Bu soruların cevapları değişiklik gösterir. Net bir yargıya varamazsınız hiçbir zaman. Ama bu sorulara kendi içinizde yanıt bulmak isterseniz denemeye başlamalısınız. İşte tam bu noktada deneme yanılma yöntemi devreye girmektedir. Sonucunun iyi olmayacağını düşünürseniz olduğunuz yerde sayar ve güzel bir sonuca hiçbir zaman varamazsınız. Peki yaptığımız her şeyde bir mana olmalı mıdır? Kimine göre evet kimine göre hayır. Mesela siz evinizdeki oturma grubunuzu değiştirecek olsanız bunu neye göre seçersiniz? Yeni alacağınız oturma grubunda bir mana olsun diye düşünür müsünüz? Neden canım böyle istedi ve yaptım diyemiyoruz? Yaptığımız her şeyin bir açıklaması olması gerekmiyor bence.

Bir sanat eserine baktığımızda hep manasını mı merak ederiz?

Sadece gözümüze hoş görünüyor olamaz mı? Neden omuzlarımızda böyle bir yük var anlamıyorum. Bütün sanatçılar sanat eleştirmenleri acaba burada anlatılmak istenen nedir diye kafa yoruyor. Hatta bence sanatçı hiçbir şey anlatmak istemese dahi sırf zevk uğruna yapılmış bir tabloda tuhaf tuhaf anlamlar çıkarıyorlar. Sanatın özgürlüğü denilen şeyden anladığımız nedir tam olarak? Sanatta ifade edilenin özgürlüğü mü? İlla bir şeyler ifade etmemiz gerektiği de özgürlüğe dahil mi? Gerçekten bunlar beni düşündürüyor. Herkes bu konuda farklı düşünüyordur ama benim şahsi düşüncem bu.

Bahsettiklerim aslında benim çalışmamın ön hazırlığıydı. Ben çalışmamı yaparken eklediğim hiçbir detayda bu benim için ne ifade ediyor diye düşünmedim. Tamamen estetiğine, uyumuna ve bende uyandırdığı heyecana odaklandım. Heyecan kelimesini şöyle açayım; bir eserin önceki halini bilip sonraki haline bakınca oluşan haz diyebilirim buna ve sonra bir diğerine heyecanla başlama. Yaptığınız bir deneyimde iyi sonuçlar almanız sizi heyecanlandırır ve bir diğerini yapmaya güdüler. Ben çalışmamda Nigari'nin eseri üzerinde dijital değişikliklere gidilmesi üzerine yoğunlaştım. Şöyle ki portreleri yerleştirdim ancak minyatürün kendi portresini tam olarak kaybetmeyip kendi portrelerimle kaynaştırdım ve ortaya ortak portreler çıkmış oldu. Eserdeki bütün kumaşları çıkartıp kendi bulduğum kumaşları ekledim ve renklerde değişikliklere gittim. Önceki kumaş üzerindeki ayrımlar ve çizgileri kaybetmedim. Yaptığım denemeler sonucunda iyi bir neticeye ulaştığımı düşünüyorum (Ö.M. 05.01.2019).

Görsel 4. 84. *Hasan'ın güncel minyatür tasarım çalışması*

Hasan'ın tasarımı üzerine birinci alan uzmanı kolaycı yaklaşımına vurgu yapmıştır:

Özgün kompozisyon oluştururken minyatürün kurgusunda mekân kurulumunu ve figürleri aynen almış yani yeniden tasarlamamış ama giyim ve figürde yüz kurgusu özgün olmuş. Bakışı günümüz algısına yakın, anlamayı izleyene bırakmak anlaşılır ama kolaycı bir yaklaşım hissediliyor. Eskiden yapılmış bir minyatürde sadece yüz ve ayrıntılardaki unsurları değiştirmiş (A.U.G.1.02.12.2018).

İkinci alan uzmanı ise öğrencinin tasarımındaki kolaycılığı farklı şekilde yorumlamış ve çalışma görseli üzerinden aşağıdaki değerlendirmeyi yapmıştır:

Görsel 4. 85. *Hasan'ın güncel minyatür tasarım çalışmasına alan uzmanının getirdiği görsel yorum*

Bu da çok güzel olmuş. Tabii ki de kolaj, böyle bir şey için kolaya kaçmak gibi görünebilir fakat, zeminde derinlik kazandırılıp uzay ortamına oturtulması uygulamayı güzel kılmış. Ayrıca Kay Nielsen illüstrasyonları tadında olmuş. Bu çok güzel bir yere evrilebilir. Sadece üç nokta var:

- 1- çözünürlük sorunu rötüşlerle giderilebilirdi. Belki bu da kolajla sağlanabilirdi.
- 2- Arkadaki surat biraz daha tanımlı hale sokulabilir. Özellikle boyun kısmındaki tonlama.

3- Burada da kadraj problemi var solda gördüğümüz karakterin çerçeveye teması rahatsız edici. Ya sola çekilebilir ya da bütün figürler sağa kaydırılabilir. Kabaca hazırladığım örneği size gönderiyorum.

Minyatür dersini alan diğer katılımcı öğrencilerin büyük çoğunluğu ise Hasan'ın tasarımını geliştirilebilir kategorisinde değerlendirmişlerdir.

Görsel 4. 86. Yiğit'in güncel minyatür tasarımı için oluşturduğu eskiz

Katılımcı öğrencilerden Yiğit güncel minyatür tasarımı olarak kendi kompozisyonunu dijital olarak çalışmıştır. Ancak tasarımının eskizini klasik minyatür tekniği ile aydinger kağıdına çizerek hazırlamıştır. Fantastik bir figür ile arka planda geleneksel motifleri kompozisyonunda bir araya getirmeye çalışmıştır. Öğrenci, klasik minyatür sürecinde ağaç çalışmasında da fantastik unsurlara vurgu yapmış ve marslı

bitkilerini tasarladığını ifade etmiştir. Yiğit tasarım sürecini aşağıdaki cümlelerle anlatmıştır:

Ben şey olarak düşündüm o marslı bitkiler, bitkiler hoşuma gitmeye başladı baya sürekli böyle bir de farklı bir şeyler çıkarması daha kolay bir şey gibi geldi sonra marslı bitkilerden olmaz dedim, sadece ben buraya bitkiler yaparsam tamamen bitki olur dedim, ağaç falan yaparım o da bana zevk vermezdi sonra bir tane kadın ekleyeyim bunlara, bu bitkilerin tanrısı olsun dedim. Sonra bitki gibi bir kadın düşünmeye başladım bitki gibi nasıl olabilir nasıl, nasıl, nasıl, nasıl diye düşünüyorum. Fazla düşünmedim abartıyorum. İlk önce bir kadın çizdim hocam normal sonra ellerini uzattım falan böyle bitki gibi, elleri uzadı böyle yaprak gibi sonra ayaklar falan kökü oldu. Öyle kendiliğinden gelişti mesela bitkilerin polenleri mi oluyor hocam tam bilmiyorum da diken diken içinde bir şeyler olur havaya uzanan, saçlarını yaptım havaya uzanıyor gibi. Benim için bitki kadını gibi o (Y.Y.G.2. 11.04.2019).

Yiğit kendi kişisel hayatında özgün öyküler kaleme alan ve yazmayı seven bir öğrencidir. Tasarımını anlatan manifestosunda ise çalıştığı karakteri öyküleyerek aşağıdaki gibi betimlemiştir:

Dirina, kavruk bitkilerin narin kızıydı bir zamanalar. Dünya kavruk kuruyemiş topuna dönmeseydi eğer. Gözlerinin gök mavisi olduğunu, ellerini narin güllere uzattığını, saydam sular üstünde yalın ayak koştuğunu ve daha birçok şeyi hatırlardı, hatırlayabilirdi. Cehennemnin ortasında tekrardan doğmasıydı. Dirina adını ona kavruk bitkiler koydu. Canlı ve yaşayan anlamında diri, varlıklarını devam ettirdiği için minnet duyduklarından ise Anne yani Diriana dediler.

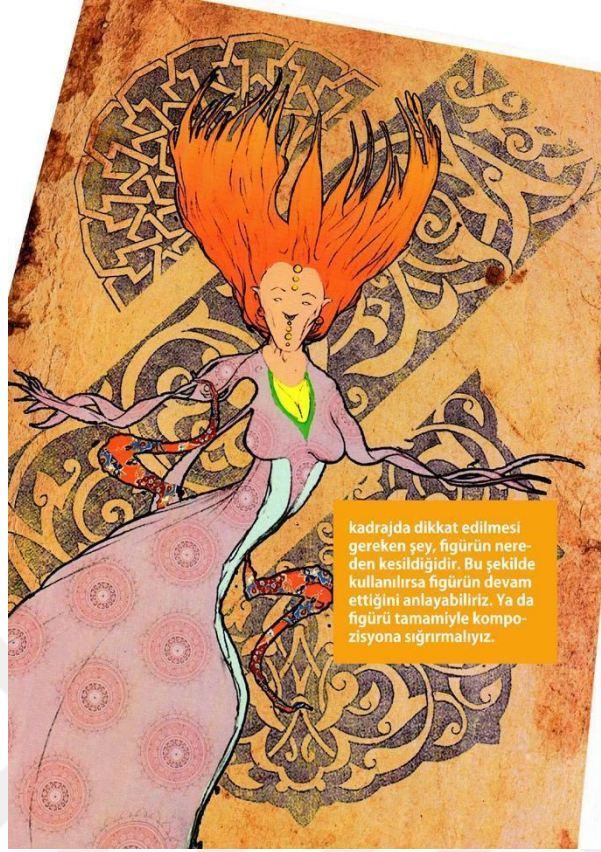
Dirina'ya tekrar yaşam sunulduğunda iki seçenekle doğdu. Ya insan ırkını devam ettirmesi için bir erkek ve sonsuz aşk ya da ırkı hariç varlıkları yeniden diriltme ve onlara tanrıça olma görevi. İnsanların yaratabileceği bütün mutlulukları elinin tersiyle iterek varlıkların tanrıçası olmayı seçti.

Bitkiler onu, o kavruk bitkileri var ediyordu. Saydan gözleri her şeyi görüyor. Bitkilerden oluşan elleri dokunduğu her hücreye can veriyor. Ayakları dünyanın merkezine kadar uzanıyordu. Sızlayan her yaraya şifa, kuruyan her bitkiye ağıt yakarak sonsuza kadar var olacaktı. Dirina lanetlenmiş miydi, dünyanın sonunu getiren insanlardan mı kurtulmuştu? (Ö.M.11.01.2019).

Görsel 4. 87. *Yiğit'in güncel minyatür tasarım çalışması*

Yiğit'in tasarımı üzerine birinci alan uzmanı olumlu görüşlerini “Masalsı çizileri ve çalışmaları var, illüstrasyon havası işlerinde. Renk kullanımı başarılı, beğendim. Ayrıca farklı ağaç ve figürleri çok hoş yapabilir. Farklı kurgulara açık bir zihni var, mitolojik konuların minyatürlerini güzel çalışır diye düşünmekteyim (A.U.G.1.02.12.2018)” cümleleriyle ifade etmiştir. İkinci uzman ise çalışma görseli üzerinden aşağıdaki değerlendirmeyi yapmıştır:

Görsel 4. 88. *Yiğit'in güncel minyatür tasarım çalışmasına alan uzmanının getirdiği görsel yorum*

Etnik ve oryantal desenlerle güzel harmanlanmış. Burada da aynen sırtmadan oturmuş. Ben daha çok figüratif çizim kısmına ağırlık vereceğim.

1-Öncelikle figürün başladığı yeri biraz daha netleştirmek lazım. Bu tip bir kadraj kullanırken ya karakterimizi bütünüyle göreceğiz, ya da karakterimizi daha aşağı indireceğiz. Tam eteğin bittiği yerde kompozisyon bitmemeli.

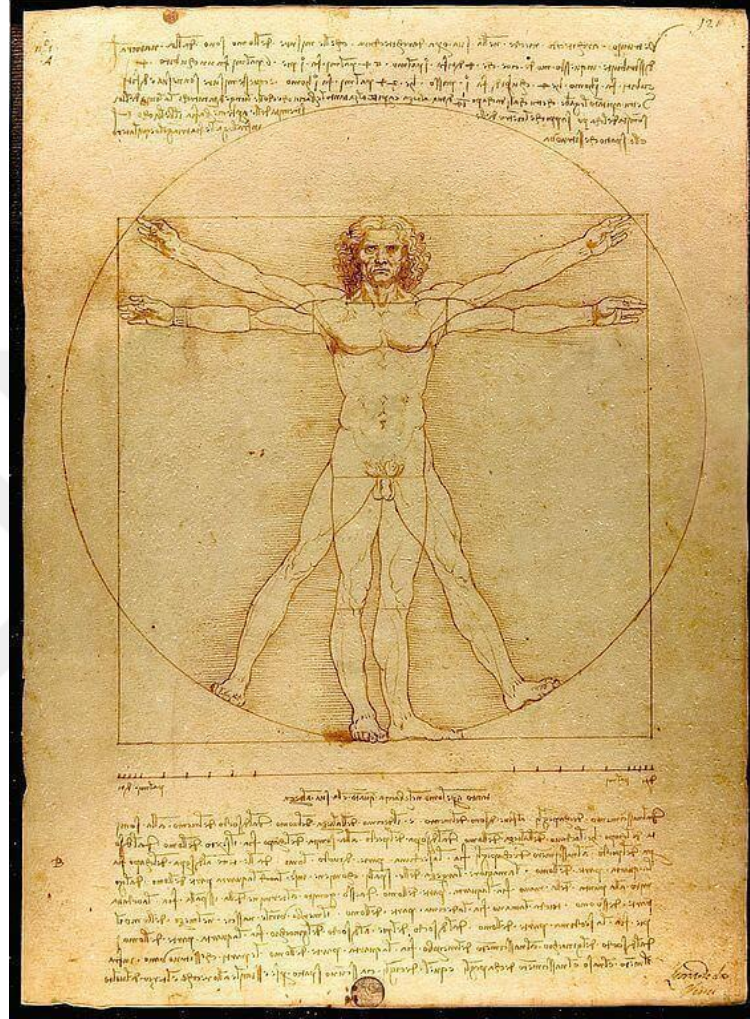
2-Renkler genel olarak tutarlı olsa da sarı-yeşil kısım çok dikkat çekiyor. Hue-saturation ayarında patlama yapmış gibi bir his oluşturuyor. Gerçekten o kısım o kadar dikkat çekecek renklere ihtiyaç duyuyor mu?

3- Vücudun tamamında güzel bir ahenk var. Havada süzülüyormuş gibi bir hissiyat yaşıyor. Ta ki saçlara gelene kadar. Saçlardaki fizik durumunu tam anlayamıyoruz. Dik saçlara mı sahip yoksa havada süzülüyor mu? Belki biraz dalgalı hareketlerle bu hissiyat sağlanabilir.

Böylece kollarının hareketiyle çizgi bütünlüğü oluşturur. Ben fikir vermesi açısından kabaca çizdim biraz (A.U.G.2.02.01.2019).

Katılımcı öğrencilerden Selim, güncel minyatür tasarım çalışmasında fikir olarak Leonardo Da Vinci'nin "Vitruvius Adamı" çiziminden yola çıkmıştır. Batı resminde resim sanatının teknik kurallarının aşamalı, düzenli ve günümüze kadar kayıtlı bir

şekilde bulunuyor oluşu, ancak minyatürlerde herhangi bir teknik bilginin yazılı olarak günümüze ulaşan bir kaydının bulunmamasına, kayıtlı olanların ise oran-orantı açısından yetersiz görünmesine bir eleştiri olarak bu çalışmayı tasarlamıştır.

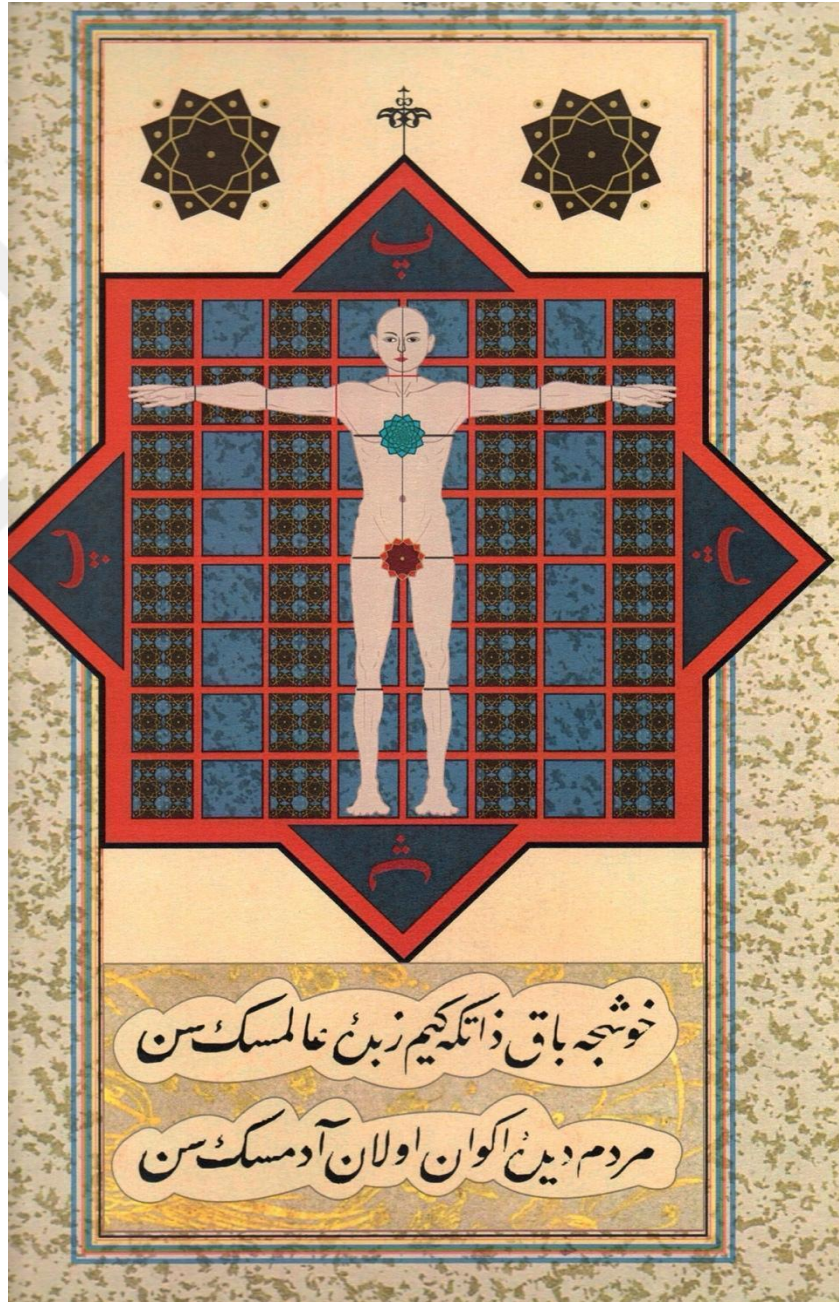
Görsel 4. 89. Leonardo Da Vinci, Vitruvian Man, 1487.

Selim, tasarım sürecinin aşamalarını ise aşağıdaki cümleleriyle anlatmıştır:

Fikrim şeydi, anatomi çizimi yapmıyoruz yani yapmamışız şeye kadar hani Osmanlı ressamlar cemiyetinin gazetesinde falan var artık o çok sonra çok geç. Anatomi, ama şey de uzak değiliz insanın iç organları bilmem neleri gözünün içinde ne var hani arada cinler olarak göstersek bile estetik katmıyoruz. Biraz böyle batı kadar direkt görüntüsüne kafa yormamışız ben dedim ki acaba en temel insan oranlarıysa işte ve insan oranlarını anlatmak için biraz insanın anatomi olarak çıplak görünmesi lazım. Dedim ki olsaydı nasıl olurdu nasıl yapardık bazı sorunlarımızı nasıl çözerdik çıplaklık sorununu nasıl çözerdik, erkek mi olacak kadın mı olacak. Erkeğin çıplaklığıyla kadının çıplaklığı arasında dağ kadar fark olur, olabilir eski kültürde. Onun için ben mesela erkek seçtim, bir şiirde de adam adem

Adem aynı zamanda da adem erkek falan ona da istinaden yaptım. İnsan oranlarını yaparken de dedim ki ben acaba bunu hani şeklim içine koyabilirim. Bildiğiniz o adamın yuvarlak kare mesela onun türevlerini de inceledim. Harry Potter’da kurt adam anlatılırken Azkaban Tutsağında arka planda kurt adam versiyonu çizilmiş ufaktan farklı oranlarla, ona baktım Allah Allah dedim. Ondan sonra aklıma tek bir şekil geldi o da o sekiz köşeli yıldız çünkü iki tane şey kare ve insan vücudu bir kare içine sığabiliyor kollar şeyler açık. Oradan yola çıkarak dedim ki ızgara yapayım yıldız içine koyarım hem yıldız önemli bir şey ve merkezinde insan olur. Böylelikle biraz devlete dinle ilgili bir sembole baktığı zaman eski insanlar o minyatürden fesatlık düşünmezler çünkü bahname diye bir şey var Anadolu’da çok da en çok minyatürlü şeyler sanırım bahnemelermiş öyle bir şey duymuştum. Çok uzak yerlere gönderilip kopyalanıp gönderilen kitaplar. Onlara bakıp da bunun okuma yazma bilmeyen Anadolu halkının fesat bir şey düşünmemesi için, insanlığın diyeyim Anadolu halkı da demeyeyim, o dönemin insanları eski insanların o yıldızı kullanayım dedim çünkü o yıldız ancak saraylarda işte ne bileyim tekkelerde falan olan insanlar görür diye tahmin ettim, o yıldız onun içindi onun dışında. Biraz daha şey kattım ciddiyet. Çünkü bizim millet devlete bağlı olmayınca pek ciddiyete almaz konuları onu o yüzden seçtim, süslemede çok zorlandım çünkü nasıl bir şeyle bezeyebileceğimi düşünüyordum hem ızgara hem şey çok boğmayayım nasıl yapayım, zaten arka planda şeyi kullandım İlhan da mı yapılmış tam hatırlamıyorum bir kitap var çok ayrıntılı çok güzel minyatürlerin olduğu ve sayfalarının köşelerini süslemek için hani altın. Galiba, şeyden almıştım Şehname’nin resimlendirilmişlerinden bir tanesinden aldım. Hani böyle bir toplu şey, sayfa değil kitabın bir sayfası onu soruyorsanız. Taranmış halini buldum onu kullandım falan arkaya boğulmasın diye çünkü şunu da düşündüm o şeyler aşırı süslemeler daha gerçekçi olmayan bir resimde güzel durabilir ama bir batı resminde Mona Lisa da bir şey süslemesi olsaydı Osmanlı’daki o Kanuni döneminin süslemeleri olsaydı çok insanın gözü yanar yani. Ona biraz takılmıştım onun için zaten şeyden örnek aldım, ne minyatürüydü? Padişah var yanında ilk defa şehzade var işte arka planda kare kare çok normalde kullanılmayan bir bezeme kullanılıyordu. Tam da böyle lale devri zamanı dedim ki öyle bir kafada girmişse daha sadece ve tek bir motifi tekrar eden daha renksiz daha düz bir şey kullanayım dedim tek bir şey tasarladım çiçek tarzı bir şey. Şeyi düşündüm lotus motus, çiçek sonuçta önemli bir şey onu kullandım. Yazıyı büyük yazdım Şeyh Galip’in beyitini çünkü şöyle düşündüm. Onu seçmemin sebebi insanın kendine bakışı. İnsana insanla insanı gösteriyoruz. Eski düşünürsek çıplak bir erkek gösteriyorsun Anadolu halkına, insan anca evinde kendisi öyle olabilir, o zaman farklı bir bakış katmamız lazım. yıldız, evren falan şey oraya da dedim ki “Hoşça bak zatına kim zübde-i alemsin sen.” kainatın şeyisin sen gözbebeği alemin. “Merdüm-i dide-i ekvan olan ademsin sen.” işte gözün şeyi olan ademsin sen bebeği olan ademsin. Bunu şey yapmamın sebebi kişi ademe bakıyor, bir insana bakıyor, bir adama bakıyor, hoşça bakması için, onu yazdım. Birde ne olduğu baktığı şey nedir Tanrı’nın insanı yaratışının altındaki şey? Niye yarattı? İnsanların hayvanlardan farkı ne? O kısmı biraz vurguladığımı düşündüm. Hümanist bir şeyi var Şeyh Galip’in bakış açısı bir de

zaten çok iyi bir şair onu, onun için seçtim. Büyük yazdım mahsus ki okuma yazma bilmeyen Anadolu'da türkmenler yörükler için dahi şöyle bir şey var, yazı görüldüğü zaman yazının bir kutsiyeti var önem, bakan kişi diyor ki aa yazı. Evet dedim ki büyük yazıyı görsün hani o yazı o insan figürü kadar önemli öyle onu düşünerek böyle bir şey yaptım. Sansür uyguladım yine bir çiçek motifiyle hem onu uygularken de sansürmüş gibi yapmadım tam ortasını oranı gösterir gibi yaptım ama sansür tabii. ama yine de geçmişte olsak nasıl yapardık ve o günün bakış açısıyla yaklaştım, bunu çözmek istedim (Y.Y.G.2.11.04.2019).

Görsel 4. 90. Selim'in güncel minyatür tasarım çalışması

Selim belirlenen ortak tema “mana” ile ilgili yazdığı manifesto yazısına mana’nın tanımı ile başlamış, doğu-batı sanatı karşılaştırmasını sanatın çeşitli dalları üzerinden yapmış, kendince tasarımına yüklediği anlamı açıklamış ve tasarım sürecini anlatmıştır:

Bana göre mana bir şeyin anlaşılmış, daha açık halidir. Aynı zamanda bir şeyin var oluş sebebidir. Bir şeyin manasını en etkili ve açık anlatmanın yolu da sanattır. Sanat ise dünyada kabaca doğu ve batı sanatı olarak birbirinden ayrılıyor.

Doğu ve batı arasında sanat alanında bir zıtlık var ve bu şahsen beni çok rahatsız ediyor. Bu ayrım en keskin haliyle müzikte ve resimde kendini gösteriyor. Doğu müziği tek sesli, batı müziği çok sesli. Doğu resmi tasviri pek kabul edemez, etse de zar zor yerine oturur, batı resmi tasvirden geçilmez. Bunlar tabii ki klasik eserler için geçerli. Günümüzde herkes her türlü şeyi birleştirebiliyor. Ayrıca sanat eseri anlayışı da hayli değişti. Hatta yeni eser türleri var. Mesela filmler var ki eskiden edebiyatın yaptığı şeyleri şimdi filmler de yapabiliyor. Ancak yakın asırlarda doğu ve batı arasında benim açımdan tuhaf bir şey oldu. Doğulular kendi sanat dillerini ve ifade biçimlerini yavaş yavaş bir köşeye attılar hatta taşladılar ve açılan gedikleri batıların kendi milli hatta dini sayılabilecek sanatlarını koydular. Ama ne kadar üretken olabildiler? Doğu artık portre de çiziyor, piyano da çalıyor. Hatta doğu kendi içinden dünya çapında batı sanatı icracıları çıkartabiliyor. Ama kendine ait bir eser üretemiyor. Ürettiği de biraz çığ oluyor gibi. Peki neden?

Benim kendimce bu işe yüklediğim mana şu: batının üslubu sadece üslup değil. Kendi üsluplarının kendi kültürel, sosyal, manevi, dini ve hatta milli temelleri var. Elbette bizim üsluplarımızın da var. Klasik sanat denildiğinde akla tek gelen batı sanatı olmasına rağmen doğu sanatlarının da klasikleri var. Ancak bugün öyle bir haldeyiz ki batı tarzı sanatlara evrensel denirken doğunun klasik sanatlarından bahsederken araya bir “geleneksel” ibaresi sokuşturuluyor. Biz de bu ifadelere uysal bir şekilde hay hay deyip şu yola başvuruyoruz: muazzam bir melezleştirme hevesiyle “geleneksel” sanatlarımızı batılı üsluba göre yeniden yapılandırıyoruz. Halbuki kendi milli sanatlarımız açısından konuya bakarsak biz şu zamanda geleneksel sanatlarımızın geleneğini bile sekteye uğrattık. Kendi üsluplarımızı akılcı ve gerçekçi bir yoldan geliştirmek, kültürel sosyal, manevi, milli hatta dini temellerini yeniden ele alıp o üsluplardan çıkacak eserleri klasikleşebilecek potansiyele getirmemiz gerekiyor. Bence ancak bu şekilde çığ olmaktan uzak, olgunlaşmış eserler ortaya konulabilir ve bireyler toplum içinde toplumun parçası olarak kendilerini tam manasıyla ifade edebilirler. Neden o toplumun içinde var olmaya devam ettiklerini kavrayabilirler. Bana göre bu gelişim evrelerinin günümüzde en kolay aşılabileceği sanat alanı görsel sanatlar ve bu açıdan bakarsak gelişmiş bir Türk resminin var olması şart.

Minyatür sanatında insan figürü gerçeğe yakın çizilmediği için batı resminden hayli farklı bir ifade anlayışına sahip. İnsan figürünün oranlarıyla ilgili arayışlara minyatür sanatının tarihi evrelerinde pek yer verilmemiş.

Minyatür kendi anlatım diline sahip olmasının yanında figüratif Türk resmi için de bir temel teşkil ediyor. Batı resmi gelişim evrelerini tamamlamış olmasına rağmen Türk resmi için böyle bir şey söyleyemeyiz. Ama potansiyelini de inkâr edemeyiz. Bu potansiyeli daha iyi anlayabilmek için eğer gelişim evrelerini tamamlamış bir Türk resmi olsaydı hangi aşamalardan geçmesi gerekirdi diye düşündüm ve ilk olarak aklıma şu sorular geldi:

Minyatürün gelişim sürecinde gerçekçi insan figürünü yansıtmaya yönelik arayışlar yapılsaydı nereden başlanırdı? Tasvir yasağına karşı nasıl bir savunma yapılabilirdi? Döneminin toplum yapısı gerçekçi tasvirle nasıl uyuşabilirdi?

İnsan figürünün oranlarının anlatılması konusunda Da Vinci'nin çalışmaları muhtemelen ilk akla gelenlerdir. Düşününce Osmanlı döneminde bu tür minyatür çalışmalarının yapılmış olması gerekiyordu. Yapılsaydı nasıl olurdu diyerek kendi hayali çalışmamı planlamaya başladım.

O dönemde kağıt ölçülerinin sabit olmadığını ve çalışmanın tutarlılığı açısından uluslararası kağıt ölçülerini kullanmamam gerektiğini göz önünde bulundurdum ve kendi ölçümü belirlemeye karar verdim. Ancak bunu rastgele yapmamak için kumaş ölçüsünde kullanılan arşının kağıt boyutlarındaki karşılığının karış olabileceğini düşünerek bir hesap yaptım.

Bildiğimiz 1000 cm karelik A0 ve aynı serinin daha küçük kağıtlarının köşelerinin oranı “kök iki”dir. Daha uzunlamasına bir kağıt boyutu belirlemek için oranı arttırıp “kök üç”ü kullandım. İki elimin de ortalama karış genişliğini cm cinsinden “kök üç” ile oranladım ve kağıdın boyunu böylece belirlemiş oldum. Manasız bir rastgelelik yaratmaktan kaçındığım için bu yol bana göre kullanabileceğim en doğru yoldu.

İnsan figürünün oranlarını çıplak bir insan çizimi üzerinden anlatmak daha elverişli olacağı için burada cinsiyete karar vermem gerektiğin düşündüm. Osmanlı'da minyatür tekniğiyle çizilecek çıplak bir figür için erkek cinsiyeti daha hoş karşılanırdı.

Sekiz kafa boyunda, kolları yana açık ve bir kareyi dolduracak şekilde çıplak bir figür çizdim. Yalın bir figür olması gerektiği için saç da eklemedim. Çizimde minyatür sanatının tekniği gereği ışık gölge değil nüanslı çizgiler kullandım. Figür üzerinde gözün seçebileceği belli başlı oranları çizgilerle gösterdim ve figürü sekize sekiz karelik bir kalana yerleştirdim.

Çalışmanın var olma sebebini ve fikrî alt yapısını yansıtacak bir şey eklemem gerekiyordu. Lale Devri'nin bir şairi olan Şeyh Galib'in divanında yer alan bir terci-i bendin nakarat kısmını kullanmaya karar verdim.

Hoşça bak zatına kim zübde-i âlemsin sen

Merdüm-i dîde-i ekvân olan âdemsin sen.

(Hoşça bak kendine ki kainatın özüsün sen

Bütün yaratıkların gözbebeği olan insansın sen)

Fikrî alt yapıya bir de Bektaşî sembolizm eklemek istedim. Hurufî yorumlamalara da sahip olan Bektaşîlik'in harf kişileştirmelerinden Hz. Adem'i temsil eden “pe” harfini figürün dört yanında kullandım. Adem kelimesi insanı da karşıladığı ve beyitte de geçtiği için bunu

kullanmayı uygun buldum. Böylece çalışmayı Mevlevî ve Bektaşî yorumlamalara açık bir hale getirdim.

Sonuç olarak gerçekçi tasvirin minyatürde (ve daha sonra Türk resminin fikrî altyapısında) var oluş sebebinin toplumun belleğinde yer alan tasavvufî ve inanç temelli yorumlarla açıklanabileceğini göstermek istedim.

Tabii şimdilik bu kadar oldu (Ö.M.11.01.2019).

Selim'in tasarımı üzerine alan uzmanı görüşleri ise aşağıdaki gibidir:

Eli bu sanata yatkın ve hikayesini oluşturma kapasitesi güçlü. Figürü çizimi ve anlamlandırdığı oran ile kurgu iyi. Fakat tek figür üzerinden bunları anlatmaya çalışınca ve çizim düzeni olarak fazlasıyla grafiksel bir çalışma olmuş. Sanatsal duruşu minyatür anlatımına, kullandığı unsurlar ve ayrıntılar zayıf kaldığı için çok yaklaşmamış (A.U.G.1.02.12.2018).

Bunu da çok sevdim. Metni çok iyi karşılamış, iyi okunmuş. Özellikle Mana başlığındaki yazının son kısımları. Grafik etkisiyle doğal kağıdın kolajı ve yazı hiç sırtımadan oturmuş. Tebrikler (A.U.G.2.02.01.2019).

Minyatür dersinde yer alan diğer katılımcı öğrencilerin çoğunluğu ise Selim'in tasarımını başarılı bulduklarını ifade etmişlerdir.

4.3.3.3. Farklı tasarım malzemeleri ile ilgili karşılaşılan zorluklar

Güncel minyatür tasarım sürecinde katılımcı öğrencilerden Zeynep, iki farklı geleneksel sanat olan kat'ı sanatı ve minyatür sanatını farklı malzemelerle bir araya getirerek bir enstalasyon tasarımı çalışmıştır. Zeynep tasarımı için Falname'den "Vak vak ağacı" minyatürünü kullanmıştır. Öncelikle orijinal minyatür görseli üzerinden dijital düzenleme ile katmanlarına ayırmıştır. Arka planda gökyüzü, dağlar ve yeşil zemini bir katmanda, bulutları farklı bir katmanda, ağacı ve dallardaki nesneleri ayrı bir katmanda ve ön plandaki figürleri ayrı bir katmanda düzenleyerek renkli çıktıları almıştır. Bu çıktıları kat'ı sanatı tekniğinde olduğu gibi kesici ile oyarak çıkarmıştır. Ayırtırdığı tüm parçaları ise yine arkadan öne doğru olacak şekilde cam plakalar arasına yerleştirmiştir. Zeynep'in bu tasarımda yola çıktığı temel fikir, minyatürde olmayan perspektif ve derinliği cam plaka katmanları ile yakalamaya çalışmaktır. Bu çalışma sürecinde öğrencinin ifade ettiği öne çıkan zorluklar çoğunlukla malzeme ile ilgili olmuştur. Gerçek cam ya da plastik şeffaf plaka kullanımını değerlendirmiş, derinliği daha iyi yansıtacağı düşüncesi ile cam plaka kullanımına karar vermiştir. Ancak cam malzeme taşımada güçlük yarattığı gibi, ölçüm ve kesim işlemi için bir usta

gerektirmiş ve sergileme aşamasında tasarımı ayakta tutabilecek bir kaide ihtiyacı doğurmuştur. Zeynep bu gibi konularda karşılaştığı zorluklarda araştırmacının da yönlendirmesiyle cam ve ahşap ustalarından destek almış ve tasarımını böylece tamamlamıştır.

Görsel 4. 91. Zeynep'in güncel minyatür tasarım çalışması aşamaları

Zeynep güncel minyatür tasarım sürecinde çoğunlukla karşılaştığı zorlukların kullandığı malzemelerden kaynaklı olduğunu belirtmiş ve çalışma aşamalarını aşağıdaki cümlelerle ifade etmiştir:

Minyatürde perspektif yok, derinlik vermek istedim ben de ona, katı sanatını düşünmüştük ilk olarak o katman katman derinlik verecek diye düşündüm onu araştırdık ettik hatta sizin de fikrinizdi nasıl yapsak cama uyarlayalım dedik, katı sanatını yine üst üste geliyor ama bir ince çok bir derinlik olmayacaktı ince bir şey olacaktı, cam hem camın kendi kalınlığı var, parçalarda arka arkaya geldiği için daha bi derinlik etkisi verecekti. Cama yapalım dedik, çıktılarını aldım beş altı kere aldım o çıktıları hiç bir yer güzel çıkartamıyor bir de onu öğrendim. Baskı sorunu çok oldu, biraz da zaten eski bir çalışma olduğu için çözünürlüğü düşüktü çok çözünürlüğü iyi bir çalışma da bulamadım öyle onları alıp çıkartıp kesip biçip yapıştırdım katman katman yine altına kaydırmak da çok zorlandım. Dönem başı, o çalışma bittiğinden beri ben yanımda taşıyordum onu camcıya götürdüm, marangoza götürdüm, çerçeveciye hem ağır bir de kopacak diye korkuyordum. Onun korkusu da vardı kimse yapmıyor yani bununla kim uğraşacak diye yapmadılar camcıya götürdüm çerçeve cam yapıyordu. Marangozlar yapmadı, çerçeveciler yapmadı. Bir çerçeveci buldum sonunda o yaptı. Öyle yine çıktı o da yaptırdığım kırıldı, tekrar götürdüm yani onu da öğrenmiş olduk, cam yerine başka bir malzeme kullanabiliyormuşuz onun da katkısı oldu, ben o malzemeyi bilmiyordum haberim de yoktu hani (Y.Y.G.2.10.04.2019)

Görsel 4. 92. *Zeynep'in güncel minyatür tasarım çalışması*

Zeynep, tasarımının manifesto yazısında belirlenen orta tema “mana” üzerinden değil çalışmasının fikir olarak çıkış noktası, minyatür sanatının tanımı ve tarihçesi, sanatın günümüzdeki durumu ve kendi çalışma sürecini “çağdaşa uyarlama” başlığı altında ortaya koymuştur:

Kendine has tekniği ve güçlü anlatım gücüyle var olan minyatür sanatı tarih boyunca çeşitlenerek ve gelişerek varlığını sürdürmüş ve zenginleşmiştir. Gelişimini hızla sürdürürken kendisine olan ilgi sürekli olarak artmış ve özellikle de Osmanlılar döneminde bu konuda büyük ustalar yetişmiştir.

Minyatürü, kısaca küçük boyutlardaki resimlere ve küçük boyutlardaki nesnelere yapılan perspektifsiz çizimler ve bu çizimlerin boyanması sanatına verilen isim olarak tarif edebiliriz. Minyatür Sanatı genellikle, kâğıt, fildişi ve benzeri maddeler üzerinde

yapılmaktadır. Ancak ilk çıktığı zamanlar da özellikle de Uygurlar döneminde duvar resimleri, kumaş ve kâğıt çizimleri olarak karşımıza çıkmıştır. Gene Uygurlar döneminde minyatürlerin aynısını büyük duvarlara resmetmiş ve minyatüre farklı bir boyut kazandırmışlar.

Hız ve teknolojinin hüküm sürdüğü günümüz modern hayatta sanatçıların kullandığı teknikler, temalar zamana ayak uydurmak zorunda kaldı. Hele ki minyatürde titizlik ve sabır önemli mi önemli olunca günümüzde eskiden olduğu kadar bu teknikte çalışmalar yapan sanatçı pek kalmadı.

Benim bu çalışmayı klasik teknikte, kâğıt üzerini boyayarak değil de cam üzerine önceden yapılmış bir minyatürü farklı teknikte yapmamın nedeni; çağdaş sanata uyarlamak istememdir. Bildiğimiz gibi minyatürde perspektif, üç boyut, uzak yakın ilişkisi yoktur. Camları katman katman, her katmanda ‘Vakvak Ağacı’ minyatürünün ayrı bir parçasını kullanarak klasik minyatürde olmayan derinlik etkisini vermeye çalıştım. İzleyici çalışmanın önüne gelip ve ona baktığında düzlem üzerinde alışkın olduğu iki boyutlu bir görüntünün aksine, bir derinliği olan elini uzatsa sanki en arkadaki nesneye ulaşabilecekmış gibi bir his veren, kendiliğinden oluşan gölgelerinin bulunduğu bir minyatür çalışmasıyla karşılaşacaktır.

Bir efsane olan ‘Vakvak Ağacı’ minyatürünü çalışmamda kullanmamın nedeninden bahsedeyim. İnsanların önemli gördükleri eşya, kişi ve mekânları kutsallaştırma yönü vardır. Özellikle sırrını çözemedikleri konuları farklı şekillerde yorumlar ve bunlara yaşanmış bazı olayları da katıp efsaneleri oluştururlar. Efsaneler bir doğa olayını, bir varlığın meydana gelişini ya da doğa olaylarından herhangi birinde meydana gelen değişikliği olağanüstü açıklamalarla kuşaktan kuşağa aktaran söylencelerdir. Efsaneler geçmişle bugün arasında köprü kuran, insanın çevresinde oluşturduğu coğrafî, sosyal ve kültürel yapının anlaşılmasına katkıda bulunan araçlardandır. Çevre değiştiren her efsane yeni çevrenin sosyal ve etnografik koşullarına kendisini adapte eder.

Vakvak ağacı efsanesinin birçok türü ve değişik anlatılışı vardır. 8.yüzyıldan bir Çin kaynağı bunu anlatan en eski kaynaktır. Araplar sekiz yıl bir denizde gittikten sonra bir kaya üzerinde bir ağaç görürler, bunun dalları kırmızı, yaprakları yeşildir, üzerinde altı yedi parmak boyunda çocuklar vardır, elleri, ayakları ve başları ağaca yapışıktır konuşmazlar ancak güler ve hareket edebilirler dalından kopunca kuruyup siyahlaşırlardı. Kimilerine göre yemişleri insana ya da kadına benzeyen Vakvak Ağacı Hindistan’da bulunmaktadır. Bir başka kaynağa göre Çin’e bağlı adalardan biri olan Vakvak Adası’nda bir ağaç vardır. Bunun meyveleri hurma ağacinkine benzer, olgunlaştıkça önce bunlarda genç kızların ayakları, sonra bacaklar, dizleri, kalçaları belirir. Mart ayında başlayan bu sürecin sonunda Mayıs ayının başında tümü ortaya çıkar; bu kızlar saçlarında asılıdırlar. Haziran ayında yere düşerler, düşerken ‘Vak! Vak!’ diye bir ses çıkarırlar sonunda toprak olurlar .

Bir başka yoruma göre Vakvak Ağacı hayvan ve bitkilerden oluşmuştur. Minyatürün her parçasını farklı katmanlarda kullanarak, efsanenin bu değişken yapısıyla camdaki katmaları bağdaştırmak istedim.

Ben, eğer neyi ne için yaptığının, neden bu tekniği kullandığının, neden bir olay değil de efsane konulu minyatür seçtiğimin sebeplerini burada yazmasaydım bu çalışmanın karşısında izleyici kendisine göre belki çok farklı anlamlar çıkartacaktı. Bir şeyleri ilk aklımıza gelen şekillerinin yanında kendi kafamızın dışına çıkarsak; gördüğümüz şeyin, düşündüğümüzden çok farklı şeyler anlatmak istediğini, yani daha farklı anlamlarının olabileceğini görürüz (Ö.M.10.01.2019).

Zeynep'in tasarımı üzerine birinci alan uzmanı çalışmanın özgünlüğüne vurgu yaparak değerlendirmesinde öğrencinin minyatür sanatını iyi anladığını düşündüğünü ifade etmiştir:

Özgün kompozisyonlarını oluştururken minyatür kurgusu ile hareket ederek kolaj yapmış. Minyatür olarak yaptığı iş, boyama olmamasına rağmen anlamda ve farklı katmanlarda anlatılan her bölümde kurguyu anladığını görüyorum. Minyatürü parçalayıp, unsurları alıp çıkardığı ve tekrar oluşturduğu alan ise özgün ve güzel (A.U.G.1.02.12.2019).

İkinci alan uzmanı ise çalışmayı hem fikir hem de işçilik yönünden başarılı bulduğunu ifade ederek kat'ı sanatının önemine değinmiştir:

Minyatürün kendi içinde çözümleme çalışmaları iyi fikir. Ben de aynı şeyi The birds çalışmasıyla yapmıştım. Cam üzerine katmanlı bir şekilde. Bu durum geleneksel sanatlarda da var. Kat'ı sanatı deniyor ve bu da tabii ki de ölmekte olan bir sanat. Kesinlikle üstüne gidilmeli. Fotoğraflardan bakması biraz zor ama görebildiğim kadarıyla işçilik güzel. Tebrik ediyorum (A.U.G.2.02.01.2020).

Görsel 4. 93. Zeynep'in güncel minyatür tasarım çalışmasının cam kaide ile sergilenmesi

Minyatür dersine katılan diğer katılımcı öğrencilerin tamamı Zeynep'in tasarımını başarılı bulduklarını ifade etmişlerdir. Selçuk, Zeynep'in tasarımını için aşağıda yer alan ifadelerde bulunmuştur:

Zeynep'in çalışmasını beğendim. Çünkü konuştuğumuzda şey demişti o perspektif olmayan resme katmanlar halinde derinlik vermek istemişti, başarılı olmuş çok güzel duruyordu aslında hani hatta daha büyük çalışmalar yapıp binalarda dahi kullanılabilir bence, bir mimari öge olarak, bide ışıklandırınca daha güzel göründüler işte onda bence tek sorun minyatürde çok karşımıza çıkıyor yüksek çözünürlüklü eserler bulamıyoruz buna Kültür Bakanlığı el atsın (Y.Y.G.2.10.04.2019).

Katılımcı öğrencilerden Esra ise Zeynep'in tasarımına ilişkin aşağıdaki değerlendirmeyi yapmıştır:

Zeynep'in cama yaptığı çok hoşuma gitti çok farklıydı çünkü, yani minyatür hem üç yani derinliği olmayan bir sanat ama hem derinlik olmayıp hem de derinlik katmış camı böyle katman katman dizerek, çok hoşuma gitti Zeynep'inki o yüzden öyle (Y.Y.G.2.10.04.2019).

Yavuz ise Zeynep'in tasarımını üzerine “Grupta en beğendiğim çalışmalar bir Ayşe'nin dönem sonu işi oldu gerçekten orada bir üç boyut havası varmış gibi etki yarattı (10.04.2019)” ifadesini kullanmıştır.

4.4. Mânânın Tasviri

Araştırma bulgularının son ana teması Mânânın Tasviri, minyatür ders grubu sergisi “Mânâ”nın gerçekleştirilmesi, katılımcı öğrencilerin sergi ile ilgili görüş ve değerlendirmelerini, minyatür dersinin saati, ders içi-dışı iletişim, dersin gerekliliği, dersin katkısı ve dersin öğretmeni hakkında değerlendirmelerini ve önerilerini kapsamaktadır. Minyatür dersinin ve araştırma sürecinin öğrenciler için ne anlama geldiğini anlamaya yönelik bulguları kapsadığı ve dersin genel bir değerlendirmesini yansıttığı için ve ders grubu sergisinin de başlığına atfen bu tema “Mananın tasviri” başlığı altında ortaya konmuştur. Temaya ilişkin bulgular Şekil x’de gösterilmektedir.

Şekil 4. 5. *Mânânın Tasviri alt temaları*

4.4.1. Minyatür ders grubu sergisi

Araştırma uygulama sürecinde katılımcı öğrenci grubu tarafından ortaya konan tüm çalışmalar 05-12 Nisan 2019 tarihleri arasında Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü galeri-A'da sergilenmiştir. Açılışı cuma günü 17.00'de gerçekleşen sergiye araştırmanın katılımcı öğrencileri, araştırmacı, bazı öğretim üyeleri ve pek çok bölüm öğrencisi katılmıştır. Sergi, araştırma sürecinin başından sonuna kadar üretilen klasik minyatür çalışmaları, özgün minyatür tasarımları ve dijital çalışmaların süreç videoları ve ders sürecinden atölye görsellerinden oluşmuştur. Sergi afişini katılımcı öğrencilerden Selçuk, araştırmacı tarafından çalışılmış bir minyatür resim üzerinden dijital olarak tasarlamıştır.

Görsel 4. 94. *Minyatür ders grubu Sergisi “Mana”nın afişi*

Sergide yer alan çalışmalar her bir öğrenci için ayrı olacak şekilde, araştırma sürecinin başından sonuna izlenebilmesi amacıyla pano mantığında izleyiciye sunulmuştur. Kullanılan panolar 100 x 200 cm boyutundadır. Her bir öğrenci çalıştığı çizgi etütlerini, klasik minyatür saz yolu, ağaç, düz alan boyama, reproduksiyon çalışmaları ve özgün minyatür tasarımlarını ‘Mânâ’ temalı manifesto yazıları ile birlikte kendi düzenlemeleri ile sergilemeye hazırlamıştır.

Görsel 4. 95. *Minyatür ders grubu Sergisinin hazırlanması ve pano düzeni*

Katılımcı öğrencilerden Yavuz, sergi panosunda minyatür dersi çalışmaları ile birlikte, uygulama sürecinde araştırmacı ve arkadaşlarına göstermek için derse getirdiği 70-80’li yıllara ait üzerinde minyatür resimler bulunan kumaş Sumerbank takvimini de izleyicilerin ilgisini çekeceği düşüncesiyle panosunda sergilemiştir.

Görsel 4. 96. *Yavuz ’un minyatür sergisi pano düzenlemesi*

Yavuz, yeterince çalışma üretmediğini düşündüğü için sergiye katılma konusunda tereddüt yaşamıştır. Ancak araştırmacının isteği üzerine tüm çalışmalarını yeniden gözden geçirmiş ve panosunu düzenleyerek sergiye katılım göstermiştir. Yavuz'un kendi özeleştirisini yaparak grup arkadaşlarını değerlendirdiği görüşleri ve izleyicilerin yeterince ilgi göstermediğini düşündüğü sergi gözlemleri aşağıda yer aldığı gibidir:

Yapılan işlere göre aslında işlerimiz genelde iyi çıktı grup olarak kendi açımdan konuşmuyorum grup olarak hani işler iyi çıktı o yüzden sizin olumlu baktığınızı düşünüyorum bu olaya illaki eksik çalışmalarımız var tam anlamıyla bir panolarımızı belki de dolduramadık ama en azından çıkan işlerinde iyi olduğunu düşünüyorum o yüzden sizin dönüt konusunda olumsuz bir yanıt sergilediğinizi düşünmüyorum o yüzden biraz içim veya içiniz rahat en azından sergimizi açabildik panolarımızı doldurabildik. Sergiyle ilgili aslında çok fazla işimin olmadığını düşünmüştüm ben yaptığım çalışmaları biliyorum. Yaptığım çalışmaları bile unutmuşum hocam ben sadece hani çizgi çalışmaları ve röprodüksiyon çalışmam var diye biliyorum ben, bir de yaptığım o görüntü kalitesinden yoksun bir kolaj çalışması. Onun dışında hani bu şekilde sergiye katılmak ne kadar doğru hani bu şekilde katılırsam diğer arkadaşlarıma ve ders hocasına da saygısızlık olacağını düşündüğüm için otomatikman kendimi sergiden çekmeyi isteği uyandı içimde, siz gel bir bak çalışmalara deyince bu kadar var mıymış oldu ondan sonra üstüne bir de annemin örtüsü sağ olsun biraz ilgi alaka dağıttı diyelim panoyu doldurdu hocam...

...Sergi bence çok iyiydi zaten gruptaki diğer arkadaşlarım benden daha fazla iş çıkardı hani fazla iş çıkardı açısından değil de daha bence kaliteli ve güzel işler çıktı kendi üslubunu aktaran arkadaşlarımız oldu ve onlarda kaliteli iyi bir şekilde aktardılar hani panolar renkli renkli ve dolu göründü gözüme benimki hariç onun dışında sergimiz gerçekten bence güzeldi hocam sadece ben şöyle düşünüyorum sergiye gelen insanlar hocalarımız olsun öğrenci arkadaşlarımız olsun ilgi alakanın gerektiğinden az olduğunu düşündüm sergiyi şöyle bir uzaktan izlediğimde aslında insanların hani minyatüre o kadar da önemseyerek bakmadığı a güzelmiş deyip geçip gittiğini hissettim. İnsanların bilgisi olması gerekiyor, o yüzdendir belki de bir konu hakkında bilgimiz olmadığı için o konuya karşı istemsiz uzak durabiliyoruz haliyle sıkılabiliyoruz belki o yüzdendir çünkü aksi üzer resim iş bölümünde herkes resimle ilgileniyor ve sanatla ilgileniyor ve minyatür gibi bence göze hitap eden göze hoş görünen bir tekniğin a güzelmiş deyip bakılıp geçilmesi gerçekten üzücü olur zaten ama onun dışında bence sergimiz güzeldi hocam sayı olarak zaten beklediğimden daha çok insan geldi o ayrı (Y.Y.G.2.12.04.2019).

Görsel 4. 97. *Zeynep'in minyatür sergisi pano düzenlemesi*

Katılımcı öğrencilerden Zeynep, araştırma kapsamında çalıştığı işler dışında kendi isteği ile ve diğer dersler için minyatür tekniği ile çalıştığı tasarımları da sergilemek istediği için iki adet pano kullanmıştır. Zeynep de araştırma öğrenci grubunun minyatüre en ilgili öğrencilerinden biri olmuş ve bu ilgisinin bir yansıması olarak minyatür sanatını, müze eğitimi ve grafik tasarım gibi farklı derslerine de taşımıştır. Bu durum araştırma dersinin öğrenci üzerinde yarattığı etkiyi vurgulaması açısından önemli bir bulgudur. Müze eğitimi dersi kapsamında 'Midas, Yazılıkaya' konulu klasik minyatür tasarımı çalışmıştır. Ayrıca ana sanat grafik tasarımı dersi kapsamında hazırladığı takvim çalışması için, 'Yeşilçam film karakterleri'ni klasik minyatür tekniği ile ele alarak bir seri oluşturmuş ve bu çalışmalarına da sergi panosunda yer vermiştir. Bu çalışma serisinin katılımcılar tarafından sergi süresi boyunca ilgiyle izlendiği gözlemlenmiştir.

Zeynep, üç boyutlu olarak çalıştığı özgün minyatür tasarımını ise bir kaide üzerinde sergilemiştir. Sergide herhangi bir satış amacı olmadığı halde Zeynep'in çalışması bölüm dışından sergiye katılan bir izleyici tarafından satın alınmıştır.

Görsel 4. 98. Zeynep'in özgün minyatür tasarımının sergilenmesi

Zeynep, sergi ile ilgili memnuniyetini ve süreç içindeki gelişimini “Sergimiz bütünüyle çok güzeldi. Gelenler de güzel tepkiler verdi, kalabalıktı, çalışmalarımız da dolu doluydu ben öyle düşünüyorum. Sergide hazırlanan videolar, bize o gösterdiğiniz örnek videolar falan da vardı onlar da güzeldi, aşamaları, baştan sona. Nereden nereye gelmişiz..(Y.Y.G.2.10.04.2019)” cümleleriyle ifade etmiştir.

Görsel 4. 99. Zeynep'in müze eğitimi dersi için yaptığı “Midas, Yazılıkaya” minyatürü

Zeynep, diğer derslere taşıdığı minyatür tasarımları üzerine ise özgün çalışmalar yapmaktan keyif aldığını ve sergide beklediği ilgiyi gördüğünü aşağıdaki ifadeleri ile ortaya koymuştur:

Minyatürü grafik dersine taşıdım. Yani mesela grafik dersinde serbestti yine kendi dijitalde çalışıyoruz zaten grafikte daha çok ben minyatür dersini alıyorum bari dedim hem o gelişsin hem ona konu olsun, minyatürü ona uyarladım. En keyif aldığım o oyuncuları minyatürleştirmekti hem eğlenceliydi insanların da dikkatini çekeceğini biliyordum bunun, beğenerek yaptım...

...Diğeri de yazılı kaya hocam. Midas'lı müzeyle ilgili olan, o da kendi tasarımı. Yazılı Kaya'da yine serbest bir konuydu. Müze dersiydi müzeye gitmiştik, müzeyi gezip oradan bir parça müzeyle bağdaştıracağımız bir çalışma isteniyordu bizden. Eti Arkeoloji Müzesiydi, onun için yazılı kayayı yaptım hem Eskişehir'le ilgili. Onu da çok severek yaptım, aslında bir resmin aynısını yapmak değil de kendi tasarımı yapmak daha eğlenceli geçiyor benim için mesela bir tane aylı bir çalışma vardı (klasik minyatür reproduksiyonu), onu o kadar da severek yaptığımı söyleyemem çünkü yapılmış aynısını birebir benzetmeye çalışıyorum, ama yazılı kaya mesela onu kendim tasarladım figürlerini falan severek yaptım, istediğini ekleyebiliyorsun hani çıkarma yapabiliyorsun (Y.Y.G.2.10.04.2019).

Görsel 4. 100. Esra'nın minyatür sergisi pano düzenlemesi

Katılımcı öğrencilerden Esra, sergi ile ilgili katılım ve ilgiden memnun olduğunu aşağıdaki cümleleri ile ifade etmiştir:

Sergi çok profesyoneldi hocam. genelde bu dönem çok sık sergi açıldı çok nadir konuşma yapan oldu sergilerde çok yoğun bir kalabalık da olmadı genel olarak bu dönem ama bizim dün açılan iki sergide de aynı şey oldu hem yoğun bir kalabalık vardı. Cuma akşam beş olmasına rağmen. hocam hiç beklemiyordum ben herhalde kimse gelmeyecek falan diyordum içimden hem çok kalabalıktı normalde hem pazartesi sabah açılan diğer sergilere göre çok kalabalıktı hem de çok ilgiliydi ben mesela her panoda durup fotoğraf çeken insanları gördüm işte arkadaşlar kendi aralarında konuşuyordu vesaire çok gördüğüm şeyler değildi yani buradaki sergilerde. Güzeldi hocam, arkadaşlarımda da yorumları gelmişti çok güzeldi falan diye baya etki bıraktı bence (Y.Y.G.2.10.04.2019).

Katılımcı öğrencilerden Selçuk araştırma süreci boyunca öğrenci grubunun minyatüre en ilgili öğrencilerinden biri olmuştur ve ödev olarak hazırladığı çalışmaların yanında pek çok tasarım yapmıştır. Bu çalışmalar arasında özgün bağımsız çizgisel ve renkli tasarımlar, özgün dijital tasarımlar ve yine özgün olan Türk-İslam düşünürlerinin minyatür imgesel portreleri serisi bulunmaktadır.

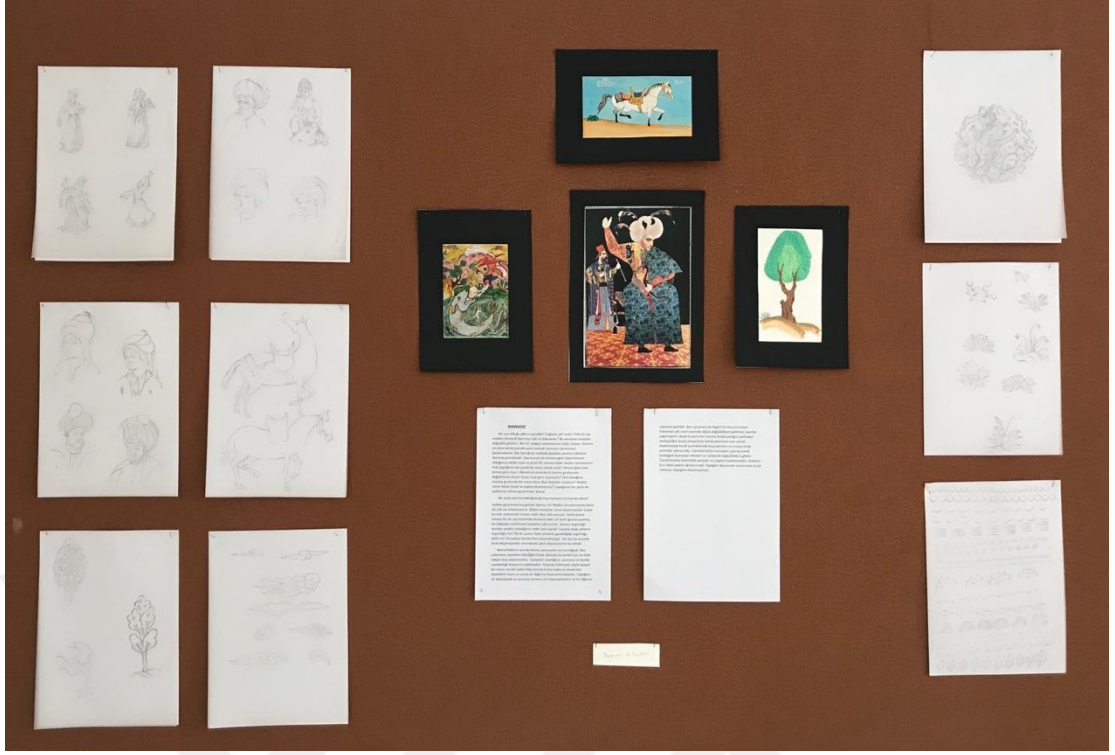
Görsel 4. 101. Selçuk'un minyatür sergisi pano düzenlemesi

Selçuk sergiye olan ilginin yetersizliği ve katılımın bölümle sınırlı kalmasına eleştiri getirmiş ve görüşlerini aşağıdaki ifadelerle ortaya koymuştur:

Bizim bu yaptığımız çalıştaylar ve sergiler hep bizim bölümde birkaç sınıfta sınırlandırılıyor mesela hiç güzel sanatlardan katılım gelmiyor ya da eğitimin başka bölümlerinden gelenler olmuyor, bunun üzerine bir araştırma yapıp sorunlar tespit edilebilir. Hocalarla görüşülebilir mesela sonuçta tarih öğretmenliği insanları var orada az biraz sanattan bahsediyor tarih dersinde onlar gelmeli bence öğrenciler niye gelmiyorlar, o kadar sergi yapıyoruz burada!.. Bence onun sebebi bizim binanın sapa olması olabilir. Sergi alanı da değiştirebilir bence o koridorlar dizilebilir sergilenebilir hem daha çok öğrenci görebilir. Bir de bence eğer güzel işler çıkarılırsa yurt dışı dahi yapılabilir çünkü bence bu işe Kültür Bakanlığı'nın da desteği olması gerekir, üniversitenin de Kültür Bakanlığı'nın da desteği gerekiyor çünkü geleneksel bir sanatı yaşatmaya çalışıyoruz! (Y.Y.G.2.10.04.2019).

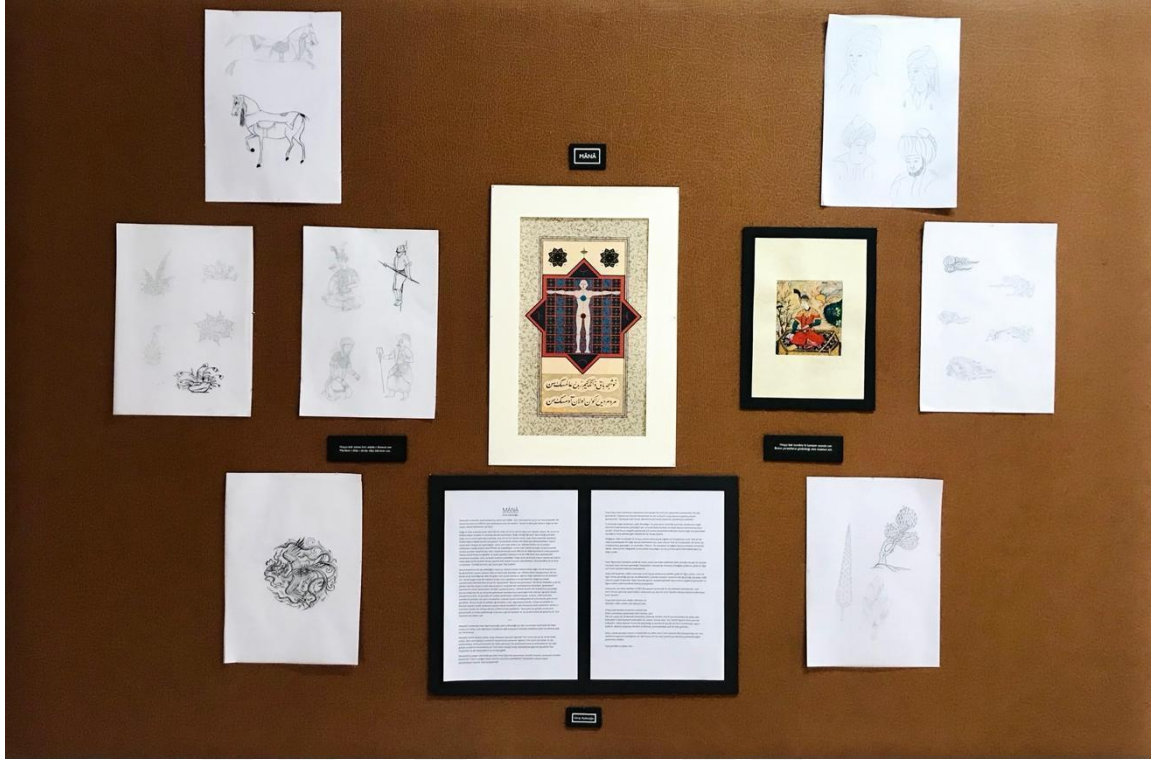
Görsel 4. 102. *Selçuk'un sergide yer alan özgün minyatür denemeleri*

Görsel 4. 103. *Hasan'ın minyatür sergisi pano düzenlemesi*

Hasan, serginin pano düzeninde yapılmış olmasından memnun olduğunu aşağıdaki cümleleriyle dile getirmiştir:

Yani herkesin bir panosu var hocam herkesin ayrı ayrı bir sergisi varmış gibi oldu bence. Yazılarımız filan var işte umarım okumuşlardır onları da. iyiydi hocam ya hani, en azından şey değildi çok kafa karıştırıcı değildi mesela orda birinin orda birinin çok kafa karıştırıcı bir şekilde bir sergi değildi. Herkesin bir panosu var, herkes geldiği zaman bu iş şu kişiye ait diyebilir, o yönden iyiydi (Y.Y.G.2.12.04.2019).

Görsel 4. 105. *Selim'in minyatür sergisi pano düzenlemesi*

Katılımcı öğrencilerden Selim minyatür sanatının ne kadar üretken bir alan olduğunu sergiyi izlerken anladığını ifade etmiş ve grup arkadaşlarının çalışmalarını başarılı bulduğunu aşağıdaki cümleleriyle dile getirmiştir:

Minyatür sanatının bilinmesi, günümüzdeki diğer yaklaşımlarla karşılıklı tanıtılması falan senenin başında tabii ki biraz böyle nasıl olur çünkü ilk defa olduğunu biliyoruz nasıl olur diye düşünüyordum ama özellikle sergiden sonra dedim ki “olmuş”. Tabi bazı arkadaşlarımızın hani istemiyorum falan onlar tabi zaten şey, ama genel olarak arkadaşlarımla işlerini de çok beğendim çok sağlam işler çıktı. Yani bende iki tane büyük çaplı iş vardı ama gerçekten çok üretken olunabilen bir alanmış onu gördüm yani (Y.Y.G.2.11.04.2019).

Görsel 4. 106. *Hakan'ın minyatür sergisi pano düzenlemesi*

Katılımcı öğrencilerden Hakan, çalışmalarından memnun olmadığı için sergiye katılmak istememiş ancak araştırmacının da talebi ile sergi panosunu düzenleyerek çalışmalarını sergilemiştir. Hakan sergi ile ilgili genel izleniminin beklentisinin üzerinde olduğunu ise aşağıdaki cümleleri ile ifade etmiştir:

Sergi için ben çok gönüllü değildim zaten ama baya diğer arkadaşlardan bazıları yarısından çoğu belki çok şey yapmışlar, uğraşmışlar. Belki beklentimin üzerindeydi hatta. Arkadaşlar uğraşmışlar çünkü baya siz de uğraşmışsınız. Güzel bir sergiydi yani hocam, iyiydi yani. Başlangıç için çok iyiydi bence. Baya uğraşılmış bir sergiydi, iyiydi o da (Y.Y.G.2.11.04.2019).

Görsel 4. 107. Gökhan'ın minyatür sergisi pano düzenlemesi

Katılımcı öğrencilerden Gökhan ise tuval yüzeyi üzerine çalıştığı minyatür tasarımlarını panosunun yanına asarak sergilemiştir. Gökhan sergi ile ilgili katılımdan, gördüğü ilgi ve aldığı dönütlerden memnuniyetini dile getirirken pano düzeninde sergilemenin tüm süreci yansıtmayı bakımından faydalı olduğuna vurgu yapmıştır:

Sergi iyiydi hocam baya da cuma günü olmasına rağmen pazartesi değildi baya yoğun gelen insan vardı. Yani ben şaşırdım açıkçası cuma günü öyle olmaz çünkü, cuma günleri bu kadar olmuyordu ya da herkes içeri saklanıyor kış olduğu için. Kış vakti kimse dışarı çıkmıyor, o yüzden iyiydi yani sergiden ben memnun kaldım açıkçası. Dönütler yorumlar aldım. Şey hoşuma gitti, sergiden indim aşağı resim yapmaya devam ediyorum sonra resmi yaptım eve gidecektim o sırada bir grup öğrenci böyle resimlere bakıyordu aşağıda böyle koymuşum ya işte şey diyorlardı bak o beğendiğin çizimleri yukardaki o küçük portre vardı ya hocam onu yapan kişi yapmış bunları falan diyordu birisi anlatıyordu böyle, mesela bu bile hani insanı mutlu ediyor yani o şekilde bir. Yani serginin de amacı o zaten. Bölümümüzle alakalı sergi salonuyla alakalı, sergi salonu değil de koridorla alakalı, tasarımıyla alakalı bir ciddiyetsizlik var o konuda onun dışında dediğim gibi ressamlar sergileri resimleri satmak için baya başka bir şey için yapmıyorlar. Dönüt almak için, nasıl daha iyisini yapabilirim ya da neyi beğeniyorlar onu daha iyi yapabilirim gibisinden bu şekilde bir amaçları var. Bizim sergi de o yüzden iyiydi bence. süreci sergiledik. O çok güzel bir şeydi hani normalde sergilerin mantığı bitmiş şekli sergilenir ama bunda ilk gün ki hani o demiştiniz ya bu eskizleri çizim kağıdı o çizimleri bile astık şöyle bir baktığım zaman baya böyle başlangıç ve son gibi bir şey. Son değil aslında orta kısmı o tuvaler daha devam edecek... (Y.Y.G.2.11.04.2019).

4.4.2. Kazanımların gerçekleştirilmesi ve minyatür dersinin katkıları

Araştırmanın uygulama süreci boyunca, katılımcı öğrenci grubunun ders içinde, online grupta ya da yarı yapılandırılmış öğrenci görüşmelerinde ince çalışma, sabır, disiplin ve kültürel değerlerin farkındalığı ve sanat eğitimindeki yeri gibi öne çıkan bazı kavramlara vurgu yaptıkları görülmüştür. Bunlar minyatür dersi kapsamında araştırmacının hedeflediği kazanımlardan olmasıyla birlikte katılımcı öğrenci grubun bu görüşlerini ortaya koyarken minyatür dersinin gerekliliğine ve sağladığı katkıya vurgu yapması dikkat çekicidir.

Katılımcı öğrencilerden Yavuz, minyatür dersinin konuya olan ilgisini artırdığını, bakış açısını değiştirdiğini, ince çalışma konusunda katkı sağladığını ve sabretmeyi öğrettiğini dile getirmiş ve araştırma süreci ile ilgili görüşlerini aşağıdaki gibi ifade etmiştir:

Öncelikle dersi iyi ki almışım diyorum gerçek anlamda diyorum ama keşke düzenli yürütebilseydim o konuda sadece şikayetçiyim kendi açımdan dersin işleyişi gidişatı bence dozunda ve yerindeydi hocam bunu başardığınızı düşünüyorum, çalıştaylar falan oldu hani ben aslında açıkçası çalıştay olacak kadar bu dersi o kadar şey görmemişim, önemli. Seçmeli bir ders bize verilenleri yapacağız, röprodüksiyon yapacağız notumuzu alacağız dönem bitecek diye başta düşündüm ama sonrasında çalıştay oldu, iki değerli sanatçı geldi, bu işin aslında bize ne kadar önemli olduğunu hissettirdiler buna benim otomatikman minyatüre ve bu derse bakış açımı algımı biraz daha değiştirdi daha önemli bir şey haline getirdi. Sabretmeyi öğretti hocam biraz, çalışma yaparken sabretmeyi öğretti aceleyle de gelse ne kadar işim yine uzun sürdü sabahladım en azından sabaha kadar oturup ben asla resim yapmadım. Başka hocam detay çalışmalarında hani daha küçük noktaları daha çok küçük çizgileri daha minimal işlere yönelik el becerimizi geliştirmiş olabilir belki bunun farkında değiliz çünkü detay çalışmak gerçekten herkesin yapabileceği bir iş değil çünkü detay çalışmak bir lekenin veya bir çizginin çok daha küçük ve ona çok daha odaklanmamız gerektiği gerçeği o yüzden gerçekten hani bu anlamda detay çalışacağımız zaman bir dahaki bir evremizde bir dahaki çalışmamızda minyatür tekniğinden yakaladığımız bir şey olacaktır illaki aklımıza gelecektir belki de minyatürde detay çalışırken elimizi bir elimize destek aldığımız yada sadece parmak hareketleriyle falan onun illaki bir katkısı olacağını düşünüyorum (Y.Y.G.2.11.04.2019).

Zeynep ise minyatür dersinin, zaten ilgili olduğu ancak tekniğini bilmediği minyatür sanatını öğrenmesi açısından kendisine katkı sağladığını aşağıdaki cümleleriyle ifade etmiştir:

Çok katkısı oldu hocam, ilk yaptığım çalışmayı zaten sizde görmüşsünüzdür paylaşmıştım, çizgiler yok boya teknik hiçbir şey yoktu. Çizgiden başlayıp şu an yaptıklarımı ben daha iyi

görüyorum yani paylaşabileceğim bir çalışma olarak görüyorum ben onu. Çekinmeden derim yani ben yaptım diye ama öncekiler öyle değildi mesela. Bilmeden yapıyor ediyordum ama devam ederim ben bu minyatür üzerine, gayet katkısı olduğunu da düşünüyorum. Hem Teknik anlamda hem sanatsal anlamda da mesela o çalıştayda da hani ben oyuncuları minyatürleştirmiştım, figürler de kollarına bacalarına dikkat etmem gerekiyordu, onları olsun yine çizginin inceliği olsun, boyama tekniği olsun onların gayet katkısı oldu hocam (Y.Y.G.2.10.04.2019).

Minyatür dersinin ayrıntıları görebilmek adına kendisine farklı bir bakış açısı kazandırdığını belirten Esra, ayrıntıları daha iyi görme ve böylelikle diğer derslerine de yansıyan beceriler kazandırdığını aşağıdaki cümleleriyle ifade etmiştir:

Bence bu ders bölümümüzde gerekli çünkü her ne kadar tabi ben grafikteyim resim tablo yapmıyorum ama tablolarda yapılan ayrıntılar için çok iyi bir öğretici olduğunu düşünüyorum çünkü ben benim grafik çalışmalarına bile yansıdıysa tablo yapan arkadaşlarımıza da muhakkak yansıyacağını düşünüyorum. İnce ayrıntı görüyoruz perspektifin başka bir açısını ele alıyoruz o yüzden bence çok fazla yararı var (Y.Y.G.2.11.04.2019).

Katılımcı öğrencilerden Selçuk, minyatür sanatını çalışmanın kişiyi sakinleştirdiğine vurgu yaparak “Düşünmezdim ama çok güzel bir şeymiş insanı alıp götürüyor resim gibi hırçın değil seni bir sükuta sokmak zorunda bırakıyor bir sükuta girmek zorundasın yani sen (Y.Y.G.2.10.04.2019)” ifadeleri ile çalışma sürecini değerlendirmiştir. Ayrıca uygulama sürecinin başından sonuna doğru kendi çizgi gelişimine vurgu yaptığı cümleleri aşağıda yer almaktadır:

İlk başta sancılı bir süreçti, o çizgiyi oturtturması, nüans yakalarken incelik gidiyor, incelik yakalarken de nüans gidiyordu ama ondan sonra mesela şimdi yaptığımda hiç öyle yavaş çekmiyorum direkt hem ince hem de nüanslı çekebiliyorum hızlı hızlı o benim çok şey. Ben onu mesela sizde ilk söylediğinizde ince yapın ince yapın hiç anlamıyordum mesela ne olacak ince ince diye ama o kumaşlara ince ince sık aralıklarla girince o etkisi gerçekten çok güzel oluyor, tül etkileri falan, o zaman anladım evet ince çizgi gerçekten gerekiyor (Y.Y.G.2.10.04.2019).

Katılımcı öğrencilerden Hasan, minyatür dersinin kendisine teknik anlamda katkı sağladığını, bir sanat eğitimcisi olduğunda kendisini öne çıkarmaya yarayacak bir kazanım olduğunu aşağıdaki cümleleriyle dile getirmiştir:

Minyatürü öğrenmiş oldum hocam, biri sorduğu zaman iki laf edebilirim, bir iki bir şey gösterebilirim bu benim için iyi bir şey hatta atanırsam minyatür bilen bir öğretmen kolay kolay da çıkacağını zannetmiyorum artık bu devirden sonra çıkar belki ben bu onlardan ilklerden biri olacağım, ilerde ders vermek istersem biraz üzerine yoğunlaşıp ders de verebilirim. Çünkü artık püf noktalarını biliyorum temeli ne onu biliyorum en azından

öğrencilerime iki kağıt verip alın çalışın diyebilirim bunları çizin gelin diyebilirim (Y.Y.G.2.12.04.2019).

Katılımcı öğrencilerden Yiğit, araştırma dersi olan minyatür dersinin resim ana sanat dersini desteklediğini kendisi ve diğer bir grup arkadaşı üzerinde olumlu yönde etki yarattığını aşağıdaki cümleleri ile ifade etmiştir:

Minyatür dersi, bölümümüzde var olan pek çok dersten daha çok şey katıyor gibi geldi bana, çünkü Gökhan'ın resimlerinde de görüyoruz minyatür baya bir etkiledi onu da. Bende resim yaparken, ben evde çalışıyorum genelde ve geçen dikkat ettim şeyden önce baya bir öyle evleri üst üste koyuyorum hiçbir perspektif olmadan. Bu bir mantık geliştiriyor ben de gittikçe hiçbir perspektif olmadan evleri böyle üst üste koyarak güzel bir şeyler üretiyorum artık, bu dersin gerekli olduğunu düşünüyorum (Y.Y.G.2.11.04.2019).

Katılımcı öğrencilerden Selim, öğretmenlik uygulaması kapsamında staja gittiği ilköğretim okulundan bir gözlemini paylaşarak, minyatür dersinin doğru öğretilmesi konusuna vurgu yapmış ve konu ile ilgili görüşlerini aşağıdaki gibi ifade etmiştir:

Minyatür dersinin tabii ki gerekli olduğunu düşünüyorum, tabii ki... Çünkü staja gittiğim okulda şunu da gördüm, minyatür okullara şeye müfredata sokulmuş genel olarak ve öğretmenler tanımını yazdırırken bile hata yaptı yani ben tanımlı yazdırırken hata yapıldığını gördüm. Biz mesela nasıl ele almıştık benim aklımdaki haliyle işte Minium isimli bir şey var, mesela yazdırılan tanım şuydu; “Minyatür küçük resim demektir, başka bir şey değil” karıştırmayın diye bir şey bütün çocuklara yazdırılmıştı ben bunu gördükten sonra, resim eğitimi verecek insanların kesinlikle zaten okullarda da olduğu için, okutulduğu için, müfredatta olduğu için, bu minyatür dersini baya bir öğrenmeleri gerektiğini düşündüm. Öyle (Y.Y.G.2.11.04.2019).

Katılımcı öğrencilerden Hakan, ders sürecinin kendisine yeni bir şey öğrenmiş olmak adına katkısı olduğunu aşağıdaki cümleleri ile ifade etmiştir:

Dersin bana katkı sağladığını düşünüyorum, daha önce bilmediğim, görmediğim şeyleri görmüş oldum, denemiş oldum, daha önce yapmadığım şeyleri bu açıdan ileride belki işime yarayabilir yani. Faydası oldu, evet. Minyatürle hiç alakam yoktu en azından bir fikrim var şimdi. Belki ileride daha çok ilgimi çekebilir, bir gün. Bilmiyorum yani şu an çok çekmiyor açıkçası (Y.Y.G.2.11.04.2019).

Katılımcı öğrencilerden Gökhan da Selim gibi öğretmenlik uygulaması kapsamında staj yaptığı dersten bir kesit aktararak minyatür dersinin güzel sanatlar eğitimi bölümlerinde gerekli olduğunu vurgulamış ve ilkokuldan itibaren kendisi ile en çok bağdaştırdığı dersin minyatür dersi olduğunu belirtmiştir:

Bizim bölüm için bu dersin kesinlikle gerekli olduğunu düşünüyorum. Yani zaten bir sanat dalı olduğu için yani sanat yaklaşımı içerisinde bir amacı olduğu için bizim bölümün ve hatta herkesin öğrenmesi gereken bir şey, tarihimiz sonuçta. Bu yararlı bir dersti bence. Bir

de şey mesela, minyatür konusu vardı stajımda. Mesela resimle ilgili bir iş için olduğu için ders planında, direkt ben anlattım onu mesela ve 5. Sınıf çocukların seviyesine inerek. Onlara bile lazım bize nasıl lazım olmasın, resimle uğraşana öyle söyleyeyim. Sanat eğitimin her kademesinde gerekiyor kesinlikle. Yani çocuklar belki resimle hiç ilgilenmeyecekler ileride ama minyatür hakkında birkaç bir şey öğrendiler en azından, tarihimiz sonuçta. Tarih dersine bir katkısı oldu...
...İlkokuldan itibaren aldığım bir dersi tam olarak kendimle bir bağdaştırdım diyebilirim yani (Y.Y.G.2.11.04.2019).

4.4.3. Derse ilişkin öğrenci önerileri

Araştırma kapsamında gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerde katılımcı öğrencilere dersin işlenişi, dersin yapısı konusunda önerilerini almak üzerine sorular yöneltilmiştir.

4.4.3.1. Dersin yapısına yönelik öğrenci önerileri

Katılımcı öğrencilerin çoğunluğu minyatür dersine ilişkin içerik yoğunluğuna vurgu yapmıştır. Bu yoğunlukta ve ince çalışmaları ile ciddi vakit gerektiren bir dersin iki dönemde ele alınarak yoğunluğuna oranla kredisinin de artırılarak bir yan sanat ya da ana sanat dersi olarak programda yer almasının daha uygun olacağı görüşünün öğrenciler arasında hakim olduğu görülmektedir.

Katılımcı öğrencilerden Yavuz; minyatür dersinin Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Lisans programının birinci yılında ve seçmeli ders olarak yer almasını önermiş ve düşüncelerini aşağıdaki cümleler ile ifade etmiştir:

Bence birinci sınıf olabilir hocam, yani okula yeni gelmiş bir öğrenci farklı çalışmalarla yaptığı işi bence daha benimseyebilir ya da daha bir iştah arttırıcı olabilir bu hani birinci sınıfta geldiğimizde sadece direkt desen yapıp veya temel tasarım dersinde gerçi yine boyayla falan haşır neşir oluyoruz ama minyatür de çok eğlenceli olduğu için bence birinci sınıfta yeni gelen bir öğrencinin okula bölüme adapte olması için eğlenceli bir ders olur diye düşünüyorum. Seçmeli olması da bence daha mantıklı hocam, yani belirli bir süre sonra çok detay çalışıldığı için göz yorulabiliyor haliyle kişiden kişiye reaksiyonu farklı olacaktır illa ama bir yerden sonra sıkılma başlayabiliyor o yüzden hani biraz daha çalışma saatini çalışma tekniğini yöntemini geniş zamana yayarak yavaş yavaş ilerlemesi daha iyi olduğundan bence ders saati de üç saati de geçmemeli diye düşünüyorum (Y.Y.G.2.12.04.2019).

Zeynep de Yavuz gibi, minyatür dersinin ilk yılda yer almasını önermiştir. Gerekçe olarak ise aynı yıl öğrencilerin temel tasarım dersini zorunlu almaları nedeni

ile ellerinin ince çalışmalara daha yatkın olmasını göstermiştir. Ancak Zeynep minyatür dersinin ana sanat ya da yan sanat dersleriyle benzer yapıda olabileceğini aşağıdaki cümleleri ile ifade etmiştir:

Ana sanat gibi olabilir hocam benim düşünceim o yönde ilk yıl olması daha mantıklı geliyor bana hem temel tasarım derslerini görüyoruz elimiz daha yatkın bir de çok yoğun bir ders olmadığını düşünüyorum ilk yıl zaman daha çok kalır buna ayırabilirler ilk yıl ve dört saat bence iyi (Y.Y.G.2.10.04.2019).

Esra ise minyatür dersinin birbirinin devamı olarak iki dönemi kapsayacak şekilde programda yer almasını önermiş ve bunun özgün çalışmalar ortaya çıkmasına katkı sağlayacağını aşağıdaki cümleleri ile ifade etmiştir:

Bir de mesela minyatür iki olsa güzel olur ders hemen geçiyor. Minyatür iki de olsa daha özgün çalışmalar olur. Tabi yapabilirsek... Finalde yapmaya çalışacağız ama minyatür iki olsa daha özgün olabilir. Farklı şeyler ortaya çıkardı. Daha rahat bir yılda iki dönemi de kapsayacak şekilde bence. Çünkü birinci dönem ilk dönemde yani daha yeni yeni kavırıyoruz işte sanatçılar geliyor onların çalışmalarına bakıyoruz hem geleneksel de hem çağdaş da, bir temeli oturdu bence herkes de ama bence ikinci dönemde de yapsak çok farklı şeyler çıkar hem de elimiz daha yatkın olur, çizgiler daha doğru olur (Y.Y.G.2.10.04.2019).

Selçuk da Esra gibi ders saatinin artırılması yönünde öneri sunmuş bunun minyatür dersi alan öğrencilere hem teorik hem uygulama anlamında katkı sağlayabileceğini aşağıdaki cümleleri ile belirtmiştir:

Şey çok sıkıntı, zaman yetmiyor. Mesela burada ödev yapıyoruz. Ama sunamıyoruz. Dersin daha uzun olup yarısında minyatür yapıp yarısında tarih işlenebilir ama maalesef yetişmiyor. Saati yayabiliriz. Dediğim gibi zaman yetmiyor. İki döneme yayılabilir. Çünkü çok disiplin isteyen köklü bir sanat. Elimizin daha disiplinli olması lazım. Bence minyatür böyle dört yıla yayılmalı, kolay bir şey değıl o elin oturması, biz mesela güzel sanatlar, desen dersi güzel sanatlarda dört yıl veriliyor çünkü el anca oturabiliyor, bunda da o minyatürdeki çizginin oturabilmesi için en aşağı bence dört yıl ama şey dersiniz bir yılda hangisi olsun dersiniz ikinci sınıfta verilmeye başlanmalı veya birinci sınıf da olabilir ama temel tasarım dersi olduğı için orada bir çatışma yaşatabilir, öğrenciler falan ikinci sınıf daha iyi olabilir hem ana sanatlara da yeni başlıyorlar ikisini oradan aldığı tekniğı buraya uygulayıp buradan aldığı tekniğı oraya uygulayabilir çünkü geçe bırakınca insanlar iş yapmıyor (Y.Y.G.2.10.04.2019).

Minyatür dersinin seçmeli ders olması ve kredisinin az olması ile içerik yoğunluğunun tezatlığına vurgu yapan Hasan, bu dersin yan sanat derslerinden biri olmasını önermiştir:

Hocam açık konuşalım dersin süreci gerçekten çok verimli olması gereken de bu farkındayım ama bana uymuyor. Ben ana sanata bile bu kadar uğraşmıyorum hocam. Ana sanat 8 kredi bu ders 2 kredi ve sürekli gruptan konuşmalar falan artık şey oluyor hani haftanın her günü bu derse yoğunlaşmış bir biçimde geçiyor. Her gün aklıma niye minyatür dersi geliyor benim? Bence hocam, ben şöyle bir şey düşünürdüm herhalde hani ikinci sınıfta biz ana sanat, sanat seçiyoruz ya, orada bu ders verilirdi bir kere, devam etmek isteyen olursa bunun devamını verilmesi gerekirdi bence yani bu işte ustalaşmak isteyenler için. Ya yan sanat olmalıydı hocam bence (Y.Y.G.2.12.04.2019).

Yiğit de Hasan gibi minyatür dersinin içeriğinin kredisine göre yoğun olması konusuna değinmiş, dersi diğer seçmeli derslerle karşılaştırmış ve sınıf ortamının iyileştirilmesine de dikkat çekerek ana sanat, yan sanat şeklinde verilerek iki döneme yayılması gerektiğini ifade etmiştir:

Bir seçmeli derse göre biraz sıkı daha çok zaman istiyor. İki kredi diyerek küçümsüyoruz. Kültürel etkinlik ya da hat dersleri de iki kredi. Hat dersinde alfabe yazmayı öğreniyoruz. Vizede de alfabe yazıp veriyoruz. Ama bu bir seçmeli ders için çok yoğun bir ders böyle olmalı mı bilmiyorum. Yoğun değil zaten aslında ama bizim zamanımız yok yemek yememiz sekizi eve gitmemiz dokuzu buluyor kişisel zaman ayıramıyoruz. Minyatür ana sanat gibi mesela yan dal. Heykel biri alıyoruz heykel ikiyi almak zorundayız ama seçmeli ders minyatür hat gibi ebru gibi değil öğrenmesi zor. Minyatür süreç istiyor bir dönemde verilmesi zor. Özel masalı bir sınıfta verilmeli bir de. Herkesin tekli masası olmalı katlamalı hocam bizim güzel sanatlar lisesinde vardı herkesin çünkü biz güzel sanatlar lisesinde ince çalışıyorduk guaj boya olsun, karakalem olsun, o yüzden öyle bir masamız vardı sürekli ayarlanabiliyordu falan. Öyle bir masalarla beraber bir yan dal olarak sunulmalı bence bu ders. İki dönem zorunlu olarak verilmesi gereken bir ders. Hocam birinci dönem kesinlikle kalem çalışması, çizgi çalışması, nüanslı tahrir çizgileri falan baya bir minyatürü renklendirmeden, dört beş tane minyatürü nüans çizgileriyle beraber çizilmesini isterdim ondan sonra bunu bir dönem boyunca sürdürürdüm. İkinci dönem daha renkli çalışma olarak kendilerine özgü çalışmalar getirirdim öyle düşünüyorum. Hocam bunun için de ikinci sınıf daha iyi olurdu (Y.Y.G.2.11.04.2019).

Diğer seçmeli derslerle karşılaştırma yapan bir diğer katılımcı öğrenci de Gökhan'dır. Gökhan minyatür dersinin içerik yoğunluğuna işaret ederek diğer arkadaşları gibi dersin iki dönemde verilmesi ya da ana sanat- yan sanat dersi olarak programda yer almasını önermiştir:

Bilmiyorum belki bu tempoya alışmadığımız için biraz yoğun geldi. Minyatürü seçmeli ders olarak bildiğimiz için bana biraz yoğun geldi. Bazı derslerde bazı hocalar özellikle seçmeli derslerde isim vermeyeyim ders bile işlemiyordu. Bilirsiniz belki. Şimdi bu dersi ben işlediğimizi düşünüyorum.

Lisansta bence bir dönem olmaması lazım en azından. İki döneme yayılmalı. Yan sanat gibi. Bu da şey olabilir aslında bu çok kapsamlı bir dal olduğu için sanat anlayışı, yaklaşımı. Şey olabilir bunun için alan bile açılabilir bence. Yani heykel var mesela. Resimle ilgisi var ama hani bu tam da resimle alakası olsa bile hani bunu resimle beraber yürütebilmek için uzman bir insan ihtiyacı var, bilen bir kişiye ihtiyaç var o yüzden ayrı bir alan olarak bile açılabilir. Çünkü onun yazısı var sonrasında çizim tekniği var, ince işleri var. Bunları iki saatte ya da beş saatte yapamazsınız bence. İki dönem de bile yapılamayabilir. Ana sanat gibi bir şey olabilir, kesinlikle. İlk yıldan bunu seçme şansına erişmeli. Çünkü mesela benim ilgim yoktu minyatüre ama ilgisi olan birisi vardır. Benim anlattığım sınıftan, stajdan örnek veriyorum, oradaki bir çocuğun ilgisini çekti, araştırdı daha çok üstüne düştü. Liseden sonra buraya geldi diyelim; bunu seçmek isteyecektir bu yüzden ilk seneden itibaren bunları yapması lazım. Hani o seçme şıkkı verilmesi lazım öğrenciye (Y.Y.G.2.11.04.2019).

Minyatür dersinin ana sanat olarak verilmesini öneren Selim ise dersin seçmeli olarak verilmeye devam etmesi durumunda ise iki döneme yayılması konusuna aşağıdaki cümleleri ile vurgu yapmıştır:

Şöyle ben minyatürün resim, heykel, fotoğraf, grafik gibi minyatürün ayrı bir şey olmasını beklerim ama tabi ana sanat oluşacak kadar ayrı bir şey. Ben minyatürün seçmeli de olsa bir ve ikisinin olmasını beklerim çünkü bizim açımızdan belki biz daha da iyi işler çıkartabilirdik mesela bazı arkadaşlarımız gerçekten zaman ayırıp, kendi ilgileri de olduğu için hani, ben minyatür yapmaya ilgim o kadar şey değildi onun için zaten dijital çalıştım ama mesela bir ve iki olduğu zaman malzemelerin gelişi, onları tanımak, daha bir içli dışlı olmak için ve biraz daha onun arka felsefi dünyasına, tarihe şeyine girmek için çok faydalı olur. İkincisi olması lazım yani. Seçmeli de olsa ikincisinin olması lâzım, ve seçmeli olarak kalması da şuradan hani olabilir, herkes gelmez hani gerçekten kafası takık olan insan gelir minyatüre kafasını takan insan gelir (Y.Y.G.2.11.04.2019).

Katılımcı öğrencilerin neredeyse hepsinin minyatür dersinin güzel sanatlar eğitimi bölümü lisans programı içinde, saati ve kredisi artırılarak iki dönemi kapsayan bir seçmeli ders olması, yan sanat ya da ana sanat dersi olarak yer alması gerektiği yönünde görüş belirttikleri görülmüştür. Öğrenci görüşleri de göz önünde bulundurularak söylenebilir ki; minyatür sanatının hem teorik anlamda geniş hem de uygulama açısından oldukça detaylı olması, haftada üç saatlik bir seçmeli derste ele alınmasını zorlaştırmaktadır. Öğrencilerin neredeyse ana sanat dersleri kadar yoğun

vakit ayırıp çalıştıkları bir dersin kredisinin az olması ise, motivasyonları üzerinde olumsuz bir etki yaratmaktadır.

4.4.3.2. Eğitim ortamlarının çeşitlendirilmesine yönelik öğrenci önerileri

Araştırmanın uygulama sürecini kapsayan minyatür dersi baştan sona Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümünde gerçekleşmiştir. Ders kapsamında fakülte bünyesinde gerçekleştirilen çalıştay ve konferans dışında dersin yoğunluğu, maddi ve resmi imkanlar göz önünde bulundurularak herhangi bir gezi gözlem etkinliği planlanmamıştır. Ancak araştırmacı, ders süreci boyunca öğrenciler ile ulusal- uluslararası kapsamda online olarak ziyaret edebilecekleri müze ve sergi linkleri paylaşmış, bireysel olarak gezip görebilecekleri sanatçı, atölye, sergi, müze ve tarihi mekân bilgileri vermiştir. Katılımcı öğrencilerden Esra, konu ile ilgili önerilerini aşağıdaki cümleleri ile ifade etmiştir:

İçerik olarak bence birinci dönem zaten güzeldi ama ikinci dönemde olduğunda da geziler olabilirdi bazı yerlere daha sergilere mesela Eskişehir’de gitmek istemiştik de bir türlü fırsat bulamamıştık o tarz çalışmalar, açık alanda çizin yapabilirdik, gördüğümüz bir manzarayı minyatür haline getirmek gibi (Y.Y.G.2.10.04.2019).

Minyatür dersinde oldukça ilgili olduğu gözlemlenen öğrencilerden biri olan Selçuk ise yalnızca minyatür dersi kapsamında değil, üniversitede tüm dersler adına gezi ve gözlemlerin artırılmasını önermiştir:

En beğenmediğim kısım hiç gezinin olmaması. Çünkü bence ben bütün dersler için düşünüyorum üniversite burası lise gibi olmamalı gezip görülerek işlenmeli dersler. Mesela şeyde yapılabilir mesela mimari çalışılıyorsa bir yere götürür oranın peyzajını minyatüre uygulattırabilir o anda dışarıda da yaptırılabilir resim gibi. İşte dediğim gibi etkinlikler daha da attırılabilirdi yani, gezi etkinlikleri sonlara doğru böyle İstanbul’da Türk İslam eserleri arşivlerine bakılabilir çünkü batı sanatında dediğimiz gibi çok olanak var internette de sürekli yapılan şey ama minyatürün o kadar görülebilecek şey yapılabilecek şeyi yok geri bırakılmış bir sanat ki bence üniversiteye sanatçı da getirebilir (Y.Y.G.2.10.04.2019).

4.4.3.3. Online grup “acemi nakkaşlar” üzerine öğrenci görüş ve önerileri

Araştırmanın uygulama sürecinde ilk derste katılımcı öğrenciler ile araştırmacının ortak kararı ile online grup oluşturulmuştur. İletişimin ders dışında da devam edebilmesi amaçlanarak oluşturulan online grupta dönem boyunca kaynak kitaplar, çeşitli minyatür görselleri, öğrenci çalışmaları ve dönütler, tasarım fikirleri, o

hafta işlenecek derse ilişkin malzeme bilgisi, çalıştay, konferansa ve grup sergisine dair afiş, fotoğraf ve ders ile alakalı sergi, etkinlik gibi pek çok paylaşım yapılmıştır. Her katılımcı öğrenci aktif olarak online grubu kullanmıştır. Grup ismi olan “acemi nakkaşlar” ilk derste ortaya atılan fikirler arasından öğrencilerin tarafından seçilerek oluşturulmuştur. Aynı şekilde grup simgesi de katılımcı öğrenciler tarafından künyesi ile birlikte grupta paylaşılan pek çok minyatür görseli arasından seçilmiştir.

Katılımcı öğrencilerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerde online grup “acemi nakkaşlar” ile ilgili görüşlerin genel olarak olumlu olduğu ve derse pek çok katkı sağlaması açısından da gerekli olduğu görülmüştür. Öğrencilerden Yavuz online grubun araştırmacı ve öğrenciler arasında iletişim rahatlığı sağladığını ve derse ilişkin ödev, hatırlatma ya da internet kaynakları paylaşımlarının derse katkı sağladığını aşağıdaki cümleleri ile belirtmiştir:

Whats App grubu hocam sevimliydi biraz ama orada şeyi beğendim hocam belki daha önce de söylemiş miyimdir bilmiyorum hani sizin Whats App’taki bizimle konuşma üslubunuz falan öğrencilere karşı hani onlar gibi arkadaş gibi konuşmanız bizi illaki rahatlatı mutlu etti ya da nasıl desem size karşı duygu düşüncelerimizi daha rahat söylememize sebep oldu bu yüzden WhatsApp grubundaki beklentim beklediğim gibi de değil daha farklı çıktı daha iyi çıktı daha sevimli güzel ve eğlenceli oldu. Unuttuğumuz işler oluyor ya da nasıl desem sizin verdiğiniz bir ödevi ya da bir araştırma konusu olsun ya da bir atıyorum link üzerinden bizim bir şey izlememizi istiyorsunuz ve biz bunu unutabiliyoruz çünkü herkesin WhatsApp sayfası gruplarla dolu baya binlerce konuşmayla dolu olduğu için. Acemi Nakkaşlardan el sallanıyor ve bize bir hatırlatma geliyor bu bence gerekli sadece bu ders için de değil diğer derslerde de zaten gruplarımız var hani öğrenci için gerekli bir şey bence hatırlatma çünkü unutulabiliyor sizde unutabiliyorsunuz bazı şeyleri insan olarak unuttuğumuz için bence grup olayı çok güzeldi (Y.Y.G.2.12.04.2019).

Katılımcı öğrencilerden Zeynep de Yavuz gibi online gruba dair olumlu görüş belirterek, online grup sayesinde dersin sınıf dışı ortamda da devam ettiğini “Eve gittiğimizde bile bu dersin içindeymişiz gibi” ifadesini kullanmıştır. Araştırmacının “Peki bu iyi bir şey mi?” sorusuna ise; “İyi bir şeydi, mesela ders saati yetmeyebiliyor, bazı arkadaşlarımız geç kalıyordu az görüyorlardı araştırmalar için de ayrı bir vakit bence gayet iyi (Y.Y.G.2.12.04.2019)” cevabını vermiştir. Online grubun etkili iletişim açısından yararlı olduğunu belirten Esra “Hocam bu grup şeye yarıyor sürekli dürtükleniyoruz orada çünkü o olmasa olmayacak yani bakmayacağız araştırmayacağız, bir de grubu bir arada tutuyor hiç alakası olmayanlar bile illa bir şekilde katılmak

zorunda kalıyor. Evet etkileşim için gerekliydi o yüzden. İyi ki var olmasa baya bir kopuk olurdu (Y.Y.G.2.10.04.2019)” ifadelerini kullanmıştır. Yiğit ise ödev paylaşımları ve çalışmalara verilen araştırmacı dönütleri açısından online grubun gerekli olduğunu düşündüğünü aşağıdaki ifadeleri ile ortaya koymuştur:

Orada sürekli bir ders varmış gibiydi. Siz bulduğunuz resimleri bana gönderin diyordunuz mesela biz o resimleri pazartesiye bulacaktık pazartesiye götürecektik mesela bir resim bulduk oradan gönderiyorduk hemen mesela cumartesi akşamı ders veriyorduk, dersin ödevini veriyorduk cumartesi akşamı WhatsApp grubundan sizin oradaki bize yaklaşımınız güzeldi. Sürekli geri dönütler veriyordunuz anında. Mesela ben derse bir çalışma getireceksem fazla yapmadım da hocam, derse çalışma getireceksem size sunuyordum WhatsApp’tan bunu siz direkt WhatsApp’tan nasıl olur getirme, ya da getir, şöyle sonuçları olur, şurasını değiştir gibi yorumlar yapıyordunuz onlar güzeldi. WhatsApp grubu olmalı bence (Y.Y.G.2.11.04.2019).

Online grup sayesinde derse daha iyi adapte olduğunu belirten Gökhan, böylelikle konuları daha ciddiye aldığını ve bunun da başarısına katkı sağladığını aşağıdaki cümleleriyle ifade etmiştir:

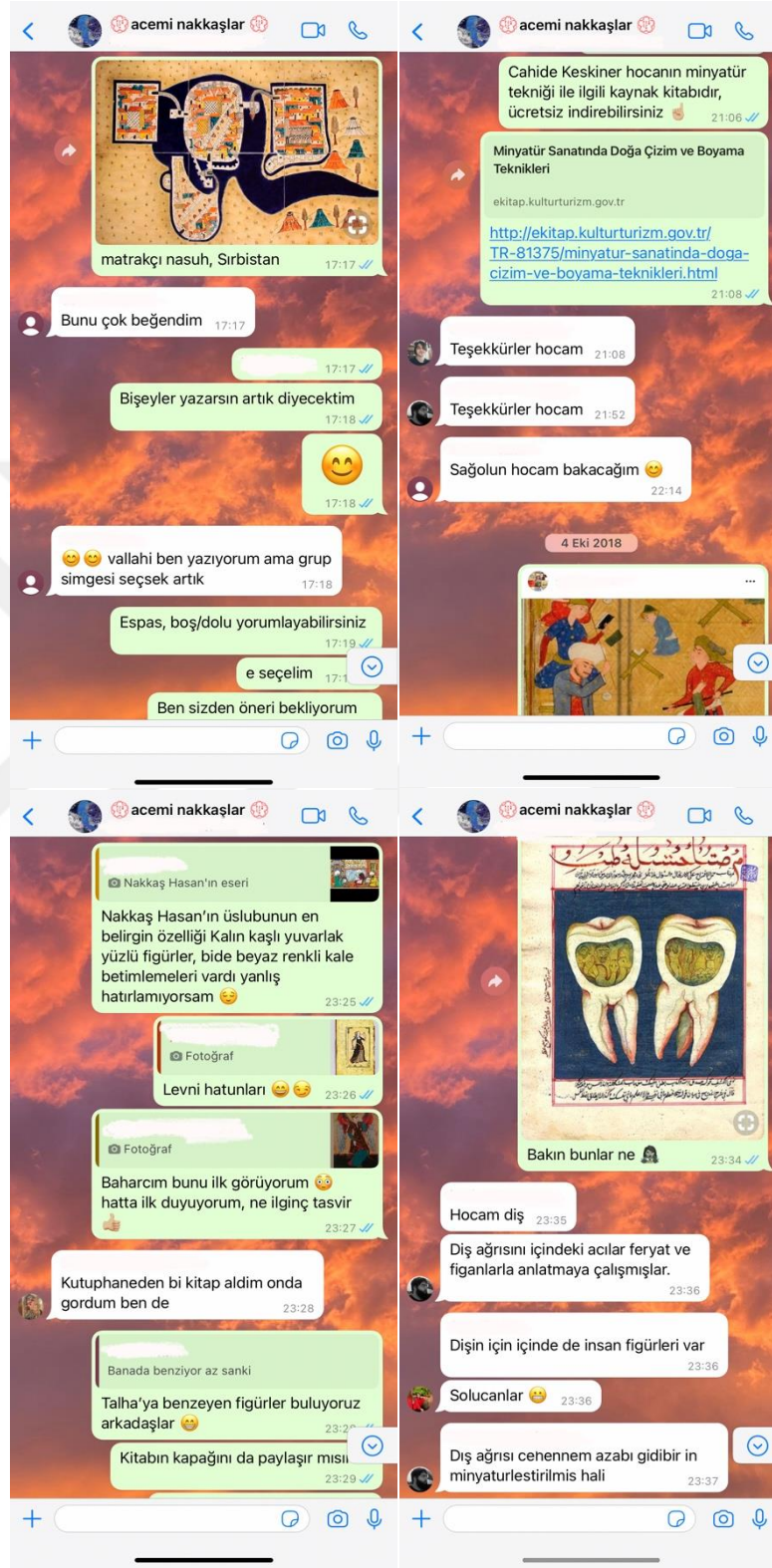
Hocam o grup çok iyi oldu hocam mesela çok mesajlaşmam ben açıkçası, orada konuşunca iyi oldu ondan sonra bana şey oldu hani iyi olurdu hocam derste en azından ne yapacağız ne yapmışız ondan sonra bir ne yapmamız gerekiyor hemen anında, grup olayı zaten çok güzel bir şey WhatsApp üzerinden oradan fotoğraf attınız siz, biz gördük biz paylaştık bu dediğim gibi ciddi olduğu için ciddileşiyordu durum bu haldeyken ciddileşince de insan ister istemez kendini adapte etmeye çalışıyor, adapte olduğu zaman da başarılı olmak zor değil (Y.Y.G.2.11.04.2019).

Sosyal medya kullanmayı ve çevrimiçi yazışmayı sevmediği halde online grubu kullandığını ve paylaşımların katkı sağladığını belirten Selçuk ise görüşlerini aşağıdaki cümleleri ile ifade etmiştir:

Ben genelde sosyal medyaya karşı bir insanım, böyle WhatsApp’dan yazışmayı hiç sevmem, o yüzden bir şey diyemeyeceğim ben sevmediğim bir şeyi pek kullanmam. Ama kullandık baya. Şey olarak iyiydi mesela yapılan işlerin paylaşılması, herkesin gördüğü bir şeyi atması iyi hoş güzeldi ama atılıyor resimler, boş alt tarafı dolu değil yani bunu buldum atıyoruz siz mesela ondan sonra şey demiştiniz künyesini istemiştiniz falan, ama genelde minyatürlerin künyesini bulmak da zor oluyor (Y.Y.G.2.10.04.2019).

Hasan da Selçuk gibi çevrimiçi grupları sevmediği halde hatırlatmalar açısından online grubun katkı sağladığını ve gerekli olduğunu düşündüğünü “Ya aslında ben şikayetçi oldum ama benim gibi öğrenciler için WhatsApp grubu olmalı çünkü çoğu şeyi ben unutabiliyorum dönüp gruba bakabiliyorum ya da bir şey olduğu zaman sorabiliyorum yani WhatsApp grubu benim gibi öğrencilerin kurtuluşu diyebilirim (Y.Y.G.2.12.04.2019)” şeklinde ifade etmiştir.

Aşağıda yer alan görseller online grup iletişimine örnek ekran görüntülerinden yalnızca bir kaçıdır.

Görsel 4. 108. Online grup "acemi nakkaşlar"dan alınan bazı ekran görüntüleri

Ders dönemi sonrasında ise online grup açık kalmış yaklaşık üç yıl boyunca araştırmacı ve öğrencilerin iletişimi devam etmiştir. Minyatür dersini alan öğrencilerin yarısına yakını minyatür sanatı üzerine çalışmayı gönüllülükle devam ettirmiş, çeşitli yarışma ve sergilere katılmış ve ürettikleri tasarımları, online grupta paylaşmayı sürdürmüştür.

4.4.4. Araştırmacı öğretmenin niteliklerine yönelik öğrenci görüşleri

Araştırmacı, araştırma konusu seçiminden itibaren, gerek araştırmaya hazırlık süreci ve kendi minyatür eğitimi aşamalarında, gerekse araştırmanın uygulama süresince konuya duyduğu ilgi ve sevginin kendisine vermiş olduğu gayretle çalışmış ve aynı sevgiyi katılımcı öğrencilere aktarabilmeyi öncelikli amaç olarak belirlemiştir. Çünkü eğitimin hangi aşamasında olursa olsun öncelikle öğretmen tarafından öğretilecek konuya ilgi uyandırılması ve konunun öğrenciye sevdirilmesinin başarıya her zaman katkı sağladığı çeşitli araştırmalarla ortaya konmuştur. Araştırmacı da bu doğrultuda minyatür sanatının doğasından kaynaklı ince çalışma, disiplin ve dolayısıyla sabır gerektirdiğini her zaman göz önünde bulundurarak öğrencilere yaklaşımı konusunda da anlayış ve disiplin ekseninde bir denge yakalamaya çalışmıştır. Bu kapsamda ileride yapılabilecek uygulamalara temel olması ve uygulayıcı öğretmenlere katkı sağlaması amacıyla, araştırmaya yönelik gerçekleştirilen görüşmelerde katılımcı öğrencilerden, araştırmacı öğretmen hakkında eleştiri ya da önerileri içeren görüşler alınmıştır. Alınan görüşlerin analizi sonucunda araştırmacıya ilişkin; etkili iletişim kurma, mesleki ustalık, disiplini sağlama, yaparak gösterme, dönüt-düzeltilme verme ve öğrenmeyi sağlama gibi kodlara ulaşılmıştır. Katılımcı öğrencilerden Yavuz, ders grubu başarısı üzerinde araştırmacı öğretmenin donanımı ve disiplin yaklaşımının olumlu yönde katkısı bulunduğunu düşündüğünü aşağıdaki ifadeleri ile ortaya koymuştur:

Ders işleyişi açısından anlatım olsun gerek uygulamada yöntemde yardım açısından bence çok nitelikli ve donanımlı olduğunuzu düşünüyorum, çünkü öyle bir nasıl desem etkiniz olmasaydı bu grup üzerinden ortaya yine sergi açılacak kadar işler çıkmazdı yine nasıl desem otorite konusunda aslında böyle çok baskın görünmüyormuş gibisiniz ama bir cümlemlerle onu hissettirebiliyorsunuz hocam o yüzden hemen işe konuluyor. O da şundan kaynaklanabilir hocam ilk başta belki de biz sıkılmayalım diye siz çok fazla baskı kurmadınız üzerimizde hani ders eğlenceli geçsin diye rahat davrandınız ama hani zaten

sınav tarihi yaklaştığında ya da iş teslim tarihi yaklaştığında sizde otomatikman üslubunuzu değiştirdiğiniz (Y.Y.G.2.12.04.2019).

Araştırmacı öğretmenin dönüt ve düzeltmelerinin kendisine katkı sağladığını belirten Zeynep, konu ile ilgili görüşlerini aşağıdaki cümleleri ile ifade etmiştir:

Dönütleriniz gayet iyiydi hocam yerli yerinde. Mesela hatalarımızı görmemizi sağladınız siz o açıdan çok iyi, bir kere daha ben minyatür yapmıştım hocaya götürdüm hatta bana hiçbir şey söylemediler. Grafik dersindeydi, yani ben o yönde giderdim hiçbir şey katılmadı o dönem ama sizin dersinizde öyle olmadı her çalışmam da ayrı bir hatamı gördüm ona göre düzelttim yeni çalışma yaptım, o konuda iyiydi yani (Y.Y.G.2.10.04.2019).

Esra ise araştırmacı öğretmenin niteliklerinden özellikle sabırlı olmasına ve ders sürecinin uygulama kısmına geçmeden önce minyatür sanatının tarihçesi üzerine yaptığı sunumda geleneksel sanatların silsile ile bize kadar hangi usta sanatçılardan geçerek ulaştığı konusunun kendisinde uyandırdığı ilgiye aşağıdaki ifadeleri ile vurgu yapmıştır:

Dersin hocasıyla ilgili hocam şimdi bence şöyle bir şey var minyatürle ilgilenen insanlar bence şey genel olarak incelediğimde çok sakın insanlar oluyor mesela Gülçin Anmaç geldiğinde Selçuk’la böyle birbirimize baktık yani hayatımda ilk defa bu kadar sakın bir insan gördüm konuşması vesaire mesela size de baktığımda ders sürecinde çalışmasını yapmayanlar vardı işte geç gelenler vesaire bir şeyler bir şeyler işte sorumsuzluklar karşısında tavırlarınız çok böyle aşırı şaşırmıştım yani hocam çünkü diğer hocalarla karşılaştığımda tamam diyorum kıyamet kopacak şimdi öyle düşünüyorum. Çok iyi tuttunuz hocam. Bence olması gerektiği gibiydi tam böyle çalışmalara yoğun bir şekilde başlamadan önce sunumda yapmıştınız bize tarihi biz hangi jenerasyona bağlandık yani zincir kısmı o bakımdan bence her şey olması gerektiği gibiydi yani (Y.Y.G.2.10.04.2019).

Katılımcı öğrencilerden Hasan, araştırmacı öğretmenle iletişiminin iyi olduğunu ancak ders yoğunluğunun kendisini sıkıldığını “Dersin hocası gayet tatlı bir hocamızdı. Sizden yana hiçbir sıkıntımız olmadı. Sadece biraz fazla bu derse önem vermemiz gerekti, o biraz sıkıydı beni o kadar yani yoksa dersin işlenişiyse dersin içeriği ya da ders içinde arkadaşlarımla olan ortamım hiçbirisi benim için şey değildi kötü değildi hepsi iyiydi, sizinle olan ilişkimizde iyiydi gayet, o kadar (Y.Y.G.2.12.04.2019)” cümleleri ile ifade etmiştir. Gökhan ise araştırmacı öğretmenin işini ciddiyetle yapmasının konuyu sevmesini sağladığını belirtmiştir:

Hocam bence dediğim gibi işinizi ciddiye aldınız baya hem de. Bu şu anlamda değil. hani bizi sıkmadı beni sıkmadı bu ciddiyet. Çünkü olması gereken de bu hani seçmeli ders de olsa bu kadar hani WhatsApp grubu oluşturduk ondan sonra sürekli iletişim

halindeydik. İşimizi, yaptığımız şeyi, bence yani benim kişiliğimden dolayı bilmiyorum sevmeye başladım ben, normalde bunu böyle bu kadar ciddi yapmasaydınız ben sevmeyebilirdim açıkçası. Hani herhangi bir ders derdim, geçirdim. Ama öyle olmadığını gördüm sonrasında (Y.Y.G.2.11.04.2019).

Selçuk, Yiğit ve Hakan araştırmacı öğretmenlerin daha disiplinli olmasına yönelik öneriler getiren ifadeler kullanmıştır. Konu ile ilgili Selçuk, öğretmenin iyi niyetli olmasının öğrenci tarafından suistimal edilebileceğini, öğretmenin daha kuralcı olması gerektiğini aşağıdaki ifadeleri ile dile getirmiştir:

Bilginiz var aktarabiliyorsunuz ama işte şey bu iyi niyetlisiniz öğrenci de öğretmenin iyi niyetini suistimal eder, biraz daha kuralcılık olabilir siz şey de düşündünüz sanırım; “sonuçta bu bir araştırma, öğrencileri zorlamak istemedim benim yüzünden şey bilmesinler” diye ama, öğretmen hafif bir şey verdi mi öğrenci kullanır, çünkü öğrencinin akli fikri okumak da değil gezmekte tozmakta (Y.Y.G.2.10.04.2019).

Yiğit ise araştırmacı öğretmenin tatlı dil ve sabrına işaret ederek kendisine örnek alabileceği bir eğitimci olduğunu ifade etmiş, ancak Selçuk’un da belirttiği gibi öğrencilerin bu özellikler nedeniyle öğretmene saygısızlık yapabileceği konusunda endişe taşıdığını, öğretmenin daha disiplinli olması halinde öğrencinin daha çok çalışabileceğini düşündüğünü aşağıdaki cümleleri ile ifade etmiştir:

Hocam ben sizin öğrenciyle olan temasınızı seviyorum yani örnek alabileceğim bir insansınız de alamayacağımı da anladım stajda biraz sinirleniyorum. Yani siz tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır şeyinin anlamı gibi bir şeysiniz. Ama işte hocam önceden de demiştim herhalde bunu biraz sınırlar olmazsa insanlar bunu büyütebilir. Ders çalışmamak olarak dönüt verebilir, size saygısızlık olarak dönüt verebilir. Her şeyinden de bir sınırı olmalı hocam siz iyi öğrettiniz bize teşekkür ederiz ben fazla öğrenemedim. Ya hocam sizin yaptığınız gibi ama disiplini artırılmış bir şekilde olursa daha bir öğrenciler açısından da sizin açıınızdan da daha iyi olur. O zaman daha çok ciddiye alıp daha çok çalışırlar (Y.Y.G.2.11.04.2019).

Katılımcı öğrencilerden Hakan ise araştırmacı öğretmenin öğrenciyle olan iletişimi ve ılımlı yaklaşımının motive edici olduğunu belirtmekle birlikte öğretmenin sabırlı tavrına vurgu yapmış, bazen daha sert olmasının daha iyi olabileceğini ancak bunun da öğrenci üzerinde olumsuz etkiye neden olabileceğini düşündüğünü aşağıdaki cümleleri ile ifade etmiştir:

Yani ben sıkılmadım derste gerilmedim. Gayet her şeyi sorabiliriz size o açıdan iyi. Olumluydu bence tutumunuz, yaklaşımlarınız iyiydi yani öğrenciler açısından motive ediciydi. Olumluydu yani olumsuz bir şey yoktu bence. Vallahi aklıma gelse söylerim,

olumsuz bir şey yok bence ya. Yani sonuçta herkesin karakteri farklı yani sizin karakteriniz farklı. Olumlu olumsuz bir şey diyemem yani sizin karakterinize göre anlatıyorsunuz öyle davranıyorsunuz ya mesela o açıdan bir şey diyemem yani şöyle olun, böyle olun diyemem yani. Ama ders açısından öğrenciye yaklaşımınız falan açısından bir sorun yok bence her şey iyiydi yani. Evet, sinirlisiniz falan mesela sinirli olsanız sinirli derim, bazen sinirlendiniz derdim öyle bir şey yok zaten hani. Mesela biraz sert davranın desem karakteriniz öyle değildir zaten, davranamazsınız mesela. Ya zaten seçmeli bir ders olduğu için bir de minyatür de böyle herkesin ilgisini çekmiyor bir de disiplin gerektiren bir şey. Bir de siz sert davranırsanız mesela bence hiç kimse ilgi göstermez yani (Y.Y.G.2.11.04.2019).

Katılımcı öğrencilerin bireysel farklılıklarına ve eğitim anlayışlarına bağlı olarak araştırmacı öğretmeni değerlendirirken çeşitli görüşler belirttikleri görüşmüştür. Bazı öğrenciler araştırmacı öğretmenin suistimal edilmemesi bakımından daha kuralcı, disiplinli ve sert bir yaklaşım göstermesinin daha iyi olacağı görüşünderken, bazıları öğretmenin öğrenciye olan sabırlı tutumundan övgüyle söz ederek bu yaklaşımın minyatür sanatı ile olan uyumuna dikkat çekmiş, bazıları ise öğretmenin öğrenci ile olan iletişimini bir eğitimci adayı olarak kendine rol model olarak aldığını belirtmiştir.

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma bulgularından elde edilen sonuçlara, alanyazına dayanarak gerçekleştirilen tartışma bölümüne ve ileride yapılabilecek araştırmalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç

Amacı öğrencilerin minyatür geleneğini ele alarak özgün tasarımlar yapabilecekleri bir ders sürecinin nasıl gerçekleştirebileceğini ortaya koymak olan bu araştırma kapsamında elde edilen bulgular sonucunda dört ana temaya ulaşılmıştır. Bu temalar '*seyrüsefer: minyatür dersinin öğretme öğrenme süreçlerinin haritalandırılması*', '*minyatür pusulası: ibre yönü sabır*', '*zıtlıkların kavuşma mücadelesi: minyatür odaklı güncel tasarımlar*' ve '*mânâ'nın tasviri*' başlıkları adı altında ortaya konmuştur. Bu ana temalara ilişkin sonuçlar ise sırasıyla aşağıda açıklanmıştır.

5.1.1. Seyrüsefer: Minyatür dersinin öğretme öğrenme süreçlerinin haritalandırılması ana temasına yönelik sonuçlar

Uygulama öncesi minyatür dersinin öğretme öğrenme süreçlerinin haritalandırılmasına ilişkin olan ve seyrüsefer olarak isimlendirilmiş bu ana temada; araştırmacının araştırma ve gözlemleri, araştırmacının minyatür eğitimi süreci, eylem planlarının hazırlanması ve dersin amacı, içeriği ve işlenişi temalarına ulaşılmıştır. Araştırmacının araştırma ve gözlemleri, araştırmacının minyatür eğitimi süreci, eylem planlarının hazırlanması temaları araştırma amaçlarının ilk sorusu olan "Minyatür dersinin öğretme öğrenme süreçleri nasıl planlanmalı?" sorusuna yönelik bulgu sonuçlarını içermektedir. Araştırmacının uygulama süreci öncesindeki seyrüseferinde gerçekleştirdiği gözlem, kazandığı deneyim ve hazırladığı planlara yönelik sonuçlar temalar çerçevesinde ortaya konmuştur.

Uygulama öncesi araştırma ve gözlemler: Araştırmada problem durumunu ve amacını belirleyen araştırmacının minyatür sanatına ilişkin teorik ve pratik donanım kazanması ve dersin öğretme öğrenme süreçlerini bu doğrultuda planlaması hedeflenmiştir.

- Araştırmacı, minyatür sanatı bağlamında klasik ve güncel teknikler ile çalışan sanatçı ve eğitimcileri araştırmış, bu eğitimlerin verildiği

ortamlara ulaşarak ziyaretlerde bulunmuş ve kendi klasik minyatür sanatı eğitimi sürecine başlamıştır.

- Araştırmacı Eskişehir- İstanbul arası gerçekleştirdiği araştırma-eğitim seyahatlerinde çeşitli atölye etkinliklerinde yer almış, sergi ve bienallere katılım gerçekleştirmiş ve farklı minyatür sanatçıları ile temaslarda bulunarak eğitim sürecini zenginleştirmiştir.

Araştırmacının minyatür eğitimi süreci: Araştırmacı, minyatür eğitimi alırken, araştırmanın uygulama sürecinde minyatür dersinin özellikle ilk yarısını kapsayacak olan klasik minyatür çalışmalarını öğrencilere yaparak gösterme yöntemi ile profesyonel biçimde aktarabilecek donanımı kazanmayı hedeflemiştir.

- Araştırmacı klasik minyatür eğitimini sanatçı ve minyatür eğitimcisi Gülçin Anmaç'tan almıştır.
- Araştırmacı eğitimi süresince nüanslı tahrir çizgisi, tarama, noktalama, akıtma gibi klasik minyatür tekniklerini; kalem, mürekkep ve boya gibi çeşitli malzemelerle; münhanî, şükûfe, kumaş, figür, ağaç, bitki, kaya, bulut ve özgün doğa tasviri ve orijinal minyatürlerden kopya etütleri gibi çeşitli uygulama ödevleri üzerinde çalışarak öğrenmiştir.
- Klasik minyatür eğitimine iki eğitim öğretim dönemi (güz-bahar) boyunca Gülçin Anmaç'ın İstanbul'da ders verdiği farklı kurum atölyelerinde devam eden araştırmacı, süreç sonunda Anmaç'a klasik minyatür çalışmalarından oluşan bir dosya teslim ederek hocasının 'başarılıdır' onayını almıştır.
- Araştırmacı bu süreçte, araştırmanın uygulama sürecinde ihtiyaç duyabileceğini öngördüğü, çeşitli eser görselleri, kaynak kitaplar ve teknik malzemelerden oluşan geniş ve içi dolu bir minyatür heybesi edinmiştir.

Eylem planlarının hazırlanması: Araştırmacı, uygulama öncesi araştırma ve gözlemleri ile minyatür eğitimi sürecinde eylem planlarını oluşturmaya başlamıştır. Bu süreçte fikir ve deneyimlerini tez danışmanı ile düzenli olarak paylaşarak ders izlencesini hazırlarken danışmanının da onayını almıştır.

- Araştırmacı, uygulama öncesi araştırma ve gözlemleri sonucunda, minyatür sanatının katılımcı öğrenciler tarafından daha iyi anlaşılmasını amaçlayarak uygulama sürecinde uzman katılımını eylem planına dahil

etmiştir. Bu kapsamda güzel sanatlar eğitimi bölümünde, sanatçı Gülçin Anmaç'ın katılımı ile gerçekleştirilecek bir minyatür çalıştay ve yine sanatçı Murat Palta'nın vereceği bir güncel minyatür konferansı programı tasarlamıştır. İki sanatçının da araştırmacının davetini kabul etmesi üzerine, etkinliklerin içerik planları, yer ve tarihleri sanatçılar ile istişareler gerçekleştirilerek belirlenmiştir.

- Araştırmacı minyatür eğitimi sürecinde izlediği program ve basamakları, araştırmacının uygulama sürecinde güzel sanatlar eğitimi bölümünde yürüteceği minyatür dersi için sadeleştirerek yeniden düzenlemiştir. Klasik minyatürün temeli olan nüanslı tahriri çizgisini temel alarak, teknik terim ve malzemeler, tarama, noktalama ve akıtma tekniklerini bir öğretim döneminin yarısında uygulanabilecek şekilde eylem planına dahil etmiştir.

Dersin amacı, içeriği ve işleniş: Araştırmanın uygulama sürecini oluşturan minyatür dersinin amacı, katılımcı öğrencilerin minyatür sanatı konusunda teorik bilgiler ile birlikte temel teknikleri öğrenerek uygulama imkânı bulmaları, bu bilgi ve tecrübeler ışığında güncel özgün tasarımlar ortaya koyabilmelerini sağlamaktır. Araştırma kapsamında dersin amacı, içeriği ve işlenişine yönelik öğrencilerden alınan görüşler ile sürecin geliştirilmesi hedeflenmiştir.

- Araştırmacı, dersin ilk haftasında dersin amacını katılımcı öğrencilere açıklamadan önce dersten beklentilerini öğrenmek amacıyla “Bu dersi neden seçtiniz ve dersten beklentiniz nedir?” sorusunu yöneltmiştir. Verilen cevaplar doğrultusunda, katılımcı öğrencilerden yarısının dersi seçerken, minyatür sanatına olan ilgileri doğrultusunda bilgi ve tecrübe kazanmayı amaçladığı, diğer yarısının ise yalnızca ders programlarına uyduğu için bu dersi seçtikleri anlaşılmıştır.
- Araştırmacı katılımcı öğrencileri uygulama sürecine hazırlamak ve öğrencilerde teorik alt yapı oluşturmak amacıyla; minyatür sanatının tanımı, tarihçesi, teknik terimleri ve felsefesi üzerine sunumlar gerçekleştirmiştir.

5.1.2. Minyatür pusulası: İbre yönü sabır ana temasına yönelik sonuçlar

Öğrencilerin uygulama sürecindeki klasik minyatür algılarını, araştırma kapsamında gerçekleştirilen minyatür çalıştay hakkında yorum ve görüşlerini ve kendi çalışma süreçleri ile bu süreçte karşılaştıkları zorlukları kapsayan bu ana temada; klasik minyatür tasarım algısı, klasik minyatür sürecinde uzmanlarla çalışma ve klasik minyatür sürecinde karşılaşılan zorluklar temalarına ulaşılmıştır. Bu temalar araştırmanın ikinci amacında bulunan “Dersin öğretme öğrenme süreçleri nasıl gelişmiştir?” “Ders kapsamında davet edilen sanatçılarla gerçekleştirilen etkinlikler ile ilgili öğrenci görüşleri nelerdir?” ve araştırmanın üçüncü amacında yer alan “Minyatür dersinin öğretme öğrenme süreçlerinde ne gibi sorunlarla karşılaşılabılır?” sorularına yönelik sonuçlar temalar kapsamında açıklanmıştır.

Klasik minyatür algısı: Araştırma sürecinin ilk haftalarında katılımcı öğrencilerin çoğunda gözlemlenen yaygın minyatür algısı, minyatürün küçük, perspektifsiz resim olduğu yönünde iken, uygulama sürecinin devamında minyatürün kendi içinde teknik bir çerçeve dahilinde ve kurallı çalışılan bir sanat olduğu şeklindeki algıya dönüştüğü görülmüştür.

- Katılımcı öğrencilerin çoğunun daha önce klasik minyatür sanatı üzerine çalışmadığı, çalışanların ise teknik kuralları öğretmeksizin verilen ödev çalışmalarından ibaret olduğu görülmüştür.
- Dersin ilk haftasında katılımcı öğrencilere yöneltilen sorular kapsamında, öğrencilerin birkaçı dışında herhangi bir minyatür sanatçısı ismi bilmedikleri görülmüştür.

Klasik minyatür sürecinde uzmanlarla çalışma: Araştırmacı, uygulama sürecinin ikinci haftasında, katılımcı öğrencilerin bir minyatür sanatçısını yakından tanıyıp çalışma yöntemini gözlemleme imkânı bulmaları amacıyla minyatür sanatçısı Gülçin Anmaç’ın katılımı ile bir minyatür çalıştayını gerçekleştirmiştir. Çalıştayda minyatür sanatının tanımı-tarihçesi konusunda eser görselleri üzerinden sunum yapan sanatçı, kendi sanatsal sürecini anlatarak çalışmalarını paylaşmış ve nüanslı çizgi çalışmalarını temel alarak katılımlı bir uygulama gerçekleştirmiştir.

- Katılımcı öğrenciler minyatür çalıştayının çalışma motivasyonlarını artırdığını ve kendilerine katkı sağladığını belirtmişlerdir.

- Öğrenciler araştırma sürecinde gerçek bir alan uzmanı ile aynı ortamda bulunmanın ve çalıştayı sağladığı etkileşimli ortamın minyatür sanatını ciddiye almalarına sebep olarak kendileri üzerinde olumlu etki yarattığını ifade etmişlerdir.

Klasik minyatür tasarım sürecinde karşılaşılan zorluklar: Araştırmanın ikinci ana tema başlığında yer alan “İbre yönü sabır” ifadesinin açıklaması niteliğinde olan bu kısımda öğrencilerin klasik minyatür tasarım sürecinde karşılaştıkları zorlukları uygulama çalışmaları sırası gözetilerek açıklanmıştır.

- Uygulama çalışmalarının ilk basamağı olan kalem ve fırça ile nüanslı çizgi çalışmalarını tüm katılımcı öğrencilerin sıkıcı ve zor olarak tanımladıkları görülmüştür.
- Öğrencilerin nüanslı çizgi çalışmalarını tanımlarken en öne çıkan ifadenin ise “sabır” olduğu görülmüştür. İncelik ve dikkat gerektirdiği için bu çalışmaların sakinlik ve sabırla çalışılması gerektiğine vurgu yapmışlardır.
- Öğrenciler nüanslı çizgi çalışmayı dövüş okulundaki hareket tekrarlarına, yazı yazar gibi resim yapmaya ve meditasyona benzettiklerini ifade etmişlerdir.
- Öğrenciler çizgi çalışmalarının sıkıcı ve zor olduklarını ifade etseler de ilerleyen çalışma süreçlerinde etüt tekrarlarının özellikle nüansları doğru verme konusunda gerekli olduğunu ifade etmişlerdir.
- Öğrenciler kalem ile nüanslı çizgilerde çok daha kontrollü ilerlerken, mürekkep yüklü fırçaya alışmakta ve kullanmakta zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin çizgi etütleri incelendiğinde ise kalem ile fırça çalışmaları arasındaki incelik farkı açıkça görülmektedir.
- Öğrencilerin nüanslı çizgi çalışmalarındaki başarısında kullandıkları malzemelerin de etkili olduğu görülmüştür. Araştırmacı öğretmenin tavsiyelerini gözeterek malzeme temini yapan öğrencilerin fırça kullanımında daha rahat oldukları gözlemlenmiştir.
- Öğrencilerin özgün nesne ya da figür çizimlerinde nüansı yakalayabilme konusunda kopya çalışmalara göre daha çok zorlandıkları görülmüştür.
- Öğrenciler akıtma tekniği ile düz alan boyama konusunda oldukça zorlandıkları görülürken, kullandıkları boyanın kıvamını doğru

ayarlayamadıkları, şeffaf ve kapatıcı boyama uygulamalarında kâğıt yüzeyinde dalgalı lekeler bıraktıkları gözlemlenmiştir. Bunun sonucunda araştırmacı, her öğrenciye öğrencinin kendi malzemesi ile doğru boyamayı uygulama yaparak göstermiştir.

- Minyatür ağaç çalışma aşamasına geçildiğinde öğrencilerin kâğıt yüzeyi üzerinde, alan boyama kartela etütlerine göre daha az dalga bırakarak düz alan boyamayı daha iyi kavradıkları görülmüştür.
- Minyatür ağaç çalışması aşamasında öğrenciler, kopya ve özgün ağaç çalışmalarının karşılaştırması olarak özgün tasarımlarından daha çok keyif aldıklarını ve kendilerini daha özgür hissettiklerini ifade etmişlerdir.
- Araştırmacı öğrencilere çalışacakları nesne ya da figürün kopya ya da özgün olması konusunda minyatür teknik ve kurallarına uymaları koşulu ile serbestlik tanımıştır. Özgün tasarımlar üzerine çalışan öğrenciler, kopya çalışmalara göre daha çok keyif aldıklarını ve kendilerini daha özgür hissettiklerini ifade etmişlerdir.
- Daha önce minyatür deneyimi olan ancak teknik bilgilere uygulama dersi aracılığı ile ulaşan öğrencilerin röpröduksiyon nesne ve figür etütleri çalışmak yerine mitolojik masalsı nesne ve figürlerde özgün tasarımlara yöneldikleri, hatta araştırma uygulama süreci bittikten sonra da minyatür sanatı üzerine başarıyla çalıştıkları gözlemlenmiştir.
- Klasik minyatür çalışmalarının son basamağı olan röpröduksiyon çalışmalarında öğrencilerin nüanslı tahrir konusuna ellerinin daha alışmadığı, geçişlerinin çok sert olduğu ve tarama tekniğinde henüz gelişmedikleri görülmektedir. Öğrenci çalışmaları üzerine alınan uzman görüşlerinde yer alan “Biraz daha çalışmaya vakitleri olsa nüansı daha iyi vurgulayabilir ve çizgileri çok daha ince çizerlerdi” ifadesi de bunu destekler niteliktedir. Bu da bir ders döneminin yarısının klasik minyatür tekniklerinin öğrenilmesi için yeterli gibi görünse de yerleşmesi için yeterli bir süre olmadığını göstermektedir.
- Öğrencilerin karakter yapıları ve el yatkınlıklarında görülen farklılıkların minyatür çalışmalarındaki başarılarına yansıdığı görülmüştür. Kendisini sabırlı olarak tanımlayan ve ince işleri üzerinde uğraşmayı sevdiğini

belirten öğrencilerin klasik minyatür tekniklerini daha hızlı kavrayarak çalışmalarını zamanında tamamladıkları görülmüştür. Uzman görüşlerinde ise bazı öğrencilerin çalışmaları için öğrencinin minyatüre yatkın bir ruh olarak tanımlanması da bunu destekler niteliktedir.

- Araştırmacı ilk renkli minyatür etütleri için öğrencilere bristol benzeri herhangi bir kağıt kullanabileceklerini belirtmiş, röprodüksiyon çalışmaları için ise öğrencilere yüzeyi aharlanmış ve minyatür sanatında yaygın kullanılan hazır fil kağıdı temin etmiştir. Araştırmacı, geleneksel sanatlarda malzeme kullanımının etkisine vurgu yapmak için böyle bir yol izlemiştir. Öğrencilerin fil kağıdı üzerinde çok daha rahat çalıştıkları ve tekniklerin kullanımında daha başarılı oldukları görülmüştür.
- Öğrenciler röprodüksiyonlar üzerinde çalışırken her ne kadar zorlansalar da minyatür sanatının detaylarını hem biçim hem de içerik olarak şaşkınlıkla fark ederek inceleme imkânı bulduklarını ve bu sanata duydukları ilgi saygının arttığını belirtmişlerdir. Bu da minyatür çalışmalarında röprodüksiyon basamağının önemli ve gerekli olduğunu göstermektedir.
- Araştırmacı severek çalıştıklarında daha başarılı olacakları düşüncesiyle, röprodüksiyon olarak çalışacakları minyatür eseri künyesi bulunması şartıyla öğrencilerin seçimine bırakmıştır. Bunun sonucunda öğrenciler, kendi ilgi alanları doğrultusunda eser seçimleri yaptıkları için severek ve sabırla çalıştıklarını bunun da çalışmalarını tamamlama konusunda kendilerine motivasyon sağladığını belirtmişlerdir.

5.1.3. Minyatür odaklı güncel tasarımlar: Zıtlıkların kavuşma mücadelesi ana temasına yönelik sonuçlar

Öğrencilerin uygulama sürecindeki güncel sanat ve minyatür arasında kurulabilecek ilişkilere göre algılarını, araştırma kapsamında gerçekleştirilen minyatüre güncel bakış konferansı hakkında yorum ve görüşlerini ve kendi çalışma süreçleri ile bu süreçte karşılaştıkları zorlukları kapsayan bu ana temada; minyatüre güncel sanat anlayışı ile bakış, güncel tasarım sürecinde uzmanlarla çalışma ve güncel tasarım süreci ve karşılaşılan zorluklar temalarına ulaşılmıştır. Bu temalar araştırmanın üçüncü amacında bulunan “Minyatür geleneği ile güncel sanat yaklaşımlarının bir arada

kullanımına yönelik bir ders süreci nasıl gelişmiştir?”, “Minyatür geleneği ile güncel sanat yaklaşımlarının bir arada kullanımı öğrenci tasarımlarına nasıl yansımaktadır?”, “Ders kapsamında davet edilen sanatçılarla gerçekleştirilen etkinlikler ile ilgili öğrenci görüşleri nelerdir?” ve araştırmanın üçüncü amacında yer alan “Minyatür dersinin öğretme öğrenme süreçlerinde ne gibi sorunlarla karşılaşılabilir?” sorularına yönelik sonuçlar temalar kapsamında sırasıyla açıklanmıştır.

Minyatüre güncel sanat anlayışı ile bakış: Araştırmacı klasik minyatür çalışma sürecinin ardından katılımcı öğrencilerden, minyatüre güncel sanat anlayışı ile bakarak çalışabileceklerini düşündükleri tasarım fikirlerini yazarak paylaşımlarını istemiştir. Bunu yaparak çalışma sürecine başlamadan önce tasarım fikirlerinin uygulanabilirliğini belirlemek isteyen araştırmacı aynı zamanda öğrencilerin birbirleri ile fikir alışverişinde bulunmasını sağlayarak farklı tasarım fikirlerinin ortaya çıkmasının da önünü açmayı hedeflemiştir.

- Öğrenciler uygulayabileceklerini öngördükleri en az iki en fazla altı tasarım fikrini kullanacakları teknik ve malzeme bilgisi ile yazarak paylaşmışlardır. Ders süresince tek tek tüm tasarım fikirleri uygulanabilirlik, malzeme ve teknik gibi yönlerden araştırmacı ile öğrenciler arasında tartışılmıştır. Gerçekleşen beyin fırtınası ve tartışma ortamında, bir öğrencinin tasarım fikrini uygulamak için çözemediği bir teknik ya da malzemenin, bir diğer öğrenci tarafından çözüldüğü görülmüştür.
- Öğrencilerin uygulama süreci öncesi yaptığı beyin fırtınası ve fikir paylaşımlarında sık sık minyatür sanatı ile batı resim geleneğini sanat tarihi bilgileri üzerinden karşılaştırdıkları ve minyatür sanatına yakın buldukları illüstrasyon sanatı, Japon sanatı ya da ikonografik resimlerin benzerlik ya da farklılıklarını tartıştıkları bunun sonucunda minyatür sanatına güncel bir bakış geliştirmeye çalıştıkları gözlemlenmiştir.
- Öğrenciler minyatür sanatını batı resim sanatı, grafik tasarımı, baskı resim, fotoğraf sanatı, kaat’ı sanatı, hat sanatı ve seramik sanatları gibi farklı sanat tekniklerini dijital bilgisayar programları, tuval, yağlı boya, akrilik boya, sulu boya, kumaş, kil, ahşap ve cam gibi malzemelerle uygulayabilecekleri birbirinden farklı pek çok tasarım fikri paylaşmıştır.

- Uygulama sürecinin sonunda öğrenciler tarafından uygulamaya geçirilen tasarımlar arasında; minyatür sanatı ile kaat'ı sanatının bir arada kullanıldığı ve ana malzemesi cam olan bir tasarım, minyatür sanatı ile dijital çizim, fotoğraf ve kolaj gibi tekniklerin bir arada kullanıldığı çalışmalar, minyatür ile batı resminin kağıt ve tuval yüzeyi üzerinde bir araya getirildiği çalışmalar yer aldığı görülmektedir.

Güncel tasarım sürecinde uzmanlarla çalışma: Araştırmacı, uygulama sürecinin ikinci yarısında, katılımcı öğrencilerin minyatür üzerinden güncel çalışmalar üreten bir sanatçıyı yakından tanıyarak tasarım fikirlerine yönelik paylaşımda bulunmalarına imkân sağlamak amacıyla sanatçı Murat Palta'nın katılımı ile güncel minyatür konferansı etkinliğini gerçekleştirmiştir. Kendi sanatsal sürecini ve çalışma görsellerini paylaşan sanatçı, konferans sonrası katılımcı öğrencilerle minyatür dersliğinde bir araya gelmiş ve öğrencilerin tasarım fikirlerini dinleyerek onlara dönütler vermiş ve kendi çalışmalarında kullandığı teknikleri uygulamalı olarak göstermiştir.

- Öğrenciler güncel minyatür konferansı sayesinde daha yakından tanıma imkanı buldukları sanatçının minyatür tekniğini popüler kültürle birleştirerek ürettiği çalışmalarla Avrupa'da ödül almasından etkilendiklerini ve geleneksel sanatlar ile de başarıyla bir yerlere gelinebileceğini gördüklerini belirtmişlerdir.
- Araştırma sürecinin ilk haftalarından itibaren geleneksel sanatların günümüz tasarım yaklaşımlarıyla ele alınmasına sıcak bakmayan ve bunu uygulayan sanatçılara eleştirel yaklaşan bazı öğrenciler, güncel minyatür konferansı sonrasında sanatçı ile derslikte gerçekleştirilen etkileşimlerin araştırma sürecinin en beğendikleri kısım olduğunu dile getirmişlerdir. Alanında uzman ve işini iyi yapan başarılı bir sanatçının tasarımlarına dönütler ve teknik bilgiler ile kaynak tavsiyeleri vermesinin kendilerine katkı sağladığını belirten öğrenciler, böylelikle bilişsel bir değişime adım atmış olmuşturlar.
- Öğrenciler özellikle minyatürde figür stilizasyonu konusunda yaşadıkları sorunları sanatçı ile paylaşımlarının, sonrasında ise sanatçının öğrenci tasarımları üzerinde bu konuyu uygulamalı olarak yaparak göstermesinin kendilerine büyük katkı sağladığını belirtmişlerdir.

- Öğrenciler güncel tasarımlarında araştırma sürecinde bir araya geldikleri iki sanatçının da etkisinin olduğunu ve çalışmalarının biçim ve içerik anlamında geliştirirken sanatçıları kendilerine rol model olarak aldıklarını belirtmişlerdir.

Güncel minyatür tasarım süreci ve karşılaşılan zorluklar: Araştırmacı öğrencilere güncel tasarım sürecinde biçimsel anlamda ve malzeme konusunda serbestlik tanırken, tasarımlarının alt yapılarını oluşturabilmeleri için bir çıkış noktası sunmak amacıyla bir içerik teması vermiştir. Araştırmacının öğrenci fikirlerinden yola çıkarak belirlediği tema “mânâ” olmuştur.

- Araştırmanın güncel minyatür tasarım sürecinde katılımcı öğrencilerin karşılaştığı zorluklara bakıldığında öne çıkan en belirgin unsurların batı resim geleneğinin perspektifli yapısı ile minyatür sanatının çoklu bakış yaklaşımı ile iki boyutlu perspektifsiz yapısının bir araya getirilmesi üzerine olduğu görülmüştür.
- Öğrenciler en çok, figürleri alıştıkları gerçekçi yaklaşımdan kurtarmada, üç boyutlu görüntüyü iki boyutlu olarak ele almada yani stilizasyon konusunda zorlandıklarını ifade etmişlerdir.
- Öğrencilerin “mânâ” temasını kendi yaşamsal süreçlerinde anlamlı olan kavram ve unsurları öne çıkarmak için kullandıkları ve tasarımlarında yine kendileri için önemli olan bu anlamların sembollerine yoğunlukla yer verdikleri gözlemlenmiştir.
- Batı resim geleneğini temel alarak minyatür sanatı ile dijital olarak bir araya getiren öğrencilerin, figür, ağaç, bulut, kaya gibi obje ve nesneleri klasik minyatür sanatında kullanıldığı şekliyle yeniden yapılandıkları görülmüştür. Bununla birlikte kutsal figürleri yüzleri örtülü şekilde ele aldıkları ve figürlerin başlarında bulunan kutsal hale sembollerini de yine klasik minyatürlerdeki kullanımı temel alarak alev şeklinde tasvir ettikleri görülmektedir. Buradan yola çıkarak öğrencilerin araştırma sürecinde minyatür sanatının felsefesine ilişkin farkındalık kazandıklarının bir göstergesi olduğu söylenebilir.
- Dijital tasarımlar çalışan öğrencilerin çalışmalarında özgün figürler kullansalar bile arka planlarında geleneksel motif ve bezemeler ile hat sanatından unsurları kompozisyonlarına dahil ettikleri görülmektedir. Bu

da güncel tasarımlarında zıt görünen farklı unsurları bir arada özgürce kullandıklarını göstermektedir.

5.1.4. Mânâ'nın tasviri ana temasına yönelik sonuçlar

Minyatür ders grubu sergisi “Mânâ”nın gerçekleştirilmesi, katılımcı öğrencilerin sergi ile ilgili görüş ve değerlendirmelerini, minyatür dersinin saati, ders içi-dışı iletişim, dersin gerekliliği, dersin katkısı ve dersin öğretmeni hakkında değerlendirmelerini ve önerilerini kapsayan bu ana temada minyatür ders grubu sergisi, kazanımların gerçekleştirilmesi ve minyatür dersinin katkıları, derse ilişkin öğrenci önerileri ve araştırmacı öğretmenin niteliklerine yönelik öğrenci görüşleri temalarına ulaşılmıştır. Bu temalar araştırmanın üçüncü amacında yer alan “Minyatür geleneğinin günümüz tasarım yaklaşımlarıyla ele alındığı bu derse yönelik öğrenci görüşleri nelerdir?” sorusuna yönelik sonuçlar temalar kapsamında sırasıyla açıklanmıştır.

Minyatür ders grubu sergisi: Araştırma sürecinde üretilen klasik minyatür çalışmaları, özgün minyatür tasarımları ile “mânâ” konulu öğrenci manifestoları, dijital çalışmaların süreç videoları ve ders sürecinden atölye görsellerinin yer aldığı sergi; araştırma sürecinin başından sonuna izlenebilmesi amacıyla her bir öğrenci için ayrı olacak şekilde hazırlanan “pano” mantığında izleyiciye sunulmuştur.

- Her bir öğrencinin pano düzenini kendi oluşturduğu ders grubu sergisinde, öğrencilerin çalışma ve pano sayıları da farklılık göstermiştir. Derse ve minyatür sanatına ilgili olan öğrencilerin araştırma dersi için hazırladıkları ödev çalışmaları dışında, sergi tarihine kadar ürettikleri özgün minyatür tasarımlarına da panolarında yer verdikleri görülmüştür. Ayrıca çalışmalarının diğer arkadaşlarıyla karıştırılmasına engel olduğu ve tüm süreci izleyiciye yansıtması bakımından serginin pano düzeninde olması fikrini desteklediklerini belirtmişlerdir.
- Tuval yüzeyi üzerine çalışmaları olan öğrenciler, minyatür tasarımlarını panosunun yanına asarak sergilerken, enstalasyonu bulunan öğrenciler ise çalışmalarını kaide üzerinde sergilemiştir.
- Öğrenciler sergide yer alan ders süreci videolarını, kaydettikleri aşamaları ve gösterdikleri gelişimi kendilerine hatırlatması bakımından yararlı bulduklarını ifade etmişlerdir.

- Öğrenciler sergiye katılımın beklediklerinden çok daha fazla olmasına şaşırdıklarını ve bundan çok memnun olduklarını belirtmişlerdir.
- Öğrenciler minyatür sanatının ne kadar üretken bir alan olduğunu sergiyi izlerken anladıklarını ifade etmişlerdir.
- Herhangi bir satış amacı bulunmaksızın hazırlanan sergide, bazı öğrenci çalışmaları bölüm dışından sergiye katılan izleyiciler tarafından satın alınmıştır.
- Öğrenciler sergi sürecinde izleyicilerden aldıkları dönütlerin minyatür çalışmaya devam etme konusunda kendilerine motivasyon sağladığını belirtmişlerdir.

Kazanımların gerçekleştirilmesi ve minyatür dersinin katkıları: Araştırmanın uygulama süreci boyunca, katılımcı öğrenci grubunun ders içinde, online grupta ya da yarı yapılandırılmış öğrenci görüşmelerinde ince çalışma, sabır, disiplin ve kültürel değerlerin farkındalığı ve sanat eğitimindeki yeri gibi öne çıkan bazı kavramlara vurgu yaptıkları görülmüştür.

- Araştırma sürecinden önce minyatür sanatına ilgi duymadıklarını belirten öğrenciler, minyatür dersi katılımları sonucunda geleneksel sanatlara ve minyatür sanatına ilgi ve farkındalıklarının oluştuğunu belirtmişlerdir.
- Araştırma sürecinden önce de minyatür sanatına ilgi duyduklarını ve sonucu başarısız olan bazı çalışma denemelerinde bulunduklarını belirten öğrenciler ise minyatür tekniklerini öğrenmeleri bakımından kendilerine katkı sağladığını ifade etmişlerdir.
- Özellikle klasik minyatür etütlerinin ince ve titiz çalışma konusunda katkı sağladığına vurgu yapan öğrenciler sürecin kendilerine sabretmeyi öğrettiğini ifade etmişlerdir.
- Minyatür dersi sürecinin kendilerine farklı bir bakış açısı kazandırdığı belirten öğrenciler, ayrıntıları daha iyi görebilme gibi kazanımlar ile diğer derslerine de yansıyan beceriler edindiklerini ifade etmişlerdir.
- Minyatür dersinin ilk haftalarda sancılı bir süreç olduğunu ifade eden öğrenciler dersin ilerleyen haftalarında minyatür çalışmanın kendilerini sakinleştirdiğinin farkına vardıklarını belirtmişlerdir.

- Öğrenciler bir sanat eğitimcisi olduklarında minyatür dersini almış olmanın ve ders sayesinde edindikleri bilgi ve deneyimlerin kendilerini öne çıkarmaya yarayacak bir kazanım olduğunu düşündüklerini ifade etmişlerdir.
- Öğrenciler görsel sanatlar dersi öğretim müfredatında minyatür konusunun bulunması sebebiyle minyatür dersinin güzel sanatlar eğitimi bölümü resim-iş öğretmenliği lisans programlarında bulunması gerektiğini düşündüklerini belirtmişlerdir.

Derse ilişkin öğrenci önerileri: Araştırma kapsamında gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerde katılımcı öğrencilere dersin işlenişi ve dersin yapısı konularında önerilerini almak üzerine sorular yöneltmiştir.

- Öğrencilerin minyatür dersine ilişkin içerik yoğunluğuna vurgu yaparak ince çalışmalar için oldukça vakit gerektiren bir dersin iki dönemde verilerek yoğunluğuna oranla saati ve kredisinin artırılmasını önermişlerdir.
- Öğrenciler minyatür dersinin birbirinin devamı olarak iki dönemi kapsayacak şekilde programda yer almasını önermiş ve bunun özgün çalışmalar ortaya çıkmasına katkı sağlayacağını düşündüklerini belirtmişlerdir.
- Öğrenciler minyatür dersinin seçmeli ders olarak değil, bir yan sanat ya da ana sanat dersi olarak programda yer almasının daha uygun olacağı görüşünde olduklarını ifade etmişlerdir.
- Öğrenciler minyatür dersinin lisans programının ilk yıllarında yer almasının ileriki yıllarda diğer derslerde yapacakları çalışmalara katkı sağlayabileceğini düşündüklerini belirtmişlerdir. Aynı zamanda ilk yıl aldıkları temel tasarım dersinin etkisiyle ellerinin ince çalışmalara daha yatkın olduğunu bu sayede minyatür etütlerinde daha başarılı olabileceklerini ifade etmişlerdir.
- Öğrenciler sınıf ortamının iyileştirilmesi konusuna dikkat çekerek güzel sanatlar eğitimi bölümünde oluşturulacak bir minyatür atölyesinin çalışmalarının titizliğine katkı sağlayabileceğini belirtmişlerdir.

- Öğrenciler minyatür dersine ilişkin gezi ve gözlemlerin ders programına eklenmesini önermiş, bunun derse olan ilgiyi ve öğrenci motivasyonunu artırabileceği düşüncesinde olduğunu ifade etmiştir.
- Öğrenciler minyatür dersi için açılan online grubun araştırmacı ve öğrenciler arasında iletişim rahatlığı sağladığını ve derse ilişkin ödev, hatırlatma ya da internet kaynakları paylaşımlarının derse katkı sağladığını belirtmişlerdir.
- Öğrenciler online grup sayesinde dersin sınıf dışı ortamda da devam ettiğini ve ödev paylaşımları ile çalışmalara verilen araştırmacı dönütleri açısından online grubun gerekli olduğunu düşündüğünü ifade etmişlerdir.
- Öğrenciler online grup sayesinde derse daha iyi adapte olduklarını, böylelikle konuları daha ciddiye aldıklarını ve bunun da başarılarına katkı sağladığını belirtmişlerdir.
- Ders dönemi sonrasında da online grup açık kalmış ve yaklaşık üç yıl boyunca araştırmacı ve öğrencilerin iletişimi devam etmiştir. Minyatür dersini alan öğrencilerin yarısına yakını minyatür sanatı üzerine çalışmayı gönüllülükle devam ettirmiş, çeşitli yarışma ve sergilere katılmış ve ürettikleri tasarımları, online grupta paylaşmayı sürdürmüştür.

Araştırmacı öğretmenlerin niteliklerine yönelik öğrenci görüşleri: İleride yapılabilecek uygulamalara temel olması ve uygulayıcı öğretmenlere katkı sağlaması amacı ile, araştırmaya yönelik gerçekleştirilen görüşmelerde katılımcı öğrencilerden, araştırmacı öğretmen hakkında eleştiri ya da önerileri içeren görüşler alınmıştır. Öğrencilerin araştırmacıya ilişkin; etkili iletişim kurma, mesleki ustalık, disiplini sağlama, yaparak gösterme, dönüt-düzeltilme verme ve öğrenmeyi sağlama gibi konularda belirttikleri görüşler aşağıda sıralanmıştır.

- Öğrenciler ders grubu başarısı üzerinde araştırmacı öğretmenin donanımının ve disiplin yaklaşımının olumlu yönde katkısı bulunduğunu düşündüklerini ifade etmişlerdir.
- Öğrenciler araştırmacı öğretmenin işini ciddiyetle yapmasının konuyu sevmelerini sağladığını belirtmişlerdir.

- Öğrenciler araştırmacı öğretmenin dönüt ve düzeltmelerinin ders süreci boyunca katkı sağladığını belirtmişlerdir.
- Öğrenciler araştırmacı öğretmenin niteliklerinden özellikle sabırlı olmasının sürece katkı sağladığını düşündüklerini ve araştırmacının uygulama kısmına geçmeden önce yaptığı sunumların kendilerinde ilgi uyandırdığını ifade etmişlerdir.
- Bazı öğrenciler araştırmacı öğretmenin iyi niyetli olmasının öğrenci tarafından suistimal edilebileceğini hatırlatarak, araştırmacı öğretmene daha kuralcı olmasını önermişlerdir.
- Öğrenciler araştırmacı öğretmenin iletişim dili ve sabrına işaret ederek ılımlı yaklaşımının motive edici olduğunu belirtmiş ve kendilerine örnek alabilecekleri bir eğitimci olduğunu ifade etmişlerdir.

5.2. Tartışma

Doğa dinlerinde ruh-madde ayrımı söz konusu olmadığı için suret ile öz de birbirinden ayırt edilmemiş ve bir varlığın tasviri kendisi ile eş sayılmıştır. Bu yüzden paganlar tasvire tapmış ve onunla manevi bir güç elde edeceklerine inanmıştır (Tez,2018, s.7). Buna karşın, hatta bunun bir sonucu olarak Yahudilikte olduğu gibi Erken İslam dönemlerinde de ortaya çıkan görsel dünyaya ilişkin tutumların hepsi sanatsal yaratımın anahtar sorunu denebilecek canlı varlıkların tasvirinin yasak olması çevresinde toplanmıştır (Grabar, 2018, s.104). Gerçeklik ve tasvir meselelerinin, kendisi dünya arasında bir kopukluk olduğu bilincine vardığından beri sanatçının peşini bırakmadığını söyleyen Dubois (2019, s.160-170), Belçikalı sürrealist ressam Rene Magritte'in resmettiği pipo'nun altına yazdığı "bu bir pipo değildir" yazısı ile Orhan Pamuk'un Benim Adım Kırmızı Romanında dillendirdiği ağacın "Ben bir ağacın kendisi değil, manası olmak istiyorum" sözlerini, imgeler ve gerçeklik bağlamında ilişkilendirir. İmgeler yalnızca imgedir, gerçeklik ise bambaşka bir şeydir. Minyatür geleneği ise bünyesinde barındırdığı temsil kavramından ötürü işte bu imge ve gerçeklik arasında yer alır.

Minyatür sanatı konu olarak edindiği edebi, tarihsel, topografik, dinsel, mitolojik konuları ya da toplumsal olayları, içinden çıktığı kültürün kutsal sembolleri ile bir arada kullanarak ortaya koyar. Bu açıdan bakıldığında biçimsel anlamda her ne kadar kurallı bir çerçevede uygulansa da gerçekçi yaklaşım kaygısı gütmez. Araştırmanın alanyazın

kısımında temel çerçevesi daha geniş açıklanan minyatür sanatının en belirgin özelliği, canlı varlıkları gerçekçi bir biçimde ele alarak değil, onları yalnızca imleyen yönleri ile öne çıkararak yani stilize ederek tasvir etmesidir. Bu özelliği İslam sanatlarındaki tasvir kısıtlamasına rağmen kendine bir şekilde yer bulmasının nedeni olarak da düşünülebilir.

Klasik minyatür sanatının bağlı olduğu kural ve teknikler gözetilerek geleneksel olarak devam ettirilmesi ne kadar önemli ise, kültürel aktarımın devamlılığı düşünüldüğünde güncel sanatta görünür olması da bir o kadar önemlidir. Güncel sanatın neredeyse sınırsız malzeme ve teknik kullanımına olanak tanıyor olması ve konu kullanımı özgürlüğü göz önünde bulundurulduğunda ise minyatür sanatının hem biçim hem de içerik bağlamında ele alınarak yeniden yorumlanmaya açık olduğu rahatlıkla söylenebilir. Bu yeniden yorumlama kapsamında -adına ister iş diyelim, ister eser- başarılı bir tasarımın ortaya konabilmesi için temel alınan tekniğin ya da fikrin sanatçı tarafından iyi özümsemiş olması gerekliliği doğar. Eğer yeni bir içerik klasik teknikler işe koşularak ele alınacaksa, çalışma öncesinde bu tekniklerin geleneğin halkalarını oluşturan usta sanatçılardan öğrenilmesi ve çalışırken kurallara bağlılıkta gösterilecek titizlik ortaya çıkan tasarımın başarısına doğrudan yansıyacaktır. Aynı şekilde minyatür sanatında bulunan herhangi bir biçim güncel teknikler ve farklı malzeme kullanımı ile yeniden oluşturulacak ise minyatür sanatının tarihi ve felsefesi adına okuma ve araştırmalar ile teorik donanım kazanılması için gösterilecek çaba, tasarımın kalitesini belirleyecektir.

Kültür temelinde yapılan araştırmalar incelendiğinde çoğunlukla nitel yöntemlerin kullanıldığı görülmektedir. Nitel araştırmaların insan yaşantısına ve doğal ortama duyarlı olması, katılımcı rolünün bulunması, bütüncül yaklaşıma sahip olması, algıların ortaya konmasını sağlaması ve araştırma desenindeki esneklik ile geleneksel el sanatları üzerine yapılacak araştırmalar için uygun olduğu görülmektedir (Karpuz ve Gökay, 2017, s. 300-301). Nitel araştırma yöntemlerinden biri olan eylem araştırması ise bireyin kendi mesleki yeterlilikleri hakkında düşünmesi, döngüler halinde müdahaleler yürütmesi, bunlara yönelik eleştirel öz değerlendirmelerde bulunması ve bu süreci başkaları ile paylaşması (Hermes, 2001; akt. Gürgür, 2016) gibi özellikleri bakımından bu araştırmanın amaçlarına yönelik en uygun yöntem olarak görülmüştür. Eylem araştırması türlerinden biri olan işbirlikli eylem araştırması, iki ya da daha fazla uzmanın konuyu ele almak üzere birden fazla ortamda bir arada çalışmasını içeren ve kurum dışından uzmanların da sürece destek olabilecekleri bir yöntem olması

(Ferrance, 2001, Mills, 2011, akt. Gürgür 2016) nedeniyle araştırmanın uygulama süreci bu hassasiyetler çerçevesinde planlanarak geliştirilmiştir. Tematik analiz ile çözümlenen araştırmanın raporlaştırma sürecinde ise nitel yönünün güçlendirilmesi hedeflendiği için süreci ortaya koyan bulguların adlandırılmasında vurucu ifadelerle kullanılmaya çalışılmıştır. Araştırmacı hazırladığı eylem planı dahilinde öncelikle minyatür sanatı üzerine eğitim olarak uygulama sürecinde gerekli olacak birikimi sağlamaya yönelik çalışmalar yapmıştır. Bu nedenle araştırma bulgularının ilk teması, yoğunlukla araştırmacının eğitim süreçlerini kapsadığı için “Seyrüsefer” olarak başlıklandırılmıştır. Uygulama sürecinin devamında araştırmada yer alan katılımcı öğrencilere minyatür geleneğinin tarihi ve felsefesine ilişkin sunumlar yapılmış, klasik minyatür sanatına yönelik bir çalıştay gerçekleştirilmiş ve klasik minyatür sanatının teknikleri üzerine çalışmalar yapılmıştır. Bu süreçte elde edilen verilerin analizi sonucunda en öne çıkan bulgunun minyatür sanatının doğası gereği öğrenciyi titiz çalışmaya itmesi ile de ilişkili olduğu görülen “Sabır” kavramı olmuştur. Klasik minyatür çalışmalarından sonra katılımcı öğrencilerin özgün tasarım fikirlerini minyatür sanatı bağlamında güncel sanat ile ilişkilendirmeleri sağlanmıştır. Konferans ve derse katılımı ile bir uzmanın dahil edildiği araştırmanın bu aşamasında ise öğrencilerin en çok zorlandıkları durumun minyatür sanatının perspektifsiz ve stilize yapısını güncel sanat bağlamında ele almaları olmuştur. Araştırma bulgularının üçüncü teması bu nedenle “Zıtlıkların kavuşma mücadelesi” başlıklandırılmıştır. Uygulama sürecinin sonunda ise öğrencilerin hem tasarımları hem de araştırma süreci ile ilgili görüşleri alınarak analiz edilmiştir. Tüm sürece yönelik öğrenci görüş, değerlendirme ve önerileri kapsamı, aynı zamanda ders grubu sergisinin de teması olan “Mâna” kavramının öne çıkması nedeniyle araştırmanın son teması “Mânâ’nın tasviri” olarak isimlendirilmiştir.

Araştırma verilerinin analizi sonucunda ulaşılan bulgulara dayalı olarak, güzel sanatlar eğitimi öğrencilerinin minyatür geleneğini temel alarak ortaya koydukları güncel tasarımların başarılı olduğu söylenebilir. Tasarımların başarısı ile birlikte, araştırma sürecinde gerçekleştirilen öğrenci görüşmelerinden yola çıkılarak minyatür dersinin katılımcı öğrenciler üzerinde kayda değer bir bilgi, deneyim ve farkındalık oluşturduğu anlaşılmaktadır. Katılımcı öğrenciler, araştırma sürecinin hem sanatsal gelişimlerine hem de görsel sanatlar öğretmeni adayı olarak kendilerine sağladığı katkıya vurgu yapmışlardır. Bununla birlikte minyatür dersinin güzel sanatlar eğitimi bölümlerinde gerekliliği konusunda da hemfikir oldukları görülmektedir.

Minyatür sanatı ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde, eğitim bilimleri alanı ile ilişkilendirilen çalışma sayısının oldukça az olduğu görülmektedir. Üniversitelerin geleneksel sanatlar bölümlerinde veya güzel sanatlar fakültelerinde çalışılmış olan söz konusu araştırmalarda, çoğunlukla minyatür sanatı tarihçesinde yer alan spesifik bir konuya, bir minyatür eser üzerinde yapılan analizlere ya da bir nakkaşın eserleri üzerinde yapılan incelemelere odaklanıldığı görülmektedir. Bageri (2004)'nin eğitim bilimleri enstitüsü grafik eğitimi anabilim dalı için hazırladığı “Türk ve İran minyatür sanatının incelenmesi ile grafik eğitiminde minyatürün önemi üzerine bir araştırma” isimli yüksek lisans tezi herhangi bir uygulama içermeksizin literatür taraması yöntemi ile çalışılmış, sonuçlar kısmında ise, minyatürün sanatının ve onun özelliklerinin grafik eserlere milli ve kültürel anlam kazandırıldığına inanarak grafik eğitiminde öğrencilerin minyatür sanatıyla tanışmalarını önermektedir. Eğitim bilimleri enstitüsü resim-iş eğitimi anabilim dalı için Demir (2008)'in hazırladığı “Osmanlı Minyatür Sanatında Nakkaş Levni'nin Surname-i Vehbi minyatürlerinin ilköğretim 7. Sınıf öğrencilerine sanat eğitiminde etkisi” isimli yüksek lisans tezinde deney ve kontrol grubundan oluşan 40 öğrenci ile ön test-son test çalışması gerçekleştirmiştir. Nakkaş Levni'nin Surname-i Vehbi eseri hakkında bilgi verilen öğrencilerin sanat ilke ve elemanları kullanımı başarısının arttığı yönünde sonuç belirtilen araştırmada, sanat eğitimi derslerinde söz konusu nakkaşın eserinden faydalanılması önerilmiştir. Gökay, (2004) “Door to the Future, Understanding Portals of Ancient Seljuk Colleges” (Geleceğe açılan kapı, antik Selçuk okullarının portallerini anlamak) adlı makalesinde; bu mimari çevrede yaşayan resim öğretmenliği bölümü öğrencilerinin sanat dersleri almalarına rağmen sanatsal ve tarihsel geçmişi yeterince tanımadıkları görülmüş, disipline dayalı sanat eğitimine göre hazırlanan derslerde öğrencilerin kendi mimari kapılarını tasarlayarak İnce-minareli Selçuklu medresesine ilişkin yazı yazmaları istenmiştir. Seçilen sanatsal oymalı Selçuklu medrese kapıları ile öğrenci tasarım çalışmaları karşılaştırılarak farklılıklar ve benzerlikler göstergebilimsel yöntemle araştırmada sunulmuştur. Araştırmada bu öğretme ve öğrenme yönteminin öğrencilerin sanat mirasının sanatsal özelliklerini daha iyi anlamalarını sağladığı belirtilmiştir. İlgili araştırmalar her ne kadar geleneksel sanatlar üzerine çalışılmış ve kültürel miras aktarımını sağlamayı amaçlamış olduğu görülsede, kullanılan yöntem, araştırma ortamı ve gerçekleştirilen etkinlikler bağlamında bakıldığında benzer bir akademik araştırma bulunmadığı ortaya çıkmaktadır. Güzel sanatlar eğitimi bölümlerinde, lisans öğrencileri

ile bir minyatür dersi kapsamında uygulaması gerçekleştirilerek üretilen tasarımların ve alan uzmanları ile öğrencilerin görüşlerini ortaya koyan bu araştırma alanda bir benzerinin bulunmaması açısından da önemlidir.

Araştırmanın uygulama sürecinde ortaya çıkan güncel öğrenci tasarımları incelendiğinde ve dünya sanat ortamında yer alan ve minyatür sanatını günümüze taşıma amacı taşıyan sanatçıların güncel tasarımları ile karşılaştırıldığında araştırma sürecinin ve süreç dahilinde ortaya çıkan tasarımların başarısı bir kez daha görünürlük kazanmaktadır. 11 Ağustos 2020 – 17 Ocak 2021 tarihleri arasında Pera Müzesi’nde gerçekleştirilen Minyatür 2.0 sergisi bu karşılaştırmayı yapabilmek adına oldukça iyi bir imkân sunmaktadır. Kuratörlüğünü Azra Tüzünoğlu’nun yaptığı sergide yerli ve yabancı 14 sanatçı yer almıştır. Sergi kapsamında yayınlanan katalogta yer alan makaleler incelendiğinde, bu araştırmanın düşünsel alt yapısı ile oldukça paralel olduğu göze çarpmaktadır. Araştırma sürecinden iki yıl sonra gerçekleştirilen sergideki profesyonel sanatçı eserlerinin, araştırma kapsamında ortaya çıkan özgün öğrenci tasarımları ile biçim ve içerik yönünden benzerlikler içerdiği görülmektedir. Sergide yer alan eserler, minyatür sanatı temel alınarak üretilmiş, tuval, kağıt, panel, kaide gibi çeşitli yüzeyler üzerinde bulunan, birbirinden farklı malzemeler kullanılarak çalışılmış iki boyutlu, üç boyutlu ve dijital tasarımlardır. Minyatür sanatının günümüze taşınması adına profesyonel bir adım olan böyle bir serginin gerçekleştirilmiş olması, araştırmayı destekler nitelikte amaçlar taşınması bakımından da sevindirici olduğu söylenebilir.

Konu olarak minyatür sanatını temel almayan ancak yine sanat eğitimi alanında farklı konular üzerine gerçekleştirilen uygulamalı araştırmalar bulunmaktadır. Bunlardan biri de Avcı’nın (2013) “Dijital sanat bağlamında dijital teknolojilerin güzel sanatlar eğitimine entegrasyonu: Bir eylem araştırması” başlıklı doktora tez çalışmasıdır. Bu çalışmada minyatür sanatının ele alınarak güzel sanatlar bölümü öğrencileri tarafından güncel tasarımlara taşınması gibi, Avcı’nın araştırmasında da dijital teknolojilerin güzel sanatlar eğitimine entegrasyonu üzerine çalışılması söz konusudur. Bölümde açılan bir seçmeli ders kapsamında uygulama sürecinin gerçekleştirilmesi ve araştırmacının araştırma sürecini yoğun bir emek ile içselleştirerek çalışması gibi başlıklar bakımından ele alındığında bu araştırma ile paralellikler gösterdiği söylenebilir. Araştırma sonuçlarında, öğrencilerin teknolojinin sanat eğitiminde kullanımına ilişkin algıları olumlu yönde gelişmiş, öğrenciler, dijital sanat içeriği kapsamında incelenen eser örnekleri, okuma, araştırma ve uygulamaları içeren

etkinlikler yoluyla sanatsal algılarının genişlediğini belirtmiştir. Dönemin başlangıcında öğrencilerin dijital sanat ile ilgili ön bilgileri olmadığı görülmüştür. Uygulama sonunda öğrencilerin dijital sanat ile ilgili temel karakteristikleri ifade edebilir duruma geldiği söylenebilir. Dersin bitiminden sonra açılan dijital sanat sergisi yoluyla etkili grup çalışması sağlandığı ve öğrencilerin dijital sanat çalışmalarının hayata geçirildiği söylenebilir. Öğrenciler, gelecekteki öğretim deneyimlerinde dijital teknolojileri eğitimsel araç olarak kullanma ve içerik olarak dijital sanatı aktarma konusunda farkındalık geliştirdiklerini belirtmişlerdir. Sonuçlar incelendiğinde bu araştırma ile oldukça benzer başarılı öğrenme katkıları bulundurduğu söylenebileceği gibi güzel sanatlar eğitimi bölümlerinde güncel sanat eğitimi yaklaşımları kullanılması bakımından da bu araştırmayı destekler niteliktedir.

Konu olarak farklı ancak yöntem olarak bir başka çalışma da Küçük'ün (2019) "Görsel iletişim tasarımı bağlamında bilgilendirme tasarımına ilişkin bir eylem araştırması" başlıklı doktora tezidir. Görsel İletişim Tasarımı Bölümlerinin eğitim programlarında Bilgilendirme Tasarımı dersini ve bu kapsamda gerçekleştirilecek projelerinin nasıl uygulanabileceğini ve geliştirilebileceğini incelemeyi amaçlayan bu araştırmada eylem araştırması yönteminin kullanılmış, 2015-2016 eğitim öğretim yılı Güz döneminde Dumlupınar Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Görsel İletişim Tasarımı Bölümünde seçmeli olarak açılan Bilgilendirme Tasarımı dersi kapsamında 14 haftalık süreç içerisinde toplanan verilerle şekillenmiştir. Araştırmanın katılımcılarını Bilgilendirme Tasarımı dersini seçen 8 öğrenci, alan uzmanı ve ders yürütücüsü olarak araştırmacı oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı ve öğrenci günlükleri, ders video kayıtları, yarı-yapılandırılmış görüşmeler kullanılmıştır. Araştırmanın verileri tematik analiz yöntemiyle çözümlenmiş ve NVivo 11 programından yararlanılmıştır. Araştırmanın bulguları kapsamında 'görsel iletişim algısı', 'disiplinlerarası yaklaşım' ve 'bilgilendirme tasarımı uygulama süreci' olmak üzere 3 ana temaya ulaşılmıştır. Bilgilendirme tasarımı konusunda öncü olan araştırma, uygulamasının seçmeli bir derste gerçekleştirilmesi, katılımcı sayısı, alan uzmanına başvurma, veri toplama araçları ve ortaya çıkan öğrenci tasarımlarının analizi gibi konularda bu araştırma ile yöntem benzerlikleri içermektedir. Aynı zamanda uygulama sürecinde alan uzmanları ile gerçekleştirilen işbirlikli çalışmanın araştırmaya sağladığı katkıya vurgu yapması bakımından da bu araştırmayı desteklemektedir.

Gümölcine'nin (2022) "Güzel sanatlar eğitiminde üç boyutlu modelleme ile maket tasarımına yönelik bir eylem araştırması" başlıklı doktora tezi çalışması ise farklı konu üzerine odaklanmış ancak bu araştırma ile benzer yöntemlerin kullanıldığı bir araştırmadır. Güzel sanatlar eğitimi alanında öğrenim gören öğrencilerin seçmeli sanat grafik atölye dersi kapsamında kendilerini dijital üç boyutlu ortamda nasıl ifade edebilecekleri, tasarım çalışmalarına üçüncü boyut farkındalığını nasıl kazandırılacakları ve çalışmaların üçüncü boyut algılarına ve görsel uzamsal gelişimlerine nasıl bir etkisinin olabileceğini araştırmayı amaçlayan bu çalışma, 2018-2019 eğitim-öğretim yılı güz döneminde Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü'nde "Seçmeli Sanat Atölyesi Grafik Tasarım I" dersini seçen 11 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Eylem araştırması kullanılarak oluşturulan bu çalışmada veriler; 12 haftalık ders sürecinden, öğrenciler ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerden, odak grup görüşmelerinden, öğrenci tasarımlarından ve araştırmacı gözlem ve günlüklerinden elde edilmiştir. Elde edilen veriler sonucunda "Öğrenme Süreci", "Tasarım Süreci" ve "Görsel Uzamsal Farkındalık" olmak üzere üç ana temaya ulaşılmıştır. Bulgular sonucunda, öğrencilerin üç boyutlu ortamda özgün tasarımlar oluştururken çeşitli yöntem ve durumların öğrenme süreçlerini etkilediğine, katılımcı tasarım ve işbirlikli öğrenme yöntemlerinin tasarım ve maket tasarım süreçlerini geliştirdiğine ve üç boyutlu çalışmaların görsel-uzamsal farkındalıklarını artırdığına yönelik bulgulara ulaşılmıştır. Araştırma her ne kadar farklı bir konu üzerine çalışılmış olsa da, öğrenciler ile gerçekleştirilen tasarım odaklı uygulamalar üzerinde yoğunlaşması bakımından bu araştırma ile birbirini destekler niteliktedir.

5.3. Öneriler

Araştırma sonuçlarından yola çıkılarak geliştirilen öneriler "uygulama sürecine yönelik öneriler" ve "ileride yapılabilecek araştırmalara yönelik öneriler" olarak iki başlık altında sunulmuştur.

5.3.1. Uygulama sürecine yönelik öneriler

- Uygulama süreci iki dönemi kapsayacak şekilde ilk dönem klasik minyatür çalışmaları, ikinci dönem ise güncel tasarımlar üzerine ayrılmak üzere ders içeriği yeniden düzenlenebilir.

- Uygulama sürecinin iki dönemi kapsayacak şekilde düzenlenmesi durumunda; ilk dönem gerçekleştirilecek olan klasik minyatür tekniklerinde etütler çeşitlendirilerek kalıcı öğrenme deneyiminin geliştirilmesi sağlanabilir.
- Uygulama sürecinin iki dönemi kapsayacak şekilde düzenlenmesi durumunda; ikinci dönem farklı malzeme ve teknikler işe koşularak daha yaratıcı ve özgün güncel tasarımlar geliştirilebilir.
- Uygulama sürecinin iki dönemi kapsayacak şekilde düzenlenmesi durumunda; her iki dönem için de konuya ilişkin sunumlar artırılarak teorik ve felsefi alt yapı güçlendirilebilir.
- Uygulama sürecinin gerçekleştirileceği ders saati artırılabilir. Bu kapsamda müze ve tarihi mekanlara gezi ve gözlemler gerçekleştirilerek, ders atölye dışı ortamlara taşınabilir.
- Uygulama sürecinin gerçekleştirileceği ders saatinin artırılması durumunda, görsel sanatlar dersinde uygulanabilecek çeşitli sanat eğitimi etkinlikleri üzerine çalışmalar ders içeriğine eklenebilir. Bu kapsamda minyatür sanatı ile görsel sanatlar öğretim programının ilişkilendirilmesi sağlanabilir.
- Uygulama grubu ile geleneksel minyatür üzerine çalışılan farklı atölye ziyaretleri gerçekleştirilerek derse olan ilgi ve öğrenci motivasyonunun artırılması sağlanabilir.
- Uygulama grubu ile minyatür sanatını temel alarak güncel tasarımlar üzerine çalışan sanatçıların atölye ve sergilerine ziyaretler düzenlenerek öğrencilerin daha yaratıcı ve özgün tasarımlar ortaya koymasına katkı sağlayabilir.
- Uygulama grubu ile bir minyatür bloğu hazırlanarak ortaya çıkan tüm çalışma ve tasarımların kalıcı şekilde göz önünde bulunması ve daha geniş bir izleyici kitlesine ulaşması sağlanabilir. Uygulama sonrasında katılımcı öğrenciler tarafından üretilen tasarımların paylaşımı devam ettirilebilir.

5.3.2. İleride yapılabilecek olan araştırmalara yönelik öneriler

- Güzel sanatlar eğitimi bölümleri eğitim programlarında seçmeli minyatür derslerine “Minyatür I.- II.” olacak şekilde yer verilebilir.
- Güzel sanatlar eğitimi bölümlerinde minyatür dersinin; resim, baskı resim, grafik tasarımı ve heykel gibi ana sanat ve yan sanat dersleri ile aynı düzeyde

bir ders olarak yer alması sağlanabilir. Minyatür sanatının titiz çalışma ortamı ve teknik yeterliliklerine sahip atölyeler düzenlenerek açılabilir.

- Güzel sanatlar bölümlerindeki resim, baskı, grafik gibi diğer atölye derslerinde minyatür sanatı ile ilişkilendirilen tasarım ödevleri üzerinden çeşitli araştırma uygulamaları geliştirilebilir.
- Araştırmanın uygulama sürecinde yer alan “minyatürde nüanslı tahrir çizgisi” ya da “akıtma tekniği ve düz alan boyama” gibi herhangi tek bir konuya odaklanılarak çalışılacak araştırmalar gerçekleştirilebilir.
- Araştırmanın uygulama süreci görsel sanatlar derslerinde uygulanabilecek düzeyde basitleştirilerek bu kapsamda çeşitli sanat eğitimi etkinlikleri planlanıp uygulanabilir.
- Okul öncesi ya da ilköğretim eğitiminde minyatür sanatı ile tanışma düzeyinde olacak şekilde çeşitli sanat eğitimi etkinlikleri düzenlenebilir ve bu etkinlikler üzerinden araştırmalar geliştirilebilir.
- Tüm eğitim düzeyleri ayrı ayrı düşünülerek oluşturulacak ve milli eğitime bağlı okulların görsel sanatlar derslerinde, üniversitelerin güzel sanatlar fakülteleri ve güzel sanatlar eğitimi bölümlerinde temel kaynak olarak alınabilecek minyatür kitapları, farklı disiplinlerden alan uzmanlarının da ortak çalışmaları ile hazırlanabilir.

KAYNAKÇA

- And, M. (2014). *Osmanlı Tasvir Sanatları: I Minyatür*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Aslanapa, O. (2017). *Türk Sanatı* (15 b.). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Avcı, E. (2013). *Dijital sanat bağlamında dijital teknolojilerin güzel sanatlar eğitime entegrasyonu: Bir eylem araştırması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ayvazoğlu, B. (1992). İslâm estetiği. İstanbul: Ağaç Yayıncılık.
- Ayvazoğlu, B. (2017). Aşk ve estetiği (4. baskı). İstanbul: Kapı Yayınları.
- Bageri, M. (2004). *Türk ve İran minyatür sanatının incelenmesi ile grafik eğitiminde minyatürün önemi üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bayramoğlu, M. (2013). 20. Yüzyıl Türk Resim Sanatında Geleneksel Türk Sanat Örneklerinin Etkisi. *Kalemişi*, 1-40
- Bogdan, R. C. ve Biklen, S. K. (2007). *Qualitative research for education an introduction to theory and methods*. (5. Baskı). Boston: Pearson.
- Bozkuş, Ş. B. (2014). Haylden Gerçeğe: 1980 Sonrası Çağdaş Türk Sanatı'nda Gelenekçi Yaklaşım. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*(2/1), 16-28.
- Büyükdikmen, Y. (2006). *İlköğretim İkinci Kademedeki Geleneksel Türk El Sanatlarının Eğitimi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü .
- Can, Y. ve Gün, R. (2017). *Türk İslam Sanatları ve Estetiği*. İstanbul: Kayihan Yayınları.
- Creswell, J. W. (2014). *Araştırma Deseni: Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları* (Çev: S. B. Demir). (4. baskı). (Çev. S. B. Demir). Ankara: Eğiten Kitap.
- Creswell, J. W. (2016). *Nitel araştırma yöntemleri, beş yaklaşıma göre araştırma ve nitel araştırma deseni*. (3. Baskı). (Çev: M. Bütün, S. B. Demir). Ankara: Siyasal Kitabevi.

- Creswell, J. W. (2017). *Eğitim Araştırmaları: Nicel ve Nitel Araştırmanın Planlanması, Yürütülmesi ve Değerlendirilmesi*. (1. baskı). (Çev. H. Ekşi). İstanbul: Edam Yayın.
- Çağman, F. (2016). *Osmanlı Sarayı Tasvir Sanatı*. İstanbul: Masa.
- Çetin, Ö. (2018). *Minyatür sanatının Türk grafik tasarımı çerçevesinde kitap illüstrasyonu olarak değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Çevik, N. B. (2022). *Günümüz görsel sanatlarında geleneksel yöntemlerin Ergin İnan, Murat Palta ve Canan'ın yapıtlarında kullanımı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çankırı: Çankırı Karatekin Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Çığ, K. (2011). *Topkapı sarayı ve Türk-İslam sanatları*. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Çoruhlu, Y. (2017). *Erken Devir Türk Sanatı İç Asya'da Türk Sanatının Doğuşu ve Gelişimi*. İstanbul: Kabalcı Yayıncılık.
- Demir, C. (2008). *Osmanlı minyatür sanatında Nakkaş Levni'nin Surname-i Vehbi minyatürlerinin ilköğretim 7. sınıf öğrencilerine sanat eğitiminde etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı.
- Duben, İ. (2007). *Türk Resmi ve Eleştirisi*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Dubois, F.P. (2019). “Bu bir pipo değildir”: Yourcenar ve Orhan Pamuk'ta gerçeklik ve tasvir. E. Irmak (Hazırlayan), Benim adım kırmızı üzerine yazılar içinde (s. 160-170). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Elmas, H. (1998). *Çağdaş Türk Resminde Minyatür Etkileri*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim Eğitimi Anabilim Dalı.
- Elmastaş, D. (2019). *Paris Milli Kütüphane'de bulunan ve minyatürleri Nakkaş Osman'a ait olan Metali'ü's Saade adlı eserde yer alan astrolojik konulu minyatürlerin incelenmesi ve özgün tasarımlar*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Eroğlu, Ö. (2015). *Türkiye'de Resim Sanatı*. İstanbul: Tekhne Yayınları.

- Eroğlu, Ö. (2016). *İslam Sanatı*. İstanbul: Tekhne Yayınları.
- Eroğlu, Ö. (2016). *Minyatür Sanatı "Sanatın Yaratıcı Kökleri"*. İstanbul: Tekhne Yayınları.
- Ersoy, A. ve Bozkurt M., (2016). Anlatı araştırması. A., Saban ve A., Ersoy (Editörler), *Eğitimde nitel araştırma desenleri içinde* (s. 208 - 250). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ersoy, S. A. (2006). *Osmanlı Minyatür Tekniği*. Ankara: İnkansa Matbaacılık.
- Glesne, C. (2014). *Nitel araştırmaya giriş*. (4. Baskı). (Çev: A. Ersoy, P. Yalçınoglu) Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gökay, M. (2004). Door to the Future Understanding Portals of Ancient Seljuk Colleges. *Jade*(23), 63-71.
- Grabar, O. (2017). *İslam Sanatının Oluşumu* (Çev. N. Yavuz). (1. basım). İstanbul: Alfa Basım Yayın ve Dağıtım Ltd. Şti..
- Grabar, O. (2022). *Erken Dönem İslam Sanat 650-1100* (Çev. D. Karakaya). (1. baskı). İstanbul: Albaraka Yayınları.
- Gülçin Anmaç. (25.04.2021). <http://gulcinanmac.com/> adresinden alındı.
- Gülgen, H. (2017). *Ana Hatlarıyla Türk İslam Sanatları Tarihi* (6 b.). Bursa: Emin Yayınları.
- Gümölcine, A. (2022). *Güzel sanatlar eğitiminde üç boyutlu modelleme ile maket tasarımına yönelik bir eylem araştırması*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Günceoğlu, B. K. (2011). *Görsel Sanatlar Dersinde Geleneksel Türk Sanatları Konularının Çok Alanlı Görsel Sanatlar Eğitimi ve Yapılandırmacı Yaklaşımı ile Uygulanmasının Etkililiği*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gürgür, H. (2016). Eylem araştırması. A., Saban ve A., Ersoy (Editörler), *Eğitimde nitel araştırma desenleri içinde* (s. 1 - 48). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Güvemli, Z. (1982). *Sanat tarihi* (3. baskı). İstanbul: Varlık Yayınları.
- Johnson, A. P. (2015). *Eylem araştırması el kitabı*. (2. Baskı). (Çev: Y. Uzun, M. Ö. Anay). Ankara: Anı Yayıncılık.

- Karadeniz, M. U. (2020). İslam sanatlarında estetik: Güzeli anlamak. İstanbul: Ketebe Yayınları.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (24 b.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Karpuz, H. ve Gökay, M. (2017). Görsel Kültür Çalışmaları, S. D. Erişti (Ed.), *Görsel araştırma yöntemleri teori, uygulama ve örnek* (2. Baskı) içinde (s. 297- 300). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Keskiner, C. (2004). Minyatür Sanatında Doğa Çizim ve Boyama Teknikleri. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Korn, L. (2020). İslam sanatı tarihi (Çev: F. Kurtulmuş). İstanbul: Runik Kitap.
- Koşar, E. (2013). *Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun Penceresinden Halk Kültürü*. İstanbul: E Yayınları.
- Kuban, D. (2015). *Türk ve İslam Sanatı Üzerine Denemeler*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Kuban, D. (2017). *Batıya Göçün Sanatsal Evreleri* (4 b.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Küçük, M. (2019). *Görsel iletişim tasarımı bağlamında bilgilendirme tasarımına ilişkin bir eylem araştırması*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Mahir, B. (2012). *Osmanlı Minyatür Sanatı*. İstanbul: Kabalcı Yayıncılık.
- Merriam S. B. (2013). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber*. (Çev: S. Turan). (3. baskı). Ankara: Nobel.
- Nejdet Erzen, J. (2012). *Çoğul estetik* (2. baskı). İstanbul: Metis Yayınları.
- Pamuk, O. (2013). Benim adım kırmızı (9. baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınlar.
- Patton, M. Q., (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (Çev. Ed. M. Bütün, S. B. Demir). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Soğancı, İ.Ö., (2005). *An Interdisciplinary Study of a Curricular Muteness: Figurative Representation in Islam and Turkish Art Education*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Arizona: Arizona State University, Interdisciplinary Phd Program.

- Sözen, M. (1998). *Geleneksel Türk El Sanatları*. İstanbul: Hürriyet Gazetecilik ve Matbaacılık A.Ş..
- Sözen, M., & Tanyeli, U. (2014). *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü* (13 b.). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Tansuğ, S. (2008). *Çağdaş Türk Sanatı* (8 b.). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Tez, Z. (2018). *Yasaklı Sanat Olarak Minyatür, Resim ve Grafik Tarihi*. İstanbul: İnkılap Kitapevi Yayın Sanayi ve Ticaret A.Ş..
- Türkcan, B. ve Coşkun, N. (2017). Görsel Kültür Çalışmaları, S. D. Erişti (Ed.), *Görsel araştırma yöntemleri teori, uygulama ve örnek* (2. Baskı) içinde (s. 73-74). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Tüzünoğlu, A., Özkara, G., Ersöz, B.A., Ülgen, Y., Soley, U., (2020). Güncel Sanatta Minyatür 2.0 Sergi Kataloğu. İstanbul: Pera Müzesi Yayını.
- Yetkin, S. K. (1954). *İslam Sanatı Tarihi*. Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Türk ve İslam Sanatları Tarihi Enstitüsü Yayınları.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (8 b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yüksel, A., Mil, B., ve Bilim, Y. (2007). *Nitel Araştırma: Neden Nasıl Niçin?* Ankara: Detay Yayıncılık.

Evrak Kayıt Tarihi: 09.05.2018

Protokol No: 54578

Tarih: 31.05.2018

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERÎ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
KARAR BELGESİ

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	BAP Projesi-Doktora Tez Çalışması
KONU:	Eğitim Bilimleri
BAŞLIK:	Geleneksel Sanatların Güzel Sanatlar Eğitiminde Uygulanması: Minyatür Üzerine Bir Eylem Araştırması
PROJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Doç. Necla COŞKUN
TEZ YAZARI:	Yasemin ARIMAN
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	-
KARAR:	Olumlu

Ek – 2. Bilimsel Araştırma Projesi Onay Kararı

ANAD. ÜNİ. EVTAK Tarih ve Sayısı: 30/10/2018-E.101330

T.C.
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonu

Sayı : 82646884-020
Konu : Proje Önerisi Hk.

Üniversitemiz Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonu'na önermiş olduğunuz "Geleneksel Sanatların Güzel Sanatlar Eğitiminde Uygulanması: Minyatür Üzerine Bir Eylem Araştırması" başlıklı doktora tez projeniz Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonu'nun 26 Ekim 2018 tarihinde yapılan toplantısında görüşölmüş ve 13/9 sayılı kararı ile kabul edilmesi uygun bulunmuştur.

Tebrik eder, projenizin Üniversitemiz Bilimsel Araştırma Projeleri Yönergesi kapsamında sürdürölmesi gerektiğini hatırlatır, bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Ek: Anadolu Üniversitesi Bilimsel Araştırma
Projeleri Sözleşmesi, Taahhüname

Ek – 3. Araştırma Rektörlük Onayı

Ana. Üni. Evrak Tarih ve Sayısı: 14/08/2018-E.83055

T.C.
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Personel Daire Başkanlığı
Akademik Personel Özlük İşleri Müdürlüğü

Sayı : 56922573-900
Konu : Personel İşleri (Genel)

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 14.08.2018 tarih ve E.79452 sayılı yazınız.

Enstitünüz Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resmi-İş Öğretmenliği Doktora öğrencisi Yasemin ARIMAN'ın araştırma yapabilmesi ile ilgili Eğitim Fakültesinden alınan yazı ekte gönderilmektedir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Ek:Eğitim Fakültesi yazısı

Yunus Emre Kampüsü Tepebaşı/Eskişehir
Telefon No: +90 222 335 05 80/1055 Faks No: +90 222 335 36 16
E-Posta: persdb@anadolu.edu.tr İnternet Adresi: www.anadolu.edu.tr

Bilgi İçin: Kaan AKANSU
Unvan: Büro Personeli
Telefon No: 1057

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununa göre Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.

ARAŞTIRMA GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Bu çalışma, **MİNYATÜR GELENEĞİNİ GÜNÜMÜZ TASARIM YAKLAŞIMLARIYLA ELE ALAN BİR DERSE YÖNELİK EYLEM ARAŞTIRMASI** başlıklı bir araştırma çalışması olup öğrencilerin geleneksel sanatlardan minyatürü, günümüz sanatçıları ile bir araya gelerek deneyimlemeleri ve bunun sanatsal eğitimlerine ve tasarımsal gelişimlerine nasıl bir katkı sağlayacağını belirleme amacını taşımaktadır. Çalışma, **Yasemin ARIMAN** tarafından “Seçmeli Minyatür” dersi kapsamında yürütülecek ve sonuçları tarafsız bir biçimde ortaya konacaktır. Araştırma kapsamında Geleneksel Sanatlar ile Görsel Sanatlar dersi arasında bir sanat eğitimi köprüsü kurularak, farklı üniversitelerdeki güzel sanatlar eğitimi bölümlerinde uygulanabilecek geleneksel sanatların çağdaş sanata yorumlanmasına yönelik bir katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

- Bu çalışmaya katılımınız gönüllülük esasına dayanmaktadır.
- Çalışmanın amacı doğrultusunda, nitel araştırma yöntemlerinden **eylem araştırması kapsamında gözlem, kişisel bilgi formu, video ve ses kayıtları, araştırmacı günlüğü, öğrenci notları, öğrenci çalışmaları ve görüşme** yapılarak sizden veriler toplanacaktır.
- İsminizi yazmak ya da kimliğinizi açığa çıkaracak bir bilgi vermek zorunda değilsiniz/araştırmada katılımcıların isimleri gizli tutulacaktır.
- Araştırma kapsamında toplanan veriler, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmanın amacı dışında ya da bir başka araştırmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, sizin (yazılı) izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır.
- İstemeniz halinde sizden toplanan verileri inceleme hakkınız bulunmaktadır.
- Sizden toplanan veriler korunacak ve araştırma bitiminde arşivlenecek veya imha edilecektir.
- Veri toplama sürecinde/süreçlerinde size rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru/talep olmayacaktır. Yine de katılımınız sırasında herhangi bir sebepten rahatsızlık hissederseniz çalışmadan istediğiniz zamanda ayrılabilirsiniz. Çalışmadan ayrılmanız durumunda sizden toplanan veriler çalışmadan çıkarılacak ve imha edilecektir.

Gönüllü katılım formunu okumak ve değerlendirmek üzere ayırdığınız zaman için teşekkür ederim. Çalışma hakkındaki sorularınızı Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü’nden ()’ya ve (mail/tel) yöneltebilirsiniz.

Araştırmacı Adı : Yasemin ARIMAN

Bu çalışmaya tamamen kendi rızamla, istediğim takdirde çalışmadan ayrılabileceğimi bilerek verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum.

(Lütfen bu formu doldurup imzaladıktan sonra veri toplayan kişiye veriniz.)

GÖRÜŞME FORMU

Amaç

Bu araştırmanın amacı, geleneksel sanatlardan minyatür konusu üzerine çalışmış ve çalışmaya devam eden sanatçıların incelenerek, güzel sanatlar eğitimi bölümlerinde uygulanabilecek bir ders içeriği oluşturmaktır. Hazırlanan içerikle, lisans öğrencilerine geleneksel sanatlar ile ilgili sunumlar yapılarak bilgi verilecek, öğrencilerin minyatür çalışan iki sanatçı ile ders kapsamında bir araya gelmeleri sağlanacak ve uygulama haftalarında da kendi çalışmalarını uygulamalarına imkân tanınacaktır. Araştırma kapsamında Geleneksel Sanatlar ile Görsel Sanatlar dersi arasında bir sanat eğitimi köprüsü kurularak, farklı üniversitelerdeki güzel sanatlar eğitimi bölümlerinde uygulanabilecek geleneksel sanatların çağdaş sanata yorumlanmasına yönelik bir katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

Tarih ve saat:

Yer:

Görüşmeci:

Giriş:

Merhaba,

Bu görüşmede amacım yapmış olduğumuz DERS/ ÇALIŞMA üzerine düşüncelerinizi öğrenmektir.

- Bana görüşme sürecinde söyleyeceklerinizin tümü gizlidir. Bu bilgileri araştırmacıların dışında herhangi bir kimsenin görmesi mümkün değildir. Ayrıca, araştırma sonuçlarını yazarken, görüştüğüm bireylerin isimlerini kesinlikle rapora yansıtmayacağım.
- Başlamadan önce, bu söylediklerimle ilgili belirtmek istediğiniz bir düşünce ya da sormak istediğiniz bir soru var mı?
- Görüşmeyi izin verirseniz kaydetmek istiyorum. Bunun sizce bir sakıncası var mı?
- Bu görüşmenin yaklaşık otuz dakika süreceğini tahmin ediyorum. İzin verirseniz sorulara başlamak istiyorum.

Görüşme soruları:

1. Geleneksel Sanatlar denilince aklınıza neler geliyor?
2. Minyatür denilince aklınıza neler geliyor?
3. Daha önce minyatür çalıştınız mı? Çalıştıysanız ne amaçla ve hangi ortamda?
4. Bildiğiniz bir minyatür sanatçısı var mı?
5. Geleneksel sanatların çağdaş sanata yorumlanması üzerine düşünceleriniz nelerdir?
6. Geleneksel sanatlardan “minyatür”ün çağdaş sanata yorumlanması üzerine fikirleriniz nelerdir?
7. Geleneksel sanatların sanat eğitimindeki yeri ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?
8. Geleneksel sanatlardan “minyatür”ün sanat eğitimine aktarılmasına yönelik ne gibi sanat eğitimi etkinlikleri planladınız?

GÖRÜŞME FORMU

Amaç

Bu araştırmanın temel amacı, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümünde açılacak seçmeli bir ders kapsamında öğrencilerin minyatür geleneğini ele alarak özgün tasarımlar ortaya koyabilecekleri bir ders planlamaktır. Hazırlanan ders planı ile, Resim-İş Öğretmenliği Programı lisans öğrencilerine teorik alt yapı oluşturabilmek amacıyla geleneksel sanatlardan minyatür sanatı ile ilgili sunumlar yapılarak bilgi verilecek ve öğrencilerin tasarım süreçlerine yönelik gözlem yapabilmeleri ve deneyim kazanabilmeleri amacıyla iki minyatür sanatçısı ile ders kapsamında bir araya gelmeleri sağlanacaktır. Lisans düzeyinde açılan “minyatür sanatları” dersi ile öğrencilerin klasik minyatür tekniklerinden ve çağdaş sanatın olanak tanıdığı malzemelerden yararlanarak güncel tasarımlar ortaya çıkarmaları amaçlanmaktadır. Araştırma kapsamında Geleneksel Sanatlar ile Görsel Sanatlar dersi arasında bir sanat eğitimi köprüsü kurularak, geleneksel sanatlardan minyatür sanatının günümüze taşınmasına yönelik bir katkı sağlanması amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

1. Lisans düzeyinde açılan minyatür dersinin öğretme öğrenme süreçleri nasıl planlanmalı?
2. Minyatür geleneği ile güncel sanat yaklaşımlarının bir arada kullanımı öğrenci tasarımlarına nasıl yansımaktadır?
 - Lisans düzeyinde açılan minyatür dersinde minyatür geleneği ve günümüz tasarım yaklaşımları arasındaki bağ ders sürecinde nasıl kurulabilir?
 - Ders kapsamında davet edilen iki sanatçı ile çalışmanın öğrenci çalışmalarına ve öğrenci görüşlerine nasıl yansıtacaktır?
0. Minyatür geleneğinin günümüz tasarım yaklaşımlarıyla ele alındığı bu derse yönelik öğrenci görüşleri nelerdir?

Merhaba,

Bu görüşmede amacım yapmış olduğumuz DERS/ ÇALIŞMA üzerine düşüncelerinizi öğrenmektir.

- Bana görüşme sürecinde söyleyeceklerinizin tümü gizlidir. Bu bilgileri araştırmacıların dışında herhangi bir kimsenin görmesi mümkün değildir. Ayrıca, araştırma sonuçlarını yazarken, görüştüğüm bireylerin isimlerini kesinlikle rapora yansıtmayacağım.
- Başlamadan önce, bu söylediklerimle ilgili belirtmek istediğiniz bir düşünce ya da sormak istediğiniz bir soru var mı?
- Görüşmeyi izin verirseniz kaydetmek istiyorum. Bunun sizce bir sakıncası var mı?
- Bu görüşmenin yaklaşık otuz dakika süreceğini tahmin ediyorum. İzin verirseniz sorulara başlamak istiyorum.

Görüşme soruları:

1. Minyatür sanatı dersini dönem başından dönem sonuna nasıl değerlendirirsin?

-amaç; (minyatür geleneğinin günümüz tasarım yaklaşımlarıyla ele alınması) (minyatür dersinin Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümlerinde gerekli olduğunu düşünüyor musun?)

-içerik; (en beğendiğin-beğenmediğin etkinlikler nelerdi?) (sence minyatür dersi hangi sınıfta kaç saatlik bir ders olarak yer almalı?, sen olsan nasıl planlardın?)

-süreç;

- Dersin hocası,
- Dersin işlenişi,
- Çalıştay ve konferans,
- Online grup,

-değerlendirme ve sergi.

2. Minyatür sanatı dersinde tasarım sürecini çalışmaların üzerinden değerlendirebilir misin?

- En başarılı bulduğun çalışmalar hangileriydi? Neden?

- Geliştirilmesi gerektiğini düşündüğün çalışmalar var mı, hangileriydi? Neden?

3. Minyatür sanatı dersi ile ilgili görüş, eleştiri ve önerilerin neler? Şu şöyle olsaydı daha iyi olurdu diyebileceğin noktalar var mı? Varsa neler?

- Ders sürecinin sana katkılar konusunda ne düşünüyorsun?
- Ders sürecinde zorlandığın kısımlar nelerdir, açıklar mısın?

Ek – 7. Ders İçeriği Bilgilendirme Formu

Dersin Kodu ve Adı : SAN413 MİNYATÜR SANATLARI DERSİ

Ders Yılı ve Dönemi : 2018 / Güz

DERSİN AMACI:

Geleneksel Türk Minyatür sanatında kompozisyon, yöntem ve uygulama çalışmaları için mesleki bilgiler verilerek öğrencilerin tasarım becerilerini ve uygulama tekniklerini güncel konulara taşıyarak özgün tasarımlar yapması amaçlanır. Gerekli birikimi elde eden öğrencilere, bu birikimleri plastik sanatlar dallarında kullanabilmelerini sağlamak amacıyla renk, biçim, espas ve ritim gibi öğeleri kompozisyon içinde kullanarak bugünün ihtiyaçlarına cevap verecek tasarımlar yaptırılması amaçlanır.

DERSİN YÖNTEMİ:

Kaynak kitaplardan yararlanılarak, görsellerin yer aldığı slaytlar eşliğinde ders anlatımı ve konu üzerinde tartışma, yorumlama ve uygulama çalışmaları yapılacaktır. Ayrıca ders kapsamında konu ile ilgili çalışan iki sanatçı davet edilerek öğrencilerle etkileşimleri sağlanacaktır.

DERS DEĞERLENDİRME KRİTERLERİ:

Sınav Yüzdeleri: Vize (%40), Final (%60)

DERS PLANI:

Hafta	Konu
1.	Dersin ve kaynakların tanıtımı
2.	Minyatür Sanatı'nın tanımı ve Tarihçesi • Bizans Resim ve Minyatür Sanatı • Ortaçağ Avrupası Kitap Resmi • Uzakdoğu Resim Sanatı • İslam'da ve Türklerde Minyatür Resim Sanatı • Osmanlı Minyatür ve Resim Sanatı

3.	Günümüz Minyatür Sanatçılarından Gülçin Anmaç ile Workshop
4.	Klasik minyatür teknikleri ve terimleri
5.	Uygulama Haftası
6.	Vize
7.	Çağdaş Sanatta Güncel Minyatür Yorumları
8.	Sanatçı Murat Palta ile Workshop
9.	Uygulama Haftası
10.	Uygulama Haftası
11.	Uygulama Haftası
12.	Uygulama Haftası
13.	Uygulama Haftası
14.	Dersin ve öğrenci çalışmalarının değerlendirilmesi

DERS İÇİN YARARLANILACAK BAŞLICA KAYNAKLAR*:

Aksel, M. (2010). *Anadolu Halk Resimleri* (2 b.). İstanbul: Kapı Yayınları.

Aksel, M. (2015). *Türklerde Dini Resimler* (3 b.). İstanbul: Kapı Yayınları.

And, M. (2014). *Osmanlı Tasvir Sanatları: I Minyatür*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Aslanapa, O. (2017). *Türk Sanatı* (15 b.). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Can, Y., & Gün, R. (2017). *Türk İslam Sanatları ve Estetiği*. İstanbul: Kayhan Yayınları.

Çoruhlu, Y. (2017). *Erken Devir Türk Sanatı İç Asya'da Türk Sanatının Doğuşu ve Gelişimi*. İstanbul: Kabalcı Yayıncılık.

Duben, İ. (2007). *Türk Resmi ve Eleştirisi*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Eroğlu, Ö. (2015). *Türkiye'de Resim Sanatı*. İstanbul: Tekhne Yayınları.

Eroğlu, Ö. (2016). *İslam Sanatı*. İstanbul: Tekhne Yayınları.

Eroğlu, Ö. (2016). *Minyatür Sanatı "Sanatın Yaratıcı Kökleri"*. İstanbul: Tekhne Yayınları.

Gülgen, H. (2017). *Ana Hatlarıyla Türk İslam Sanatları Tarihi* (6 b.). Bursa: Emin Yayınları.

Kuban, D. (2015). *Türk ve İslam Sanatı Üzerine Denemeler*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Kuban, D. (2017). *Batıya Göçün Sanatsal Evreleri* (4 b.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Mahir, B. (2012). *Osmanlı Minyatür Sanatı*. İstanbul: Kabalcı Yayıncılık.

Tansuğ, S. (2008). *Çağdaş Türk Sanatı* (8 b.). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Tez, Z. (2018). *Yasaklı Sanat Olarak Minyatür, Resim ve Grafik Tarihi*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.

* Bu kaynakların dışında pek çok kitaptan, sanat dergilerinden ve kataloglarından, gazetelerden, bu konuda yapılmış araştırma ve tezlerden, belgesel ve filmlerden, internet kaynaklarından da yararlanılacaktır. Hepsini çok uzun bir liste olduğu için burada bir kısmı verilmiştir.

ÖĞRENME ÇIKTILARI:

- Minyatür Sanatı'nın tanımını yapabilir.
- Minyatür Sanatı'nın Tarih içinde geçirdiği dönemleri (Bizans Resim ve Minyatür Sanatı, Orta çağ Avrupası Kitap Resmi, Uzakdoğu Resim Sanatı, İslam'da ve Türklerde Minyatür Resim Sanatı) ve dönem çalışmalarını ayırt edebilir.
- Minyatür sanatçıları, eserlerini ve bu eserlerin sanat tarihi açısından önemini tartışabilir.
- Klasik minyatür terim, teknik ve malzemelerini tanıyabilir. Temel tasarım ilke ve elemanları ile ilişkilendirebilir.
- Minyatür Sanatı'nın Çağdaş Sanattaki yerini tartışabilir.
- Klasik Minyatür Sanatından yola çıkarak kendi özgün tasarımını yapabilir.

ÖĞRETİM YÖNTEM VE TEKNİKLERİ:

- Öğretim Yöntemleri
 - Anlatım
 - Soru-Yanıt
 - Gözlem
 - Uygulama
- Öğretim Yeterlilikleri
 - Üretken

DERS İZLENESİ

Hafta	Konu
1.	Dersin ve kaynakların tanıtımı yapılır.
2.	Minyatür Sanatı'nın tanımı ve Tarihçesi • Bizans Resim ve Minyatür Sanatı • Ortaçağ Avrupası Kitap Resmi • Uzakdoğu Resim Sanatı • İslam'da ve Türklerde Minyatür Resim Sanatı Osmanlı Minyatür ve Resim Sanatı, öğretim elemanı tarafından görsel sunum ve kısa videolar ile anlatılır.
3.	Günümüz Minyatür Sanatçılarından Gülçin Anmaç derse davet edilerek gerçekleştirilen workshop ile öğrencilerle etkileşimi sağlanır.
4.	Klasik minyatür teknikleri ve terimleri öğretim elemanı tarafından görsel sunum ve kısa videolar ile anlatılır.
5.	Uygulama Haftası; Klasik minyatür teknikleri ile ilgili atölye çalışmaları yapılır. -nüans, -tahrir, -sazyolu, -münhani.

6.	Vize
7.	Uygulama Haftası; Klasik minyatür teknikleri ile ilgili atölye çalışmaları yapılır. -mürekkep ile fırça etüdüleri, -renk, boya, kompozisyon, -klasik minyatür repröduksiyon çalışması.
8.	Çağdaş Sanatta Güncel Minyatür Yorumları konusu öğretim elemanı tarafından görsel sunum ve kısa videolar ile anlatılır.
9.	Çağdaş Minyatür Sanatçısı Murat Palta derse davet edilerek gerçekleştirilen workshop ile öğrencilerle etkileşimi sağlanır.
10.	Uygulama Haftası; öğrencilerin klasik minyatür tekniklerini farklı malzeme, ebat ve içerikle özgün tasarımlar yapmalarına yönelik atölye çalışması yapılır.
11.	Uygulama Haftası; öğrencilerin klasik minyatür tekniklerini farklı malzeme, ebat ve içerikle özgün tasarımlar yapmalarına yönelik atölye çalışması yapılır.
12.	Uygulama Haftası; öğrencilerin klasik minyatür tekniklerini farklı malzeme, ebat ve içerikle özgün tasarımlar yapmalarına yönelik atölye çalışması yapılır.
13.	Uygulama Haftası; öğrencilerin klasik minyatür tekniklerini farklı malzeme, ebat ve içerikle özgün tasarımlar yapmalarına yönelik atölye çalışması yapılır. Dönem sonu sergisi için gerekli hazırlıklar yapılır.
14.	Dersin genel bir değerlendirmesi yapılarak dönem sonu sergisi gerçekleştirilir.

Ek – 8. Uygulama Dersi Değerlendirme Notları

Vize Notları

öğrencinin adı soyadı	Kalem nüanslı çizgi	Fırça nüanslı çizgi	Renkli minyatür çalışma	Kanaat	Toplam
Yavuz	23	23	0	20	66
Selim	25	25	10	20	80
Selçuk	25	25	25	25	100
Esra	25	25	25	25	100
Hakan	23	23	25	25	96
Hasan	22	22	22	22	88
Gökhan	20	20	20	20	80
Zeynep	25	25	25	25	100
Yiğit	23	23	25	25	96

Final Notları

öğrencinin adı soyadı	Reprodüksiyon çalışması	Dönem sonu çalışması / tasarım	Dönem sonu çalışması / teknik	Kanaat	Toplam
Yavuz	15	5	5	15	40
Selim	15	25	25	20	85
Selçuk	25	25	25	25	100
Esra	25	25	25	25	100
Hakan	23	25	25	25	98
Hasan	20	15	15	10	60
Gökhan	10	15	15	15	55
Zeynep	25	25	25	25	100
Yiğit	20	20	15	20	75

Dönem Sonu Ortalamalar

öğrencinin adı soyadı	Vize %40	Final %60	Dönem sonu ortalama	Harf Notu
Yavuz	66 / 26,4	40 / 24	54,4	DD
Selim	80 / 32	85 / 51	83	BB
Selçuk	100 / 40	100 / 60	100	AA
Esra	100 / 40	100 / 60	100	AA

Hakan	96 / 38,4	98 / 58,8	97,2	AA
Hasan	88 / 35,2	60 / 36	71,2	CB
Gökhan	80 / 32	55 / 33	65	CC
Zeynep	100 / 40	100 / 40	100	AA
Yiğit	96 / 38,4	75 / 45	83,4	BB

Harf Notları

95-100: AA 90-94 AB	85-89 :BA 80-84 :BB 75-79 :BC	70-74 :CB 65-69 :CC 60-64 :CD	55-59 :DC 50-54 :DD 0-49 :FF
------------------------	-------------------------------------	-------------------------------------	------------------------------------

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Yasemin Yapıcı

Yabancı Dil : İngilizce

Eğitim ve Mesleki Geçmişi:

- 2023, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Doktora Programı
- 2015, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Programı
- 2008, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Lisans Programı
- 2015, Araştırma Görevlisi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü
- 2016, Araştırma Görevlisi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü

Kitaplar:

2020 - “Minyatür Atölyesi / Mesleki Teknik Anadolu Lisesi Geleneksel Türk Sanatları Alanı 10 Ders Materyali, Tam kitap, Erkan Taşdelen, Kutsiye Karaman Beşiroğlu, Yasemin Arıman, Zehra Gül, M.E.B. Yayınları. (Millî Eğitim Bakanlığının 21.12.2020 gün ve 18433886 sayılı oluru ile Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğünce öğretim materyali olarak hazırlanmıştır)

Makaleler:

2015 - “A Phenomenological Study to Figure Out The Making Abstract Painting” isimli makale The Turkish Online of Educational Technology dergisinde yayınlanmıştır.

2019 – “Dokunun Duyumsanması” isimli makale Anadolu Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi’nde yayınlanmıştır.

2022- “Nakkaş Osman’ın “Metaliü’s Saade” Minyatürlerinin İkonografik ve İkonolojik Eleştiri Yöntemi ile Analizi”, Art Vision, Atatürk Üniversitesi Yayınları, 28(49), 155-161, 25.10.2022, Yeliz Erdoğan, Metin İnce, Yasemin Yapıcı.

2022- “Anselm Kiefer - Resim, Söz, Malzeme ve Sanat” , Sanat Tarihi Dergisi, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, Yıl 2022, Cilt: 31 Sayı: 2, 807 - 819, 31.12.2022, Yasemin ARIMAN.

Bildiriler:

2014 - “Geleneksel Türk El Sanatlarından Ebru’nun Okul Öncesi Eğitiminde Uygulanması” isimli bildiri Anadolu Üniversitesi Uluslararası Sanat Eğitimi Sempozyumu’nda sunulmuştur.

2016 - Yasemin Arıman "Anselm Kiefer/ Resim, Söz, Malzeme ve Sanat", Sanat Konuşmaları Konferansı, Osmangazi Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Eskişehir.

2016 - Görsel Sanatlar Eğitimi Eser Analizi Bağlamında Sanatçı İncelemeleri kapsamında “Adolph Gottlieb ve Vigil Eseri” adlı sunum, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Eskişehir.

2015- “A Phenomenological Study to Figure Out The Making Abstract Painting” International Conference on New Horizons in Education.

2021 – “ Görsel Sanatlar Öğretmen Adaylarının Geleneksel Türk El Sanatlarına İlişkin Görüşleri”, UBEST, 2. Uluslararası Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Sempozyumu.

Sanatsal Faaliyetleri:

Kişisel Sergiler

2012 - Once (bir kez, bir zamanlar, -den sonra), Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü sergi salonu, Eskişehir

2012 - Once (bir kez, bir zamanlar, -den sonra), Leman Kültür, Eskişehir

2018 - Adım Sanat Galerisi, Eskişehir, “SON BAKIŞ – imgesel portreler” Kişisel Resim Sergisi.

Karma Sergiler

2011 - Resim IV-C Grubu öğrencileri karma sergisi, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü sergi salonu, Eskişehir

2012 - Atölye Mezuniyet sergisi, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü sergi salonu, Eskişehir

2012 - “Karma Resim sergisi”, Eskişehir Devlet Güzel Sanatlar Galerisi, Eskişehir

2013 - “Eskişehir Sanat Derneği, I. Eskişehir Genç Sanatçılar Buluşması Jürili Karma Sergisi”, Büyükşehir Sanat Merkezi Sergi Salonu, Eskişehir

2013 – “Eskişehir Sanat Derneği, 4. Öğretmen Sanatçılar Karma Sergisi”, Büyükşehir Sanat Merkezi Sergi Salonu, Eskişehir

2014 – “Eskişehir Sanat Derneği Karma Sergi” Turgut Özakman Sahnesi Sergi Salonu Eskişehir

2015 – İFAS Uluslararası Güzel Sanatlar Sempozyumu Sergisi, Konya. 2015 – Adım Sanat, “Üretim Bandı Sergisi”, Eskişehir.

2016 - “Anadolu’da Kadın Düşleri” Dünya Kadınlar Günü Karma Sergisi, Anadolu Üniversitesi Yunus Emre Kampüsü İletişim Fakültesi sergi salonu, Eskişehir.

2016 - “15X15 Penceresinden Anadolu” Sergisi, Anadolu Üniversitesi Yunus Emre Kampüsü İletişim Fakültesi sergi salonu, Eskişehir.

2016 -“V. Balaton Szalon Exhibition”, Vonyarcvashegy- Hungary.

2016 -“1. Genç Sanat Karma Sergi”, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sergi Salonu, Eskişehir.

2016 - “The International Biennial of Miniature Art, BİAMT-II” Exhibition, Timisoara, Romania.

2016 - “2. Genç Sanat Karma Sergi”, Kusad Kutahya Kültür Ve Sanat Derneği Sanat Galerisi, Kütahya.

2017 - “Chance” Karma Sergi, NişArt Gallery, Maçka, İstanbul.

2018 - Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sergi Salonu, “Sevgi ve Hoşgörü” Öğretim Elemanları sergisi, Eskişehir.

2018 - Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, “100 Sanatçı

100 Eser” Ulusal Davetli Karma Sergi, Van.

2018 - “2. Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Kongresi (ICOESS) Uluslararası Karma Sergi” Antalya.

2018 - Turgut Özakman Sergi Salonu, Eskişehir, “UPSD Dünya Sanat Günü Karma Sergisi”, Eskişehir.

2018 - “27. Uluslararası Eğitim Bilimleri Kongresi (ICES) Uluslararası Karma Sergi”, Antalya.

2018 - Fırat Üniversitesi, “2. Uluslararası Sanat ve Estetik Sempozyumu ve Sergisi”, Elazığ.

2018 – “Minyatürde Kesişen Dünyalar Sanatçı Atölyesi: Murat Palta” katılımcısı, Pera MÜZESİ, İstanbul.

2018 – BİAMT Uluslararası minyatür sanatı bienali sergisi, Timisoara, Romanya.

Katıldığı Etkinlikler

2009 - Anadolu Sanat Çalıştayı, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Eskişehir

2010 - 2. Anadolu Sanat Çalıştayı, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Eskişehir

2011 - 3. Anadolu Sanat Çalıştayı, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Eskişehir

2010 - Ulusal Sanat Çalıştayı, Eskişehir 2011 - Ulusal Sanat Çalıştayı, Eskişehir

2018 – Görsel Pedagoji Çalıştayı, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü.

2018 – “Gülçin ANMAÇ ile Minyatür Çalıştayı” düzenleyici, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Eskişehir.

2018 - “Minyatür Sanatına Güncel Bakış: Murat Palta” Konferansı düzenleyici, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Eskişehir.

2018 – “YEDİTEPE BİENALİ”, (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Himayelerinde) minyatür sanatı etkinlik projesi, İstanbul.

2019 – “Mana konulu Minyatür Sergisi” düzenleyici, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Eskişehir.

2019 – Öğretmen Okullarının açılışının 170. Yıldönümü kapsamında düzenlenen “Eğitimde İz Bırakanlar” Öğrenci Çalıştayı, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Eskişehir.

2019 – “Ondokuz Mayıs Üniversitesi International 100th Year Education Symposium Exhibition”, Samsun.

2019 – “New Values in Art Education Exhibition International” Anadolu University Student Center, Eskişehir.

2021 –UBEST, 2. Uluslararası Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Sempozyumu Sergisi.

